

การศึกษาปัจจัยทางสังคม ผลกระทบ และการมีส่วนร่วมของชุมชน
ต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

ว่าที่ร้อยตรีนิวัฒน์ อมาตยกุล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา

มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

พ.ศ. 2549

ISBN 974-9684-88-5

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

**THE STUDY OF SOCIAL FACTOR, IMPACT AND PARTICIPATION
OF COMMUNITY TOWARD THE CULTURAL TOURISM IN
KOHKRED, NONTABURI PROVINCE**

Acting 2 LT. Niwat Amatyakul.

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
The Degree of Master of Arts in Social Sciences for Development

Rajabhat Rajanagarindra University

2006

ISBN 974-9684-88-5

ชื่อวิทยานิพนธ์	การศึกษาปัจจัยทางสังคม ผลกระทบ และการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
ชื่อผู้วิจัย	ว่าที่ร้อยตรีนิวัฒน์ อมาตยกุล
ปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา
ปีการศึกษา	2549
ประธานกรรมการที่ปรึกษา	ดร.ศิริวัฒน์ จิระเดชประไพ
กรรมการที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สมศักดิ์ ยิ้มแจ่ม

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยทางสังคมที่มีส่วนช่วยในการรักษาวัฒนธรรมของชุมชนเกาะเกร็ด 2) ศึกษาถึงผลกระทบ และความเปลี่ยนแปลงจากการที่ชุมชนเกาะเกร็ดถูกพัฒนาขึ้นให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในเชิงวัฒนธรรม 3) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ ประเพณี วัฒนธรรมของชาวชุมชนเกาะเกร็ด ซึ่งประชากรและกลุ่มตัวอย่างมาจากตัวแทนของครัวเรือน จำนวน 316 คน โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ ค่าร้อยละ การจัดลำดับ และการบรรยายคุณลักษณะ

ผลการวิจัยโดยสรุปพบว่า

1. ปัจจัยทางสังคมที่มีส่วนช่วยในการรักษาวัฒนธรรมของชุมชนเกาะเกร็ด คือ เครือข่ายองค์กรทางสังคม กิจกรรมสำคัญทางศาสนา ความสามัคคี และความร่วมมือกันในชุมชน
2. ผลกระทบ และความเปลี่ยนแปลงจากการที่ชุมชนเกาะเกร็ดถูกพัฒนาขึ้นให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในเชิงวัฒนธรรม คือ
 - 2.1 ด้านเศรษฐกิจ พบว่าการพัฒนาดังกล่าว สร้างงาน สร้างรายได้ ยกระดับคุณภาพชีวิตให้กับคนในชุมชน
 - 2.2 ด้านสังคม พบว่ามีการฟื้นฟูขนบธรรมเนียม ประเพณี และวิถีชีวิต ของชาวมอญในอดีตให้กลับคืนมา คนในชุมชนเกาะเกร็ดเกิดความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ของตนเอง

2.3 ด้านวัฒนธรรม พบว่าเกาะเกร็ดมีการรับวัฒนธรรมจากแหล่งอื่น เหตุผลประการสำคัญคือ ชุมชนเกาะเกร็ดอยู่ใกล้กรุงเทพฯ จึงมีการคมนาคมติดต่อได้อย่างสะดวก

2.4 ด้านสภาพแวดล้อม พบว่าสิ่งสาธารณูปโภค เช่น ถนน ประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ ได้รับการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่ และช่วยกันดูแลสภาพแวดล้อมให้ดีขึ้น

3. ในด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ ประเพณี วัฒนธรรมของชาวชุมชนเกาะเกร็ด พบว่า ยังมีการสืบทอด เช่น ภาษา การแต่งกาย อาหาร การประกอบพิธีกรรม ยังคงทำในรูปแบบดั้งเดิม การผลิตเครื่องปั้นดินเผา วิธีการ แบบดั้งเดิมได้มีการอนุรักษ์ไว้ให้คนทั่วไปได้เห็น อย่างไรก็ตาม ได้มีการประยุกต์วัฒนธรรม ประเพณีบางด้านให้เข้ากับรูปแบบใหม่ๆ

ทั้งนี้หน่วยงานภาครัฐ ควรปรับบทบาทในการสร้างความยอมรับจากคนในพื้นที่ด้วยการพัฒนาชุมชนอย่างเต็มที่ และมีการรณรงค์ ให้คนในชุมชนรักษาขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมของชุมชนเกาะเกร็ดอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ : ปัจจัยทางสังคม, ผลกระทบ, การมีส่วนร่วมของชุมชน, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

Thesis Title : THE STUDY OF SOCIAL FACTORS, IMPACT, AND PARTICIPATION OF COMMUNITY TOWARD THE CULTURAL TOURISM IN KOHKRED NONTABURI PROVINCE.

Name : Acting 2, LT Niwat. Amatyakul.

Degree : Master of Arts (Social Sciences for Development)

Year : 2006

Thesis adviser : Dr. Siriwat Jiradedpraphai.

Thesis Co-advisor : Assistant Professor. Somsak Yimchang.

ABSTRACT

The purposes of this study were 1) to study social factors which had been contributed in the cultural preservation of KohKred community 2) to study the impact and changes which had been occurred from the development of KohKred community towards the cultural tourist spot 3) study the participation of the people in cultural preservation of KohKred community in which the population and the sampling group derived from 316 family simple random sampling.

The researcher used questionnaire and interview form for gathering information. The statistics used in the data analysis were the percentage, ranking, and characteristic description. The results of this study were as follows :

1. Social factors which had been contributed in the perservation of KohKred community were social organizational networks, major religious activities, solidarity and cooperation of people in the community.

2. The impacts and changes which had been occurred from the development of Koh Kred community towards the cultural tourist spot were.

- 2.1 In the economical aspect, the researcher found out that such development has been areated lobs, and better quality of life for the people in the community moreover, it helped the community.

2.2 In the social aspect, the researcher found out that there had been the restoration of tradition, custom, and the way of life of on people. Consequently, people in community had been prouded in their identity.

2.3 In the cultural aspect, the resercher found out that there had been cultural adaptation from these ones in other places, especially Bangkok. The main reason for this was that KohKred community locates next to Bangkok, and consequently, the communication between Bangkok and KohKred is very fast and convenient.

2.4 In the aspect of the environment the resercher found out that public infrastructures, such as roads, water work, electricity, and telephon/system, had been developed apart from that, the people had more sense of belonging and gave their big hands in the environmental preservation and development.

3. In the field of the participation of the people in cultural preservation of Kohkred community, the researcher found out that threr had been the cultural transmission of people in the community, such as dressing, food, ceremony, ordination, funeral, which the people in the community had still done these thing in the traditional ways. However, some people in the community had adapted the traditionnal ways with the modern noes in the production of ceramics, and other kinds of handicrafts.

The researcher suggested that the government organization ought to adapt their roles in creating the acceptance of people in the community by sincerely and fully participation in the community development.

Keywords : Social Factors, Impact, community Participation, Cultural Tourism,

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาอย่างยิ่ง ของ ดร. ศิริวัฒน์ จิระเดชประไพ ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผศ.สมศักดิ์ ยิ้มแฉ่ง กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ได้กรุณาใช้เวลาช่วยแนะนำและให้ข้อคิดเห็น ตลอดจนแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่ และคอยให้กำลังใจผู้วิจัยด้วยดีเสมอมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาที่อาจารย์มอบให้ตลอดมาเป็นอย่างยิ่ง จึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้แก่ ดร.กฤษดี โรจน์ไพศาลกิจ ดร. พจณี เทียมศักดิ์ และดร.อำนาจ ปาอ้าย ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะเพื่อให้งานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น รวมทั้ง ดร.ปรีชา ดิลกวุฒิสิทธิ์ ที่ช่วยดูแลด้านภาษาต่างประเทศและคณะอาจารย์ทุกท่านที่กรุณาให้ความรู้และประสบการณ์ที่มีค่าแก่ผู้วิจัยตลอดระยะเวลาที่ศึกษา

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่าน ซึ่งได้แก่ ดร.สายฝน เสกขุนทด อาจารย์วิชัย พงษ์โหมด คุณสมชัย หนูเป็ย ที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยทั้งแบบสอบถามตลอดจนแบบสัมภาษณ์ ขอขอบคุณสำนักงานประสานงานบัณฑิตศึกษาที่กรุณาสนับสนุนทุนในการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณ คุณจำรูญ บริสุทธิ์ คุณจิรวุฒิ เต็มดวง คุณวัลยา โพนสุวรรณ คุณอลิสรา ตันสุวรรณรัตน์ คุณพัชรินทร์ อินต๊ะสงค์ คุณบุญชิน เสาวภาภรณ์ และ คุณจักรพงษ์ ถาวรโชติ ที่ได้สละเวลาอันมีค่า เข้าร่วมการสัมภาษณ์ที่เกาะเกร็ดในวันนั้น ขอขอบคุณ คุณวรพันธ์ เศรษฐแสง ที่กรุณาให้คำแนะนำต่างๆที่มีประโยชน์ต่อการสอบวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

สำหรับระยะเวลาที่ผ่านมาผู้วิจัยได้เรียนรู้หลายสิ่ง หลายๆอย่าง ทั้งมิตรภาพ ความรัก กำลังใจ ความสุข ความสนุก ความอบอุ่น ที่ได้รับจากพี่ๆสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา รุ่นที่ 3 จากท่านอาจารย์ทุกท่านที่ช่วยดูแล ให้คำแนะนำแนวทางต่างๆ เป็นประสบการณ์ซึ่งอยู่ในความทรงจำที่มีคุณค่ายิ่งไม่มีวันลืม

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณบิดา มารดา ที่ได้อบรมเลี้ยงดู และให้กำลังใจมาโดยตลอด รวมถึงพี่น้องญาติมิตรที่ผู้วิจัยไม่สามารถกล่าวถึงได้ทั้งหมดที่เป็นกำลังใจและช่วยเหลือมาโดยตลอด จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอมอบให้ผู้สนใจเป็นแนวทางศึกษาต่อไป หากมีข้อผิดพลาดประการใด ผู้วิจัยขออภัย

ว่าที่ร้อยตรีนิวัฒน์ อมาตยกุล

สารบัญ

	หน้า
หน้าอำนวยการค	
บทคัดย่อภาษาไทย.....ง	
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....ฉ	
กิตติกรรมประกาศ.....ช	
สารบัญณ	
สารบัญตาราง.....ฎ	
สารบัญภาพ.....ฐ	

บทที่

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา 1	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย..... 4	4
1.3 ความสำคัญของการวิจัย 4	4
1.4 ขอบเขตของการวิจัย 4	4
1.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย..... 5	5
1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ 8	8

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ทฤษฎีทางสังคมศาสตร์..... 9	9
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม 12	12
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชน 17	17
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว 23	23
2.5 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 32	32
2.6 แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบกับการพัฒนา 33	33
2.7 ประวัติความเป็นมาเกาะเกร็ด 42	42
2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 90	90

3. วิธีดำเนินการวิจัย	
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	94
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล	96
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล	98
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล	99
4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	
4.1 ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ที่ตอบแบบสอบถาม	100
4.2 ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรม ของชุมชนเกาะเกร็ด	103
4.3 ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลง ของการจัดให้เกาะเกร็ด เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	108
4.4 ส่วนที่ 4 ผลการวิเคราะห์สภาพของปัญหาที่เกิดขึ้นบนเกาะเกร็ดในปัจจุบัน ...	118
5. สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
5.1 วัตถุประสงค์การวิจัย	122
5.2 วิธีดำเนินการวิจัย	122
5.3 สรุปผลการวิจัย	124
5.4 อภิปรายผลการวิจัย	127
5.5 ข้อเสนอแนะ	133
5.6 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป	134
บรรณานุกรม	135
ภาคผนวก	143
ภาคผนวก ก หนังสือราชการ.....	144
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	146
ประวัติผู้วิจัย	165

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงจำนวนเนื้อที่ และหลังคาเรือนในพื้นที่ตำบลเกาะเกร็ดแยกตามรายหมู่บ้าน	48
2 ขนาดคลองธรรมชาติในพื้นที่ตำบลเกาะเกร็ด	54
3 ข้อมูลลักษณะเก็บน้ำ และระบบประปาในพื้นที่ตำบลเกาะเกร็ด.....	55
4 แสดงระยะทางของถนนสายหลักในแต่ละเขตหมู่บ้าน	56
5 การบริการสาธารณะในพื้นที่ตำบลเกาะเกร็ด	60
6 แสดงจำนวนประชากรในพื้นที่ตำบลเกาะเกร็ด ปี พ.ศ. 2547 แยกตามรายหมู่บ้าน ...	67
7 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เก็บข้อมูลจำแนกตามหมู่บ้าน	96
8 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ที่ตอบแบบสอบถาม	101
9 การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชนเกาะเกร็ด	104
10 ผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงของการจัดให้เกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม	109
11 สภาพของปัญหาที่เกิดขึ้นบนเกาะเกร็ดในปัจจุบัน	119

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 องค์ประกอบหลักของการวิจัย	6
2 กรอบแนวคิดของการวิจัย	7
3 วิธีชีวิต ขนบธรรมเนียม และความเชื่อ ชาวมอญ	46
4 แผนที่เกาะเกร็ด	49
5 แผนที่เกาะเกร็ดแบ่งเป็นหมู่บ้าน	50
6 สภาพภาพในเกาะเกร็ด	51
7 คลองต่างๆในเกาะเกร็ด	53
8 การคมนาคมขนส่งในพื้นที่เกาะเกร็ด	58
9 การส่งเสริมจากทางภาครัฐ	63
10 ครอบครัวยุคเครื่องปั้นดินเผาที่มีได้มาจากการส่งเสริมจากทางภาครัฐ	64
11 การประกอบอาชีพในชุมชนเกาะเกร็ด	65
12 อาชีพต่างๆบนเกาะเกร็ด	66
13 สถานศึกษาสำหรับเด็กเล็ก	68
14 สถานีอนามัยตำบลเกาะเกร็ด	69
15 วัดในเกาะเกร็ด	71
16 ประเพณีสงกรานต์ในเกาะเกร็ด	74
17 กลุ่มผลิตเครื่องปั้นดินเผา	80
18 การทำเครื่องปั้นดินเผาบนเกาะเกร็ด	81
19 ผลงานเครื่องปั้นดินเผาที่เสร็จแล้ว	82
20 อาหารเกาะเกร็ด	89

บทที่ 1

บทนำ

จากอดีตจนถึงปัจจุบันมนุษย์ได้มีการอาศัยอยู่กับธรรมชาติ มีการใช้ชีวิตอยู่กันเป็นกลุ่ม เป็นสังคมมีการติดต่อปฏิสัมพันธ์กันและกัน มาเป็นเวลานานจากรุ่นสู่รุ่น ต่อๆกันมาและได้ยึดถือปฏิบัติรูปแบบของการดำเนินชีวิตในสังคมนั้นๆ โดยมีความเชื่อ ค่านิยม ความรู้ และเทคโนโลยีต่างๆในการควบคุม และใช้ประโยชน์จากธรรมชาติอย่างเต็มที่

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วิถีของการดำรงชีวิตในสังคมได้แสดงถึงความเจริญงอกงามตามยุคตามสมัยที่มีมานาน นั้นแม้ว่าจะมีการพัฒนาการตัวเองในกลุ่มของสังคมนั้น แต่ก็ยังเป็นที่ยึดถือปฏิบัติกันอยู่เรียกการปฏิบัติที่สืบทอดกันมานี้ว่า “วัฒนธรรม” การเพิ่มขึ้นอย่างทวีคูณของจำนวนประชากร หรือแม้แต่การเร่งรัดการพัฒนาประเทศให้เท่าเทียมกับประเทศที่พัฒนาแล้วที่มีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ทำให้วิถีการดำรงชีวิตของผู้คนในสังคมนั้นๆเปลี่ยนแปลงไป ในปัจจุบันเทคโนโลยีการสื่อสาร การคมนาคมได้มีการพัฒนามากขึ้นจะเห็นได้จากที่สามารถจะติดต่อสื่อสารกันได้ไม่ว่าจะอยู่ไกลกันเพียงใดก็ตาม รวมทั้งสื่อต่างๆที่ปัจจุบันนี้มีการเข้าถึงตัวได้ง่ายในการที่จะได้รับข้อมูลข่าวสารต่างๆ และที่ขาดมิได้ก็คือวัฒนธรรมของชาวตะวันตกที่หลั่งไหลเข้ามาในประเทศ และเป็นที่ยอมรับมากในหมู่วัยรุ่นที่ซึมซับกับวัฒนธรรมเหล่านี้ได้ง่าย จนทำให้เห็นถึงความหลากหลายของวัฒนธรรมที่เข้ามาและพร้อมที่จะกลืนวัฒนธรรมการดำรงชีวิตที่ดั้งเดิม ที่ยึดถือปฏิบัติสะสมสืบทอดกันมาเป็นเวลานาน

ในยุคเริ่มแรกของการพัฒนา ประเทศที่ด้อยพัฒนาทั้งหลายต่างแข่งขันกันพัฒนาประเทศ โดยไม่คำนึงถึงทรัพยากรภายในประเทศที่อาจถูกทำลายลงไปจนกลายเป็นปัญหาตามมา ทำให้หลายประเทศเล็งเห็นถึงความสำคัญและส่งเสริมการพัฒนาควบคู่กันไปกับการอนุรักษ์ระบบนิเวศให้มีความยั่งยืน และภายใต้ความต้องการของประเทศในการสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนากับการอนุรักษ์และการเสริมสร้างประชาธิปไตยที่มาจากรากหญ้าให้มากที่สุด ประกอบกับกระแสของโลกในการพัฒนาอย่างยั่งยืน จากการประชุม Earth Summit ที่กรุงริโอเดอจาเนโร ประเทศบราซิล เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2535 มีส่วนผลักดันให้เกิดความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง

ในการจัดตั้งระบบและกระบวนการเพื่อการประสานการพัฒนาอย่างยั่งยืนตั้งแต่ในระดับการตัดสินใจและการระบุแนวทางในการปฏิบัติที่จำเป็นซึ่งปรากฏอยู่ใน Agenda 21 ส่วนที่เกี่ยวกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้ก่อให้เกิดกระแสที่สำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว ได้แก่ กระแสความต้องการตลาดการท่องเที่ยวในด้านการเรียนรู้ กระแสความต้องการพัฒนาคน โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่มาจากรากหญ้า (ประชาชนพื้นฐาน) อันจะเป็นหลักประกันที่จะให้มีการพัฒนาในทิศทางที่ถูกต้องมีการกระจายรายได้ที่เหมาะสมเป็นไปตามความต้องการของผู้ที่อยู่ในพื้นที่มากขึ้น(สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. 2540 : 1-2)

ประเทศไทยก็ได้้นำแนวคิดที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มากำหนดเป็นนโยบายโดยได้มีการตระหนักถึงการดูแล ทำให้สามารถพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตได้อย่างยั่งยืน โดยการเปิดโอกาสให้กับทางภาคเอกชน เช่นองค์การพัฒนาเอกชน ชุมชนและประชาชนได้เข้ามามีบทบาทการมีส่วนร่วมในเรื่องของกระบวนการด้านการพัฒนาต่างๆมากขึ้น โดยในปี พ.ศ. 2538 – 2539 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในด้านของการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทั้งในด้านศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี โบราณสถาน โบราณวัตถุ สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ รวมทั้งแหล่งทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีในประเทศไทย ได้มีการจัดให้เกาะเกร็ดนั้นเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ มีประวัติความเป็นมาในด้านวัฒนธรรมชาวมอญ วิถีชีวิต ที่สำคัญสถานที่ตั้งก็ติดต่อกับกรุงเทพฯ โดยได้มีการประชาสัมพันธ์ เชิญชวนนักท่องเที่ยวให้รับทราบมากยิ่งขึ้น

นอกจากนั้นในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540 – 2544 ถึงฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545 - 2549 เป็นต้นมาได้มีการกำหนดทิศทางของการพัฒนาทางด้านการท่องเที่ยวและผลักดันที่จะให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางของการท่องเที่ยวในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยอาศัยเงื่อนไขด้านภูมิศาสตร์และทางด้านการพัฒนาเครือข่ายการคมนาคมกับประเทศเพื่อนบ้าน ให้สามารถเชื่อมโยงกันได้โดยสะดวกพร้อมกับการรักษาคุณภาพและความมีเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวให้คงไว้ ตลอดจนการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆให้แก่นักท่องเที่ยวที่ได้มาเยือนเพื่อให้ได้มีการกระจายรายได้ภายในประเทศมากยิ่งขึ้น ดังนั้นจึงได้มีการกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว เพื่อผลักดันให้มีการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องและให้เป็นที่ไปในทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสม อีกทั้งยังเป็นการปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนโดยเฉพาะในท้องถิ่นนั้นๆได้เข้าใจและเห็นถึงความสำคัญในเรื่องของการท่องเที่ยวและการมีส่วนร่วมการดูแลรักษาพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของตนเองให้อยู่ในสภาพที่ดีตลอดไป โดยเน้นการท่องเที่ยวในเชิงวัฒนธรรมให้มากขึ้นให้ความรู้ในการอนุรักษ์ที่ถูกต้องแก่ทุกคน รวมทั้งการประสานงาน การปรึกษาหารือตั้งคณะทำงานร่วมกันกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยทั้งในด้าน

ของนโยบายและหลักปฏิบัติกับหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน เพื่อวางแผนด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว และแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นไปอย่างเป็นรูปธรรม

จากการที่ต้องการให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติตลอดจนการอนุรักษ์วัฒนธรรม ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในกระบวนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อย่างเป็นระบบ เนื่องจากประชาชนนั่นเองที่เป็นเจ้าของท้องถิ่น เป็นเจ้าของทรัพยากร สามารถที่จะเป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงกับหน่วยงานของรัฐหรือเอกชน ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการท่องเที่ยวในระดับต่างๆ ได้ จากการนำเอานโยบายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่จังหวัดต่างๆ ได้ก่อให้เกิดผลแตกต่างกันไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นของการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น มีความสำคัญยิ่งต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

เกาะเกร็ด เป็นตำบลหนึ่งในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เป็นพื้นที่ที่มีเอกลักษณ์ท้องถิ่น เนื่องจากมีทำเลที่ตั้งเป็นเกาะ มีน้ำล้อมรอบทุกด้าน สายหนึ่งคือ แม่น้ำเจ้าพระยาที่ไหลอ้อมเกาะทางทิศตะวันตก อีกสายหนึ่งอยู่ทางทิศตะวันออก คือคลองที่ขุดขึ้นชื่อคลองลัดเกร็ดน้อยซึ่งขุดขึ้น ในสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระ เมื่อพุทธศักราช 2265 เพื่อลัดแม่น้ำเจ้าพระยา มีขนาดกว้าง 6 วา ยาว 39 เส้นเศษ ลึก 6 สอก ต่อมากลองได้มีขนาดกว้างขึ้นเนื่องจากกระแสน้ำไหลย้อนทิศทางถูกความแรงของน้ำกัดเซาะตลิ่งพังกลายเป็นแม่น้ำลัดเกร็ด จึงทำให้พื้นที่นี้มีสภาพเป็นเกาะจนถึงทุกวันนี้ นอกจากนั้นเกาะเกร็ดยังเป็นชุมชนเก่าแก่ที่ก่อตั้งขึ้น และเจริญรุ่งเรืองมาตั้งแต่ครั้งสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ไม่น้อยกว่า 350 ปีมาแล้ว ซึ่งเป็นถิ่นฐานของชุมชนที่ประกอบด้วย ประชากรเชื้อชาติไทย – ไทยจีนบางส่วน ร้อยละ 50 ประชากรที่มีเชื้อสายมอญ ร้อยละ 42 และประชากรที่นับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 8 (ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดนนทบุรี 2542 : 7) ทำให้เกาะเกร็ดมีความโดดเด่นทางด้านศิลปวัฒนธรรมที่มีรูปแบบของวัฒนธรรมมอญของชุมชนชาวไทยเชื้อสายมอญเป็นส่วนที่สำคัญ รวมถึงการมีวิถีชีวิตที่เป็นแบบดั้งเดิมที่มีอามองข้ามความมีคุณค่าเหล่านี้ไปได้

ดังนั้นผู้ศึกษาจึงได้เลือกชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เป็นกรณีศึกษาถึงการที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี เนื่องจากเกาะเกร็ดนั้นเป็นแหล่งที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันในหมู่นักท่องเที่ยว ประกอบกับการมีประวัติความเป็นมาของเกาะเกร็ด ที่ตั้งสภาพภูมิศาสตร์ สภาพทางธรรมชาติ สภาพทางเศรษฐกิจและทางสังคม ประชากรที่อาศัยอยู่ก็มีหลายเชื้อชาติด้วยกัน ซึ่งได้มีการอพยพมาตั้งถิ่นฐานอยู่มาเนิ่นนานแล้วนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาปัจจัยทางสังคม ผลกระทบ และการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรีว่ามีปัจจัยด้านใดบ้างที่มีส่วนช่วยในการสนับสนุนส่งเสริมให้ประชาชนเหล่านั้นได้เข้ามามีส่วนร่วมต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รวมถึงผลกระทบ ปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้องที่จัดให้เกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยว

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาปัจจัยทางสังคมที่มีส่วนช่วยในการรักษาวัฒนธรรมของชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

1.2.2 เพื่อศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดจากการจัดให้ชุมชนเกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

1.2.3 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ การสืบทอดประเพณี วัฒนธรรม ของชาวชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

1.3 ความสำคัญของการวิจัย

1.3.1 ทราบถึงปัจจัยทางสังคมที่มีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ การสืบทอดประเพณี วัฒนธรรม ของชุมชนเกาะเกร็ดต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

1.3.2 ทราบถึงผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงต่อชุมชนจากการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

1.3.3 ทราบถึงระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ การสืบทอดประเพณี วัฒนธรรม ของชุมชนเกาะเกร็ดต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

1.3.4 ทราบถึงประวัติความเป็นมา วิถีชีวิต ลักษณะความเป็นอยู่ วัฒนธรรม และ ปัญหาที่เกิดขึ้นบนเกาะเกร็ด

1.3.5 สามารถนำผลของการศึกษาในครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ของชุมชนเกาะเกร็ดได้

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาดังนี้คือ

1.4.1 ขอบเขตทางด้านเนื้อหา

1) การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ของชุมชนเกาะเกร็ด

2) ผลกระทบจากการจัดให้เกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

3) ปัจจัยทางสังคมที่มีส่วนช่วยในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชน
เกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

1.4.2 ขอบเขตทางด้านพื้นที่ทำการศึกษา ชุมชนบ้านเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี มีทั้งสิ้น 7 หมู่บ้าน ได้แก่ ชุมชนบ้านศาลากุนนอก ชุมชนบ้านลัดเกร็ด ชุมชนศาลากุนใน ชุมชนบ้านเสาธงทอง ชุมชนบ้านคลองน้ำสระอ้อย ชุมชนบ้านท่าหน้า และชุมชนบ้านโอง่าง ทั้งหมดนี้เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่บนเกาะเกร็ด ขนาดพื้นที่ทั้งสิ้น 2,840 ไร่ (สำนักงานเกษตรอำเภอปากเกร็ด. 2548 : 27)

1.4.3 ขอบเขตด้านประชากรที่ศึกษา ประชากรที่ทำการศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนเกาะเกร็ด โดยเป็นผู้ที่เป็นหัวหน้าครัวเรือน หรือผู้ที่ให้ข้อมูลแทนหัวหน้าครัวเรือนนั้นได้ เช่น สามเณร/ภรรยา หรือบุตรที่บรรลุนิติภาวะแล้ว เป็นคนที่อาศัยอยู่ในชุมชน เช่น ผู้นำชุมชน พระสงฆ์ เป็นต้น

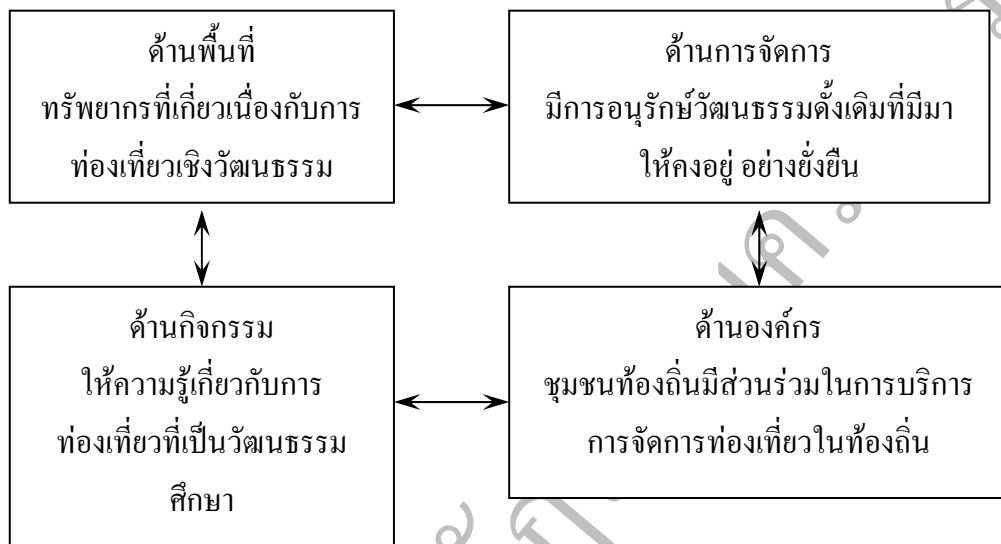
1.4.4 ขอบเขตทางด้านเวลาของการศึกษา ผู้ศึกษาทำการศึกษา โดยใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นเวลา 3 เดือน ตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2548 ถึง 1 ตุลาคม พ.ศ. 2548

1.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีส่วนช่วยในการอนุรักษ์วัฒนธรรม ด้วยการวางแผนกลยุทธ์ การพัฒนาภายใต้แผนการพัฒนาที่ดำเนินการตามหลักวิชาการ แต่การดำเนินการที่ผ่านมาไม่มีแนวทางต่างๆ และยังไม่สามารถปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยสาเหตุหลายประการ สาเหตุที่กล่าวเป็นพิเศษในที่นี้คือความสับสนในการพัฒนาระหว่างความต้องการทางเศรษฐกิจกับการอนุรักษ์นิยม ที่ยังขาดการจัดการที่เป็นรูปแบบที่ดีในการดำเนินงาน ภายใต้ความต้องการของประเทศในการสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนากับการอนุรักษ์และกระแสของโลกที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน (sustainable development)

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี นั้นจะก่อให้เกิดประโยชน์ในท้องถิ่น ทั้งการกระจายรายได้ภายในชุมชน ส่งผลให้ยกระดับคุณภาพชีวิตของชาวชุมชนเกาะเกร็ด ให้คนทั่วไปได้รับรู้ถึงวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของชาวมอญและยังได้ผลตอบแทนกลับมาบำรุงท้องถิ่นเป็นการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่สมบูรณ์ การมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่นจะทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นไปอย่างมีคุณภาพ โดยเริ่มต้นจากระดับรากหญ้า (grass root) ที่เป็นผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชน จนถึงการปกครองส่วนท้องถิ่นและอาจรวมไปถึงการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมจากบุคคลทุกฝ่าย

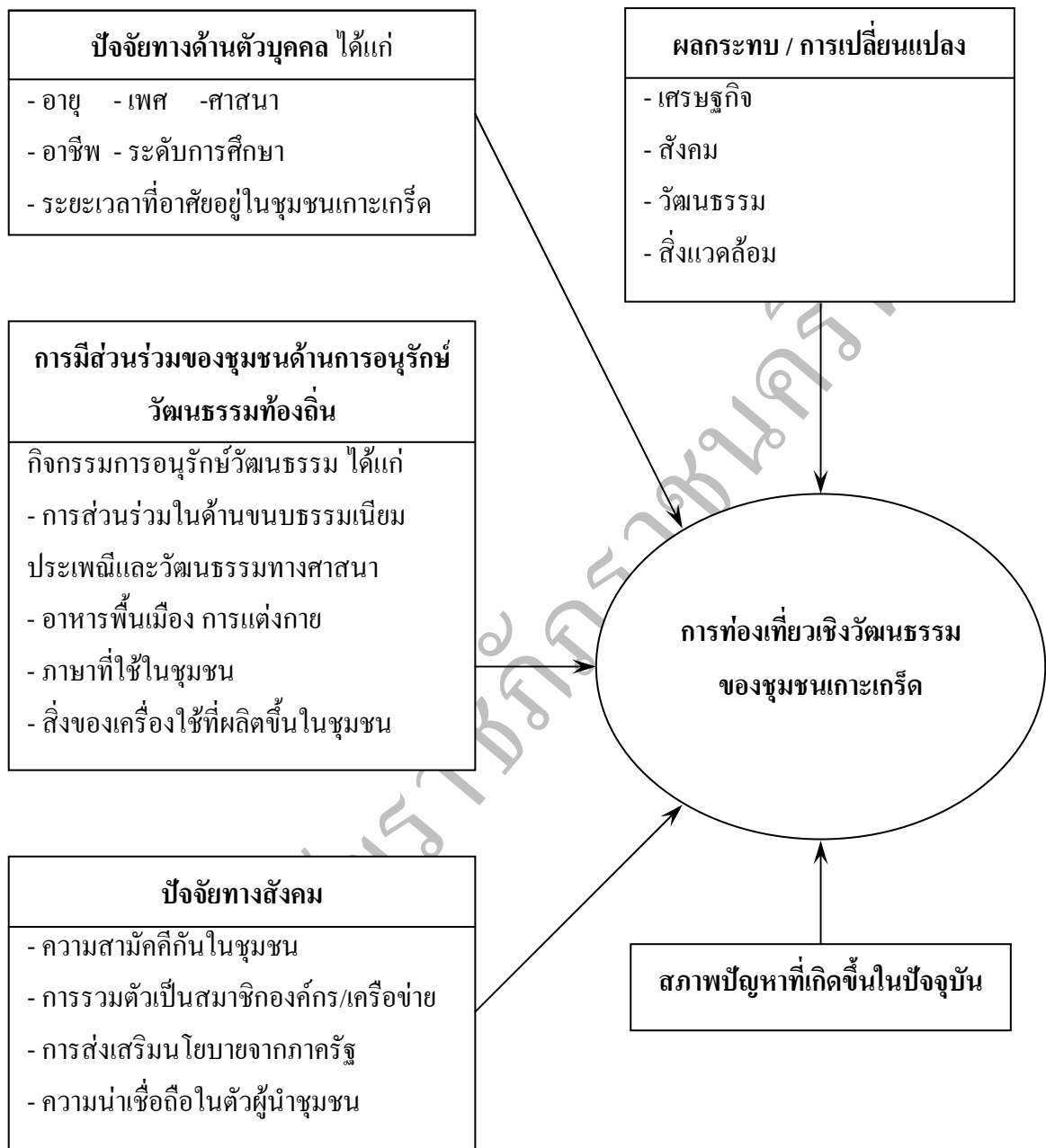
ของชุมชน โดยองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและด้านองค์กรซึ่งมีความเกี่ยวโยงกันดังภาพที่ 1

ภาพ 1 องค์ประกอบหลักของการวิจัย

ผู้วิจัยได้มองว่าองค์ประกอบของการท่องเที่ยวนั้นได้มีการโยงถึงกันดังนี้คือ

- 1) พื้นที่ทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น ได้แก่สภาพภูมิประเทศของเกาะเกร็ด การดำรงชีวิตของผู้คนที่อาศัยอยู่ มีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว
- 2) ด้านการจัดการมีการอนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิมที่มีมาให้คงอยู่ อย่างยั่งยืนนั้น ต้องอาศัยทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลจากทุกๆฝ่าย
- 3) ด้านองค์กร ต้องได้รับการสนับสนุนจากทุกๆฝ่ายให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริการการจัดการท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตนเอง
- 4) ด้านกิจกรรม มีส่วนช่วยอย่างมากที่คนจะเข้ามามีส่วนร่วม รับรู้ถึงคุณค่า อาจจะโดยการประยุกต์ใช้โดยเป็นการให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่เป็นวัฒนธรรมศึกษา การศึกษาปัจจัยทางสังคม ผลกระทบ และการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี นี้ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดไว้ดังต่อไปนี้คือ

ภาพ 2 กรอบแนวคิดของการวิจัย

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

ปัจจัยทางสังคม หมายถึง สิ่งที่มีส่วนช่วยในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชน เช่น นโยบายส่งเสริมจากทางภาครัฐ ความสามัคคีของคนในชุมชน ความสามารถของผู้นำชุมชน เป็นต้น

ผลกระทบ หมายถึง สิ่งที่เข้ามามีผลต่อวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในชุมชนทั้งทางด้านบวกและด้านลบ ซึ่งทำให้ชีวิตความเป็นอยู่แต่เดิมนั้นมีการเปลี่ยนแปลงไป

การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนได้มีส่วนร่วมรับรู้ได้หรือมีบทบาทในการลงมือ ร่วมแรงร่วมใจกันถึงการกระทำกิจกรรมอันใดที่เกิดประโยชน์

ชุมชนเกาะเกร็ด หมายถึง กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ใน พื้นที่บนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

การจัดการท่องเที่ยว หมายถึง การที่คนอาศัยอยู่ในชุมชนเกาะเกร็ดนั้นได้มีการช่วยกันดูแลในเรื่องต่างๆที่ส่งผลดีต่อการท่องเที่ยว เช่น การมีส่วนร่วมในการรักษาความสะอาด การอนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิม การให้ความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวที่มายังเกาะเกร็ด เป็นต้น

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การท่องเที่ยวในเชิงศึกษา เรียนรู้ไปกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของการดำรงชีวิตของคนในพื้นที่ ซึ่งมีการประพฤติปฏิบัติสืบทอดขนบธรรมเนียมประเพณีทางศาสนา จากอดีตสู่ปัจจุบัน

ผู้นำชุมชน หมายถึง บุคคลที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการพัฒนาของชุมชน ในเรื่องต่างๆของชุมชนบ้านเกาะเกร็ด

สาธารณูปโภคและการบริการ หมายถึง สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่ส่งเสริมให้การพัฒนาการท่องเที่ยวสมบูรณ์ รวมถึงการบริการ

ชมรมอนุรักษ์วัฒนธรรม หมายถึง กลุ่มประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการรักษาวัฒนธรรมของชุมชนเกาะเกร็ด

นาฏกรรม หมายถึง การฟ้อนรำ ขับร้อง และการเล่นดนตรี

วัฒนธรรมชุมชน หมายถึง การสืบทอดขนบธรรมเนียมประเพณีทางศาสนา การดำรงชีวิตความเป็นอยู่ ที่ได้รับการสืบทอดต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชน ผลกระทบ และปัจจัยทางสังคม ที่มีผลต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี มีแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

- 2.1 ทฤษฎีทางสังคมศาสตร์
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรม
- 2.4 แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
- 2.5 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
- 2.6 แนวความคิดเกี่ยวกับผลกระทบกับการพัฒนา
- 2.7 ประวัติความเป็นมาเกาะเกร็ด
- 2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ทฤษฎีทางสังคมศาสตร์

2.1.1 ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Theories of Change) นักสังคมวิทยาท่านหนึ่งได้กล่าวไว้ว่า “การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นสิ่งปกติ และไม่อาจหลีกเลี่ยงได้” (La Pierre, 1965 : 18) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในแต่ละสังคมจะมีความแตกต่างกัน บางสังคมจะมีการเปลี่ยนแปลงช้า เช่น สังคมที่ใช้เทคโนโลยีง่ายๆ หรือสังคมขนาดเล็ก ส่วนสังคมอุตสาหกรรมจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อย่างไรก็ตามบางสังคมมีการเปลี่ยนแปลงมาก บางสังคมไม่มีการเปลี่ยนแปลง ไม่มีสิ่งคงที่ในการเปลี่ยนแปลง (Ferraro, 1998 : 327) การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเกิดขึ้นได้จากสาเหตุ 2 ประการ คือ การประดิษฐ์คิดค้น และการค้นพบ ซึ่งประกอบด้วย การสร้างเทคโนโลยี วิทยาการใหม่ๆ รวมถึงแบบแผนประเพณีความคิด ความเชื่อแบบใหม่ เกิดขึ้นภายในสังคม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ยังเกิดจากการยืมหรือเลียนแบบสังคมอื่น โดยเฉพาะสังคมที่มีการติดต่อกับสังคมอื่น (ผจงจิตต์ อธิคมนันท์. 2539 อ้างถึงใน ญาณิ จิตต์กุลสัมพันธ์. 2544 : 10)

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมประการหนึ่ง ได้แก่ การอยู่โดดเดี่ยวและการติดต่อ (Isolation and Contact) การติดต่อกับสังคมอื่นทำให้วัฒนธรรมที่มีความแตกต่างกันมีการติดต่อกัน สังคมที่อยู่ในเขตของการติดต่อ จะเป็นศูนย์กลางของการเปลี่ยนแปลง เมื่อวัฒนธรรมย่อยแพร่กระจายเข้ามา สังคมที่มีการติดต่อก็จะมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา และจะเป็นไปอย่างรวดเร็ว การติดต่อเป็นไปได้หลายรูปแบบ เช่น การเดินทางในรูปการศึกษา การข้ามแดนไปเที่ยวประเทศอื่น

ปัจจุบันการติดต่อระหว่างสังคมต่างๆจะทำให้สะดวกขึ้น ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมและวัฒนธรรมหนึ่ง ย่อมมีผลกระทบต่อสังคมและวัฒนธรรมอื่นด้วย การเปลี่ยนแปลงจะมีลักษณะเป็นลูกโซ่ มีผลกระทบต่อเนื่องไปถึงเรื่องอื่นๆ

2.1.2 ทฤษฎีวัฒนธรรมโลก (Global Culture) นักวิชาการหลายท่าน เช่น โรเบิร์ตสัน (Robertson) ยืนยันว่าเหตุการณ์ต่างๆที่ปรากฏขึ้นในโลกนั้นเกิดจากแนวความคิดที่เหมือนกัน ประเพณี หรือวัฒนธรรมที่ได้รับการยอมรับจากประเทศหนึ่งจะแพร่กระจายไปยังประเทศอื่นๆที่มีระบบการติดต่อสื่อสารเชื่อมโยงกัน โรเบิร์ตสัน (Robertson, 1992 : 78) การท่องเที่ยว และการเดินทางถือได้ว่าเป็นวัฒนธรรมโลกอย่างหนึ่ง เนื่องจากได้รับการยอมรับในประเทศแถบตะวันตก และแนวความคิดดังกล่าวแพร่กระจายไปยังประเทศอื่นๆ ปัจจุบันนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมาจากสหรัฐอเมริกา แคนาดา ยุโรปตะวันตก และบางส่วนมาจากเมืองอุตสาหกรรมในเอเชีย นักท่องเที่ยวเหล่านี้นำแนวความคิดและวัฒนธรรมแบบตะวันตก และแบบเมืองอุตสาหกรรม มาเผยแพร่ยังเมืองที่เดินทางไปท่องเที่ยว ทำให้ผู้คนในเมืองนั้นๆเกิดการตื่นตัวและปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมที่ได้รับ ฮาร์เซล (Harsseel, 1994 : 183-4)

นักวิชาการบางท่านได้อธิบายเกี่ยวกับวัฒนธรรมโลกไว้หลายด้าน ด้านหนึ่ง คือ เรื่องการเคลื่อนย้ายประชากร หรือการเดินทางของนักท่องเที่ยวโดยกล่าวไว้ว่าเมื่อประชากรมีการเคลื่อนย้ายจากประเทศหนึ่งสู่อีกประเทศหนึ่ง จะมีการนำเอาวัฒนธรรมของตนไปด้วย นอกจากนี้ ยังได้อธิบายถึงการสื่อสาร ในปัจจุบันมีอุปกรณ์จำนวนมาก เช่น หนังสือ วารสาร นิตยสาร ละคร ภาพยนตร์ วิทยุ เทปบันทึกเสียง คอมพิวเตอร์ โทรทัศน์ ฯลฯ สิ่งเหล่านี้เผยแพร่ไปทั่วโลก ก่อให้เกิดผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อประเทศที่ได้รับสื่อเหล่านั้น แอปพาดูไร (Appadurai, 1990 อ้างถึงใน ญาณิ จิตต์กุลสัมพันธ์. 2544 : 16)

แนวความคิดของโลกที่เป็นไปในลักษณะเดียวกัน ทำให้โลกเปรียบเสมือนสังคมปิด โดยพิจารณาจากสังคมวัฒนธรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงระหว่างกัน นโยบายที่เหมือนกัน และลักษณะวัฒนธรรมที่เหมือนกันเป็นเหตุให้โลกมีลักษณะแนวความคิดอย่างเดียวกัน (Robertson, 1993 อ้างถึงใน ญาณิ จิตต์กุลสัมพันธ์. 2544 : 16)

2.1.3 ทฤษฎีการแพร่กระจาย (Diffusion Theory) การที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมได้นั้นจะต้องเกิดการประดิษฐ์คิดค้น และการค้นพบในการที่วัฒนธรรมจะดำเนินต่อไปได้ จะต้องมีการแพร่กระจาย ซึ่งหมายถึงการเผยแพร่สิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือแนวความคิดพฤติกรรมจากสถานที่หนึ่งไปยังสถานที่อีกแห่งหนึ่ง นับได้ว่าการแพร่กระจายมีความสำคัญเท่ากับการประดิษฐ์คิดค้น และการค้นพบเลยทีเดียว การแพร่กระจายเป็นกระบวนการที่มีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม เมื่อวัฒนธรรมสองแห่งมาติดต่อกัน ก็ไม่ได้หมายความว่าลักษณะต่างๆ ในวัฒนธรรมทั้งสองแห่งนี้จะต้องเปลี่ยนแปลงไปตามอีกฝ่ายหนึ่งเสมอไป เพราะถ้าเป็นเช่นนั้นในโลกปัจจุบันคงไม่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม เฟอรร่าโร (Ferraro, 1998 : 329) สรุปว่ามีเหตุผลที่ทำให้เชื่อได้ว่าความหลากหลายบางอย่างที่สำคัญจะมีผลกระทบต่อ การแพร่กระจาย ความหลากหลายนั้นก็คือการติดต่อกันอย่างจริงจังและยาวนาน ระดับของการรวมตัวกันทางวัฒนธรรม และความคล้ายคลึงระหว่างวัฒนธรรมของผู้ให้กับผู้รับ ถึงแม้ว่านักสังคมวิทยาจะทราบเรื่องเกี่ยวกับกระบวนการของการแพร่กระจายเป็นอย่างดี ก็ยังคงไม่อาจทำนายได้อย่างแน่นอนว่าการแพร่กระจายจะเกิดขึ้นเมื่อไรและที่ใด

การแพร่กระจายวัฒนธรรมจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งนั้น (Acculturation) ก่อให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรม แนวความคิดของการแพร่กระจาย และการผสมผสานทางวัฒนธรรมเกิดจากวัฒนธรรมสองแห่งมีการติดต่อกัน ซึ่งมีวัฒนธรรมหนึ่งเป็นรองอีกวัฒนธรรมหนึ่ง ทั้งการแพร่กระจายและการผสมผสานทางวัฒนธรรมจึงเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในฐานที่เป็นผลของการติดต่อกับกลุ่มอื่นๆ แต่ขณะที่การแพร่กระจายจะเกี่ยวข้องกับลักษณะเฉพาะ (trait) เพียงหนึ่งเดียวหรือลักษณะเฉพาะที่เป็นกลุ่ม การผสมผสานทางวัฒนธรรมจะเกี่ยวข้องกับการจัดระบบของวัฒนธรรมแห่งหนึ่ง หรือที่สองแห่งเสียใหม่ ภายในระยะเวลาสั้นๆ เฟอรร่าโร (Ferraro, 1998 : 330 อ้างถึงใน ญาณิ จิตต์กุลสัมพันธ์. 2544 : 17)

2.1.4 ทฤษฎีว่าด้วยปัจจัยผลัก และปัจจัยดึง (Push and Pull Factors) ทฤษฎีว่าด้วยปัจจัยผลักและปัจจัยดึงของ มีสมมุติฐานเบื้องต้นว่าเมื่อใดก็ตามที่มนุษย์อพยพจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งนั้นจะต้องมีสาเหตุมาจากการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ปัจจัยที่เป็นส่วนในการผลักดันและปัจจัยในการดึงดูด ได้แก่ เศรษฐกิจ ประเพณี สังคม วัฒนธรรม ความปลอดภัย การเมือง สาธารณูปโภค การสื่อสาร สิ่งแวดล้อม และอื่นๆ โดยในการอพยพย้ายถิ่นของแต่ละคน ส่วนใหญ่จะไม่ขึ้นอยู่กับปัจจัยเดียวโดดๆ แต่จะเป็นการผสมผสานในหลายๆปัจจัย บ็อก (Bogue, 1969 อ้างถึงใน ญาณิ จิตต์กุลสัมพันธ์. 2544 : 18)

(3) มาตรา 60 บุคคลย่อมมีสิทธิ มีส่วนร่วม ในกระบวนการพิจารณา เจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติราชการทางปกครองอันมีผล หรืออาจมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของตน ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

2) หมวด 4 ที่ว่าด้วยหน้าที่ของชนชาวไทย ได้กำหนดหน้าที่ของบุคคลใน มาตรา 69 ให้มีหน้าที่ป้องกันประเทศ รับราชการทหาร เสี่ยงภัยอากรช่วยเหลือราษฎร รับการศึกษาอบรม พกป้องและสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาติภูมิปัญญาท้องถิ่น และอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

3) หมวด 5 เกี่ยวกับนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ในมาตราที่ 79 ว่า รัฐต้องมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวนบำรุงรักษาและ ใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการ ส่งเสริมบำรุงรักษา คุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อม ตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืนตลอดจนควบคุม และ กำจัดภาวะมลพิษที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ และคุณภาพชีวิตของประชาชน

สรุปได้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามี ส่วนร่วม ในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดอย่างแท้จริง

2.2.2 รูปแบบการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ในอีกมุมมองหนึ่งคือ การมีส่วนร่วมในการ ตัดสินใจ ถ้าหากไม่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจไม่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ซึ่ง สอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการอีกกลุ่มหนึ่ง และได้แบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ขั้นตอน (ศุภราภรณ์ ธรรมชาติ, 2541 : 38) ได้แก่

- 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ การริเริ่มตัดสินใจ ดำเนินการตัดสินใจ และการตัดสินใจปฏิบัติการ
- 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ (Implementation) ซึ่งอาจเป็นไปในรูปของการเข้า ร่วมโดยการให้การสนับสนุนทางด้านทรัพยากร การเข้าร่วมในการบริหารและการร่วมมือ รวมทั้ง การเข้าร่วมในการร่วมแรงร่วมใจ
- 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ทางด้านสังคม หรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล
- 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) ซึ่งเป็นการควบคุมและติดตาม ตรวจสอบการดำเนินงานทั้งหมดและเป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วมต่อไป

รูปแบบในการมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กับกิจกรรมของชุมชนท้องถิ่นมาก ซึ่งจะบ่ง บอกลักษณะการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน ตามรูปแบบต่างๆ ที่แตกต่างกัน ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้ รูปแบบในการศึกษาวิจัยครั้งนี้คือ

- 1) การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น หรือเสนอแนะแนวทางวิธีการ ตลอดจนการตัดสินใจและการวางแผนในการอนุรักษ์และปรับปรุงพัฒนาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่
- 2) การมีส่วนร่วมปฏิบัติกิจกรรม เป็นการร่วมกระทำกิจกรรมตามรูปแบบแผนวิถีชีวิตในสังคมและวัฒนธรรมนั้น หรือตามแนวนโยบายหรือแผนงานของท้องถิ่นที่วางไว้
- 3) การมีส่วนร่วมลงทุนในกิจกรรมของชุมชน ซึ่งเป็นการออกทรัพย์สินหรือแรงงานในกิจกรรมที่คาดหวังว่าจะได้ผลประโยชน์ร่วมกันทางวัตถุหรือทางจิตใจ
- 4) การมีส่วนร่วมในการติดตามหรือประเมินผล คือ การให้ความสนใจติดตามสถานการณ์สิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อทั้งทางตรงและทางอ้อม

2.2.3 ขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายของการพัฒนาที่ได้มีการกำหนดไว้ (ศุภราภรณ์ ธรรมชาติ, 2541 : 42) มีดังต่อไปนี้คือ

- 1) มีส่วนร่วมกันทำการศึกษาค้นคว้าปัญหา และสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนและ ความต้องการของชุมชน
- 2) มีส่วนร่วมกันคิดหาและสร้างรูปแบบและวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชน หรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนหรือสนองความต้องการของชุมชน
- 3) มีส่วนร่วมกันวางนโยบายหรือแผนงานหรือโครงการหรือกิจกรรมเพื่อขจัดและแก้ไขปัญหาและสนองความต้องการของชุมชน
- 4) มีส่วนร่วมกันตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล
- 5) มีส่วนร่วมกันลงทุนในกิจกรรมของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเอง
- 6) มีส่วนร่วมกันปฏิบัติตามนโยบายแผนงาน โครงการและกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายตามที่วางเอาไว้
- 7) ร่วมควบคุมติดตามประเมินผลและร่วมบำรุงรักษาโครงการ และกิจกรรมที่ทำไว้ทั้งของรัฐบาลและเอกชนให้ใช้ประโยชน์ต่อไป

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542 : 65) ได้กล่าวสรุปแนวคิดของการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นถึงการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนว่า เป็นการให้โอกาสแก่สมาชิกของชุมชนท้องถิ่นอย่างเท่าเทียมกัน ในการรับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยถือเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะเจ้าหน้าที่หรือนักวางแผน มีการเรียนรู้ร่วมกันและเข้าร่วมประชุมตัดสินใจในการวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยว ในขณะที่เดียวกันเจ้าหน้าที่ของรัฐก็ต้องฝึกฟังความคิดเห็น ปัญหา ความต้องการของชุมชนท้องถิ่นด้วย เพื่อให้ชุมชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ เกิด

ความรักความหวงแหนและ สร้างจิตสำนึกในการดูแล ปกป้องรักษาทรัพยากรท่องเที่ยวและ สิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืน ดังนั้นจึงต้องมีการให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนทุกขั้นตอนดังต่อไปนี้

- 1) ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการศึกษาค้นหาปัญหาทางการท่องเที่ยว และสาเหตุแห่งปัญหาที่เกิดขึ้น ตลอดจนถึงความต้องการของชุมชนด้วย
- 2) ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวางแผนการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ตั้งแต่ ร่วมกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์เป้าหมายและ วิธีการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อให้ได้แผนงานหรือ โครงการพัฒนาการท่องเที่ยวที่สามารถแก้ไขหรือลดปัญหาของชุมชนท้องถิ่นและ สร้างสรรค์สิ่ง ใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อการท่องเที่ยว พร้อมทั้งตอบสนองความต้องการของชุมชนท้องถิ่นได้ด้วย
- 3) ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม ในการตัดสินใจใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวและ ต่อชุมชนมากที่สุด
- 4) ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมลงทุนในธุรกิจท่องเที่ยวตามขีดความสามารถของ ตนเองหรืออาจให้ร่วมลงทุนในรูปสหกรณ์ได้
- 5) ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานตามแผนงาน หรือ โครงการ พัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจนบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ พร้อมทั้งมีส่วนร่วมในการ ปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
- 6) ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุม ติดตาม ประเมินผลงานหรือ โครงการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ได้ร่วมจัดทำขึ้น

การมีส่วนร่วมนั้นจะเกิดขึ้นได้หลายลักษณะ หลายรูปแบบ ตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ การศึกษาครั้งนี้จะใช้แนวคิดของการมีส่วนร่วม เพื่อศึกษารูปแบบในการมีส่วนร่วมของประชาชน ต่อกิจกรรมที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น ตามวัฒนธรรมประเพณีหรือตามแผนงานของชุมชนนั้น ได้กำหนดไว้ ซึ่งผู้วิจัยจะใช้คำจำกัดความของคำว่า “การมีส่วนร่วม” คือ การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยที่ประชาชนได้เข้าไปเกี่ยวข้องในการดำเนินกิจกรรมนั้น ไม่ว่าจะส่วนบุคคลหรือของกลุ่ม เพื่อ ร่วมกันเสนอความคิดเห็นตั้งแต่การวางแผน การร่วมปฏิบัติกิจกรรม การร่วมลงทุน การติดตาม หรือประเมินผล ก็จะก่อให้เกิดการพัฒนาและเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการ เกิด ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานของรัฐและประชาชน ส่งผลทำให้การดำเนินกิจกรรมต่างๆบรรลุ ตามวัตถุประสงค์ หรือเป็นไปตามแผนงานหรือโครงการที่ได้กำหนดไว้

2.2.4 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม มีความเชื่อมโยงกันกับความต้องการขั้น พื้นฐานของมนุษย์ ที่นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงดังนี้

มาสโลว์(Maslow,1954 อ้างถึงใน อคิน รพีพัฒน์. 2527 : 39) กล่าวว่า การเกลี้ยกล่อม หมายถึง การใช้คำพูดหรือการเขียนเพื่อมุ่งให้เกิดความเชื่อถือและการกระทำ ซึ่งการเกลี้ยกล่อมมีประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งในการปฏิบัติงาน และถ้าจะทำให้เกิดผลดีผู้เกลี้ยกล่อมจะต้องมีศิลปะในการสร้างความสนใจในเรื่องที่จะเกลี้ยกล่อม โดยเฉพาะในเรื่องความต้องการของคนตามหลักทฤษฎีที่เรียกว่า ลำดับขั้นของความต้องการ (Hierarchy of Needs) ได้แก่ ความต้องการของคนจะเป็นไปตามลำดับจากน้อยไปมาก มีทั้งหมด 5 ระดับ ดังนี้คือ

(1) ความต้องการทางด้านสรีระวิทยา(Physiological Needs) นั้นเป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ (SurvivalNeeds) ได้แก่ความต้องการ อาหาร น้ำ เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่ อาศัย ยารักษาโรค และความต้องการทางเพศ

(2) ความต้องการความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต (Safety and Security Needs) ได้แก่ความต้องการที่อยู่อาศัยอย่างมีความปลอดภัยจากการถูกทำร้ายร่างกาย หรือถูกขโมยทรัพย์สิน หรือความมั่นคงในการทำงานและการมีชีวิตอยู่อย่างมั่นคงในสังคม

(3) ความต้องการทางด้านสังคม (Social Needs) ได้แก่ ความต้องการความรัก ความต้องการที่จะให้สังคมยอมรับว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

(4) ความต้องการที่จะมีเกียรติยศชื่อเสียง (Self-Esteem Needs) ได้แก่ ความภาคภูมิใจ ความต้องการดีเด่นในเรื่องหนึ่งที่จะให้ได้รับการยกย่องจากบุคคลอื่น ความต้องการด้านนี้เป็นความต้องการระดับสูงที่เกี่ยวกับความมั่นใจในตัวเองในเรื่องของความรู้ความสามารถ และความสำคัญของบุคคล

(5) ความต้องการความสำเร็จแห่งตน (Self-Actualization Needs) เป็นความต้องการในระดับสูงสุด ที่อยากจะให้เกิดความสำเร็จในทุกสิ่งทุกอย่าง ตามความนึกคิดของตนเอง เพื่อจะพัฒนาตนเองให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ ความต้องการนี้จึงเป็นความต้องการพิเศษของบุคคลที่จะพยายามผลักดันชีวิตของตนเองให้เป็นไปในแนวทางที่ดีที่สุด

การกระตุ้นให้เกิดกิจกรรมทางสังคม เพื่อให้คนในสังคมนั้นเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมทางสังคม โดยจะต้องมีความเข้าใจในวิถีชีวิต ค่านิยม จารีต ประเพณี ทัศนคติของบุคคล การพัฒนาโดยใช้สิ่งเร้าที่เหมาะสมจะนำไปสู่การเข้าร่วมกิจกรรมของสมาชิกในชุมชนด้วยความสมัครใจ

ส่วนการกระทำของมนุษย์ (Action of Human) ในลักษณะที่สามารถนำไปปรับใช้ทางสังคมทั่วไป กล่าวคือ การกระทำใดๆของมนุษย์จะขึ้นอยู่กับ บุคลิกภาพของแต่ละบุคคล (Personality) ระบบสังคม (Social system)และวัฒนธรรม (Culture) ในสังคมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกอยู่ ซึ่งวัฒนธรรมนี้จะเป็นตัวกำหนดเกี่ยวกับความคิด หรือความเชื่อ (Ideas of beliefs) ความสนใจ (Primary of

Interest) และระบบค่านิยมของบุคคล (System of Value Orientation) (Parson.1951, อ้างถึงใน เถลิงพร ชูศรี. 2543 : 42)

การกระทำทางสังคม (Social Action) เป็นไปด้วยความเชื่อ หรือความไม่เชื่อ ซึ่งการกระทำของมนุษย์ไม่ว่ากับเรื่องใดก็ตามจะขึ้นอยู่กับเป้าหมาย(Goals) ความเชื่อที่มีการสืบทอดกันมา (Belief Orientation) ค่านิยมมาตรฐาน(Value Standard) นิสัยและขนบธรรมเนียมประเพณี (Habit and Custom) ความคาดหวัง (Expectation) ความผูกพัน(Commitments) แรงเสริม (Force) โอกาส (Opportunity) ความสามารถ (Ability) และการสนับสนุน (Support) (Reeder Willarm W.1974 , อ้างถึงใน เถลิงพร ชูศรี. 2543 : 38)

การกระทำของมนุษย์ในสังคมนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับ ความเป็นวัฒนธรรมของคนในกลุ่มนั้น ซึ่งวัฒนธรรมนี้เป็นตัวกำหนดเกี่ยวกับ ความคิด ความเชื่อ ความสนใจ และระบบค่านิยมของบุคคล การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมใดๆก็ตาม ให้ประชาชนได้มีความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของ ได้มีการร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ ร่วมติดตามผล ร่วมกันได้ในผลประโยชน์ ก็จะทำให้การดำเนินกิจกรรมนั้นสำเร็จลุล่วงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชน

2.3.1 ความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรม ได้มีการให้ความหมายจากนักวิชาการ องค์กร หน่วยงานต่างๆได้ให้ความหมายไว้ดังนี้ การอนุรักษ์ (Conservation) หมายถึง เป็นกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการทำให้วัฒนธรรมนั้นเข้มแข็งคงอยู่ได้โดยไม่ต้องปฏิบัติการอย่างใด(คณะกรรมการดำเนินงานและประสานงานวันอนุรักษ์มรดกไทย. 2541-2544 : 3)

การอนุรักษ์ (Conservation) หมายถึง การรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมที่หาสูญเสียหรือกำลังจะสูญหายไป และไม่สามารถคลี่คลายพัฒนาได้อีก เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อคนรุ่นหลังในการที่จะติดตาม ศึกษาค้นคว้า หาร่องรอยความเจริญทางวัฒนธรรมในอดีต

นิวัติ เรืองพาณิชย์ (2533 :36) กล่าวว่า การอนุรักษ์และ ใช้ทรัพยากรอย่างชาญฉลาดให้เป็นประโยชน์ต่อประชาชนในพื้นที่มากที่สุดและ สามารถที่จะมีใช้ได้เป็นเวลานานที่สุดซึ่งต้องสูญเสียประโยชน์ให้น้อยที่สุด ทั้งนี้ต้องกระจายการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร โดยทั่วถึงมากที่สุด ดังนั้นจะต้องเข้าใจว่าการอนุรักษ์ไม่ได้หมายถึงการเก็บรักษาทรัพยากรไว้เฉยๆ ตามกาลเทศะ (Time and Space) และพยายามให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

การให้ความหมายของคำว่า “วัฒนธรรม” ซึ่งแผลงมาจากคำว่า “Culture” ในภาษาอังกฤษนั้น มีการให้ความหมายและนำมาใช้ต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นในประเทศไทยหรือต่างประเทศก็ตาม ซึ่ง

การให้ความหมายและนำมาใช้ดังกล่าวนี้ต่างก็มีส่วนถูกด้วยกันทั้งสิ้นขึ้นอยู่กับว่าผู้ให้ความหมาย และผู้นำมาใช้จะมองวัฒนธรรมในแง่มุมใด ด้วยเหตุนี้การหาข้อสรุปให้เป็นที่ยุติเกี่ยวกับความหมาย ของวัฒนธรรมจึงไม่อาจจะกระทำได้นอกจากนั้นก็ยังเป็นสิ่งที่ไม่สมควรทำอีกด้วย

พระเทพเวที (2532 อ้างถึงใน กุลวิจิตร ภัทธานนท์ 2537 : 39-48) อธิบายความหมายของ วัฒนธรรมว่า

- 1) วัฒนธรรมเป็นผลรวมของการสั่งสมสิ่งสร้างสรรค์และ ภูมิธรรมภูมิปัญญาที่ ถ่ายทอดสืบต่อกันมาของสังคมนั้นๆ
- 2) วัฒนธรรมมีความหมายรวมไปถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ทั้งหมดของสังคม ตั้งแต่ภายในจิตใจของคน มีค่านิยม คุณค่าทางจิตใจ คุณธรรม ลักษณะนิสัย แนวความคิดและ สติปัญญาออกมาจนทำที่และวิถีปฏิบัติของมนุษย์ต่อจิตใจและร่างกายของตนลักษณะความสัมพันธ์ ระหว่างมนุษย์ ตลอดจนความรู้ความเข้าใจ ทำที่การมองและการปฏิบัติของมนุษย์ต่อธรรมชาติ แวดล้อม
- 3) วัฒนธรรม ก็คือ ประสบการณ์ ความรู้ความสามารถที่สังคมนั้นมีอยู่หรือเนื้อ ตัวทั้งหมดของสังคมนั้นเอง

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการ ดำเนินงานทางวัฒนธรรมด้านต่างๆ ก็ได้ให้ความหมายและคำอธิบายถึงลักษณะวัฒนธรรมไว้เมื่อ คราวจัดทำนโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติและแนวทางในการรักษา ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม พุทธศักราช 2529 ดังนี้ (กุลวิจิตร ภัทธานนท์. 2537 : 68-76)

- 1) วัฒนธรรมเป็นวิถีการดำเนินชีวิตของสังคม เป็นแบบแผนการประพฤติปฏิบัติ และการแสดงออกซึ่งความรู้สึกริเริ่มคิดในสถานการณ์ต่างๆ ที่สมาชิกในสังคมเดียวกันสามารถเข้าใจ และซาบซึ่งร่วมกัน
- 2) วัฒนธรรมเกิดขึ้นจากการประพฤติปฏิบัติร่วมกัน เป็นแนวทางเดียวกันอย่าง ต่อเนื่องของสมาชิกในสังคม มีการสืบทอดเป็นมรดกทางสังคมต่อกันมาจากอดีต หรืออาจเป็น สิ่งประดิษฐ์คิดค้นสร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่ หรืออาจรับเอาสิ่งที่เผยแพร่มาจากสังคมอื่น ทั้งหมดนี้ หากสมาชิกยอมรับและยึดถือเป็นแบบแผนประพฤติปฏิบัติร่วมกันก็ย่อมถือเป็นวัฒนธรรมของ สังคมนั้น
- 3) วัฒนธรรมย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามเงื่อนไขและกาลเวลาเมื่อมีการประดิษฐ์ หรือค้นพบสิ่งใหม่ วิธีใหม่ที่ใช้ในการแก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการของสังคมได้ดีกว่า ย่อมทำให้สมาชิกเกิดความนิยมและในที่สุดอาจเลิกวัฒนธรรมดั้งเดิม การจะรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรม

เดิมจำเป็นต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาวัฒนธรรมนั้นให้เหมาะสมมีประสิทธิภาพตามยุคสมัย

4) วัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มชนในสังคมใหญ่ ย่อมมีเนื้อหา รูปแบบบทบาทและหน้าที่แตกต่างกันไปหากว่าความแตกต่างนั้นไม่ก่อให้เกิดผลเสียหายต่อสังคมโดยรวมแล้ว ก็สมควรให้กลุ่มชนทั้งหลายมีโอกาสเรียนรู้วัฒนธรรมของกันและกันเพราะสภาพความแตกต่างอย่างนี้เป็นธรรมชาติของวัฒนธรรม

5) วัฒนธรรมอาจจะจำแนกได้เป็นหลายประเภทคือ วัฒนธรรมประจำชาติ วัฒนธรรมสากล วัฒนธรรมเมือง และวัฒนธรรมพื้นบ้าน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกรอบความคิดและวัตถุประสงค์ในการประยุกต์ใช้ของผู้จำแนกการจัดหมวดหมู่ของวัฒนธรรมเพื่อความสะดวกในการสื่อความและประสานงานอันเป็นสิ่งจำเป็นในการดำเนินงานวัฒนธรรม

6) วัฒนธรรมเป็นทั้งพื้นฐานและเครื่องมือสำหรับสร้างเสริมความสามัคคีกลมเกลียวและความเป็นปึกแผ่นในหมู่ประชาชน วัฒนธรรมจะช่วยชักนำให้คนประพฤติดี ปฏิบัติธรรม และพร้อมที่จะเผชิญชีวิตร่วมกันบนผืนแผ่นดินเดียวกันทั้งในยามสุขและยามทุกข์

7) วัฒนธรรมเป็นกรอบและเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม จึงถือได้ว่าวัฒนธรรมเป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติของสมาชิกของสังคมซึ่งอาจจะช่วยป้องกันและแก้ไข ตลอดทั้งตอบสนองความต้องการของสมาชิกและของสังคมได้

8) วัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์ เป็นลักษณะเด่นประจำชาตินั้นๆ หรือประจำหมู่คณะซึ่งมีส่วนช่วยให้ชนในชาติมีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกันอันจะทำให้เกิดความรักสามัคคีและจะส่งผลต่อการรวมพลังของหมู่คณะ และธำรงไว้ซึ่งความมั่นคงของชาติ

ผจงจิตต์ อธิคมน์นทะ (2543 : 43-49) อธิบายความหมายและลักษณะของวัฒนธรรมว่า วัฒนธรรม คือ สิ่งอันเป็นวิถีชีวิตของสังคม คนในสังคมมีส่วนร่วม จะคิดเห็นอย่างไร มีความเชื่ออย่างไร ก็แสดงออกให้ปรากฏเห็น เป็นรูปภาษา ประเพณี กิจกรรม การละเล่น การศาสนา เป็นต้น ตลอดจนถึงสิ่งต่างๆ ที่คนในสังคมมีส่วนร่วมสร้างขึ้น เช่น สิ่งอันจำเป็นแก่วิถีชีวิตและการครองชีพ ได้แก่ ปัจจัยสี่ เครื่องมือ เครื่องใช้ ความคิด ความรู้สึก ความเชื่อ ซึ่งแสดงปรากฏให้เห็นเป็นสิ่งต่างๆ ซึ่งมีการสะสมเป็นความรู้ในความทรงจำ จดไว้ในหนังสือและสิ่งต่างๆ ที่สร้างขึ้นและถ่ายทอดไว้ให้แกกันเป็นมรดกตกทอดสืบต่อกันมาชั่วอายุคน มีการเพิ่มเติมเสริมสร้างสิ่งใหม่ และปรับปรุงสิ่งเก่าให้เข้ากันได้ และมีความเจริญก้าวหน้า โดยวัฒนธรรมจะมีลักษณะต่างๆ ดังต่อไปนี้

1) เป็นแบบแผนของพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ การเรียนรู้เป็นเรื่องสำคัญทำให้มนุษย์สร้างสิ่งที่เราเรียกว่า วัฒนธรรมเกิดขึ้น มนุษย์จะต่างจากสัตว์เนื่องจากการกระทำต่างๆ เป็นเรื่องของการเรียนรู้ เช่น การหิวผอม การแปร่งฟัน การเย็บผ้า เขียนหนังสือ ฯลฯ ส่วนสัตว์จะใช้

สัญชาตญาณ การเรียนรู้จะมีลักษณะสั่งสมจากประสบการณ์ที่มนุษย์ได้เผชิญในชีวิต ไม่ได้ถูกถ่ายทอดทางชีวภาพหรือพันธุกรรม การเรียนรู้เกิดจากการเป็นสมาชิกของกลุ่มของสังคม

2) เป็นสิ่งซึ่งสืบทอดจากบรรพบุรุษเป็นมรดกทางสังคมซึ่งส่งต่อกันมาหลายชั่วอายุ ซึ่งคนรุ่นต่อมาได้นำมาใช้ปฏิบัติทำให้คงอยู่ไม่สูญหายแต่อาจปรับเปลี่ยนไปเช่น ภาษา การแต่งกาย ฯลฯ การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมนั้น จะขึ้นอยู่กับภาวะในสังคมในขณะนั้นๆ

3) เป็นของส่วนรวมในสังคม มิใช่เป็นของผู้หนึ่งผู้ใดโดยเฉพาะ แต่จะช่วยกันคิดสิ่งที่สร้างสรรค์ ร่วมกันปฏิบัติทำให้วัฒนธรรมนั้นอยู่ยืดยาว เช่น ภาษา การแต่งกาย วัฒนธรรม จึงเป็นวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนจำนวนมากหรือของสังคมทั้งหมด

2.3.2 นิยามของวัฒนธรรม

นักวิชาการวัฒนธรรมหลายท่านได้ให้คำจำกัดความ คำว่า "วัฒนธรรม" ไว้ดังนี้

1) วัฒนธรรม มีความหมายครอบคลุมถึงทุกสิ่งทุกอย่างอันเป็นแบบแผนในความคิดและ การกระทำที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือสังคมใดสังคมหนึ่ง มนุษย์ได้คิดสร้างระเบียบกฎเกณฑ์วิธีการ ในการปฏิบัติจัดระเบียบตลอดจนความเชื่อ ความนิยมความรู้และ เทคโนโลยีต่างๆในการควบคุมและใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ (สุพัศตรา สุภาพ. 2536 : 28)

2) วัฒนธรรม หมายถึง ความเจริญงอกงาม ซึ่งเป็นผลจากระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสังคม และมนุษย์กับธรรมชาติ จำแนกออกเป็น 3 ด้าน คือ จิตใจ สังคม และวัตถุ มีการสั่งสมและ สืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง จากสังคมหนึ่ง ไปสู่อีกสังคมหนึ่ง จนกลายเป็นแบบแผนที่สามารถ เรียนรู้และก่อให้เกิดผลิตรวมและผลิตผล ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม อันควรรค่าแก่การวิจัย อนุรักษ์ ฟื้นฟู ถ่ายทอด เสริมสร้างเอตทัคคะ และแลกเปลี่ยน เพื่อสร้างคุณภาพแห่งความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สังคม และธรรมชาติ ซึ่งจะช่วยให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุข สันติสุข และอิสรภาพ อันเป็นพื้นฐานแห่งอารยธรรมของมนุษยชาติ (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. 2545 : 24)

2.3.3 แนวคิดที่เกี่ยวกับเรื่องของวัฒนธรรมกับการพัฒนา มนุษย์สร้างวัฒนธรรมขึ้นเพราะมนุษย์มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากสัตว์ และสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นกลไกในการปรับตัว รวมทั้งเพื่อสนองความต้องการที่จำเป็น 3 ระดับ คือ ความต้องการเบื้องต้น หรือความต้องการปัจจัยสี่เพื่อการอยู่รอด ความต้องการที่เกิดตามมา หรือความต้องการเพิ่มเติมเพื่อให้มนุษย์สามารถอาศัยอยู่ในสังคมได้ เช่น ความต้องการด้านการสื่อสารซึ่งทำให้เกิดระบบภาษาและสัญลักษณ์ขึ้น นอกจากนี้ยังมีเรื่องของความต้องการที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสงบซึ่งทำให้เกิดวัฒนธรรมที่ใช้ในการควบคุมสังคมขึ้น และ

ความต้องการร่วมหรือความต้องการให้การอยู่รอดนั้นเกิดความสมบูรณ์พูนสุข เช่น การพักผ่อน การแสดงออกทางสุนทรียภาพ ศิลปะ และดนตรี เป็นต้น (เอกชัย เครืออินตะ. 2540 : 8)

วัฒนธรรมมี 2 ลักษณะ คือ 1) ลักษณะที่หยุดนิ่งไม่เคลื่อนไหวเพราะขาดความสัมพันธ์กับกลุ่มคนที่เป็นผู้ผลิตวัฒนธรรมนั้นไปแล้ว ดังนั้นวัฒนธรรมในลักษณะหยุดนิ่งจึงมักเป็นภาพของอดีต ส่วนนี้เรียกว่า ศิลปวัฒนธรรม ส่วนใหญ่อยู่ในรูปของโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ 2) ลักษณะที่เคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลง ปรับปรุง ถ่ายทอด สืบต่อกันจากรุ่นสู่รุ่น วัฒนธรรมส่วนนี้มักปรากฏเป็นวัฒนธรรมของคนในสังคมปัจจุบัน จึงเรียกว่า สังคมวัฒนธรรม สำหรับความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมทั้ง 2 ลักษณะนี้มักปรากฏในลักษณะที่ว่าสังคมวัฒนธรรมทำหน้าที่รักษา อนุรักษ์ และหล่อเลี้ยงศิลปวัฒนธรรมให้มีความสำคัญขึ้นมา (ศรีศักร วัลลิโภดม. 2543 : 23)

วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์ต้องเรียนรู้และถ่ายทอดเพื่อสอนให้คนรุ่นหลังรู้ถึงระบบสัญลักษณ์ของสังคม และการถ่ายทอดวัฒนธรรมนี้ถือเป็นหนึ่งในกระบวนการสืบสานวัฒนธรรม ซึ่งการสืบสานวัฒนธรรม หมายถึง การสืบสาวเรื่องราวในอดีตที่มีการสืบทอดและปรับปรุงให้สอดคล้องกับยุคสมัย เกิดผลเป็นประโยชน์แก่คนในปัจจุบันและมีชีวิตชีวาพร้อมที่จะเป็นฐานของการงอกงามสืบต่อไปเบื้องหน้าให้เป็นที่น่าชื่นชมและแผ่ความนิยมกว้างออกไป

การถ่ายทอดวัฒนธรรมแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) ลักษณะแนวตั้ง เป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมในสังคมเดียวกันสืบทอดจากรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง 2) ลักษณะแนวนอน เป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากสังคมหนึ่งไปสู่อีกสังคมหนึ่ง การถ่ายทอดวัฒนธรรมในลักษณะแนวนอนทำให้เกิดการรับวัฒนธรรมและเมื่อรับวัฒนธรรมเป็นเวลานานก็อาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมขึ้น (อมรา พงศาพิชญ์. 2540 : 31)

การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดกับสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นไม่ว่าจะด้านวัตถุ (Material Culture) เช่น เครื่องมือเครื่องใช้ หรือด้านที่ไม่มีใช้วัตถุ (Non-Material Culture) เช่น ค่านิยมของสังคม (สุรัชย์ หวันแก้ว. 2540 : 156-157) และเมื่อการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นกับส่วนใดก็มักจะส่งผลกระทบต่อส่วนอื่นที่มีความสัมพันธ์โยงใยกันด้วย ส่วนเหตุผลที่วัฒนธรรมต้องเปลี่ยนแปลงก็เพราะต้องปรับให้เหมาะสมกับสภาพใหม่ที่เกิดขึ้นนั่นเอง

นอกจากนี้ การขัดเกลาทางสังคม (Socialization) ก็จัดเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อถ่ายทอดวัฒนธรรมเช่นกัน โดยนัยแรก ถ่ายทอดเพื่อให้มนุษย์เรียนรู้วัฒนธรรมและบทบาทหน้าที่ของตน เพราะมนุษย์ไม่มีความรู้เรื่องวัฒนธรรมติดตัวมาแต่กำเนิด และอีกนัยหนึ่งถ่ายทอดเพื่อพัฒนาให้สมาชิกในสังคมมีบุคลิกภาพและการปฏิบัติตนตามแบบแผนในทิศทางเดียวกัน การขัดเกลาทางสังคมทำได้ 2 ทาง คือ ทางตรง โดยการสอนหรือบอกโดยตรงเพื่อให้บุคคลได้เรียนรู้อย่างแจ่มแจ้ง และทางอ้อม โดยการได้รับประสบการณ์จากการสังเกตหรือเรียนแบบจากผู้อื่น ซึ่งองค์กรที่ทำ

หน้าที่ขัดเกลาทางสังคมมี 6 องค์กร คือ ครอบครัว สถานศึกษา กลุ่มเพื่อน องค์กรที่บุคคลสังกัดอยู่ สถาบันศาสนา สื่อมวลชน (จันง อดิวัฒนสิทธิ์. 2540 : 42)

การจะนำวัฒนธรรมมาใช้ในงานพัฒนา ผู้คนในสังคมนั้นๆควรจะทำความเข้าใจ วัฒนธรรมของตนให้ดีเสียก่อนว่ามีจุดเด่นหรือจุดด้อยอะไรบ้าง และเมื่อเข้าใจแล้วก็ต้องพิจารณาว่า วัฒนธรรมส่วนใดควรได้รับการอนุรักษ์และส่งเสริม หรือส่วนใดควรปรับปรุงแก้ไข ทั้งนี้ก็เพื่อให้ เกิดผลดีต่อการพัฒนา การทำความเข้าใจวัฒนธรรมของสังคมแต่ละแห่งมีความแตกต่างกัน ดังนั้น ลักษณะการนำวัฒนธรรมมาใช้ในงานพัฒนาสังคมจึงหลากหลายแตกต่างกันไปตามพื้นฐาน วัฒนธรรมของแต่ละสังคม (ศรีศักร วัลลิโภดม. 2543 : 29)

จากที่กล่าวมา การพัฒนาที่ให้ความสำคัญกับวัฒนธรรม เป็นการพัฒนาที่เน้นให้เกิดความ สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมของชุมชน มีความสำคัญในการก่อให้เกิดการยอมรับ ร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจ และยินดีที่จะเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการพัฒนาของชาวบ้าน แต่อย่างไรก็ดีไม่ควรใช้ แทนที่ (Substitution) แนวทางอื่นๆแต่ควรใช้ให้สอดคล้องประสาน (Articulation) กัน เช่น การทำ โครงการพัฒนาเศรษฐกิจ การปลูกจิตสำนึกหรือการจัดตั้งกลุ่มประชาชนที่มีพื้นฐานบนศาสนาและ วัฒนธรรมของประชาชน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในงานพัฒนาซึ่งจะยังประโยชน์สู่สมาชิก ชุมชนมากที่สุด (พรประภา สินธุนาวา. 2534 อ้างถึงใน สุชาดา รัตนภูมิพงษ์. 2546 : 11)

วัฒนธรรม หมายถึง วิถีการดำเนินชีวิต ของคนในสังคม นับตั้งแต่วิถีกิน วิชอยู่ วิถีแต่งกาย วิถีทำงาน วิถีพักผ่อน วิถีแสดงอารมณ์ วิถีสื่อความ วิถีจราจรและขนส่ง วิชอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ วิถีแสดงความสุขทางใจ และหลักเกณฑ์การดำเนินชีวิต โดยแนวทางการแสดงออกถึงวิถีชีวิตนั้น อาจเริ่มมาจาก บุคคลหรือคณะบุคคลทำเป็นตัวแบบ แล้วต่อมาคนส่วนใหญ่ก็ปฏิบัติสืบต่อกันมา วัฒนธรรมย่อมเปลี่ยนแปลง ไปตามเงื่อนไขและกาลเวลาเมื่อมีการประดิษฐ์หรือค้นพบสิ่งใหม่ วิถี ใหม่ที่ใช้แก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการของสังคมได้ดีกว่า ซึ่งอาจทำให้สมาชิกของสังคม เกิดความนิยม และในที่สุดอาจเลิกใช้วัฒนธรรมเดิม ดังนั้นการรักษาหรือธำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมเดิม จึงต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาวัฒนธรรมให้ เหมาะสมมีประสิทธิภาพตามยุคสมัย ส่วนการอนุรักษ์ ก็หมายถึงการรักษาให้คงไว้ ซึ่งเป็นไปตามวิถีประเพณีปฏิบัติตามที่มีมา ใน มุมมองของการอนุรักษ์ เป็นการคงไว้ซึ่งวิถีแต่เดิมที่เป็นมาให้สามารถที่จะไม่ถูกกลืนหายไปตาม กาลเวลา อาจจะขัดแย้งกับการพัฒนาซึ่งนั่นหมายความว่าพัฒนานั้นจะเป็นการดำเนินวิถีชีวิตที่มี เวลาเข้ามาเกี่ยวข้องซึ่งอาจจะทำให้สิ่งต่างๆที่ปฏิบัติตามกันมานั้นถูกกลืนหายไปหากว่าไม่มีการ อนุรักษ์ไว้ ดังนั้น การอนุรักษ์ ก็กับการพัฒนาจึงเป็นมุมมองของแต่ละฝ่าย

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

2.4.1 ความหมายของการท่องเที่ยว ถ้าไม่มีการเดินทางก็ไม่มีการท่องเที่ยว ทั้งนี้เพื่อผ่อนคลายร่างกายและจิตใจจากกิจกรรมต่างๆ เป็นการเปลี่ยนบรรยากาศทางสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ มีการประกอบกิจกรรมที่สนุกสนาน ทั้งการกีฬา การพักผ่อน ทักษะศึกษา และการสร้างสรรค์ อย่างไรก็ตามความหมายของการท่องเที่ยวสามารถสรุปได้ 3 ประการ คือ (มูทิตา ปิ่นสุนทร, 2542 : 16)

- 1) เดินทางจากถิ่นที่อยู่อาศัยไปยังที่อื่นชั่วคราว
- 2) เดินทางด้วยความสมัครใจ
- 3) เดินทางด้วยจุดมุ่งหมายใดๆก็ได้ที่มีไว้เพื่อการประกอบอาชีพหรือหารายได้

การท่องเที่ยว (Tourism) คือ กิจกรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์นอกเหนือจากการดำเนินชีวิตประจำวัน และการกระทำกิจกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานอื่นๆ (Basic Need) เป็นกิจกรรมที่มนุษย์กระทำเมื่อมีเวลาว่าง (Leisure) และจัดอยู่ในประเภทกิจกรรมนันทนาการ (Recreation) อย่างหนึ่ง ทั้งนี้กิจกรรมส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวมักมีการเดินทาง (Travel) พร้อมกันไปด้วย (ชนิศา ครุจิราวุฒินันท์, 2546 : 39)

สำหรับการท่องเที่ยวของประเทศไทย มีวิวัฒนาการขึ้นหลังจากนโยบายการเปิดประเทศ คือ หลังการลงนามในสนธิสัญญาบราเวริง ในปี พ.ศ. 2398 เป็นต้นมา ซึ่งระยะนั้นเริ่มมีชาวตะวันตกเข้ามาอยู่ในประเทศไทยแล้ว และการท่องเที่ยวยังเป็นกิจกรรมของผู้มีฐานะร่ำรวยหรือคนในวงการสังคมชั้นสูงเท่านั้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ไทยพระองค์หนึ่งที่มีความสนพระทัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยว จะเห็นได้จากการเสด็จประพาสตามหัวเมืองต่างๆ เพื่อดูแลสุขภาพของราษฎร รวมทั้งการเสด็จเยือนทวีปยุโรปในปี พ.ศ. 2440 หรือที่เรียกว่าแกรนด์ทัวร์ (Grand Tour) เป็นเวลาถึง 9 เดือน ถือเป็นกาเผยแพร่อชื่อเสียงของประเทศไทยให้ชาติตะวันตกได้รู้จัก แต่หากจะกล่าวถึงความแพร่หลายของการท่องเที่ยวในประเทศไทยแล้ว เพิ่งเริ่มได้ประมาณ 30 ปีมานี้เอง คือเมื่อประมาณ พ.ศ. 2503 ซึ่งจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ประกาศตั้งองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยว (อ.ส.ท.) ขึ้น โดยมี พลโทเฉลิมชัย จารุวัตร (ขณะนั้นยังเป็นพันเอก) เป็นผู้อำนวยการคนแรก (พ.ศ. 2503-2519) และต่อมาได้เปลี่ยนเป็นการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ท.ท.ท.) มีชื่อภาษาอังกฤษว่า Tourism Authority of Thailand รับผิดชอบงานด้านการท่องเที่ยวเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน (วรรณมา วังษ์วานิช, 2539 : 13-14)

2.4.2 ความสำคัญของการท่องเที่ยว

1) การท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้ และลดปัญหาการขาดดุลการค้าและดุลชำระเงินของประเทศโดยนำเงินตราต่างประเทศซึ่งมาจากการใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้า บริการด้านการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว (Tourist Expenditure) เข้าสู่ประเทศเช่นเดียวกับการส่งสินค้าออกและจากรายได้นี้สามารถนำไปทดแทนค่าใช้จ่ายในการนำสินค้าซึ่งผลิตเองไม่ได้ และเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการพัฒนาประเทศเข้ามาจากต่างประเทศ รวมทั้งนำไปช่วยในการชำระหนี้จากสถาบันการเงินระหว่างประเทศด้วย

2) การท่องเที่ยวเป็นการกระจายรายได้สู่ภูมิภาคของประเทศ เนื่องจากประกอบธุรกิจขนาดเล็กจำนวนมาก รายรับจากการท่องเที่ยวจึงกระจายสู่ประชาชนอย่างรวดเร็วทั้งระบบเศรษฐกิจทำให้เกิดการหมุนเวียนการใช้จ่ายภายในประเทศ และส่งเสริมการลงทุนเพื่อการสร้างปัจจัยพื้นฐานรวมถึงปัจจัยเสริมต่างๆ เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว

3) การท่องเที่ยวช่วยเพิ่มรายได้จากการจัดเก็บภาษีของรัฐบาล เนื่องจากนักท่องเที่ยวต้องจ่ายภาษีต่างๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น ภาษีเมื่อซื้อสินค้าและบริการ ภาษีศุลกากรค่าธรรมเนียมการประทับตราหนังสือเดินทาง ส่วนภาษีที่ธุรกิจท่องเที่ยวต้องจ่าย เช่น ค่าธรรมเนียมโรงแรม ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตจำหน่ายอาหาร สุราและเครื่องดื่ม ซึ่ง(สถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์ 2526 : 148 อ้างในเสรี วังสืไพจิตร. 2533) ได้ศึกษาพบว่าธุรกิจโรงแรมเสียภาษีเฉลี่ยแห่งละ 9.20 ล้านบาทต่อปี และเสียภาษีการค้าแห่งละ 30 ล้านบาทต่อปี ส่วนบริษัทนำเที่ยวเสียภาษีเฉลี่ยรายละ 3 ล้านบาทต่อปี

4) การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการจ้างงานและสร้างอาชีพ ทั้งแรงงานทั่วไป (Unskill) และแรงงานที่มีความชำนาญ (Skill) โดยในปี พ.ศ. 2535 เกิดการจ้างงานในระบบท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากถึง 1,114,000 คน จำแนกเป็นแรงงานทางตรง 757,520 คน และแรงงานทางอ้อม 356,480 คน

5) การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ไม่มีขีดจำกัด (Limitless Boundary Industry) ไม่มีปัญหาเรื่องการกำหนดโควตาการจำหน่าย กล่าวคือ การท่องเที่ยวสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาแล้วแต่ความสามารถในการใช้กลยุทธ์เพื่อพัฒนาและส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และสภาพของแต่ละประเทศเอง (เสรี วังสืไพจิตร. 2533 : 189-214)

2.4.3 ทรัพยากรการท่องเที่ยว จากความสำคัญของการท่องเที่ยวที่กล่าวมานี้ ส่งผลให้ภาวะของการแข่งขันในตลาดท่องเที่ยวมีความรุนแรงมากขึ้น เนื่องจากแต่ละประเทศต่างมีความต้องการให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปท่องเที่ยวในประเทศของตน แต่การท่องเที่ยวจะเกิดเป็นระบบ (Tourism System) หรือมีความสามารถในการดึงดูดมากแค่ไหนขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ 3 ประการ (อาธิป เหมือนสุใจ. 2541 : 15-16) คือ

1) ทรัพยากรการท่องเที่ยว (Tourism Resource) ซึ่งถือเป็นพื้นฐานของระบบท่องเที่ยวประกอบด้วยทรัพยากรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนแหล่งท่องเที่ยวซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ประเภทดังนี้

(1) แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (Nature Attractions) ประกอบด้วยสภาพภูมิอากาศ (Climate) ทิวทัศน์ที่สวยงาม (Scenery) และสัตว์ป่า (Wild Life) มีความสามารถในการดึงดูด ในขณะที่เดียวกันก็ต้องการการดูแลและบำรุงรักษาเป็นอย่างดีเพื่อให้ความสมบูรณ์ยังคงอยู่

(2) แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น (Manufactured Attractions) ประกอบด้วยสิ่งก่อสร้างและสถาปัตยกรรมประวัติศาสตร์ ศาสนสถาน สถานที่ที่รัฐบาลก่อสร้างขึ้น พระราชวัง อาคารเก่าแก่ที่มีประวัติความเป็นมาที่สำคัญ

(3) แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Culture Attractions) เป็นทรัพยากรที่แสดงถึงความรุ่งเรืองทางอารยธรรม วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชนต่างๆ

2) บริการท่องเที่ยว (Tourism Service) ได้แก่ การบริการเพื่อการท่องเที่ยวต่างๆ ที่มีในพื้นที่

3) ตลาดการท่องเที่ยว (Tourism Market) เป็นส่วนของอุปสงค์ (Demand) หรือความต้องการในการท่องเที่ยวซึ่งสามารถพิจารณาจากตัวนักท่องเที่ยว กิจกรรม หรือรูปแบบการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในพื้นที่

2.4.4 ประเภทของแหล่งท่องเที่ยว แต่แรกนั้นการท่องเที่ยวจะเกิดขึ้นตามแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่โดยธรรมชาติก่อน และต่อมาก็มีการพัฒนาขึ้นเรื่อยๆจนกลายเป็นอุตสาหกรรมชนิดหนึ่งซึ่งเรียกว่า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (Tourist Industry) และมีแหล่งท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นใหม่อย่างมากมาย จนสามารถแบ่งเป็นประเภทของแหล่งท่องเที่ยวตามลักษณะกำเนิด ระยะเวลาที่แหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้นได้มีการท่องเที่ยวเกิดขึ้น และตามลักษณะอันโดดเด่นหรือทรัพยากรการท่องเที่ยวของแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเหล่านั้นๆ ได้ดังนี้ (ชนิศา กรุจิรานุกุล. 2546 : 43-44)

1) ลักษณะการกำเนิดแหล่งท่องเที่ยว แบ่งแหล่งท่องเที่ยวเป็น 2 ประเภท คือ

(1) แหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิม เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์มิได้สร้างขึ้น ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ทางประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุ โบราณสถาน ศาสนา และทาง ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี กิจกรรมดั้งเดิมของท้องถิ่น เป็นต้น

(2) แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น อาจมีจุดประสงค์เพื่อการศึกษาหรือเพื่อ การพักผ่อนหย่อนใจก็ได้ เป็นแหล่งที่ดึงดูดผู้มาท่องเที่ยวได้เช่นกัน ได้แก่ ศูนย์การค้า สถานเริงรมย์ สวนสัตว์ ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม และพิพิธภัณฑ์

2) ระยะเวลาที่แหล่งท่องเที่ยวมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นนั้นแบ่งแหล่งท่องเที่ยวเป็น 2 ประเภท คือ

(1) แหล่งท่องเที่ยวถาวร คือแหล่งท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเกิดขึ้น เสมอตลอดปี แต่อาจมีช่วงที่ผู้มาท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นมากขึ้น เช่น ในวันหยุดพิเศษ วันนักขัตฤกษ์ ซึ่งเป็นได้ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและประวัติศาสตร์

(2) แหล่งท่องเที่ยวชั่วคราว คือ แหล่งท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเฉพาะวัน หรือเฉพาะช่วงระยะเวลาสั้นๆ มักจะเป็นวันที่มีการเฉลิมฉลองหรือวันที่มีเทศกาล ต่างๆอาจเป็นทางศาสนา การแข่งขัน การประกวดหรืออื่นๆ เช่น เทศกาลหุ่นฟางนก จังหวัดชัยนาท, เทศกาลหมุย่าง จังหวัดตรัง

3) ลักษณะอันโดดเด่นหรือทรัพยากรการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยว แบ่ง แหล่งท่องเที่ยวเป็น 4 ประเภท คือ

(1) แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่ สถานที่ที่มีความสวยงามตาม ธรรมชาติ เช่น ภูเขา น้ำตก ถ้ำ บ่อน้ำพุร้อน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า สวนสัตว์เปิด อุทยานแห่งชาติ สวนรุกขชาติ ทะเล หาดทราย หาดหิน ทะเลสาบ เกาะ อ่างเก็บน้ำ แหล่งน้ำจืด (ห้วย หนอง คลอง บึง) เป็นต้น

(2) แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นประเภทประวัติศาสตร์ ได้แก่ วัด โบราณสถาน อุทยานประวัติศาสตร์ ชุมชน โบราณ พิพิธภัณฑ์ คูเมือง ศาสนสถาน กำแพงเมือง อนุสาวรีย์ อนุสรณ์สถาน เป็นต้น

(3) แหล่งท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรม ได้แก่ งาน ประเพณี วัฒนธรรมความเป็นอยู่ วิถีชีวิต ศูนย์วัฒนธรรมสินค้าพื้นเมือง ไร่สวน พืชผัก ผลไม้ และเหมือง เป็นต้น

(4) แหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ เช่น สถานเริงรมย์ ศูนย์การค้า และตลาดนัด เป็นต้น

2.4.5 ระบบการท่องเที่ยว การพิจารณาการท่องเที่ยวในเชิงระบบจะเห็นว่าทำให้สามารถเข้าใจถึงสภาพความเป็นจริง และการเปลี่ยนแปลงของการท่องเที่ยวได้อย่างชัดเจน ทั้งนี้หมายถึง การพิจารณาระบบย่อย ในองค์ประกอบหน้าที่ของแต่ละองค์ประกอบและ ความสัมพันธ์ระหว่าง องค์ประกอบเหล่านั้นซึ่งแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งนั้นก็จะมีลักษณะแตกต่างกันออกไป โดยจะต้อง มีการพิจารณารวมไปถึงสิ่งแวดล้อมของระบบท่องเที่ยวด้วย ซึ่งอาจเป็นระบบนิเวศวิทยา หรือ ระบบการบริหาร และการปกครอง เป็นต้น จำแนกได้ 3 ระบบย่อย คือ (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. 2540 : 50)

1) ทรัพยากรการท่องเที่ยว (Tourism Resource) อันประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ โดยส่วนใหญ่จะหมายถึงสภาพกายภาพของ ทรัพยากรนั้นๆ ซึ่งอาจเป็นทรัพยากรทางธรรมชาติ สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น ตลอดจนวัฒนธรรมท้องถิ่น

2) บริการการท่องเที่ยว (Tourism Service) ได้แก่ การบริการเพื่อการท่องเที่ยว ต่างๆที่มีอยู่ในพื้นที่หรือที่มีผลเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของพื้นที่

3) ตลาดการท่องเที่ยว (Tourism Market) เป็นส่วนของอุปสงค์ (Demand) ในการท่องเที่ยว ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว การตลาดอาจพิจารณาได้ทั้งตัวนักท่องเที่ยวเอง และกิจกรรม รูปแบบ หรือกระบวนการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในพื้นที่

มูลเหตุที่ทำให้เกิดการท่องเที่ยวขึ้น มีองค์ประกอบสำคัญ 2 ส่วน ได้แก่

1) อุปสงค์ในการท่องเที่ยว (Tourism Demand) หมายถึง ความต้องการของ นักท่องเที่ยวที่จะเดินทางไปใช้บริการซื้อสินค้ายังสถานที่ท่องเที่ยว หรือจุดหมายปลายทางของ นักท่องเที่ยว โดยที่นักท่องเที่ยวนั้นจะต้องมีความต้องการ มีความสามารถ และมีความเต็มใจที่จะ จ่ายค่าราคาสินค้าและบริการที่กำหนดไว้ในเวลานั้น ด้วย

2) อุปทานในการท่องเที่ยว (Tourism Supply) หรือการเสนอขายสินค้าและ บริการการท่องเที่ยว หมายถึง สินค้าและบริการทุกชนิดที่เจ้าของแหล่งท่องเที่ยวจะต้องจัดให้มี ให้มี เพื่อตอบสนองอุปสงค์ของนักท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นอุปทานที่ปรากฏในลักษณะที่เป็น รูปธรรม นามธรรม หรือสิ่งที่มีอยู่ เป็นอยู่ตามธรรมชาติ รวมทั้งสิ่งที่มีมนุษย์คิดค้นขึ้น อุปทานเป็นสิ่ง ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ

2.4.6 ปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการท่องเที่ยว

1) สิ่งดึงดูดใจ (Attractions) ได้แก่ ความน่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยวประเภท ต่างๆที่กล่าวข้างต้น

2) สิ่งอำนวยความสะดวก (Facilities) ได้แก่สิ่งต่างๆที่ทำให้การเดินทาง ท่องเที่ยวเป็นไปด้วยความสะดวก มีอยู่ด้วยกัน 4 ข้อ คือ

- (1) ที่พักซึ่งต้องเช่าอาศัยอยู่ชั่วคราวในแหล่งท่องเที่ยว เช่น โรงแรม รีสอร์ท
- (2) ร้านอาหารและเครื่องดื่ม
- (3) สถานบริการ เช่น ร้านขายของใช้ ร้านขายของที่ระลึก ร้านซักรีด
- (4) ปัจจัยพื้นฐานทางการท่องเที่ยว เช่น โทรศัพท์ และระบบการสื่อสารต่างๆ

3) การเข้าถึง (Accessibility) แหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ การคมนาคมขนส่ง (Transportation) ประเภทต่างๆ

4) การต้อนรับ (Hospitality) ได้แก่ อหยาศัยไมตรีอันดีของผู้คนที่ท้องถิ่นในสถานที่ท่องเที่ยว เจ้าของธุรกิจ และพนักงาน(ฐิติทธิ์ ฐชาติ, 2538 อ้างถึงใน ชนิศา ครุจิรานุวัฒน์, 2546 : 43)

ปัจจัยต่างๆข้างต้นเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้มาท่องเที่ยวตัดสินใจเลือกไปท่องเที่ยวยังสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความพร้อมในเรื่องปัจจัยเหล่านี้ ยังเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดความประทับใจ ต้องการที่จะกลับมาเที่ยวอีกในโอกาสต่อไป โดยเฉพาะในข้อที่ 4 การต้อนรับของเจ้าบ้าน เจ้าถิ่นในแหล่งท่องเที่ยว นับว่ามีส่วนสำคัญมากในการเสริมสร้างเจตคติที่ดีต่อการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆของผู้มาท่องเที่ยวให้มากยิ่งขึ้น

2.4.7 วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว จากแรงกระตุ้นในการเดินทางที่แตกต่างกัน ทำให้ผู้มาท่องเที่ยวตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวด้วยวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันดังนี้

1) การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นจากความอยากรู้อยากเห็นด้านต่างๆ เป็นการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเพื่อได้พบเห็นสิ่งแปลกใหม่ ได้แก่ วัฒนธรรมประเพณีที่แตกต่างออกไป ทั้งทางด้านการเมือง ด้านสมาคม และบุคคล ด้านลักษณะพิเศษของสภาพธรรมชาติ ปราณการณ์ทางธรรมชาติ กล่าวคือการได้รับรู้เรื่องราวที่แตกต่างไปจากที่ตนเองเคยได้รับรู้นั่นเอง

2) การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นจากความต้องการที่จะพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อเป็นการผ่อนคลายความเครียดจากภารกิจประจำวัน ได้แก่ การไปเล่นกีฬาประเภทต่างๆ การเดินทางท่องเที่ยวตามแหล่งบริเวณที่มีความสวยงามตามธรรมชาติ งานศิลปะ และการดนตรี หรือความบันเทิงอย่างอื่นๆ ซึ่งรวมถึงการท่องเที่ยวตามสวนสนุก สวนสัตว์ บาร์ ผับ และการจับจ่ายซื้อของไว้ด้วย ทั้งนี้ก็เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจของผู้ท่องเที่ยวเอง

3) การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นจากความสนใจทางด้านศาสนาและไสยศาสตร์ ซึ่งได้แก่ การจาริกแสวงบุญ การนมัสการศาสนสถานหรือเกจิอาจารย์ที่มีชื่อเสียงที่ผู้มาท่องเที่ยวนับถือ รวมถึงการท่องเที่ยวตามสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์หรือศาสนาและกิจกรรมทางศาสนา

4) การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นจากอาชีพและธุรกิจของผู้ท่องเที่ยว ได้แก่ การเดินทางเพื่อสำรวจค้นคว้า การประชุม การสัมมนา การดูงาน การศึกษา ซึ่งเปรียบเสมือนการเดินทางทัศนศึกษาเพื่อเพิ่มพูนความรู้หรือเพื่อเป็นเกียรติและศักดิ์ศรีของผู้ท่องเที่ยวเอง

5) การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นจากสาเหตุอื่นๆ เช่น การเดินทางเพื่อเยี่ยมญาติพี่น้องเพื่อนฝูงในต่างถิ่น มักเกิดขึ้นในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์ หรือวันหยุดนักขัตฤกษ์ และวันหยุดเทศกาลต่างๆ

2.4.8 ประเภทของผู้มาท่องเที่ยว การที่เราเดินทางจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งไม่ว่าจะด้วยจุดประสงค์ใดก็ตาม ถือได้ว่าเป็นการเดินทางเช่นกัน ดังนั้นการแบ่งการเดินทางเพื่อการท่องเที่ยว ออกจากการเดินทางในลักษณะอื่น จึงนำหลักเกณฑ์เรื่องจุดประสงค์ของการเดินทางมาพิจารณา คือ การเดินทางท่องเที่ยวจะต้องมิใช่การเดินทางเพื่อการประกอบอาชีพหารายได้ นอกจากนี้ยังได้นำเงื่อนไขเรื่องเวลาพิจารณาในการแบ่งผู้มาท่องเที่ยวเป็นกลุ่มดังนี้

ระยะเวลาการมาท่องเที่ยวของผู้มาท่องเที่ยว สามารถแบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ ดังนี้

1) นักท่องเที่ยวพักค้างคืน (Tourists) ได้แก่ ผู้เดินทางมาเยือนชั่วคราว ซึ่งพักอยู่ในประเทศที่มาเยือนตั้งแต่ 24 ชั่วโมงขึ้นไป และเดินทางมาเยือนเพื่อพักผ่อน พักผ่อน ทักษะศึกษา ประกอบศาสนกิจ ร่วมการแข่งขันกีฬา ติดต่อธุรกิจ ร่วมการประชุม สัมมนา ฯลฯ เป็นต้น

2) นักท่องเที่ยวที่มีได้พักค้างคืน (Excursionist) ได้แก่ ผู้เดินทางมาเยือนชั่วคราว และอยู่ในประเทศที่มาเยือนน้อยกว่า 24 ชั่วโมง

พร้อมกันนี้ก็ได้กำหนดคำนิยามของ “นักท่องเที่ยวภายในประเทศค้างคืน (Domestic Tourist)” คือ บุคคลทุกสัญชาติที่มีที่พักอาศัยถาวรอยู่ในราชอาณาจักรไทย และเดินทางไปยังในอีกสถานที่หนึ่งในอีกจังหวัดหนึ่งที่มีใจเป็นถิ่นที่อยู่ประจำของเขา เพื่อพักผ่อน เยี่ยมญาติมิตร ศึกษาหาความรู้ การกีฬา การศาสนา ประชุมสัมมนา ติดต่อธุรกิจหรือประกอบภาระกิจใดๆ แต่ทั้งนี้ต้องมีได้รับจ้างในการประกอบภาระกิจนั้นจากผู้ใด ณ สถานที่แห่งนั้นและระยะเวลาที่พำนักอยู่ไม่เกิน 60 วัน สำหรับบุคคลดังกล่าวจำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือ “นักท่องเที่ยวภายในประเทศค้างคืน” และ “นักท่องเที่ยวภายในประเทศที่ไม่ค้างคืน” (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2536 อ้างถึงใน ชนิตา คุรุจิรานวัฒน์, 2546 : 43-44)

3) เชื้อชาติของผู้มาท่องเที่ยว สามารถแบ่งกลุ่มของผู้มาท่องเที่ยวเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ

(1) ผู้มาท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนมากเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์เพื่อการพักผ่อน หย่อนใจมากกว่าอย่างอื่น มีความสนใจซื้อของที่ระลึกไม่ค่อยสูง และไม่คาดหวังในเรื่องการกำหนดทิศทาง (Orientation) ของตัวเองมากนักเนื่องจากสามารถสอบถามเองได้โดยง่าย และไม่คอยคาดหวังในเรื่องของเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเท่าใดนัก ซึ่งต่างจากผู้มาท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

(2) ผู้มาท่องเที่ยวชาวต่างชาติ มักมีความกระตือรือร้นในการท่องเที่ยวสำหรับวัตถุประสงค์ในด้านการให้ความสำคัญและความสนใจต่อศิลปวัฒนธรรมอย่างมาก เพราะเป็นที่

แปลกไปจากที่พวกเขาเคยพบเห็น มีความสนใจในการซื้อของที่ระลึก ความคาดหวังในเรื่องการกำหนดทิศทางมากกว่าผู้มาท่องเที่ยวชาวไทย เพราะจะอาศัยการสอบถามเองได้ลำบากด้วยติดขัดเรื่องภาษา และยังมีความคาดหวังในเรื่องของเอกลักษณ์ในแหล่งท่องเที่ยวสูงกว่าผู้มาท่องเที่ยวชาวไทยอีกด้วย

4) พฤติกรรมการมาท่องเที่ยวของผู้มาท่องเที่ยว สามารถแบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ ดังต่อไปนี้คือ

(1) ผู้มาท่องเที่ยวที่มาโดยลำพังได้แก่ ผู้มาท่องเที่ยวที่มีได้ใช้บริการของบริษัทท่องเที่ยว แต่มาด้วยตนเอง ผู้มาท่องเที่ยวประเภทนี้ได้รับคำแนะนำจากเอกสารการท่องเที่ยว จึงไม่คาดหวังในเรื่องความสะดวกสบายของการเดินทางและการเข้าชมแหล่งท่องเที่ยวมากนัก แต่มักให้ความคาดหวังในเรื่องของการกำหนดทิศทางค่อนข้างสูงและมีความต้องการรู้ทิศทางในแหล่งท่องเที่ยวอย่างมาก

(2) ผู้มาท่องเที่ยวที่มาเป็นกลุ่มได้แก่ ผู้มาท่องเที่ยวที่ใช้บริการของบริษัทท่องเที่ยว มักต้องการการรวมกลุ่มและการได้รับการบอกเล่าเกี่ยวกับรายละเอียดของแหล่งท่องเที่ยว และมีความต้องการในเรื่องดังกล่าวค่อนข้างสูง

2.4.9 ปัญหาและอุปสรรคในการจากการรวบรวมความคิดเห็นของผู้มาท่องเที่ยว และผู้นำทางท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆพบว่าการท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆในปัจจุบัน ผู้มาท่องเที่ยวมักประสบปัญหาดังนี้

1) ขาดการบอกทิศทางในแหล่งท่องเที่ยว และส่วนบริการต่างๆ ในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งควรมีการบอกทิศทางที่ชัดเจนขึ้น อาจเป็นในรูปแบบของป้ายบอกทางด้วยอักษรด้วยแผนที่ รูปภาพ หรือการออกแบบสถานที่ให้สามารถสื่อสารการเข้าถึงจุดต่างๆได้โดยง่าย

2) ขาดความสะดวกสบายในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากในกิจกรรมการท่องเที่ยวนั้น ผู้มาท่องเที่ยวต้องการสิ่งบริการอื่นๆประกอบในการท่องเที่ยวด้วย เช่น บริการด้านห้องน้ำ ห้องส้วม ศาลา หรือบริเวณที่พักผ่อนหย่อนใจของผู้มาท่องเที่ยวของคุณ เป็นต้น ซึ่งบริการเหล่านี้มักมีจำนวนไม่เพียงพอ หรือไม่ก็คุณภาพไม่ดีพอ

3) การที่แหล่งเที่ยวนั้นขาดเอกลักษณ์ เนื่องจากถูกทำลายเพราะการเข้าชมของผู้มาท่องเที่ยวหรือผู้ประกอบการในแหล่งเที่ยวนั้นๆประพฤติดำใจชอบในการแสวงหาผลประโยชน์ของตนเอง จนทำให้เกิดผลเสียต่อแหล่งท่องเที่ยวและสภาพธรรมชาติบริเวณโดยรอบ เช่น การปลูกสร้างอาคารสูงบดบังวัด โบราณสถานที่สวยงาม มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ทำให้เสียทัศนียภาพ หรือการทิ้งขยะเกลื่อนกลาด การขูดขีดผนังกำแพง หรือต้นไม้ของผู้มาท่องเที่ยว และ

การปล่อยน้ำเสียจากกิจกรรมของตนลงในแม่น้ำลำคลองของบรรดาผู้ประกอบการ ทำให้แหล่งท่องเที่ยวบริเวณโดยรอบเสื่อมสภาพ สูญเสียเอกลักษณ์ที่เคียงคงมา เป็นต้น

4) ความไม่สะดวกในการเข้าถึงจุดต่างๆ ในแหล่งท่องเที่ยว ส่วนใหญ่เป็นเพราะถนนที่มีความคับแคบเกินไป เกรงจะเกิดอันตรายระหว่างคนเดินเท้ากับผู้ใช้รถยนต์ขึ้นได้

5) แหล่งท่องเที่ยวมีความแออัด หรือขาดการระบายอากาศที่ดี เนื่องจากมีผู้มาท่องเที่ยวเข้าชมสถานที่ท่องเที่ยวที่แออัดนั้นๆ มากจนเกินกว่าที่ความสามารถของสถานที่นั้นๆ จะรองรับได้

6) ขาดความต่อเนื่องของเส้นทางในแหล่งท่องเที่ยว ทำให้การเข้าชมสถานที่ที่น่าสนใจสำหรับผู้มาท่องเที่ยวไม่อาจกระทำได้ เนื่องจากไม่มีทางเดินที่ต่อเนื่องกันหรือบาทวิถีคับแคบเกินไป

7) อากาศร้อน มีฝุ่นมาก และเสียงดังหนวกหูจากยานพาหนะ ทำให้บรรยากาศในแหล่งท่องเที่ยวไม่สงบ ไม่ร่มรื่น ไม่น่าเข้ามาเข้าชม

ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ข้างต้น เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้มาท่องเที่ยวเกิดเจตคติที่ไม่ดีต่อแหล่งท่องเที่ยวที่นั่น อาจไม่ต้องการกลับมาเที่ยวอีกในโอกาสต่อไป โดยเฉพาะในข้อที่ 3 การขาดเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว นับว่ามีส่วนสำคัญมากต่อท่องเที่ยว (สุนิสา โพธิ์เด็ย, 2535 อ้างถึงในชนิศา ครุจิราวุฒินันท์, 2546 : 46-47)

การท่องเที่ยวได้หมายถึงการเดินทางพักผ่อนหย่อนใจเพื่อความสนุกสนานเพียงอย่างเดียว แต่ยังหมายถึงการเคลื่อนย้ายประชากรจากที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่งทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ ทั้งทำให้มีผลต่อระบบเศรษฐกิจ การกระจายรายได้สู่ชุมชน เป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดความรู้ ความเพลิดเพลิน ความสัมพันธ์อันดีร่วมกัน และยังมีส่วนช่วยในการกระตุ้นให้มีการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชนอีกด้วย

2.5 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ลักษณะองค์ประกอบของการท่องเที่ยวในแต่ละประเทศจะมีความแตกต่างกันไป ดังนั้นความสามารถในการดึงดูดนักท่องเที่ยวจึงแตกต่างกัน แต่นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มด้วย ปัจจุบันจึงมีการจัดการท่องเที่ยวในหลายรูปแบบ ซึ่งแบบหนึ่งที่กำลังได้รับความนิยม คือ การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม หรือ Culture Tourism (Ecotourism Network Newsletter, 1996 :7 อ้างใน ทวีวัฒน์ รัตนเกตุ 2542 : 25) เนื่องจากเป็นการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสและศึกษา เรียนรู้วัฒนธรรมและอารยธรรมของมนุษย์ ตลอดจนแหล่ง

ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โบราณคดีในท้องถิ่น โดยการจัดบ้านพักแบบโฮมสเตย์ (Home Stay) และจากที่กล่าวมาสามารถสรุปสาระสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ดังนี้

1) เน้นวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีของท้องถิ่น ของชุมชนหรือสังคมของแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ไม่ว่าจะวัฒนธรรมนั้นจะมีมาแต่ดั้งเดิมหรือรับเข้ามาใหม่ก็ตาม

2) จุดดึงดูดนักท่องเที่ยวที่สำคัญ คือการนำเสนอวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น

3) เป็นการท่องเที่ยวที่อยู่ภายใต้ของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) คือท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบและสงวนรักษาไว้ซึ่งมรดกทางวัฒนธรรม สภาพแวดล้อมและเพิ่มพูนคุณประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมมาสู่ชุมชนท้องถิ่นและประเทศชาติ

ดังนั้นการจำแนกรูปแบบการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมก็เพื่อให้มีความชัดเจนในด้านแหล่งท่องเที่ยวเท่านั้น แต่เมื่อพิจารณาตามหลักการแล้วพบว่าเป็นไปในทิศทางเดียวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หรือ Ecotourism กำสมระหว่าง Ecology (นิเวศวิทยา) และ Tourism (การท่องเที่ยว) ซึ่งหมายถึง การเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาและชื่นชม ทัศนียภาพทางธรรมชาติ รวมทั้งสังคมวัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนไทยในท้องถิ่นบนพื้นฐานของความรู้และรับผิดชอบต่อระบบนิเวศ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2545 : 23)

ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอีกมุมมองหนึ่งหมายถึง “การท่องเที่ยวโดยเข้าไปสัมผัสกับธรรมชาติที่ต้องการได้ความรู้ทางนิเวศวิทยาจากผู้มีความรู้เรื่องนั้นๆอย่างแท้จริง เพื่อให้นักท่องเที่ยวที่เข้าไปมีความรู้เพิ่มขึ้น รวมถึงการสัมผัสธรรมชาติ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชากรในท้องถิ่น และความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่ต้องการรักษาไว้” นอกจากนี้ในต่างประเทศได้แก่ สมาคมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติของประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ให้ความหมายในลักษณะเดียวกันว่า การท่องเที่ยวที่มีจุดมุ่งหมายไปสู่แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติต่างๆเพื่อความเข้าใจในวัฒนธรรมและธรรมชาติของสถานที่ โดยไม่รบกวนการเปลี่ยนแปลงสภาพทางชีววิทยาของพื้นที่ และชาวบ้านโดยรวม คือการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. 2540 อ้างถึงใน ทิวทัศน์ รัตนเกตุ. 2542 : 24)

กล่าวโดยสรุป การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีลักษณะเป็นการท่องเที่ยวในเชิงศึกษาถึง วิถีการดำรงชีวิตความเป็นอยู่ ของผู้คนที่อยู่ร่วมกันเป็นชุมชน ในพื้นที่นั้นๆ ซึ่งในแต่ละพื้นที่ก็จะมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เช่น การท่องเที่ยวที่สัมผัสวัฒนธรรมชนบท (Homestay) คือการที่นักท่องเที่ยวนั้นจะได้สัมผัสวัฒนธรรมชนบทอย่างแท้จริง โดยการเข้าไปพักอาศัยกับชาวบ้าน ดำเนินวิถีชีวิตแบบเดียวกัน ทั้งการกิน นอน ดำเนินชีวิตเช่นเดียวกับชาวบ้าน ซึ่งที่พักจะเป็นบ้านที่มีความพร้อมสำหรับการแบ่งพื้นที่บ้านพักอาศัยให้บริการแก่นักท่องเที่ยวเสมือนสมาชิก หรือญาติของเจ้าของ

บ้าน การท่องเที่ยวในลักษณะนี้นักท่องเที่ยวจะได้ศึกษา และเข้าใจถึงวิถีชีวิต วัฒนธรรมของผู้คนในแต่ละภาคพื้นที่แตกต่างกันไป ทั้งทางด้าน อาหารการกิน การประกอบกิจวัตรประจำวันของคนในพื้นที่ วิถีชีวิตของชุมชน สิ่งต่างๆเหล่านี้เป็นที่น่าดึงดูดใจนักท่องเที่ยวทั้งในประเทศ และต่างประเทศที่อยากจะสัมผัสวิถีชีวิต วัฒนธรรม แบบใกล้ชิดประหนึ่งว่าตัวนักท่องเที่ยวเองก็ได้เป็นส่วนหนึ่งของคนในครอบครัว ชุมชนนั้น นักท่องเที่ยวจะสัมผัสถึงความเป็นมิตรสหาย การปรับตัวให้เข้ากับชีวิตความเป็นอยู่ของคนในครอบครัวที่ไม่เคยรู้จักกัน การอยู่ร่วมกับคนในชุมชนที่มีวัฒนธรรมที่นักท่องเที่ยวไม่เคยได้รู้ ซึ่งนับว่าเป็นประสบการณ์ชีวิตที่มีคุณค่ายิ่ง

2.6 แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบกับการพัฒนา

ในบริบทของสังคมไทย เราคงไม่สามารถแยกการท่องเที่ยวออกจากการเป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาประเทศได้ แม้ในยุคแรกๆของการพัฒนาประเทศ การท่องเที่ยวไม่ได้ถูกมองว่าเป็นปัจจัยการพัฒนา แต่ต่อมาการท่องเที่ยวมีปริมาณเพิ่มมากขึ้น และได้เป็นแหล่งนำเงินตราเข้าประเทศแหล่งสำคัญ แม้ภายในประเทศเองนั้นก็ได้มีการส่งเสริมสนับสนุนให้คนไทยท่องเที่ยวภายในประเทศเพิ่มมากขึ้น เพื่อเพิ่มการหมุนเวียนของเงินตราภายในประเทศ แต่ทว่าการท่องเที่ยวเช่นเดียวกับนวัตกรรมทางสังคมอื่นๆที่เป็นเช่นดาบสองคม คืออาจจะก่อให้เกิดซึ่งทั้งผลดีและผลเสีย ผลดีที่มักได้รับการกล่าวถึงก็คือ การท่องเที่ยวจะเป็นการเพิ่มพูนรายได้ให้แก่ชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว จากการที่นักท่องเที่ยวใช้จ่ายเงินไปในการซื้อบริการ อาหาร และของที่ระลึก ในอีกด้านหนึ่งก็มักมีผู้กังวลถึงผลเสียจากการท่องเที่ยว ว่าอาจจะนำมาสู่ผลกระทบเชิงลบทั้งในแง่สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม (จามะรี เชียงทอง. 2541 : 7)

นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวประเทศไทยนั้น ได้ข้อมูลเกี่ยวกับประเทศไทยในทางที่ดีในเรื่องของศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ตลอดจนอภินิหารศาสตร์ไมตรีของคนไทยที่ชาวต่างชาติมักตั้งชื่อให้ว่าประเทศไทย: ดินแดนแห่งรอยยิ้ม (Thailand : The Land of Smile) เพราะความงามของศิลปวัฒนธรรม ความอสังการในประเพณี ความศรัทธาในพิธีกรรม และความเรียบง่ายในวิถีการดำรงชีวิตแบบพุทธ ที่เต็มไปด้วยความนุ่มนวล ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความมีน้ำใจและความเป็นมิตรของคนไทย สิ่งเหล่านี้นับวันจะหาได้ยากขึ้น แม้ในหมู่คนไทยด้วยกันเอง ทุกสิ่งทุกอย่างกลายเป็นธุรกิจ การท่องเที่ยวถูกทำให้กลายเป็นธุรกิจอย่างเต็มตัวประเพณีและงานเทศกาลต่างๆกลายเป็นเพื่อหารายได้ ขั้นตอนต่างๆในงานประเพณีและพิธีกรรมถูกตัดทอนลงเพื่อความสะดวก ประหยัดและแลกเปลี่ยนกับคำตอบแทนที่ไม่คุ้มค่า

ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและเห็นได้อย่างชัดเจนเมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาเกี่ยวข้องกับกิจกรรมของกลุ่มชาวเขาที่จังหวัดเชียงรายมีกิจกรรมการต้อนรับนักท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่คือ การให้กลุ่มชาวเขาออกมาต้อนรับด้วยชุดแต่งกายประจำเผ่า เหตุที่ต้องกล่าวว่าเป็นเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นเพราะว่า แต่เดิมที่ชาวเขาออกมาต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยชุดแต่งกายประจำเผ่าซึ่งเป็นศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านของชาวเขานั้นเพื่อสร้างความเข้าใจให้แก่กลุ่มนักท่องเที่ยวแต่ต่อมาได้รับคำแนะนำเชิงบังคับจากกลุ่มบริษัทท่องเที่ยวและมัคคุเทศก์ นักเดินธรรมาเหล่านั้นเปลี่ยนมาแต่งกายให้สั้นกว่าเดิมและเปลี่ยนลีลาท่าเต้นใหม่ให้น่าตื่นตาตื่นใจมากขึ้น ซึ่งได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก เมื่อย้อนกลับมาถามว่าเหมาะสมหรือไม่ สมควรหรือไม่ที่ทำเช่นนั้น ในทางปฏิบัติเรื่องดังกล่าวกลายเป็นเรื่องปกติธรรมดาและเป็นเรื่องที่ชาวเขาเหล่านั้นรับได้และยินดีที่จะกระทำเพราะถือว่าเงินเป็นข้อแลกเปลี่ยน ศิลปวัฒนธรรมกลายเป็นศิลปะเพื่อการค้า นอกจากนี้ในพิธีกรรมบางอย่าง เช่น ประเพณีการทรงเจ้าทางภาคใต้ของจังหวัดตรัง จังหวัดภูเก็ต แต่ก่อนประเพณีจัดขึ้นตามความเชื่อแต่โบราณของชุมชน ซึ่งถือว่าเป็นประเพณีที่มีความศักดิ์สิทธิ์มาก ในการเข้าทรงจะมีการทำร้ายตนเอง เช่น ใช้ปลายหอกหรือเหล็กแหลมเล็กๆแทงทะลุแก้มซ้ายขวาหรือใช้มีดปาดปลายลิ้นเพื่อเอาเลือดที่ได้จากการปาดนั้นมาทำพิธีซึ่งถือว่าเป็นของศักดิ์สิทธิ์และเชื่อว่าเป็นการรับเคราะห์กรรมแทนประชาชนทั้งปวงอีกด้วย แต่ปัจจุบันจะพบว่าประเพณีดังกล่าวเริ่มกลายเป็นสิ่งทำทายเป็นและดึงดูดนักท่องเที่ยวตะวันตกให้เข้ามาพิสูจน์ การทำร้ายตนเองมีลักษณะของความรุนแรงมากขึ้น ซึ่งรูปแบบการจัดงานดังกล่าวในปัจจุบันแฝงการหาประโยชน์จากการท่องเที่ยวไว้ด้วยและดูเหมือนจะกลายเป็นวัตถุประสงค์หลักประการหนึ่งของการประชาสัมพันธ์จังหวัดเพื่อการท่องเที่ยวไปแล้ว (รลิกา อังกูร, 2542 : 118 - 126)

2.6.1 ธุรกิจการท่องเที่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นกับวัฒนธรรมของชุมชน ผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจนั้นนับว่าเป็นผลกระทบที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดของธุรกิจการท่องเที่ยวเนื่องจากการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมได้รับการยอมรับว่าเป็นอุตสาหกรรมที่สามารถที่จะเพิ่มพูนรายได้ให้แก่ประเทศชาตินั้นเป็นอย่างดี ดังที่ปรากฏความสำคัญในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตลอดมา เช่น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) (สุนิสา โพธิ์เตี้ย 2534 อ้างถึงใน ชนิศา ครุจิรานวัฒน์ 2546 : 47) ได้กำหนดให้การท่องเที่ยวเป็นฐานทางเศรษฐกิจในส่วนภูมิภาคที่กระตุ้นให้เกิดการลงทุนในทางอุตสาหกรรมและพาณิชยกรรมที่มีความต่อเนื่องกัน ซึ่งจะเป็นแหล่งสร้างงาน กระจายรายได้และความเจริญไปสู่ภูมิภาค จนถึงปัจจุบัน ช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ได้กำหนดให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการตอบสนองวัตถุประสงค์ในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้มีการเจริญเติบโต

อย่างมีเสถียรภาพ มั่นคง และสมดุล เสริมสร้างโอกาสการพัฒนาศักยภาพของคน ในการมีส่วนร่วม
ในกระบวนการพัฒนาและได้รับผลจากการพัฒนาที่เป็นธรรม

นอกจากผลโดยตรงทางด้านเศรษฐกิจที่ทำได้เข้าประเทศ และกระจายรายได้สู่คนใน
ท้องถิ่นแล้ว ผลกระทบทางสังคม วัฒนธรรม และการเมืองจากการท่องเที่ยวอาจเกิดได้ 2 ด้าน
(ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์. 2539 : 37-41 อ้างถึงใน ชนิศา ครุจิรานูวัฒน์ 2546 : 48) ดังนี้

1) ผลกระทบด้านบวกที่เกิดขึ้นกับวัฒนธรรมชุมชน

(1) การท่องเที่ยวทำให้มาตรฐานการครองชีพของคนในท้องถิ่นดีขึ้น ทั้งนี้สืบ
เนื่องมาจากผลกระทบเชิงเศรษฐกิจที่ก่อให้เกิดการกระจายรายได้ และการกระจายโอกาสจ้างงาน
ไปสู่คนในท้องถิ่นมากขึ้นทั้งทางตรง เช่น การจ้างงานบุคลากรในโรงแรม การขนส่งบริการนำเที่ยว
หรือทางอ้อม เช่น คนส่งหนังสือพิมพ์โรงแรม คนงานทอผ้า เกษตรกรผู้ผลิตอาหาร เป็นต้น บุคคล
เหล่านี้เมื่อมีอาชีพ มีรายได้ ก็ย่อมจะมีอำนาจในการจับจ่ายใช้สอย ซื้อสินค้าและบริการที่จำเป็นเพื่อ
การดำเนินชีวิตที่ดีขึ้น ทำให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นได้

(2) การท่องเที่ยวจะก่อให้เกิดความสะดวกสบายจากกิจการบริการ
สาธารณูปโภคสาธารณูปการ ทั้งนี้เนื่องจากการพัฒนา ระบบสาธารณูปโภคสาธารณูปการในแหล่ง
ท่องเที่ยว คนในท้องถิ่นจึงย่อมได้รับประโยชน์จากกิจการน้ำประปา ไฟฟ้า โทรทัศน์ และอื่นๆ ตาม
ไปด้วย โดยมีข้อที่น่าสังเกตว่าในประเทศที่พัฒนาแล้ว กิจการสาธารณูปโภคสาธารณูปการส่วน
ใหญ่จะพัฒนาขึ้นมาเพื่อคนในท้องถิ่นนั้นเป็นหลักสำคัญ ส่วนนักท่องเที่ยวจะได้รับประโยชน์จาก
กิจการในลักษณะผลพลอยได้ แต่สำหรับประเทศที่ยากจน กำลังอยู่ในระหว่างการพัฒนา อาจมี
ลักษณะตรงกันข้ามที่หลายแห่งชาวบ้านไม่มีอำนาจทางเศรษฐกิจดีพอที่จะลงทุนในกิจการ
สาธารณูปโภคสาธารณูปการ แต่หากมีนักท่องเที่ยวไปเยือนจำนวนมาก ก็จะมีแรงกระตุ้นให้รัฐบาล
หรือนักธุรกิจลงทุน โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวเป็นประการ
สำคัญ ส่วนคนในท้องถิ่นมีโอกาสได้รับบริการลักษณะของผลพลอยได้

(3) การท่องเที่ยวจะทำให้เกิดสันติภาพแห่งมวลมนุษยชาติ ทั้งนี้เนื่องจากการ
เดินทางท่องเที่ยวทำให้ผู้คนมีโอกาสสังสรรค์ กระทำกิจกรรมร่วมกันย่อมทำให้ผู้คนที่มาจากสังคม
ที่แตกต่างกันได้แลกเปลี่ยนความรู้ความคิด ได้เห็น และมีโอกาสได้ใช้ชีวิตความเป็นอยู่
ขนบธรรมเนียม ประเพณี ร่วมกันและกัน ต่างฝ่ายต่างจะมีโอกาสถ่ายทอดและรับรู้ประสบการณ์ซึ่ง
กันและกัน และนำกลับไปเผยแพร่ยังภูมิภาคของตนเอง จนทำให้กล่าวได้ว่า “การท่องเที่ยวทำให้
โลกปราศจากพรมแดนทางการเมือง” เป็นจริง นักท่องเที่ยวที่ได้ไปพบเห็นสภาพแท้จริงก็จะทำให้
เกิดความเข้าใจในสถานที่นั้นได้อย่างถูกต้อง ดังที่สหประชาชาติได้เคยประกาศในปี พ.ศ. 2510 เป็น
ปีการท่องเที่ยวสากลและกำหนดคำขวัญว่า “การท่องเที่ยวเป็นหนทางไปสู่สันติภาพ”

(4) การท่องเที่ยวจะชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของทรัพยากรนันทนาการ ทั้งนี้ เนื่องจากการเดินทางท่องเที่ยว ทำหน้าที่เป็นตัวกระตุ้นให้คนในพื้นที่เกิดความต้องการที่จะค้นคว้า อนุรักษ์ ฟื้นฟูมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ในสถานที่ที่อยู่และสังคมชุมชนของตนเองไว้ให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสม คงความเป็นแหล่งท่องเที่ยวสืบต่อไป เพื่อรักษารายได้ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวในทางที่สัมพันธ์กันนั่นเอง นับว่าเป็นการรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของชาติเอาไว้ได้อีกทางหนึ่ง

(5) การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ด้านการศึกษา

ทั้งนี้เนื่องจากการเดินทางท่องเที่ยวทำให้ผู้คนที่เดินทางท่องเที่ยวเป็นนักท่องเที่ยวที่มีโลกทัศน์ที่กว้างไกล ในทางกว้างความรู้และประสบการณ์ที่ได้พบเห็นด้วยตนเอง นั้นจะมีประโยชน์สามารถนำมาปรับใช้กับวิถีชีวิตในสังคมได้ ส่วนในทางแคบนั้นการเดินทางท่องเที่ยวอาจเป็นการจุดชนวนที่กระตุ้นให้เกิดความสนใจที่จะศึกษาให้ลึกซึ้ง เฉพาะเรื่อง เฉพาะแห่งได้ โดยมีแหล่งท่องเที่ยวต่างๆเปรียบเสมือนห้องปฏิบัติการตามธรรมชาติ และเมื่อมีการพบปะประชุมแลกเปลี่ยนความรู้ทางวิชาการระหว่างนักวิชาการต่างชาติต่างภาษาแล้ว บางครั้งก็เป็นโอกาสที่จะสร้างชื่อเสียง ภาพพจน์ทางวิชาการได้ และเรื่องที่ค้นคว้าก็อาจมีประโยชน์ต่อส่วนรวมได้

(6) การท่องเที่ยวจะช่วยลดปัญหาการอพยพของประชาชนเข้าสู่เมืองหลวง ทั้งนี้ เนื่องจากการท่องเที่ยวก่อให้เกิดอาชีพใหม่และการจ้างงานเพิ่มขึ้นในท้องถิ่นประชาชนจึงไม่ต้องการอพยพหนีความยากจนเข้ามาทำงานในเมืองหลวง สามารถประกอบอาชีพรายย่อยหรือทำอุตสาหกรรมท้องถิ่นอยู่ในครอบครัวไม่ต้องออกจากหมู่บ้านไปหางานที่อื่น

(7) การท่องเที่ยวช่วยทำให้เกิดมีการใช้ทรัพยากรที่ไร้ค่าให้เกิดประโยชน์ ทั้งนี้เนื่องจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจะช่วยกระตุ้นให้มีการคิดค้นเอาทรัพยากรส่วนเกินหรือไร้ค่ามาประดิษฐ์คิดค้นเป็นของใช้ ของที่ระลึก ในรูปของสินค้าพื้นเมือง จำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งนอกจากจะเป็นการหารายได้เพื่อจุนเจือครอบครัวแล้วยังเป็นการนำเอาทรัพยากรที่เคยถูกทิ้งขว้างให้ไร้ค่ามาทำให้เกิดประโยชน์เพิ่มคุณค่า เช่น เปลือกไม้ ชิ้นส่วนจากเกวียนเก่า และยังเป็นช่องทางในการพัฒนาคุณภาพของการผลิตสินค้าพื้นเมืองให้ดีขึ้น เช่น การออกแบบให้ทันสมัย ออกแบบให้บ่อให้กะทัดรัด

(8) การท่องเที่ยวทำให้เกิดทัศนคติที่ดีทั้งนี้ เนื่องจากความประทับใจในการเดินทางท่องเที่ยวจะทำให้บุคคลเกิดทัศนคติที่ดีต่อสถานที่นั้นและ นึกถึงอยู่ตลอดเวลากลับมาเที่ยวอีกเมื่อมีโอกาสและ เมื่อพบช่องทางที่จะให้ความช่วยเหลือความประทับใจที่เคยมีมาในอดีต ก็อาจเป็นแรงกระตุ้นให้ตัดสินใจในด้านที่เป็นคุณต่อสถานที่นั้นๆได้

(9) การท่องเที่ยวช่วยลดช่องว่างระหว่างประเทศร่ำรวยกับประเทศยากจน ทั้งนี้ เนื่องจากการท่องเที่ยวทำให้คนมั่งมีในเมืองมีโอกาสเดินทางมาสู่ชนบท ทำให้เกิดความรู้สึกเข้าใจและเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน ปัญหาความตึงเครียดระหว่างประเทศจึงหมดไป

(10) การท่องเที่ยวช่วยในการป้องกันการบ่อนทำลายชาติ ทั้งนี้ เนื่องจากการท่องเที่ยวทำให้สถานที่เปลี่ยว กลายเป็นสถานที่พลุกพล่าน ยากต่อการก่อการร้าย หลบซ่อนทำกิจการผิดกฎหมาย หรือเผยแพร่ลัทธิบ่อนทำลายชาติ และการที่ผู้คนมีความเป็นอยู่ที่ดีก็ยากที่ผู้ไม่หวังดีจะยุยงให้เกิดความแตกแยกขึ้นในชาติได้

2) ผลกระทบด้านลบที่เกิดขึ้นกับวัฒนธรรมชุมชน

(1) การท่องเที่ยวทำให้เกิดการมีค่านิยมผิดๆ ทั้งนี้ อาจเกิดขึ้นจากการเลียนแบบของนักท่องเที่ยว หรือเกิดความเข้าใจผิดเช่น ไม่อยากทำงาน อยากไปเที่ยวแบบนักท่องเที่ยว โดยไม่เข้าใจว่านักท่องเที่ยวนั้นได้ทำงานเก็บเงินเพื่อมาเที่ยว นิยมบริโภคสินค้าจากต่างประเทศหรือค่านิยมอื่นๆ ค่านิยมมุ่งเน้นการค้าและวัตถุ เช่น เมื่อถูกขอถ่ายรูปรูปจะเรียกเงิน หรือการหันหลังให้อาชีพเกษตรกรรมและหันไปประกอบอาชีพรับจ้างแทน เป็นต้น

(2) การท่องเที่ยวทำให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวล่มสลาย ทั้งนี้ อาจเกิดขึ้นจากการทำงานในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เป็นการทำงานที่หาเวลาแน่นอนตายตัวไม่ได้ ไม่มีวันหยุดที่แน่นอน บางครั้งต้องไปทำงานต่างประเทศหรือต่างจังหวัด หรือบางครั้งต้องทำงานในเวลากลางคืน เช่น งานโรงแรม งานพนักงานสายการบิน ทำให้ไม่มีเวลาอยู่กับครอบครัวเท่าที่ควร

(3) การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาศีลธรรม ทั้งนี้ เนื่องจากเมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้าไปแออัดมากขึ้นเท่าไร ก็มีแนวโน้มจะส่งผลกระทบต่อศีลธรรมตกต่ำลงเท่านั้น กิจกรรมด้านลบที่มักเกิดขึ้นเสมอคือ การเอาไรด์เอาเปรียบนักท่องเที่ยว ปัญหาโสเภณี การพนัน สารเสพติด อาชญากรรม

(4) การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาค่าครองชีพสูงขึ้น ทั้งนี้ เนื่องจากสินค้าและบริการจะขึ้นราคาเมื่อมีนักท่องเที่ยวไปมาก ผลก็คือคนในท้องถิ่นต้องบริโภคและอุปโภคสินค้าที่มีราคาแพงไปด้วย โดยเฉพาะกลุ่มคนที่มีรายได้น้อย เช่น เกษตรกร หรือกรรมกรรับจ้าง ทำให้คนกลุ่มนี้มีรายได้น้อยไม่พอจ่าย เกิดภาวะหนี้สิน และมีคุณภาพชีวิตที่ต่ำลง

(5) การท่องเที่ยวทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมในสังคม ทั้งนี้ เนื่องจากในพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว มักได้รับการพิจารณาพัฒนาด้านสิ่งสาธารณูปโภคสาธารณูปการก่อน ทำให้คนในพื้นที่อื่น ไม่ได้รับบริการ หรือได้รับบริการช้าไปอีก นอกจากนี้เมื่อสร้างขึ้นมาแล้วคนฐานะไม่ดีก็ไม่สามารถใช้บริการได้ เพราะไม่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจพอ ทำให้เกิดความรู้สึกว่าถูกเอาเปรียบ และมีความรู้สึกเป็นปรีดิ์กับนักท่องเที่ยว

(6) การท่องเที่ยวทำให้เกิดความขัดแย้งทางวัฒนธรรม ทั้งนี้เนื่องจากนักท่องเที่ยวและผู้คนเจ้าของท้องถิ่นแหล่งท่องเที่ยว มักมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกันอยู่แล้ว วัฒนธรรมบางอย่างของนักท่องเที่ยวซึ่งอาจไม่แตกต่างในสายตาของพวกเขาแต่อาจก่อให้เกิดความขัดแย้งอย่างรุนแรงต่อผู้คนเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว จนถึงเกิดการประท้วงและแสดงออกอย่างไม่ต้อนรับเช่น ปีนป่ายโบราณสถานหรือ แต่งกายและ แสดงกิริยาไม่สุภาพในสถานที่สำคัญทางศาสนา เป็นต้น

(7) การท่องเที่ยวทำให้เกิดการลดคุณค่าของวัฒนธรรมและศิลปหัตถกรรม ทั้งนี้ เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวบางแห่งได้นำเอาวัฒนธรรมด้านพิธีกรรม มาเป็นสินค้าขายแก่นักท่องเที่ยว จนบางครั้งทำให้สิ่งเหล่านั้นลดคุณค่าและความศักดิ์สิทธิ์ลง จนกลับกลายเป็นความรื่นเริงทั้งหมดไป ส่วนงานด้านศิลปหัตถกรรมนั้น เนื่องจากเมื่อมีความต้องการในปริมาณมากการผลิตให้ทันขายจึงส่งผลให้คุณภาพด้านความประณีตลดน้อยลงไปทำให้เกิดลักษณะ “วัฒนธรรมเทียมแมว” (Phony-Folk-Culture) หลอกหลวง และเป็นผลเสียในระยะยาวด้านการสืบทอดศิลปวิทยาการได้ด้วย

2.6.2 ธุรกิจการท่องเที่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อม ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

1) การบุกรุกพื้นที่อนุรักษ์ / พื้นที่สาธารณะ จากจำนวนนักท่องเที่ยวที่นิยมท่องเที่ยวธรรมชาติเพิ่มมากขึ้นทำให้ที่พักแรมประเภทของรีสอร์ทและ บังกาโลนั้นเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วยและที่พักแรมประเภทรีสอร์ทและบังกาโลบางแห่งได้มีการบุกรุกพื้นที่เขตสงวนและเขตอนุรักษ์รวมถึงพื้นที่สาธารณะต่างๆร้านอาหารมีการบุกรุกทำลายหรือนำพื้นที่มาใช้ประโยชน์หรือเปลี่ยนแปลงสภาพพื้นที่ไปจากพื้นที่ควรสงวนไปเป็นพื้นที่สาธารณะเพื่อใช้ประโยชน์ในการท่องเที่ยว

2) การขาดแคลนน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภค จากการขยายตัวของการท่องเที่ยวในบางพื้นที่ก่อให้เกิดการขาดแคลนน้ำดื่มน้ำใช้อย่างมากโดยเฉพาะของแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลประเภทเกาะต่างๆ เช่น ภูเก็ต โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวจะมีการใช้น้ำทุกกิจกรรมถึง 500 ลิตรต่อคนต่อวัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ที่มีอัตราการขาดแคลนน้ำสูง เช่น กระบี่ จะประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำมากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะหมู่เกาะพีพี ในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวจะต้องมีการบรรทุกน้ำจากในตัวอำเภอ ไปใช้บนเกาะด้วย ภาวะการขาดแคลนน้ำทำให้มีการใช้น้ำบาดาลเกินอัตราทดแทนเป็นสาเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดการแทรกดันของน้ำทะเลเข้าสู่แผ่นดิน (Salt Intrusion) ปრაกฏการณ์เช่นนี้อาจส่งผลกระทบต่อพืชพรรณและสิ่งมีชีวิตอื่นๆตามแนวชายฝั่งได้

3) น้ำทิ้งจากการท่องเที่ยวส่วนใหญ่มาจากสถานที่พักแรม รองลงมาเป็นร้านอาหารและสถานบริการที่เกี่ยวข้องอื่นๆ สถานที่พักแรมขนาด 80 ห้องขึ้นไป จะมีระบบบำบัดที่

ได้มาตรฐานก็เฉพาะที่ก่อสร้างหลังประกาศ พ.ร.บ.ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เท่านั้น ตามแหล่งท่องเที่ยวชายทะเลเกือบทั้งหมดล้วนมีระบบบำบัดน้ำทิ้งที่ไม่ได้มาตรฐาน บางแห่งปล่อยน้ำทิ้งลงสู่แหล่งน้ำใกล้เคียงโดยตรง บางแห่งมีการต่อท่อน้ำทิ้งจากห้องสุขาสู่ท่อน้ำสาธารณะโดยตรง เป็นเหตุให้น้ำทะเลมีความสะอาดต่ำกว่ามาตรฐานเพื่อการว่ายน้ำได้ เช่น ที่เกาะสมุยที่บริเวณหาดเฉวง บริเวณหน้าคอน น้ำทิ้งจากสถานประกอบการหลายแห่งเกิดร่วมกับน้ำทิ้งจากชุมชน

4) ขยะมูลฝอย จากการสำรวจวิจัยของคณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล พบว่า แหล่งท่องเที่ยวแทบทุกแห่งมีปัญหาเรื่องขยะมูลฝอยมากน้อยแตกต่างกันไป เช่น ชุมชนอ่าวตันไทร เกาะพีพี มีเตาเผาขยะขนาด 3.5 ตันต่อวัน แต่ขยะมูลฝอยบนเกาะพีพีทั้งหมดมี 8 ตันต่อวัน ขยะส่วนเกินจะถูกลำเลียงลงเรือไปทิ้งยังที่กำจัดขยะบนฝั่ง สภาพโดยทั่วไปของเกาะยังมีมูลฝอยตกค้างกระจายอยู่ทั่วไป ในจังหวัดชุมพร การเก็บขยะยังไม่ทั่วถึง ทำให้มีขยะตกค้างตามจุดต่างๆ เช่น บริเวณหาดทรายอรุโณทัย ส่วนใหญ่จะมีปัญหาการฟุ้งกระจายของขยะและการทิ้งขยะ พฤติกรรมการบริโภคของนักท่องเที่ยวชาวไทยก่อให้เกิดปัญหาขยะมากกว่าพฤติกรรมการบริโภคของนักท่องเที่ยวต่างชาติ วิธีการและ ระยะเวลาในการจัดเก็บที่ไม่เหมาะสม มีส่วนเกี่ยวข้องกับปริมาณขยะสะสมตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ก่อให้เกิดทัศนียภาพที่ไม่น่าดูและความสกปรกรุงรัง ส่วนการท่องเที่ยวเดินป่าก่อให้เกิดปัญหาความสกปรกจากขยะและสิ่งปฏิกูลจากการกางเต็นท์ กิจกรรมการล่องแพจะมีการตัดไม้เป็นจำนวนมาก นักท่องเที่ยวมักทิ้งขยะเศษกระดาษลงในน้ำ

5) มลภาวะทางเสียง มลภาวะทางเสียงซึ่งมีผลกระทบต่อการทำงานของนักท่องเที่ยวตามชายหาด มาจากขบวนพาหนะต่างๆ จากเครื่องกำเนิดไฟฟ้า เครื่องดนตรีจากสถานบริการเรีงรมย์บางแห่งและ จากเรือโดยสารทั้งขนาดใหญ่และขนาดเล็กจากกีฬาทางน้ำ เช่น เรือยนต์ สกู๊ตเตอร์น้ำ

6) ความหลากหลายทางชีวภาพ ป่าไม้ และสัตว์ป่า กิจกรรมต่างๆจากนักท่องเที่ยวรวมไปถึงสิ่งก่อสร้างต่างๆ การรบกวนและการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินล้วนส่งผลต่อพืชและสัตว์ที่อาศัยอยู่บริเวณนั้น เช่น พื้นที่วางไข่ พื้นที่เพาะฟักตัวอ่อน พื้นที่หาอาหาร พื้นที่อยู่อาศัย ผลกระทบจากการเยี่ยมชมของนักท่องเที่ยวในพื้นที่อนุรักษ์หากมีปริมาณมากเกินไปจะส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศของสัตว์ป่าในบริเวณนั้นๆ ส่วนการท่องเที่ยวเดินป่าจะส่งผลกระทบต่อความอุดมสมบูรณ์ และการพังทลายของดิน ความเสียหายของดินเนื่องจากการเดินป่าจะเกิดขึ้นในเส้นทางเดินป่าที่ถูกใช้เป็นประจำ มีจำนวนนักท่องเที่ยวมากและใช้ช้างเป็นพาหนะ

7) แนวปะการัง สาเหตุที่สำคัญของการที่ปะการังถูกทำลายและมีการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันส่วนใหญ่จะเกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยวของผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยวที่ขาดจิตสำนึกต่อการอนุรักษ์ เช่น การทิ้งสมอเรือในบริเวณแนวปะการัง การทิ้งขยะมูลฝอยลงทะเล การปล่อยน้ำเสียก็มีส่วนทำให้คุณภาพน้ำเปลี่ยนแปลงไป ไม่เหมาะแก่การเจริญของปะการัง (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. 2540 : 7-15)

นอกจากเมื่อผู้คนเข้าไปท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ทำให้มีการพัฒนาพื้นที่บริเวณนั้นเพื่ออำนวยความสะดวกแก่การท่องเที่ยวมากขึ้นจนส่งผลกระทบต่อสังคม วัฒนธรรม และการเมืองดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ผลจากการพัฒนานั้นยังทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว (สุนิสา โพธิ์เด็ย. 2534 : 29-30) ดังนี้

1) มลภาวะทางสถาปัตยกรรม(Architectural Pollution) เกิดจากความพยายามในการจัดสร้างแหล่งท่องเที่ยวให้มีแหล่งบริการต่างๆ เช่น โรงแรมที่ใหญ่โต มีความโดดเด่นแตกต่างกัน บดบังโบราณสถานและสภาพธรรมชาติ เกิดความไม่สอดคล้องทางสถาปัตยกรรมที่เรียกว่า ทัศนอุจาด (Visual Pollution)

2) การพัฒนาและขยายตัวเป็นเส้น (Ribbon Development and Sprawl) เกิดจากความพยายามในการจัดสร้างแหล่งท่องเที่ยว ให้ได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวในแหล่งต่างๆ ได้มากที่สุด เช่น อยู่ริมทะเลก็จัดสร้างสถานที่ตากอากาศชายหาดทะเลตลอดแนว ซึ่งการพัฒนาดังกล่าวเป็นการพัฒนาที่ด้อยคุณภาพ และไม่เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาพื้นที่ในอนาคต

3) สาธารณูปโภคสาธารณูปการไม่เพียงพอ (Overloading of Infrastructure) แหล่งท่องเที่ยวบางแห่งไม่สามารถบริการสาธารณูปโภคและสาธารณูปการแก่นักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวอื่นได้อย่างเพียงพอ เนื่องจากมีผู้คนแห่มาท่องเที่ยวอย่างมากมายเกินขีดรองรับของสถานที่ จึงทำให้เกิดปัญหาภาวะสิ่งแวดลอมและสุขภาพอนามัยของผู้อยู่อาศัย

4) การแบ่งแยกผู้อยู่อาศัยท้องถิ่น (Segregation of Land Residents) เป็นการแบ่งแยกผู้อยู่อาศัยดั้งเดิมซึ่งอยู่ในท้องถิ่นกับนักท่องเที่ยว เพราะการเข้ามาใช้บริการในสถานบริการหรือสาธารณูปโภคสาธารณูปการในแหล่งท่องเที่ยว ที่มักจะต้องใช้ค่าใช้จ่ายสูงกว่าปกติ ไม่เหมาะสมกับคนในท้องถิ่น พวกเขาจึงเลือกที่จะใช้บริการที่สะดวกและประหยัดกว่าอีกทั้งสภาพทางกายภาพของเขตท่องเที่ยวกับกลุ่มที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น จะมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน จุดแบ่งแยกนี้มักจะเป็นโรงแรมขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นการแบ่งแยกทางเศรษฐกิจอันจะนำมาซึ่งการแบ่งแยกทางกายภาพด้วย

5) การจราจรติดขัด (Traffic Congestion) มักเกิดขึ้นจากนักท่องเที่ยวจำนวนมากเดินทางมาท่องเที่ยวด้วยเส้นทางเดียวกัน

ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนซึ่งส่วนมากเป็นการศึกษาแบบเฉพาะกรณี (Case Study) ผลการศึกษาในหลายแห่งได้พบผลเหมือนกันว่า ผลด้านลบของการท่องเที่ยวนั้นได้เริ่มมีรูปร่างและขยายตัวขึ้นเมื่อมีรูปแบบการท่องเที่ยวแบบ “Institutionalized” โดยใช้บริการสำเร็จรูป “Package Tour” ซึ่งรูปแบบการท่องเที่ยวแบบนี้มีจุดมุ่งหมายให้บริการแก่นักท่องเที่ยวในปริมาณครั้งละมากๆ โดยมีกำหนดรายการและเวลาอย่างละเอียด นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสกับแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งอย่างผิวเผิน เนื่องจากเวลาจำกัด นักท่องเที่ยวมีโอกาสน้อยที่จะได้เรียนรู้และปรับตัวเข้ากับท้องถิ่น ท้องถิ่นเหล่านี้จึงต้องเปลี่ยนแปลงสภาพเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว เช่น แต่เดิมนักท่องเที่ยวเมื่อจะซื้อและชมหัตถกรรมพื้นเมืองจะต้องเข้าชมยังหมู่บ้าน ปัจจุบันนักท่องเที่ยวจะทำได้เพียงเลือกซื้อหรือชมการสาธิตจากร้านค้าหัตถกรรมเสียมากกว่า สภาพเหล่านี้ได้ทำให้คนในท้องถิ่นเหล่านั้นพยายามปรับตัวรับรูปแบบนักท่องเที่ยวเหล่านั้น เช่น การเปลี่ยนสภาพจากผู้ประกอบหัตถกรรมเป็นเจ้าของร้านค้าหัตถกรรมและรับสินค้าจากคนในท้องถิ่นที่เป็นผู้ผลิตมาอีกทอดหนึ่ง หรือการเปลี่ยนรูปแบบอาคารร้านค้าจากบ้านไม้แบบชนบทเป็นอาคารตึกติดเครื่องปรับอากาศ เป็นต้น (ณัฐพร แสงประดับ, 2527 : 12-13)

เรื่องของผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยว ทั้งในด้านผลดีและผลเสีย จะเห็นได้ว่ามีผลต่อทั้ง ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชน เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ ในเมื่อมีผลดีก็ย่อมมีผลเสียซึ่งในแต่ละมุมมองนั้นคงต้องมีการชั่งน้ำหนักว่าด้านใดมากกว่าด้านใด ทั้งนี้เราสามารถที่จะควบคุมผลเสียที่จะตามมาได้ด้วยการจัดการทางด้านการท่องเที่ยวที่ดีซึ่งมีดังนี้

- 1) ให้รัฐมีการออกกฎหมายว่าด้วยเรื่องของการควบคุมผู้ประกอบการที่ให้บริการทางด้านการท่องเที่ยว
- 2) ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทมีส่วนร่วมสำคัญในการที่จะดูแลสังคม วัฒนธรรม ประเพณี ของชุมชนของตนเอง ให้ชุมชนเข้มแข็ง
- 3) มีหน่วยงานที่จะเข้ามาให้ความรู้ ข้อมูลข่าวสาร แก่ประชาชนในชุมชนในเรื่องต่างๆที่เป็นประโยชน์
- 4) ให้รัฐส่งเสริมการท่องเที่ยวจากคนในประเทศและต่างประเทศ ในขณะเดียวกันก็ต้องมีการจัดการท่องเที่ยว โดยมีการร่วมมือจากทุกๆฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

จะเห็นได้ว่าเราสามารถที่จะส่งเสริมการท่องเที่ยวและอนุรักษ์วัฒนธรรมที่มีค่าเหล่านี้ไว้ได้อย่างยั่งยืน

2.7 ประวัติความเป็นมาของเกาะเกร็ด

ในสมัยกรุงศรีอยุธยา แม่น้ำเจ้าพระยาเป็นเส้นทางสำหรับการสัญจรทางน้ำสายหลัก เป็นเส้นทางเข้า-ออกที่สำคัญสำหรับเรือชนิดต่างๆที่จะเข้าสู่พระนครศรีอยุธยา เนื่องจากแม่น้ำเจ้าพระยาที่ไหลผ่านกรุงศรีอยุธยาลงมาทางใต้ ผ่านเมืองสามโคก เมืองนนทบุรี จนถึงปากน้ำมีหลายแห่งที่แม่น้ำไหลคดเคี้ยวอ้อมผืนดิน เช่น ในช่วงตอนท้ายอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี มาถึงคลองบางหลวง-เชียงราก และช่วงอำเภopakเกร็ด เป็นต้น ทำให้เสียเวลา และไม่สะดวกในการสัญจรทางน้ำ ซึ่งเป็นเส้นทางคมนาคมที่สำคัญสมัยนั้น จึงต้องขุดทางน้ำขึ้น เพื่อเป็นทางลัด ทั้งยังมีประโยชน์ในการเป็นแหล่งน้ำสำหรับการเพาะปลูก และการบริโภคของคนในชุมชนนั้นด้วย

ปากเกร็ดนั้นเคยมีชื่อเรียกว่า “บ้านปากเกร็ดน้อย” ส่วนเกาะเกร็ดเรียกว่า “บ้านเกร็ดน้อย” หรือ “บ้านปากเกร็ดน้อย” และ “บ้านเตร็จน้อย” ตั้งแต่สมัยก่อนรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช บริเวณบ้านเกร็ดน้อยเป็นบริเวณที่ลำน้ำเจ้าพระยาไหลอ้อมคดโค้งเป็นรูปเกือกม้าจากทางทิศเหนือ ย่านจังหวัดปทุมธานี ผ่านปากเกร็ดวกไปทางด้านทิศตะวันตกทางวัดใหญ่สว่างอารมณ์วกไปทางทิศใต้จนถึงวัดแสงศิริธรรม ไหลอ้อมกลับไปทางทิศตะวันออกจนถึงวัดเชิงเลน จากนั้นจึงไหลวกไปทางทิศใต้เข้าเขตอำเภอเมืองนนทบุรี ตรงที่แม่น้ำเจ้าพระยาไหลอ้อมเป็นรูปเกือกม้า ส่วนที่เป็นแผ่นดินยื่นออกไปนี้ ชาวบ้านเรียกว่า “บ้านแหลม” ต่อมาได้มีการขุดคลองลัดเกร็ดน้อยขึ้นในปี พ.ศ. 2265 หรือในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระแห่งกรุงศรีอยุธยา (ฤโศพา. 2540 : 43) เนื่องจากทรงเล็งเห็นว่าจะอำนวยให้เกิดความสะดวกต่อการเดินเรือเข้า-ออกพระนครจึงทรงโปรดให้ขุดคลองลัดความโค้งของแม่น้ำที่อำเภอปากเกร็ดจากตำบลปากอ่าว(ปากเกร็ดในปัจจุบัน) ไปยังอ่างน้ำซึ่งอยู่ระหว่างวัดกลางเกร็ดและวัดป่าฝ้าย (วัดป่าเลไลย์) และจากอ่างน้ำผ่านไปตามคลองเดิมซึ่งอยู่ระหว่างบ้านปากด่าน และวัดชมภูราช ซึ่งปัจจุบันร้างไปแล้ว (เชื้อ ว่องส่งสาร. 2527 อ้างใน เอ็ด ภิรมย์. 2542 : 13) ดังในพระราชพงศาวดารฉบับราชหัตถเลขาว่า

“ในปีขาล จัตวาศก ทรงพระกรุณาโปรดให้พระชนนบุรีเป็นแม่กองเกณฑ์คนนิภายหัวเมืองปากใต้ให้ได้คน 10,000 คนเศษ ให้ขุดคลองเกร็ดน้อยลัดค้ำบางบัวทองนั้นคดอ้อมหนัก ขุดลัดตัดให้ตรง พระชนนบุรีรับสั่งแล้วกราบบังคมลามาให้เกณฑ์คนนิภายในบรรดาหัวเมืองปากใต้ได้ 10,000 คนเศษ ให้ขุดเกร็ดน้อยลึก 6 ศอก กว้าง 6 วา ยาวทางไกลได้ 39 เส้นเศษ ขุดเดือนเศษจึงแล้วเสร็จ พระชนนบุรีนั้นจึงกลับมาราบทูลพระกรุณาทราบทุกประการ” (กรมศิลปากร 2534 :105 อ้างถึงใน สุพัตรา วิชยประเสริฐกุล. 2545 : 45)

ชื่อของเกาะเกร็ดที่เรียกกันในปัจจุบัน สันนิษฐานว่าแต่เดิมคงเรียกชื่อตามสภาพพื้นที่ที่เป็นแหลมยื่นของพื้นดินว่า “บ้านแหลม” ดังได้กล่าวมาแล้ว ซึ่งในปัจจุบันนี้บริเวณใกล้เคียงยังคงมี

บ้านและคลองที่เรียกว่า บ้านแหลมเหนือ และบ้านแหลมกลาง เมื่อขุดคลองแล้วสภาพการเป็นเกาะยังคงไม่ชัดเจน เพราะเป็นเพียงคลองลัดแม่น้ำแคบๆที่เรียกว่า คลองลัดเกร็ดน้อย ด้านตะวันตกของเกาะเรียกว่า อ้อมเกร็ด (ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดนนทบุรี. 2535 : 9) ต่อมากลองเล็กคลองนี้ได้ถูกความแรงของสายน้ำที่ลัดผ่านไหลตรง ทำให้กระแสน้ำกัดเซาะตลิ่งจนพังลง และกลายเป็นลำน้ำกว้างขึ้น ส่วนของพื้นดินที่เป็นคูกอยู่ระหว่างลำแม่น้ำเดิมกับคลองลัดเกร็ดน้อย จึงมีสภาพเป็นเกาะปรากฏชัดขึ้น จึงมีชื่อเรียกพื้นที่ส่วนนี้ว่าเป็นเกาะ โดยเริ่มแรกมีชื่อเรียกว่า “เกาะศาลากุล” (พิศาล บุญผูก. 2530 : 3 อ้างใน อลิสรา รามโกมุท. 2542 : 4) โดยชื่อนี้ยังคงมีปรากฏอยู่ในโฉนดที่ดินที่ออกในสมัยรัชกาลที่ 5 เกาะศาลากุลนี้เป็นชื่อที่เรียกตามชื่อวัดบนเกาะนี้ คือวัดศาลากุล สันนิษฐานว่าเป็นชื่อซึ่งได้มาจากผู้สร้างศาลาวายวัด คือ เจ้าพระยารัตนาธิเบศร์ (กุน) สมุหนายกรับราชการในสมัยพระเจ้าตากสินมหาราช แห่งกรุงธนบุรี จนถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ภายหลังจากที่ได้มีการตั้งอำเภอปากเกร็ดขึ้น และเลื่อนฐานะ “เกาะศาลากุล” ขึ้นเป็นตำบล เรียกว่า “ตำบลเกาะเกร็ด” จากนั้นเกาะศาลากุลจึงมีชื่อที่เปลี่ยนแปลงไปเป็น “เกาะเกร็ด” อย่างเป็นทางการ จนถึงปัจจุบัน แต่กล่าวกันว่าชื่อนี้ชาวบ้านแถบนั้นได้นิยมเรียกแทนเกาะศาลากุลมาตั้งแต่ก่อนจะได้ชื่ออย่างเป็นทางการแล้ว เนื่องจากคำว่า “เกร็ด” หรือ “เตร็จ” หมายถึงลำน้ำเล็กที่เป็นทางลัด เชื่อมลำน้ำใหญ่สายเดียวกันทั้งสองข้าง

จากการที่คลองลัดเกาะเกร็ดมีลำน้ำที่กว้างกว่าที่ขุดไว้มาก อีกทั้งยังเป็นเส้นทางตรงที่่นระยะเวลาการเดินทางโดยเรือที่แล่นผ่านเส้นทางลัดนี้มีทั้งที่ใช้ในการเดินทางติดต่อระหว่างชุมชนและบรรทุกสินค้าที่นำขึ้นไปอยุธยา หรือล่องลงมาบางกอก ทำให้คลองลัดเกร็ด และชุมชนบริเวณนี้มีความสำคัญตามไปด้วย โดยเฉพาะมีความสำคัญในการที่เป็นจุดผ่านของเรือสินค้าทั้งไทยและต่างประเทศ ทำให้ต้องตั้งด่านตรวจตราสินค้าที่บริเวณปากคลองลัดเกร็ดทางทิศตะวันออกของเกาะเกร็ด ซึ่งเป็นที่ตั้งด่านปากเกร็ด ด่านขนอน ทำให้ชุมชนบริเวณเกาะเกร็ด ได้แก่ ชุมชนปากเตร็จน้อยขยายตัวเป็นชุมชนใหญ่ และเป็นจุดแลกเปลี่ยนซื้อขายสินค้าที่สำคัญจุดหนึ่ง ในปัจจุบันยังคงเรียกบริเวณนี้ว่า “ปากด่าน” (พิศาล บุญผูก. 2537 : 104 -105 อ้างถึงใน อลิสรา รามโกมุท. 2542 : 2)

การตั้งถิ่นฐานของชุมชนมอญในอดีต เมื่อครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีนั้น ปรากฏว่ามีคนมอญได้เข้ามาอยู่ก่อนแล้วทั้งนี้เพราะความสัมพันธ์ระหว่างไทยและมอญดำเนินมาด้วยดีแต่ครั้งโบราณ ประกอบกับการเป็นพุทธศาสนิกชน และมีขนบธรรมเนียมประเพณีที่คล้ายกัน ทั้งยังต้องทำศึกสงครามกับพม่ามาตลอด กรุงหงสาวดีเป็นเมืองหลวงของมอญแต่โบราณพม่าได้บุกเข้าตียึดเมืองและมอญได้ยึดคืนจากพม่าได้ระยะหนึ่งจนถึงปี พ.ศ. 2300 มอญต้องเสียดังกรุงหงสาวดีแก่พม่าไป การตั้งถิ่นฐานของชุมชนมอญในอดีตจึงเป็นลักษณะการอพยพหลบหนีการรุกรานไล่ของกษัตริย์พม่าถอย

เข้ามาในประเทศไทย ซึ่งการอพยพของชาวมอญปากเกร็ดนั้นได้อพยพมา 2 ครั้ง (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอปากเกร็ด. 2541 : 6-7) คือ

ครั้งแรก พ.ศ. 2317 สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชเสด็จกลับจากเชียงใหม่โปรดให้รับครอบครัวมอญของพระยาแจ้ง พระยากกลางเมือง ซึ่งเป็นนายทหารหัวหน้าคนมอญครั้งกรุงเก่าที่ถูกกวาดต้อนไปเมื่อครั้งเสียกรุงศรีอยุธยาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี และที่อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี สำหรับที่สามโคกนั้นมีพวกมอญมาอยู่แล้วตั้งแต่สมัยอยุธยา (พ.ศ.2202) มอญที่เข้ามาอยู่ครั้งนี้ส่วนใหญ่เป็นครอบครัวทหาร โดยได้ร่วมกับทหารมอญเก่าครั้งสมัยกรุงศรีอยุธยาและทหารไทยทำสงครามขับไล่พม่าอย่างเข้มแข็ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยรัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้ทำสงครามเก้าทัพที่ตำบลลาดหญ้า จังหวัดกาญจนบุรีนั้นทหารมอญมีบทบาทอย่างมากในการขับไล่ข้าศึก และได้รับพระราชทานยศเป็นนายทหารชั้นผู้ใหญ่จำนวนมาก สำหรับพระยาแจ้ง ซึ่งตั้งบ้านเรือนที่ปากคลองบางตลาด ได้รับพระราชทานตำแหน่งสูงสุดในราชการเป็นจักษีมอญ แทนพระยารามัญวงศ์ และได้เลื่อนเป็นพระยามหาโยธาในที่สุด ซึ่งเป็นต้นสกุลของ “คชเสนี”

ครั้งที่สอง พ.ศ. 2358 เป็นการอพยพครั้งใหญ่ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น คือสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย โดยได้อพยพเข้ามาถึงสองแสนกว่าคน โปรดเกล้าให้สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้ามงกุฎ หรือพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ในเวลาต่อมา ซึ่งในขณะนั้นมีพระชันษาเพียง 8 หรือ 9 ขวบ สมมติวงศ์เป็นจอมทัพไปรับครอบครัวมอญ ซึ่งหนีภัยพม่าจากเมืองเมะตะมะ โดยมีสมิงสอดเบาเป็นหัวหน้า มาตั้งอยู่ที่เจดีย์สามองค์ ที่เมืองกาญจนบุรี และให้เจ้าพระยาอภัยภูธร สมุหนายก รับครอบครัวชาวมอญที่เข้ามาทางด่านแม่ละเมา แม่สอด เมืองตาก พร้อมทั้งพระราชทานสิ่งก่อสร้างและเสบียงอาหารด้วย นับว่าเป็นเกียรติแก่มอญกลุ่มนี้มาก ซึ่งมีผู้ให้ข้อสังเกตว่า การที่ทรงกรุณาแก่ชาวมอญในครั้งนั้นอาจจะเนื่องมาจากทรงรำลึกถึงสมเด็จพระบรมราชชนนี คือ สมเด็จพระอมรินทราบรมราชชนนีซึ่งได้ชื่อว่าเป็นกำเนิดมาในตระกูลมอญที่อัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ก็เป็นไปได้ จากนั้นทรงโปรดให้ครอบครัวมอญเหล่านั้นอยู่ที่นนทบุรีบ้าง ปทุมธานีบ้าง เมืองนครเขื่อนขันธ์ (พระประแดง)บ้าง ดังนั้นคนมอญจึงอยู่ตามริมแม่น้ำเจ้าพระยา ตั้งแต่บางปะอินตลอดมาจนถึงกรุงเทพมหานคร คนมอญเหล่านี้ในชั้นต้นตั้งใจว่าจะอยู่ชั่วคราว และมาอยู่ในบริเวณบ้านร้างเมืองร้างของคนไทย ซึ่งทิ้งไปเพราะถูกพม่าข้าศึกเข้าปล้นสะดมยึดหมู่บ้านเหล่านี้ไว้ เหตุนี้ชุมชนที่เกิดขึ้นใหม่ในสมัยนั้นตลอดมาจนถึงปัจจุบันจึงเป็นชุมชนของคนมอญเกือบทั้งหมด คนมอญที่อพยพมาส่วนใหญ่เป็นขุนนาง ทหาร และพระสงฆ์ผู้ใหญ่ ดังนั้นจึงปรับสภาพความเป็นอยู่ได้ดีประกอบกับได้เข้ารับราชการเป็นขุนนางกันมาก สภาพชีวิตจึงอยู่ในขั้นที่ดี เป็นที่ยอมรับของคนไทยโดยทั่วไป

สำหรับชุมชนมอญที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่เป็นอำเภอปากเกร็ดในปัจจุบัน ซึ่งขณะนั้นยังคงมีฐานะเป็นแขวง เรียกว่า แขวงตลาดขวัญ ได้รับโปรดเกล้าฯจากพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวให้ตั้งเป็นอำเภอ ชื่อ อำเภอปากเกร็ด เมื่อ พ.ศ. 2427 นั้น ทรงแต่งตั้งนายอำเภอคนแรกเป็น คนมอญ คือ พระรามัญนนทเขตคคี (เนียม นนทนาคร) และที่ว่าการอำเภอปากเกร็ด คือบ้านพระรามัญนนทเขตคคี อยู่ที่หมู่ 7 บนเกาะศาลากุน โดยต่อมาได้เปลี่ยนนายอำเภอ และย้ายที่ว่าการอำเภอไปหลายครั้ง จนถึงปี พ.ศ. 2506 ได้ย้ายที่ว่าการอำเภอจากตรงข้ามวัดโบสถ์มาสร้างบริเวณที่ว่าการอำเภอปัจจุบัน (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอปากเกร็ด. 2541 : 7)

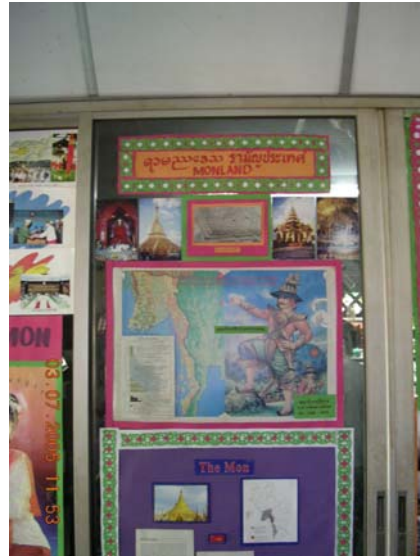
เชื่อว่ามอญเกาะเกร็ดน่าจะอพยพมาเมื่อครั้งรัชกาลที่ 2 คือ สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ซึ่งชาวมอญที่อพยพมาในครั้งนี้เรียกว่ามอญใหม่ และตั้งถิ่นฐานอยู่ตั้งแต่วัดเสาธงทอง อ้อมเกร็ดจนมาถึงวัดจิมพลีในลัดเกร็ด หมู่บ้านนี้เรียกว่าบ้านมอญ มี 3 หมู่บ้าน ทางคลองอ้อม เรียกว่า “บ้านอ้อม” และในลัดเกร็ดมี 2 หมู่บ้าน เรียกว่า “บ้านบน” กับ “บ้านล่าง” (ฤโศพา. 2540 : 64)

เกาะเกร็ดนั้นเมื่อยังไม่มีมอญไปอยู่ก็จะมีคนไทยอยู่บ้างพอสมควรทางฝั่งน้ำ เพราะมีวัดอยู่ถึง 3 วัด คือ วัดป่าเลไลย์ วัดปากอ่าว และวัดไผ่ล้อม ครอบครัวมอญที่อพยพก็คงมาพักที่ปากเกร็ดก่อน อยู่ระหว่างวัดกลางเกร็ดและวัดสนาม ที่บริเวณนั้นก็คงจะถูกถางเตียนโล่งไปหมด คงมีอยู่ประปราย ต้นไม้คงไม่มีจึงเรียกบ้านนั้นว่า “บ้านตากแดด” วัดสนามคงสร้างทีหลัง เป็นวัดที่อยู่เหนือที่โล่งนั้น จึงเรียกว่า วัดสนามเหนือ

การจัดบริเวณคร่อมอญคงทำกันอย่างรอบคอบ เพราะมอญได้กำหนดบริเวณโดยการสร้างวัดเป็นที่กำหนดแน่นอนสร้างวัดจิมพลีติดกับวัดป่าเลไลย์ คนละฝั่งคลองไว้กำหนดเขตทางใต้ ส่วนทางด้านเหนือมีการสร้างวัดเสาธงทองเป็นสัญลักษณ์ ความจริงเสาชงนั้น คือ เสาหงส์ มีรูปหงส์

การแต่งกายของชาวมอญ

ประวัติศาสตร์ชาวมอญ

การนับถือตามความเชื่อ

ภาษามอญ ควบคู่กับภาษาไทย

วิถีชีวิต ชาวมอญ

ภาพ 3 วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม และความเชื่อ ชาวมอญ

หงส์ หมายถึง หงสาวดี และที่วัดปากอ่าว (วัดปรมย์ยิกาवास) ได้สร้างพระมูเตมาเป็นสัญลักษณ์ไว้ มอญมีที่พึงพอใจ คือ เจ้าพ่อเกษแก้วไชยสิทธิ์ ซึ่งตั้งอยู่ในหมู่ที่ 1 ชาวมอญที่เข้ามาตั้งถิ่นฐาน และมีการประกอบอาชีพทำไร่ ไร่ อ่าง อย่างเป็นลำเป็นสันทำให้เกาะเกร็ดมีชีวิตชีวาขึ้นระหว่างคลองวัดปากอ่าวจนถึงวัดเสาชงทอง หมู่บ้านชาวมอญกลุ่มนี้มีชื่อเรียกว่า “บ้าน โองอ่าง” (วินัย ภูมิพิทักษ์กุล. 2540 : 40)

สำหรับประชากรในพื้นที่เกาะเกร็ดอีกกลุ่มหนึ่ง ได้แก่ กลุ่มของชาวมลายู หรือชาวมุสลิม ซึ่งนับถือศาสนาอิสลาม และเป็นผู้อพยพเข้ามาอาศัยในจังหวัดนนทบุรีเป็นกลุ่มหลังสุด แบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม โดยกลุ่มแรกเป็นชาวปัตตานีอพยพเข้ามาในสมัยกรุงศรีอยุธยา ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ตำบลบางกระสอบ และตำบลบางตะนาวศรี ในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี ส่วนกลุ่มหลังเป็นชาวไทรบุรี อพยพเข้ามาสมัยสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ตำบลท่าอิฐ อำเภอปากเกร็ด ซึ่งต่อมาได้ข้ามฝั่งมาตั้งถิ่นฐานก่อสร้างบ้านเรือนยังพื้นที่เกาะเกร็ด ใกล้วัดศาลาลูก ในหมู่ 3 ตรงข้ามกับชุมชนเดิมที่ฝั่งตำบลท่าอิฐ

2.7.1 ลักษณะทางกายภาพทำเลที่ตั้ง ขนาด และอาณาเขต เกาะเกร็ด ตั้งอยู่ละติจูดที่ $13^{\circ}54' - 13^{\circ}55'$ เหนือ และลองจิจูดที่ $100^{\circ}28' - 100^{\circ}29'$ ตะวันออก อยู่ในเขตพื้นที่อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี มีฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ชั้น 5 เกาะเกร็ดอยู่ทางทิศใต้ของอำเภอปากเกร็ด โดยมีระยะห่างจากอำเภอปากเกร็ดประมาณ 2 กิโลเมตร ที่ตั้งของตำบลเกาะเกร็ด นั้นเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะเป็นเกาะ โดยมีแม่น้ำเจ้าพระยาล้อมรอบ มีขนาดพื้นที่ 2,188 ไร่ ซึ่งมีอาณาเขตติดต่อกับตำบลต่างๆ ในอำเภอปากเกร็ด โดยมีแม่น้ำเจ้าพระยา ช่วงที่เรียกว่าอ้อมเกร็ด และแม่น้ำลัดเกร็ดกั้นกลาง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับแม่น้ำเจ้าพระยา และตำบลคลองพระอุดม
ทิศใต้	ติดต่อกับแม่น้ำเจ้าพระยา และตำบลท่าอิฐ
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับแม่น้ำเจ้าพระยา และตำบลปากเกร็ด
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับแม่น้ำเจ้าพระยา และตำบลอ้อมเกร็ด

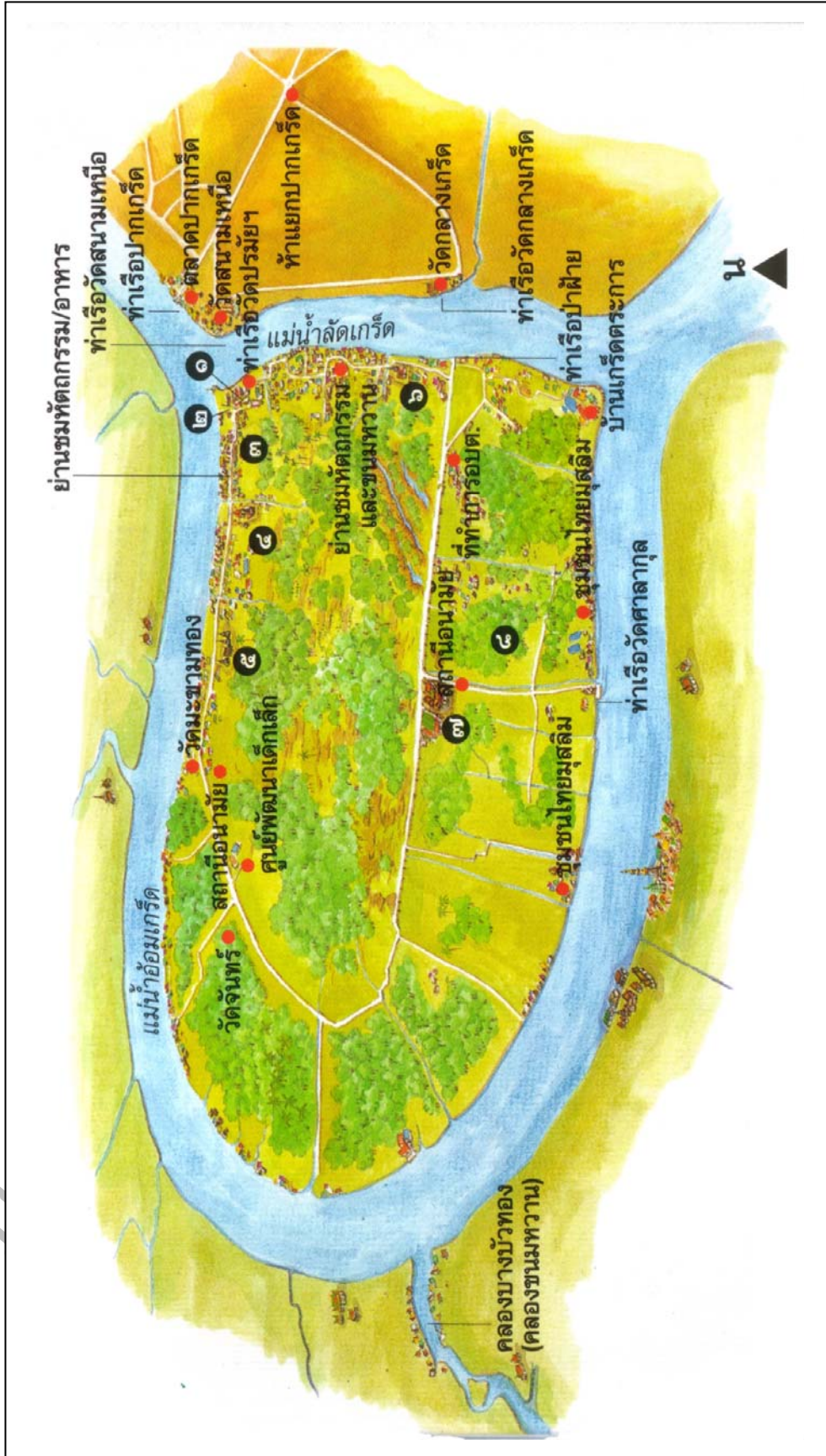
2.7.2 การแบ่งเขตการปกครอง ตำบลเกาะเกร็ด ได้ยกฐานะจากสภาตำบล เป็นองค์การบริหารส่วนตำบล เมื่อวันที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2539 เนื่องจากมีรายได้มากกว่าปีละ 150,000 บาท คือ รายได้ไม่รวมเงินอุดหนุน 2,788,210.22 บาท และรายรับของอบต.ตำบลเกาะเกร็ด. ในปีพ.ศ. 2540 , มีจำนวนเท่ากับ 2,184,210 บาท (จังหวัดนนทบุรีฝ่ายข้อมูลและติดตามประเมินผล.[ออนไลน์] 2544. <http://www.nonthaburi.go.th/>) ตามพระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ประกอบด้วย 7 หมู่บ้าน มีจำนวนพื้นที่และครัวเรือนแยกตามรายหมู่บ้านดังตาราง 1

ตาราง 1 แสดงจำนวนพื้นที่ และครัวเรือนในพื้นที่ตำบลเกาะเกร็ด แยกตามรายหมู่บ้าน

หมู่บ้าน	พื้นที่(ไร่)	สัดส่วน(%)	ครัวเรือน
1. บ้านลัดเกร็ด	166	7.6	223
2. บ้านศาลากุลนอก	179	8.2	240
3. บ้านศาลากุลใน	996	45.5	186
4. บ้านคลองสระน้ำอ้อย	271	12.4	103
5. บ้านท่าน้ำ	291	13.3	213
6. บ้านเสาธงทอง	240	10.0	144
7. บ้านโองอ่าง	46	2.1	81
รวม	2,188	100.0	1,190

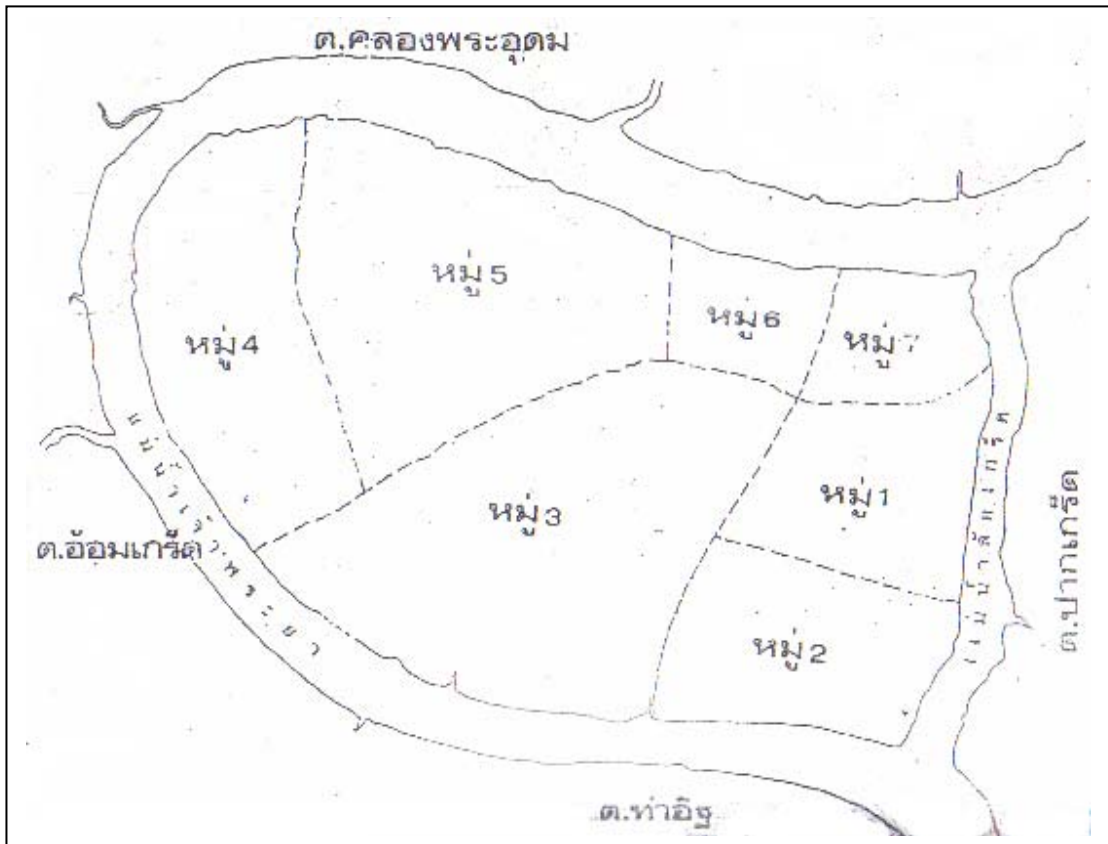
ที่มา : สำนักงานทะเบียนราษฎรอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. 2546

2.7.3 ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิประเทศของเกาะเกร็ด มีลักษณะเป็นพื้นที่ราบต่ำ ล้อมรอบด้วยแม่น้ำเจ้าพระยา บริเวณริมแม่น้ำเป็นที่ลุ่มมากกว่าตอนกลาง พื้นที่ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นที่ราบน้ำท่วมถึง ทำให้พื้นที่ทั่วทั้งเกาะเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการเกษตรกรรม ดังจะเห็นได้ว่าการทำสวนผลไม้ยืนต้นอยู่ทั่วไป ผลไม้ที่นิยมปลูกได้แก่ กลิ้ว มะม่วง มะพร้าว ส้มโอ บริเวณส่วนกลางของเกาะแต่เดิมเป็นพื้นที่ปลูกข้าวเจ้า แต่ไม่มีการทำนามาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 (คชลี ยา พรเพชรสุข. 2544 : 2) เนื่องจากบริเวณกลางเกาะเป็นที่ดอนสูงกว่าบริเวณริมเกาะ การดึงน้ำเข้าสู่พื้นที่นาต้องอาศัยเครื่องสูบน้ำอีกทั้งสภาพคูคลองภายในเกาะเกร็ดปัจจุบันต้นเงินไม่มีการขุดลอกมาเป็นระยะเวลานาน การทำนาจึงไม่คุ้มกับการลงทุนทำให้พื้นที่นาในอดีตกลายเป็นพื้นที่รกร้างเป็นพื้นใหญ่ติดต่อกัน จากลักษณะของพื้นที่เกาะเกร็ดที่ค่อนข้างเป็นที่ราบลุ่ม โดยเฉพาะบริเวณริมเกาะจึงทำให้เกิดน้ำท่วมได้ง่าย เกาะเกร็ดจึงประสบปัญหาเรื่องน้ำท่วม ช่วงซึ่งเกิดเป็นประจำทุกปีในฤดูน้ำหลาก คือ ในระหว่างเดือนกันยายน และเดือนพฤศจิกายน ประกอบกับลักษณะเนื้อดินที่เป็นดินเหนียวอุ้มน้ำได้ดี เมื่อเกิดการท่วมขังจึงทำให้การระบายน้ำค่อนข้างช้า

ภาพ 4 แผนที่แก่งเกร็ด

(ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2545 : 27)

ภาพ 5 แผนผังเกาะเกร็ดแบ่งเป็นหมู่บ้าน
(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอปากเกร็ด. 2548 : 4)

2.7.4 ลักษณะภูมิอากาศและการกระจายตัวของฝน ลักษณะภูมิอากาศของบริเวณเกาะเกร็ด มีลักษณะคล้ายคลึงกับภูมิอากาศโดยทั่วไปของอำเภอปากเกร็ด และจังหวัดนนทบุรี คือ เขตอากาศร้อนชื้นหรือมรสุมเมืองร้อน ฝนตกชุกในช่วงฤดูฝน และตกมากที่สุดในเดือนกันยายน บางปีเกิดพายุดีเปรสชันหรือฝนตกหนาแน่น ติดต่อกันเป็นเวลานาน ส่งผลให้เกิดน้ำท่วมทั้งบริเวณเกาะเกร็ด ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในรอบปีของบริเวณเกาะเกร็ด ประมาณ 1,400 มิลลิเมตร/ ปี ช่วงเดือนตุลาคมเป็นเดือนที่ปริมาณน้ำฝนและจำนวนวันที่ฝนตกมากที่สุด 365.56 มิลลิเมตร ส่วนช่วงเดือนกุมภาพันธ์จะมีปริมาณน้ำฝนและจำนวนวันที่ฝนตกน้อยที่สุด 4.1 มิลลิเมตร เพราะพื้นที่เกาะอุดมสมบูรณ์ไปด้วยสวนผลไม้ ดินไม้ยืนต้น และยังล้อมไปด้วยแม่น้ำเจ้าพระยาทำให้สามารถเก็บความชุ่มชื้นได้ตลอดทั้งปี (สำนักงานเกษตรอำเภอปากเกร็ด. 2548 : 5)

ระดับน้ำที่เกาะเกร็ด

ระดับน้ำขึ้นสูงทำให้สะพานสูงกว่าท่าเรือ

แสดงระดับน้ำท่วมถึงถนน

ถนนทางเดินภายในเกาะเกร็ด

ถนนทางเดินรอบเกาะเกร็ด

การส่งคนข้ามฟากทางเรือ

ภาพ 6 สภาพภายในเกาะเกร็ด

2.7.5 ลักษณะดิน พื้นที่เกาะเกร็ดเป็นที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง ที่เกิดจากการทับถมของเศษตะกอนที่พัดพามา ทำให้ลักษณะดินส่วนใหญ่เป็นดินตะกอนที่เป็นดินเหนียวจัดเป็นกลุ่มดินอินเซพติซอล ซึ่งเป็นดินตะกอนใหม่ที่พบทั่วไปในเขตที่ราบภาคกลางตอนล่างของกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ประกอบด้วยชุดดิน 2 ชุด คือ ดินชุดบางกอก และดินชุดธนบุรี

1) ดินชุดบางกอก เป็นชุดดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างสูงมาก เหมาะสำหรับการนาข้าวและสามารถปลูกพืชอื่นๆ ได้ตลอดปี แต่มีปัญหาเกี่ยวกับการระบายน้ำ เนื่องจากเป็นดินเหนียวทำให้การระบายน้ำแลว และระดับน้ำใต้ดินสูง เป็นอันตรายต่อรากพืช ดินชุดบางกอกนี้อยู่บริเวณตอนกลางของพื้นที่เกาะเกร็ด และในบางส่วนของพื้นที่หมู่ 1, 2, 3, 5, 6 และ 7

2) ดินชุดธนบุรี เป็นดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง เหมาะสมที่สุดสำหรับการทำสวนผลไม้ และปลูกผัก การยกร่องช่วยปรับปรุงให้การระบายน้ำของดินดีขึ้น และการนำเอาดินเลนในท้องร่องมาใส่ไว้บนดินชั้นบน ก็ช่วยเพิ่มอินทรีวัตถุในดินด้วยการใส่ปุ๋ยเป็นทางหนึ่งที่ทำให้ผลผลิตสูงขึ้น ปัญหาของดินชุดนี้อีกอย่างก็คือ ถ้าปีใดแล้งจัดน้ำในแม่น้ำต่ำลง น้ำเค็มจะไหลเข้ามาท่วม ทำให้เกิดความเสียหายแก่พืชที่ปลูกได้ ดินชุดธนบุรีนี้อยู่บริเวณริมฝั่งของพื้นที่บริเวณเกาะเกร็ด พบได้ในทุกหมู่บ้านในที่ราบลุ่มใกล้แม่น้ำ สภาพพื้นที่ราบเรียบเป็นดินลึกการระบายน้ำนั้นค่อนข้างไม่ดี ความสามารถในการอุ้มน้ำสูง และให้น้ำซึมผ่านไปได้ช้า

2.7.6 แหล่งน้ำบนเกาะเกร็ด เนื่องจากลักษณะทำเลที่ตั้งของเกาะนั้นมีสภาพเป็นเกาะกลางแม่น้ำเจ้าพระยาแหล่งธรรมชาติที่ประชาชนบนเกาะเกร็ดนำมาใช้ประโยชน์จึงมีเพียงน้ำที่ได้มาจากแม่น้ำเจ้าพระยาและลำคลองที่แตกแขนงเข้าไปยังพื้นที่ต่างๆ ในเกาะเกร็ด จึงจำเป็นต้องสร้างแหล่งน้ำเพื่อให้ปริมาณน้ำเพียงพอแก่การอุปโภค และบริโภค แหล่งน้ำในเกาะเกร็ด สรุปได้ดังนี้

1) แหล่งน้ำธรรมชาติบนผิวดินเกาะเกร็ดเป็นเกาะกลางแม่น้ำเจ้าพระยา ส่วนที่ล้อมรอบเกาะ เรียกว่า แม่น้ำอ้อมเกร็ด ส่วนที่ตรง คือ แม่น้ำลัดเกร็ด นอกจากแม่น้ำเจ้าพระยาแล้วยังมีแหล่งน้ำธรรมชาติสำหรับบ้านเรือนที่อยู่อาศัยลึกเข้าไปในเกาะเกร็ด ใช้เป็นแหล่งน้ำอุปโภค-บริโภค และน้ำเพื่อการเกษตร ประกอบไปด้วยคลองอีกเป็นจำนวนมาก คลองเหล่านี้แตกแขนงมาจากแม่น้ำเจ้าพระยาเข้าไปยังพื้นที่ทั้ง 7 หมู่บ้านอย่างทั่วถึง แต่ละคลองมีขนาดกว้าง ยาว และลึกแตกต่างกันออกไป ดังแสดงในตารางที่ 2 แต่ในหน้าแล้งคลองบางแห่งประสบภาวะตื้นเขิน จึงก่อให้เกิดความไม่สะดวกอยู่บ้างในการใช้เดินทาง หรือนำมาใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ พบว่า คลองที่ทำการขุดลอกมีเพียง 3 คลอง คือ คลองศาลาquin ในหมู่ 3 คลองวัดจันทร์ ในหมู่ 5 (ได้รับการขุดลอกในปี พ.ศ. 2537) คลองตาม้วน ในหมู่ 6 (ได้รับการขุดลอกในปี พ.ศ. 2537) และจากจำนวนคลองที่ได้กล่าวมาแล้วทั้งหมด 23 สาย

2) แหล่งน้ำธรรมชาติได้ดินได้แก่ บ่อบาดาลสาธารณะเริ่มดำเนินการขุดเจาะมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537 โดยได้งบประมาณมาจากหลายๆหน่วยงาน เช่น กรมโยธาธิการ กรมอนามัย เป็นต้น ปัจจุบันมีบ่อบาดาลทั้งสิ้น 8 บ่อ และอีก 1 บ่อเป็นบ่อสำหรับใช้ภายในบ้านเกร็ดตระการเอง ดังแสดงในตารางที่ 3

3) แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น ถึงแม้ว่าเกาะเกร็ดจะมีสภาพเป็นเกาะที่อยู่กลางแม่น้ำเจ้าพระยาและมีคลองที่เกิดตามธรรมชาติอยู่มากมายหลากหลาย แต่เนื่องจากอาชีพส่วนใหญ่ที่นี่จะเป็นการเกษตร ทำสวน จึงก่อให้เกิดความต้องการน้ำดิบเพื่อการเกษตร อุตสาหกรรมการผลิตทำเครื่องปั้นดินเผา และการบริโภค ดังนั้นปริมาณน้ำธรรมชาติจึงไม่เพียงพอกับความต้อการจึงทำให้จำเป็นต้องสร้างแหล่งน้ำขึ้น

ภาพ 7 คลองต่างๆในเกาะเกร็ด

ตาราง 2 ขนาดคลองธรรมชาติในพื้นที่ของตำบลเกาะเกร็ด

ชื่อคลอง	ขนาด (เมตร)			หมู่ที่
	กว้าง	ยาว	ลึก	
1. คลองวัดฉิมพลีสุทราวาส	4	300	2	1
2. คลองวัดปรมัยยิกาวาส	4	300	2	1
3. คลองศาลเจ้าพ่อปราสาททอง	3	800	2	2
4. คลองตาหยด(คลองศาลากุน)	2	800	1	2
5. คลองชมพุลาย	3	500	1	2
6. คลองบ้านครูเพ็ญ	3	500	1	2
7. คลองโตะดำ	4	1300	3	3
8. คลองศาลากุน	8	800	2	3
9. คลองบ้านตาฮวย	3	800	1	3
10. คลองบ้านนายสวัสดิ์	2	500	1	3
11. คลองสระน้ำอ้อย	4	600	3	4
12. คลองวัดจันทร์	4	800	3	5
13. คลองวัดมะขามทอง	3	200	1	5
14. คลองบ้านนายเทียมศักดิ์	3	400	2	5
15. คลองบ้านนางเมี้ยน	3	500	1	5
16. คลองบ้านนายบุญเรือน	3	500	2	5
17. คลองบ้านนายดุษฎี	3	600	2	5
18. คลองบ้านนายชูป	2	700	1	5
19. คลองตาม้วน	2	80	0.75	6
20. คลองวัดเสาชงทอง	3	200	1	6
21. คลองวัดไผ่ล้อม	3	200	1	6
22. คลองวัดไผ่ล้อม	2	350	1	7
23. คลองวัดปรมัยยิกาวาส	2	300	2	7

(ที่มา : สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. 2545)

ตาราง 3 ข้อมูลลักษณะเก็บน้ำ และระบบประปาในพื้นที่ตำบลเกาะเกร็ด

ประเภท	สถานที่ตั้งโครงการ
1. ถังเก็บน้ำสะอาดแบบ ฝ 5	หมู่ 5 หอกระจายข้าว
2. ถังเก็บน้ำสะอาดแบบ ฝ 33	หมู่ 3 โรงเรียนวัดศาลากุล หมู่ 3 สถานีอนามัยศาลากุล หมู่ 5 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านท่าน้ำ หมู่ 6 โรงเรียนวัดเสาชงทอง หมู่ 6 สถานีอนามัยตำบลเกาะเกร็ด หมู่ 6 วัดไผ่ล้อม
3. ถังเก็บน้ำสะอาดแบบ ฝ 99	หมู่ 7 โรงเรียนวัดปรมย์ยิกาวาส
4. ถังน้ำไฟเบอร์	หมู่ 2 บ้านนายสมพงษ์ ว่องสงสาร (2 ที่) หมู่ 5 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (1 ที่) หมู่ 6 โรงเรียนวัดเสาชงทอง (3 ที่)
5. ระบบประปาบาดาล	หมู่ 1 วัดนิมพิลิสุทธาวาส หมู่ 3 วัดศาลากุลมี 2 บ่อ อยู่บริเวณวัดศาลากุล หมู่ 3 บริเวณคลองตาฮวย หมู่ 4 วัดจันทร์ หมู่ 6 วัดไผ่ล้อม หมู่ 6 วัดเสาชงทอง หมู่ 7 วัดปรมย์ยิกาวาสวิหาร

หมายเหตุ มีระบบประปาผิวน้ำขนาดใหญ่ ของสถานสงเคราะห์หญิงบ้านเกร็ดตระการ หมู่ 2 ซึ่งมีจำนวน 1 แห่ง (ใช้ภายใน)

ที่มา : (สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. 2545)

2.7.7 โครงสร้างพื้นฐาน

1) การคมนาคม การคมนาคมขนส่งภายในมีถนนซีเมนต์รอบเกาะ (ถนนคสล.) ขนาดกว้างประมาณ 1.50-2.00 เมตร เป็นสายหลัก ในแต่ละเขตหมู่บ้าน ดังแสดงในตารางที่ 4 และจะมีถนนสายย่อยเข้าตามบ้านและสวน ซึ่งจะมีทั้งทางที่ปูด้วยซีเมนต์ วางด้วยซีเมนต์แผ่น และบางแห่งเป็นทางดิน และไม่มีรถยนต์บนเกาะเกร็ด แต่มีบางครัวเรือนที่มีรถยนต์ไว้ใช้ (ไม่ได้ใช้บนเกาะ)

การเดินทางบนเกาะส่วนใหญ่จะใช้การเดินทางเท้า การขี่จักรยาน หรือจักรยานยนต์ส่วนตัว เพื่อให้เหมาะกับสภาพของเกาะ นอกจากนี้ยังเกิดรูปแบบการให้บริการของรถจักรยานยนต์รับจ้างเกิดขึ้นประจำ 3 จุดหลัก คือ บริเวณวัดปรมย์ยิกาวาส บริเวณท่าเรือวัดนิมพลี และบริเวณวัดมะขามทอง เพื่อความสะดวกในการเดินทางของประชาชนภายในเกาะและนักท่องเที่ยว ส่วนการเดินทางทางน้ำจะเป็นการนั่งเรือโดยสาร หรือเรือส่วนตัว และส่วนใหญ่เป็นบ้านที่อยู่ริมแม่น้ำและตั้งอยู่ห่างจากถนนสายหลักของตำบล ซึ่งจะใช้เวลาในการเดินทางทางบกมากกว่าทางเรือ

ตาราง 4 แสดงระยะทางของถนนสายหลักในแต่ละเขตหมู่บ้าน

หมู่บ้าน	ระยะทาง (ก.ม.)
1. บ้านลัดเกร็ด	1
2. บ้านศาลากุลนอก	0.5
3. บ้านศาลากุลใน	0.4
4. บ้านคลองสระน้ำอ้อย	0
5. บ้านทำน้ำ	1
6. บ้านเสาธงทอง	1
7. บ้านโอง่าง	0.5

ที่มา : (สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. 2544)

เนื่องจากพื้นที่มีลักษณะเป็นเกาะ การคมนาคมติดต่อจากภายนอกเข้าสู่พื้นที่เกาะเกร็ดโดยทางบกนั้นสิ้นสุดที่บริเวณห้าแยกปากเกร็ด จากนั้นต้องอาศัยการคมนาคมทางน้ำจึงเข้าสู่พื้นที่ได้ ดังนั้นการสัญจรไป-มาจึงต้องอาศัยทางน้ำเป็นหลัก โดยมีท่าเรือทั้งหมด 6 แห่ง โปะเทียบเรือ 16 แห่ง กระจายอยู่แต่ละหมู่บ้าน บ้านที่อยู่ริมน้ำส่วนใหญ่จะมีทำน้ำเป็นของตนเองเพื่อสะดวกในการเดินทาง สำหรับการเริ่มต้นเดินทางไปเกาะเกร็ดสามารถไปได้ทั้งทางน้ำ และทางบก จากนั้นต้องนั่งเรือข้ามฟากไปยังเกาะเกร็ดทำได้ดังนี้

(1) โดยทางรถยนต์ รถโดยสารประจำทาง ได้แก่ สาย ปอ.5, ปอ.6, 32, 51, 52, 166, 356

(2) รถตู้บริการจากสนามหลวง-ทำน้ำปากเกร็ด และจากอนุสาวรีย์ชัย-ทำน้ำปากเกร็ดโดยลงจากทางด่วนแจ้งวัฒนะ

(3) รถส่วนตัวเดินทางไปจนถึงถนนแจ้งวัฒนะถึงบริเวณท่าหน้าปากเกร็ด จากนั้นมาขึ้นเรือที่ท่าหน้า เพื่อข้ามฟากไปยังเกาะเกร็ด

(4) โดยทางเรือ การใช้บริการเรือด่วนเจ้าพระยาลักษณะเรือด่วนพิเศษ (ชง เขียว) ซึ่งเปิดบริการระหว่างเส้นทางปากเกร็ด-นนทบุรี-วัดราชสิงขร เดินเรือทุกวันจันทร์-เสาร์ ออกจากปากเกร็ด เวลา 06.00-08.20 น. และออกจากท่าวัดราชสิงขร เวลา 15.00 -18.30 น. ระยะเวลาเรือออกทุกๆ 10-15 นาที ใช้เวลาวิ่งประมาณ 1 ชั่วโมง 25 นาที

การใช้บริการทางเรือมี 2 แบบ คือเรือที่รับส่งผู้โดยสารตามท่าต่างๆ และเรือที่ให้บริการแบบเช่าเหมาลำ ในการเช่าเรือขึ้นต่ำประมาณ 500 บาท ตามแต่จะต่อราคา การขึ้นเรือข้ามฟากไปยังเกาะเกร็ดสามารถขึ้นได้ที่ท่าเรือหลายท่า ดังนี้

ก. ท่าเรือข้ามฟากที่บริเวณวัดสนามเหนือ ข้ามไปยังวัดปฐมยิกาวาส หมู่ 7 ตำบลเกาะเกร็ด มีเรือบริการระหว่างเวลา 05.00 - 21.30 น. อัตราค่าโดยสารท่านละ 2 บาท และหากเลยเวลาดังกล่าวจะต้องเช่าเรือข้ามฟากไปเอง ราคาจะขึ้นอยู่กับรถตกลงกันระหว่างผู้โดยสารกับเจ้าของเรือ

ข. ท่าเรือวัดกลางเกร็ด ข้ามไปยังวัดนิมิตลี หมู่ 1 ตำบลเกาะเกร็ด มีเรือบริการระหว่างเวลา 05.00-21.30 น. อัตราค่าโดยสารท่านละ 2 บาท แต่ในช่วงเวลา 18.00 - 21.30 น. คิดค่าบริการเพิ่มเป็นคนละ 4 บาท โดยจ่ายค่าโดยสารที่ท่าเรือวัดกลางเกร็ด หากเลยเวลาดังกล่าวจะต้องเช่าเรือข้ามฟากไปเอง ดังนั้นราคาจึงอยู่กับการตกลงกันระหว่างผู้โดยสารกับเจ้าของเรือ เช่นเดียวกัน

2) การสื่อสารเกาะเกร็ดไม่มีที่ทำการ ไปรษณีย์แต่มีตู้ไปรษณีย์ ตั้งอยู่ในหมู่ 4 จำนวน 1 ตู้ ด้านโทรคมนาคมอยู่ในความรับผิดชอบขององค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย มีการติดตั้งโทรศัพท์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532 จำนวนผู้ใช้บริการปัจจุบันรวม 1,078 คริวเรือน จากทั้งหมด 1,190 คริวเรือน บริการตู้โทรศัพท์สาธารณะให้บริการทุกหมู่บ้าน ยกเว้นหมู่ 5 ส่วนมากจะให้บริการอยู่บริเวณที่มีคนผ่านไปมา มาก เช่น ท่าเรือ ศาลาริมน้ำ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีผู้ใช้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ (โทรศัพท์มือถือ)

ท่าเรือข้ามฝาก วัดปรมัยยิกาวาส

รถจักรยาน และจักรยานยนต์ พาหนะที่ใช้บนเกาะเกร็ด

ถนนภายในเกาะเกร็ด

ภาพ 8 การคมนาคมขนส่งในพื้นที่เกาะเกร็ด

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

3) การไฟฟ้า การไฟฟ้านครหลวงเป็นผู้รับผิดชอบในการจ่ายไฟฟ้าให้แก่หมู่บ้านต่างๆ ในเกาะเกร็ด โดยประชากรบนเกาะเกร็ดมีไฟฟ้าใช้มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2505 ในปัจจุบันพบว่า การให้บริการไฟฟ้าสามารถเข้าถึงทั้ง 7 หมู่บ้าน

4) การประปา ระบบการประปาในเกาะเกร็ด ปัจจุบันพบว่าไม่มีปัญหาทุกพื้นที่ที่มีน้ำประปาใช้ มีน้ำสำหรับอุปโภคและบริโภคเพียงพอตลอดปี คิดเป็นร้อยละ 100 ระบบประปาในเกาะเกร็ดได้แสดงไว้แล้วในตาราง 4 โดยทางองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด (อบต.เกาะเกร็ด) ได้มีการขุดบ่อบาดและสร้างระบบประปาหมู่บ้านขึ้น บ่อบาดมีทั้งสิ้น 8 บ่อ แต่ละบ่อสามารถจ่ายน้ำไปยังพื้นที่ต่างๆ ได้อย่างทั่วถึง ในปี พ.ศ. 2541 อบต.เกาะเกร็ดได้มีการวางท่อประปาทั่วทั้งเกาะ การเก็บค่าน้ำจะเก็บตามมาตรวัดน้ำ ราคาหน่วยละ 5 บาท

5) บริการสาธารณะ การบริการสาธารณะในเกาะเกร็ด เกิดขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกสบายให้แก่ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เกาะเกร็ด มีรายละเอียดดังตาราง 5

6) การจัดเก็บและกำจัดขยะมูลฝอย เกาะเกร็ดมีเตาเผาขยะ (แบบใช้น้ำมัน โซล่า) ขนาด 5 คิว 1 แห่ง ตั้งอยู่หมู่ 6 และมีโรงแยกขยะตั้งอยู่ที่เดียวกันจำนวน 1 แห่ง ซึ่งปัจจุบันนี้มีเตาเผาขยะ และโรงแยกขยะไม่ได้ใช้ประโยชน์แล้ว เนื่องจากการกำจัดขยะโดยเตาเผาขยะจะใช้กับขยะแห้งเท่านั้น ดังนั้นการจัดการแยกขยะเปียกและขยะแห้งออกจากกันจึงใช้จำนวนคนและจำนวนเงินสูง อีกทั้งยังเกิดกลิ่นเน่าเหม็นจากขยะเปียก รบกวนประชาชนและนักเรียนโรงเรียนวัดเสาธงทอง (ในขณะนั้น) ทำให้มีการใช้ประโยชน์เพียงครั้งเดียวเท่านั้นนับตั้งแต่ทำการก่อสร้างมา นอกจากนี้ยังมีการให้บริการตั้งถังขยะกระจายตามจุดต่างๆทั่วเกาะ การจัดเก็บขยะมูลฝอยของเกาะเกร็ดในปัจจุบัน องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ดเป็นผู้รับผิดชอบมีเจ้าหน้าที่เข็นรถเก็บขยะจากบ้านต่างๆในทุหมู่บ้านรวม 8 คน โดยมีลุงคำแจกจ่ายตามบ้านต่างๆเพื่อความสะดวกในการจัดเก็บของเจ้าหน้าที่การบริการเก็บขยะจะเก็บทุกวันจันทร์ อังคาร พุธ ศุกร์ และอาทิตย์ ตั้งแต่ เวลา 8.00 น. จะแล้วเสร็จประมาณ 12.00 น. โดยจะเงินขยะไปกองรวมไว้ที่ท่าเรือต่างๆและจะมีเรือบรรทุกขยะของอบต.เกาะเกร็ด จำนวน 1 ลำ โดยรับขยะตามโป๊ะท่าเรือบริเวณหมู่บ้านรอบตำบลเกาะเกร็ด เพื่อที่จะนำไปกำจัดที่อำเภอไทรน้อยต่อไป สำหรับบ้านที่อยู่ลึกเข้าไป ส่วนใหญ่เป็นบ้านที่ทำการเกษตรจะดำเนินการเผาหรือฝังกันเอง

ตาราง 5 การบริการสาธารณะในพื้นที่ตำบลเกาะเกร็ด

ประเภท	สถานที่ตั้ง
1. ศูนย์พัฒนาตำบล	หมู่ 2
2. ศูนย์สาธารณะสุขมูลฐานและอาสาสมัครสาธารณสุข	หมู่ 1, 2, 3, 5, 6, และ 7
3. ศูนย์เกษตรประจำตำบล	หมู่ 2
4. ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน	หมู่ 1, 2, 3, 4, 5, 6, และ 7
5. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	หมู่ 5
6. ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน	หมู่ 6, 7
7. หอกระจายข่าว	หมู่ 2, 5
8. ห้องสมุดประชาชนหรือห้องสมุดโรงเรียนหรือห้องสมุดวัดที่ประชาชนใช้การได้	หมู่ 3, 6
9. ศูนย์ฝึกอาชีพ (มีสถานที่และมีเครื่องมือฝึกอาชีพได้)	หมู่ 1, 3
10. ร้านค้าที่ประชาชนรวมตัวกันในการลงทุน (เช่น ศูนย์สาธิตการตลาด, ร้านค้าหมู่บ้าน เป็นต้น)	หมู่ 1, 7
11. สถานที่พักผ่อน, สวนสาธารณะของหมู่บ้านหรือหมู่บ้านอยู่ในรัศมีไม่เกิน 3 กม. จากสถานที่พักผ่อน, สวนสาธารณะ	หมู่ 7
12. ลานกีฬาหรือสนามกีฬาของหมู่บ้าน (นับที่อยู่ในโรงเรียนด้วย)	หมู่ 1, 2, 3 และ 7

ที่มา : (สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. 2544 : 14)

7) ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เกาะเกร็ดมีสถานีตำรวจชุมชน 1 แห่ง ตั้งอยู่หมู่ 5 มีเจ้าหน้าที่จากสถานีตำรวจภูธรอำเภอปากเกร็ด(สภ.อ. ปากเกร็ด) มาประจำ 2 นาย โดยสับเปลี่ยนทุกๆ 15 วัน นอกจากนี้ยังมีชาวบ้านที่ถูกฝึกให้เป็นตำรวจชุมชนอีก 6 คน มาทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่จากสภ.อ.ปากเกร็ด โดยทำหน้าที่ดูแลความสงบเรียบร้อย รับแจ้งเหตุเบื้องต้น หากมีคดีรุนแรงเกินอำนาจหน้าที่จะส่งผู้ต้องหาดำเนินคดีที่สภ.อ.ปากเกร็ด สำหรับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของเกาะเกร็ดอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถควบคุมได้ คดีที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับ การพนัน รองลงมาคือ ปัญหายาเสพติด และปัญหาหลักทรัพย์ (โดยเฉพาะจะเกิดกับนักท่องเที่ยว) ส่วนคดีอุกฉกรรจ์ก็มีบ้าง แต่ก็พบว่ามิจำนวนน้อยมาก

สำหรับการดับเพลิงในเกาะเกร็ด พบว่า มีสถานีดับเพลิงชุมชน ตั้งอยู่ หมู่ 1 ริมทางเดินรอบเกาะ โดยมีลักษณะเป็นศาลา มีการแขวนถังน้ำและเครื่องดับเพลิงในลักษณะที่สามารถหยิบใช้ได้อย่างรวดเร็ว เงินทุนในการก่อสร้างและซื้ออุปกรณ์เป็นเงินมาจากโครงการมิยาซาวา เนื่องจากบริเวณหมู่ 1, 6 และ 7 ทั้งสามหมู่บ้านมีการปลูกบ้านชิดกันมาก ประชาชนจึงเห็นควรให้มีอุปกรณ์ดับเพลิงเพื่อเตรียมรับมือกับปัญหาอัคคีภัยอันอาจเกิดขึ้นได้ ส่วนในเรื่องของการบรรเทาสาธารณภัยอื่นๆ นอกจากเจ้าหน้าที่ที่มีอยู่และชาวบ้านแล้ว ยังต้องขอความช่วยเหลือเสริมจากอำเภอปากเกร็ดหรือตำบลใกล้เคียง

2.7.8 ลักษณะทางเศรษฐกิจ พื้นฐานการเจริญเติบโตในทางเศรษฐกิจของเกาะเกร็ด เดิมขึ้นอยู่กับภาคเกษตรกรรมเป็นหลัก แต่เนื่องจากช่วงระหว่างปี 2538 - 2539 ได้ประสบกับอุทกภัยครั้งใหญ่ทำให้จำนวนครัวเรือนรวมถึงรายได้ที่มาจากภาคเกษตรกรรมลดลงเป็นอย่างมากจึงทำให้คนรุ่นหนุ่มสาวนิยมรับจ้างตามโรงงานอุตสาหกรรมภายนอกเกาะเพิ่มมากขึ้นด้วย นอกจากนี้ในระบบเศรษฐกิจของเกาะเกร็ดเป็นระบบเศรษฐกิจแบบกึ่งปิด คือ ไม่มีนักลงทุนเข้ามาลงทุนพัฒนา ทั้งนี้เนื่องจากสาเหตุหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นข้อจำกัดด้านทำเลที่ตั้งของพื้นที่ การเข้าถึงระบบสาธารณูปโภค ระบบสาธารณสุขการ รวมถึงพื้นที่เกาะเกร็ดได้ถูกประกาศเป็นพื้นที่สีเขียวในข้อกำหนดการวางผังเมืองรวมทั้งจังหวัดนนทบุรี มีการกำหนดเขตควบคุมการก่อสร้างอาคารสูงบนเกาะ แต่ในปัจจุบันการพัฒนาเศรษฐกิจในสาขาการท่องเที่ยวที่ริเริ่มมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 ทำให้เกิดความต้องการสินค้าและบริการ ซึ่งทำให้เศรษฐกิจของเกาะเกร็ดมีการขยายตัวขึ้น เนื่องจากการท่องเที่ยวทำให้มีการไหลเข้าของเงินตรา

2.7.9 การประกอบอาชีพ

1) อาชีพรับจ้าง โดยทั่วไปมีทั้งรูปแบบของการใช้แรงงาน และการให้บริการ ปัจจุบันนี้จะเห็นว่ามีการปลูกสร้างบ้านเรือนของคนบนเกาะเกร็ด ก็ต้องอาศัยแรงงานจากช่าง หรือกรรมกรผู้ใช้แรงงานในการก่อสร้างโดยคนในพื้นที่ ส่วนการให้บริการที่เห็นยกตัวอย่างได้แก่ รถจักรยานยนต์รับจ้างซึ่งบนเกาะเกร็ดเองมีอยู่จำนวน 3 วิน ที่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว และผู้อยู่อาศัยบนเกาะเกร็ด

2) อาชีพเกษตรกรรม จากข้อมูลของสำนักงานเกษตรอำเภอปากเกร็ด พื้นที่ปลูกในตำบลเกาะเกร็ดมีผลไม้ดั้งเดิมได้แก่ ทูเรียน ในตำบลเกาะเกร็ดเป็นสวนดั้งเดิม และมีอนุรักษ์พันธ์ไว้ มีพื้นที่ปลูก 209 ไร่ เกษตรกร 17 ราย ผลไม้อื่นๆเช่น มังคุด มะม่วง ชมพู กัลย มะพร้าว มะนาว และพืชผัก พื้นบ้านที่มีชื่อเสียง เช่น หน่อกะลา จะแบ่งเป็น

- (1) พื้นที่ทั้งหมด 2,840 ไร่ หรือประมาณ 4.20 ตารางกิโลเมตร
- (2) พื้นที่การเกษตร 1,268 ไร่ หรือร้อยละ 44.65

(3) พื้นที่ปลูกผลไม้ 977 ไร่ เกษตรกร 301 ราย

ส่วนจำนวนแรงงานในการประกอบอาชีพการเกษตรนั้นคงเหลือน้อยมาก จะเป็นเพียง พ่อ แม่ เท่านั้นที่ทำอยู่ ส่วนบุตรหลานหรือคนรุ่นใหม่ก็มักจะนิยมออกไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม และภาคเอกชนภายนอกตำบล ดังนั้นแรงงานในภาคเกษตรและภาคอุตสาหกรรมในท้องถิ่น จึงต้องอาศัยจ้างแรงงานมาจากนอกพื้นที่ เช่นการจ้างแรงงานในโรงงานเครื่องปั้นดินเผา และยังมีกรจ้างแรงงานคนดูแลสวนไม้ผลเป็นคนจากนอกพื้นที่(สำนักงานเกษตรอำเภอปากเกร็ด. 2548 : 27)

3) อาชีพที่ประกอบอุตสาหกรรมและหัตถกรรมในครัวเรือน ในที่นี้รวมจำนวนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอุตสาหกรรมและหัตถกรรมกันในครัวเรือน ทั้งที่เป็นอาชีพหลักและอาชีพรอง พบว่า การทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผานิยมทำกันมากที่สุดทั้งสิ้น 198 ครัวเรือน จาก 1,190 ทั้งนี้เนื่องจากชาวมอญนั้นมีฝีมือในการทำเครื่องปั้นดินเผามาแต่โบราณ เมื่อบรรพบุรุษชาวไทยเชื้อสายมอญอพยพหลบภัยสงครามมาอยู่ในประเทศไทยก็ได้ยึดเอาการทำเครื่องปั้นดินเผาเป็นอาชีพและมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่าคุณภาพดี และมีความงดงาม แหล่งเครื่องปั้นดินเผาในเกาะเกร็ดอยู่ในพื้นที่หมู่ 1, 6 และ 7 ซึ่งเป็นหมู่บ้านมอญ แต่มีครอบครัวเครื่องปั้นดินเผาบางส่วนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่หมู่ 5 ซึ่งประชากรส่วนใหญ่เป็นคนไทย ทั้งนี้เพราะก่อนสมัยที่ทางราชการจะแบ่งเขตการปกครองออกเป็น ตำบลและหมู่บ้านนั้น ชาวมอญรุ่นแรกที่อพยพมาอยู่ในเกาะเกร็ด ปลูกบ้านเรือนอยู่เรียงรายกันไปตามแนวลำน้ำ และแบ่งหมู่บ้านออกเป็น 5 หมู่(เอ็ด ภิรมย์. 2542 : 19) คือ

(1) กวานฮาโม (บ้านล่าง) จากวัดฉิมพลีสุทธาวาส ถึงท่าเรือกลางเกร็ด (โปะ นายตรวจขึ้น) ปัจจุบันอยู่ในพื้นที่หมู่ 1

(2) กวานฮาตวน (บ้านบน) จากท่าเรือกลางเกร็ด ถึงวัดปรมย์ยิกาวาส ปัจจุบันอยู่ในพื้นที่หมู่ 1 เช่นกัน

(3) กวานอาม่าน จากวัดปรมย์ยิกาวาสถึงวัดไผ่ล้อม ปัจจุบันคือ หมู่ 7

(4) กวานไค้ จากวัดไผ่ล้อมถึงวัดเสาชงทอง ปัจจุบันคือหมู่ 6

(5) กวานอะล้าด จากวัดเสาชงทองถึงวัดมะขามทอง ปัจจุบันอยู่ในพื้นที่หมู่ 5 ทั้ง 5 ชื่อ เป็นชื่อหมู่บ้านที่ติดมาจากเมืองมอญ เมื่อมาตั้งบ้านเรือนในเมืองไทยก็ได้นำชื่อดั้งเดิมมาเรียกหมู่บ้านของตน และทุกกวาน (หมู่บ้าน) ล้วนเป็นหมู่บ้านเครื่องปั้นดินเผาแต่เดิมทั้งสิ้น จึงนับได้ว่าอาชีพการทำเครื่องปั้นดินเผา ถือเป็นอาชีพเก่าแก่ เป็นหัตถกรรมพื้นบ้านที่เก่าแก่ที่สุดของจังหวัดนนทบุรี และมีมากมายหลายประเภท ตั้งแต่โถงน้ำขนาดใหญ่ไปจนถึงกระปุกขนาดเล็ก โถงดินเผาขนาดใหญ่ที่สุดในประเทศไทยอยู่ที่วัดปรมย์ยิกาวาส ช่างปั้นเกาะเกร็ดสามารถปั้นเครื่องปั้นต่างๆได้อย่างปราณีต สวยงาม เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของเครื่องปั้นดินเผาเกาะเกร็ดถึงกับเป็นที่

ยอมรับของทางราชการ โดยการนำรูปหม้อน้ำสั้กลายวิจิตรบ้านเกาะเกร็ด ทำเป็นตราของจังหวัดนนทบุรี นอกจากการประกอบอาชีพทำเครื่องปั้นดินเผาแล้วยังมีการจักสานแข่งปลาทุ ทั้งสิ้นมี 7 ครั้วเรือน ทั้งหมดอยู่ในหมู่ 2

4) อาชีพค้าขาย การประกอบอาชีพค้าขายในที่นี้คือ ครั้วเรือนที่ประกอบอาชีพค้าขายเพียงอย่างเดียว มีทั้งสิ้น 71 ครั้วเรือน รายได้เฉลี่ย 175,857 บาท โดยหมู่ 1 มีครั้วเรือนที่ประกอบอาชีพนี้มากที่สุด คือ 30 ครั้วเรือน รองลงมา คือ หมู่ 7 จำนวน 26 ครั้วเรือน (สำนักงานพัฒนาชุมชน. 2544 : 43)

ภาพ 9 การส่งเสริมจากทางภาครัฐ

คุณทนงชัย มากไอ ช่างเครื่องปั้นดินเผา

ผลงานที่เสร็จแล้ว

ผลงานที่สวยงาม และทรงคุณค่า

ภาพ 10 ครอบครัวยุคเครื่องปั้นดินเผา ที่มีได้มาจากการส่งเสริมจากทางภาครัฐ

เมื่อวันที่ 7-9 ตุลาคม 2548 ที่ผ่านมา การได้มีการเชิญเที่ยวในงานเทศกาล "เที่ยวเกาะเกร็ด ชม ชิม ซอบ ของดีมรดกนนท์" โดยผู้ว่าราชการจังหวัดนนทบุรี นายพระนาย สุวรรณรัฐ เป็นประธานเปิดงาน ณ บริเวณพิธี หน้าวัดปรมัยยิกาวาสฯงาน เกาะเกร็ด เวลา 15.30 - 17.30 น. งานนี้จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ในเรื่องการท่องเที่ยวเกาะเกร็ด แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ไม่ไกลจากกรุงเทพฯ ซึ่งมีผลิตภัณฑ์ และสินค้าพื้นบ้าน รวมถึงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมอันโดดเด่น เพื่อเป็นการสร้างอาชีพและรายได้ให้แก่ชาวบ้านที่อยู่ในพื้นที่โดยมีกิจกรรมต่างๆมากมาย เช่น การแสดงทางวัฒนธรรมไทยรามัญ การผลิตเครื่องปั้นดินเผา เป็นต้น (ผู้จัดการออนไลน์.[ออนไลน์]. (2548).:http://202.57.155.216/travel/ViewNews.aspx?NewsID=9480000137446.)

ขายของชำ

การผลิต จำหน่ายเครื่องปั้นดินเผา

การทำเกษตรกรรม

ร้านอาหาร

ภาพ 11 การประกอบอาชีพในชุมชนเกาะเกร็ด

เกษตรกรรม

ขายเครื่องปั้นดินเผา

ร้านขายขนม

ร้านขายของฝาก

เครื่องซักผ้าหยอดเหรียญ

ร้านขายอาหาร

ภาพ 12 อาชีพต่างๆบนเกาะเกร็ด

2.7.10 ลักษณะทางสังคม หมู่บ้านทั้ง 7 หมู่บ้าน มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 5912 คน แยกเป็นชาย 2,789 คน หญิง 3,132 คน หมู่บ้านที่มีจำนวนประชากรสูงสุดได้แก่ บ้านศาลากุลนอก มีประชากรทั้งสิ้น 1,235 คน หมู่บ้านที่มีจำนวนประชากรต่ำสุด ได้แก่ บ้านโอง่าง มีประชากรทั้งสิ้น 168 คน ข้อมูล ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2546 จากสำนักทะเบียนราษฎร อำเภอปากเกร็ด ในปี 2547 จำนวนประชากรแยกตามรายหมู่บ้านมีรายละเอียดดังตาราง 6

1) ประชากรเนื่องจากภายในเกาะเกร็ด มิใช่มีเพียงชาวไทยเชื้อสายไทยเท่านั้นที่อาศัยอยู่ที่นี้ แต่ยังมีชาวไทยเชื้อสายมอญ เชื้อสายจีน และชาวไทยมุสลิม อาศัยอยู่ด้วย (เ็ด ภิรมย์. 2548 : 19) โดยมีการจำแนก ตามการตั้งถิ่นฐานและเชื้อชาติได้ดังนี้

หมู่ที่ 1, 6, 7	ประชากรเชื้อชาติมอญ	ร้อยละ 42
หมู่ที่ 2, 3	ประชากรนับถือศาสนาอิสลาม	ร้อยละ 8
หมู่ที่ 2, 3, 4, 5	ประชากรเชื้อชาติไทย-ไทยจีนบางส่วน	ร้อยละ 50

ตาราง 6 แสดงจำนวนประชากรในพื้นที่ตำบลเกาะเกร็ด ปี พ.ศ. 2547 แยกตามรายหมู่บ้าน

หมู่บ้าน	ชาย	หญิง	รวม
หมู่ที่ 1 บ้านลัดเกร็ด	500	589	1,089
หมู่ที่ 2 บ้านศาลากุลนอก	599	636	1,235
หมู่ที่ 3 บ้านศาลากุลใน	468	496	964
หมู่ที่ 4 บ้านสระน้ำอ้อย	241	232	473
หมู่ที่ 5 บ้านท่าหน้า	439	532	971
หมู่ที่ 6 บ้านเสาธงทอง	366	438	804
หมู่ที่ 7 บ้านโอง่าง	168	194	362
รวม	2,781	3,132	5,921

ที่มา : สำนักทะเบียนราษฎร อำเภอปากเกร็ด. 2548 : 29)

2) สถานศึกษา เกษะเกร็ดในอดีตมีสถานศึกษาประเภทโรงเรียน 3 แห่ง ดังแสดงในภาพที่ 13 แต่ในปัจจุบันโรงเรียนวัดเสาธงทอง หมู่ 6 ได้ยุบไปรวมกับโรงเรียนวัดศาลากุด หมู่ 3 ดังนั้น เกษะเกร็ดจึงมีสถานศึกษาประเภทโรงเรียนเหลือเพียง 2 แห่ง ดังนี้

(1) โรงเรียนวัดศาลากุด หมู่ 3 เปิดสอนระดับอนุบาลถึงประถมศึกษาปีที่ 6 นั้นจะ ประกอบด้วยอาคารเรียนสองหลัง ทั้งหมด 8 ห้องเรียน นักเรียนที่มาเรียนส่วนใหญ่มาจากหมู่ 2 และ หมู่ 3 ที่มีบ้านอยู่ริมถนน ส่วนนักเรียนที่บ้านอยู่ริมน้ำจะเข้าไปเรียนฝั่งตรงข้าม

โรงเรียนวัดศาลากุด

โรงเรียนวัดปรมัยยิกาวาส

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก บ้านท่าน้ำ

ภาพ 13 สถานศึกษาสำหรับเด็กเล็ก

(2) โรงเรียนวัดปรมย์ยิกาวาส (แสนสวัสดิ์วิทยาคาร) หมู่ 7 เปิดสอนระดับอนุบาลถึงมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบด้วยอาคารเรียน 3 หลัง ทั้งหมด 11 ห้องเรียน นักเรียนที่มาเรียนส่วนใหญ่เป็นชาวไทยเชื้อสายมอญ

สำหรับสถานศึกษาที่เปิดสอนแก่เด็กก่อนวัยเรียน คือ อายุตั้งแต่ 3-6 ขวบ ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ของกรมพัฒนาชนบท กระทรวงมหาดไทย ตั้งอยู่หมู่ 5

2.7.11 การสาธารณสุขการบริการด้านการสาธารณสุขอยู่ในรูปของสถานีนามัย จำนวน 2 แห่ง โดยตั้งอยู่ในหมู่ 3 และ หมู่ 5 การให้บริการจะเป็นไปในลักษณะแบ่งเขตรับผิดชอบ แห่งหนึ่ง คือ สถานีนามัยเฉลิมพระเกียรติ ในหมู่ 3 รับผิดชอบพื้นที่หมู่ 2, 3 และ 4 อีกแห่งหนึ่งคือ สถานีนามัยตำบลเกาะเกร็ด อยู่ในหมู่ 5 รับผิดชอบพื้นที่หมู่ 1, 5, 6 และ 7 ดังแสดงในรูปที่ 14 ในเกาะเกร็ดพบว่า มีการให้บริการสาธารณสุขมูลฐานได้ครบทุกชุมชนมีลักษณะครัวเรือนที่ถูกสุขลักษณะในทุกด้านต่างเป็นส่วนใหญ่ (สถานีนามัย ตำบลเกาะเกร็ด. 2545 : 5)

อาคารสถานีนามัยตำบลเกาะเกร็ด

ภาพ 14 สถานีนามัยตำบลเกาะเกร็ด

2.7.12 การศาสนา ประชากรในเกาะเกร็ดส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ คือร้อยละ 85 ทั้งที่เป็นชาวไทย ชาวไทยเชื้อสายจีน และชาวไทยเชื้อสายมอญ นอกจากนี้ยังมีผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามอีกเป็นจำนวน คิดเป็นร้อยละ 8 ของจำนวนประชากรทั้งหมดบนพื้นที่เกาะเกร็ด พบว่า ยังไม่มีศาสนสถานสำหรับชาวไทย-มุสลิม เพื่อประกอบพิธีทางศาสนา แต่ชาวไทย-มุสลิมในพื้นที่เกาะเกร็ดสามารถข้ามฝั่งไปร่วมประกอบพิธีทางศาสนาได้อย่างสะดวกที่มัสยิดตำบลท่าอิฐ ส่วนศาสนสถานของผู้นับถือศาสนาพุทธที่ตั้งอยู่ในแต่ละหมู่บ้าน มีดังนี้

หมู่ 1 วัดฉิมพลีสุทราวาส มีพระจำพรรษา เป็นวัดที่ตั้งอยู่ริมคลองลัดเกร็ด ที่วัดนอกเขตพุทธาวาส มีชุมชนตั้งอยู่โดยรอบ มีสถาปัตยกรรม และศิลปกรรมสมัยอยุธยาที่มีความงดงามทรงคุณค่าแห่งหนึ่งของประเทศไทย

วัดป่าเลไลย์ (ป่าฝ้าย) ปัจจุบันร้าง เหลือเพียงพระอุโบสถ พระพุทธรูปปางป่าเลไลย์ทางด้านหน้า และเจดีย์เก่าทางด้านข้างพระอุโบสถ พื้นที่วัดถูกนำไปรวมกับวัดฉิมพลีสุทราวาสที่มีพื้นที่อยู่ติดกัน

หมู่ 3 วัดศาลากุด มีพระจำพรรษา พื้นที่วัดนอกเขตพุทธาวาส มีชุมชนตั้งอยู่โดยรอบ ด้านข้างเป็นที่ตั้งสถานีอนามัย และ โรงเรียนวัดศาลากุด มีความเป็นมาสำคัญในประวัติศาสตร์ของพื้นที่ แม้สถาปัตยกรรมและศิลปกรรมต่างๆ จะถูกบูรณะใหม่หมด สำหรับชื่อวัดนั้น เขียนแตกต่างกันเป็น 2 อย่าง คือศาลากุด และศาลากุน ปัจจุบันชื่อวัดใช้ศาลากุด แต่ตามหลักฐานอื่นๆ เช่นใน โฉนดที่ดินบนเกาะเกร็ดรุ่นเก่าใช้ตำบลศาลากุน และในทำเนียบคณะสงฆ์ พ.ศ. 2448 ใช้ว่า วัดศาลากุน (เอ็ด ภิรมย์. 2548 : 48)

หมู่ 4 วัดจันทร์ เป็นวัดที่ร้างมานาน เหลือเพียงศาลาประดิษฐานพระพุทธรูปเก่า พื้นที่วัดมีชุมชนตั้งอยู่โดยรอบ เป็นที่ตั้งของที่พักตำรวจสายตรวจ พื้นที่วัดอยู่ในความดูแลของกรมศาสนา

หมู่ 5 วัดมะขามทอง ปัจจุบันร้าง เหลือเพียงศาลาเอนกประสงค์ประดิษฐานพระพุทธรูปเก่า หลวงพ่อมะขามทอง และลูกนิมิตเก่า

หมู่ 6 วัดเสาชงทอง ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา มีพระจำพรรษา มีชุมชนตั้งอยู่โดยรอบ ด้านข้างเป็นที่ตั้งของห้องสมุดประชาชน และ โรงเรียนวัดเสาชงทอง (ปัจจุบันยุบไปแล้ว) มีสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมที่มีความงดงามทรงคุณค่าสมัยอยุธยาตอนปลาย ทางด้านหลังโบสถ์ยังประดิษฐานเจดีย์ที่สูงที่สุดของอำเภอปากเกร็ด

หมู่ 7 วัดปรมย์ยิกาวาส เป็นศาสนสถานสำคัญของชุมชนบนพื้นที่ และชุมชนใกล้เคียง ตั้งอยู่ตรงมุมของแม่น้ำเจ้าพระยา คลองลัดเกร็ดพอดีมีฐานะเป็นพระอารามหลวงชั้นโท ชนิด วรวิหาร มีชุมชนตั้งอยู่โดยรอบ ด้านข้างเป็น โรงเรียนวัดปรมย์ยิกาวาส มีความเป็นมาที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ของพื้นที่ มีสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมที่มีความงดงามทรงคุณค่าอย่างมากมาย จากที่กล่าวมาข้างต้นแล้วว่า เกาะเกร็ดเป็นชุมชนที่มีความเจริญมาตั้งแต่สมัยครั้งปลายกรุงศรีอยุธยา โดยจะสังเกตได้จากวัดที่สร้างขึ้นบนเกาะนี้ ล้วนแล้วแต่สร้างขึ้นในปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา และส่วนใหญ่ได้รับการบูรณะซ่อมแซมในสมัยรัตนโกสินทร์เป็น โบราณสถานที่สวยงามทางด้านของงานสถาปัตยกรรมอันงดงามในคุณค่าทางวัฒนธรรมแตกต่างจากวัดที่อยู่ใกล้เคียงกันอย่างเห็นได้ชัด

พระอุโบสถวัดปรมัยยิกาวาส

เจดีย์เอียงวัดปรมัยยิกาวาส

วัดศาลากุล

วัดฉิมพลี

วัดไผ่ล้อม

เจดีย์วัดไผ่ล้อม

ภาพ 15 วัดในเกาะเกร็ด

(ที่มา : เอ็ด ภิรมย์, 2548 : 25 - 48)

2.7.13 วัฒนธรรมประเพณีของชาวเกาะเกร็ด ชาวไทยและชาวไทยเชื้อสายมอญที่อาศัยอยู่ในเกาะเกร็ดนั้น จะมีวัฒนธรรมประเพณีและงานเทศกาลเฉลิมฉลองต่างๆ ใกล้เคียงกันมาก ซึ่งมีความแตกต่างกันบ้างก็ตรงที่รายละเอียดของแต่ละท้องถิ่น ทั้งนี้เพราะวัฒนธรรมประเพณีของไทยและมอญมีรากฐานที่สำคัญร่วมกัน คือ พุทธศาสนา ชาวมอญทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธเช่นเดียวกับชาวไทย พระมอญจะถือเครื่องครัดทางวินัยมาก และการถือศีลอย่างเคร่งครัดนี้เป็นต้นกำเนิดของกรรมคุณิกายในประเทศไทย ทุกวันนี้ยังคงสวดมนต์เป็นภาษามอญในเวลากลางวัน นอกจากนี้เรื่องวัฒนธรรมประเพณีของชาวเกาะเกร็ดยังคงมีรูปแบบเช่นเดียวกับวัฒนธรรมประเพณีของประชากรที่อาศัยในภาคกลางของประเทศแต่สิ่งที่จะแตกต่างและโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ คือ ประเพณีและวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายมอญที่ส่วนใหญ่อยู่ในหมู่ 1, 6 และ 7 ของตำบลเกาะเกร็ด โดยชาวมอญรุ่นปัจจุบันส่วนที่เกิดที่เกาะเกร็ดนี้หรือเข้ามาอาศัยอยู่มานานกว่า 10 ปีขึ้นไป ถือได้ว่าเป็นคนดั้งเดิมของเกาะเกร็ดจึงมีความรักในพื้นที่ กรรมสิทธิ์ที่ดินได้รับมรดกตกทอดกันมา ชาวไทยเชื้อสายมอญบนเกาะเกร็ดยังคงมีการอนุรักษ์รักษายาขนบธรรมเนียมประเพณีมอญของตนไว้ เช่น ประเพณีสงกรานต์ การตั้งโรงงาน การแห่ข้าวแช่ การแห่น้ำหวาน การทำบุญกลางบ้าน ประเพณีออกพรรษา ประเพณีงานศพโดยเฉพาะงานศพพระ ประเพณีจุดลูกหนู โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีสงกรานต์ (ปีอะห้ตะห้) เป็นเทศกาลสำคัญประจำปีของคนมอญ มีการทำบุญเฉลิมฉลองเหมือนคนไทย แต่เทศกาลชุมนุมของชาวมอญใช้เวลาหลายวัน เริ่มตั้งแต่วันที่ 13 เมษายน ไปจนถึงต้นเดือนพฤษภาคมของทุกๆ ปี พิธีจะเริ่มจากการทำบุญฉลองสงกรานต์ การทำบุญกลางบ้าน และรำประจำปีของแต่ละหมู่บ้าน เทศกาลสงกรานต์ถือเป็นการขึ้นศักราชใหม่ จึงได้จัดให้มีการเฉลิมฉลองการทำบุญรักษาศีลเพื่อต้อนรับศักราชใหม่และเพื่อบูชาพระรัตนตรัย และนางสงกรานต์ ก่อนวันสงกรานต์จะเตรียมกวนกาละแม ข้าวเหนียวแดง ข้าวเหนียวแก้ว ซึ่งเป็นขนมสำหรับทำบุญในเทศกาลนี้มีการทำ “คะน่อมจิน” หรือขนมจิน “เป็งซองกราบ” หรือข้าวแช่ สำหรับใช้ทำบุญในวันสงกรานต์ “ข้าวแช่เป็งซังกราน” เป็นอาหารที่ต้องทำสำหรับบูชานางสงกรานต์ ชาวบ้านจะนำข้าวแช่ไปถวายพระสงฆ์ โดยกำหนดวันแห่ข้าวแช่ คือ เข้าวันที่ 13 เมษายน ของทุกปี

เมื่อหุงข้าวแช่แล้วตอนเช้านำไปถวายพระ ไหว้นางสงกรานต์ ไหว้บรรพบุรุษ (ผีเรือน) และนำไปมอบให้ผู้ใหญ่ที่ตนเคารพนับถือ การนำข้าวแช่ไปถวายพระที่วัดซึ่งจะจัดเป็นขบวนแห่ นำไปทุกวัดบนเกาะเกร็ดในเวลาช่วงก่อนเพล เพื่อพระสงฆ์จะได้ฉันในเวลาเพลขบวนแห่ไปถึงวัดใดจะนำข้าวแช่ไปถวายพระพุทธรูปที่อยู่วัดนั้นจนครบทุกวัด ประเพณีแห่ข้าวแช่ของชาวเกาะเกร็ดนี้ มีเพียงแห่งเดียวในประเทศไทยชุมชนมอญที่อื่นจะมีการหุงข้าวแช่ และนำข้าวแช่ไป

ถวายพระที่วัด แต่ไม่ได้จัดเป็นขบวนแห่เหมือนที่เกาะเกร็ด (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอปากเกร็ด. ม.ป.ป. : 20) ในตอนเย็นจะมีการละเล่นตามหมู่บ้านต่างๆ ส่วนมากจะเป็นการละเล่นสะบ้า มอญในหมู่บ้านหนึ่งๆ อาจมีสถานที่เล่นสะบ้าหลายแห่งก็ได้ ที่เล่นสะบ้าแต่ละแห่งจะมีอาหาร เครื่องดื่ม เช่น น้ำแข็ง น้ำหวาน เม็ดแมงลักน้ำกะทิ ข้าวแกงขนมจีน ซึ่งชาวบ้านจะร่วมกันทำและบริจาค

ในเทศกาลสงกรานต์ หลังจากวันสงกราน้ำพระ ประมาณวันที่ 16-18 เมษายนของทุกปี จะมีประเพณีแห่ทางสงกรานต์ ประเพณีแห่ปลา (ปล่อยปลา) มีการจัดขบวนแห่น้ำหวาน (ประเพณีแห่น้ำหวาน) ชาวบ้านจัดเตรียมน้ำหวาน เพื่อถวายน้ำหวานแด่พระภิกษุสงฆ์ ท่านจะได้เก็บไว้ฉันในเวลากระหายน้ำ โดยชาวบ้านจะรวมกันจัดเป็นขบวนแห่น้ำหวานที่แต่งไว้อย่างดีเข้าขบวนแห่ ถวายพระทุกองค์ในแต่ละวัด ขบวนแห่เริ่มเคลื่อนขบวนประมาณ 15.00 น. เมื่อขบวนแห่ถึงวัดใด ก็นำน้ำหวานที่จัดไว้นั้นถวายแด่พระและเณรทุกองค์ภายในวัด ในขบวนแห่น้ำหวานจะมีนก ปลา เพื่อนำไปปล่อยตามวัดต่างๆ ด้วย ตามเส้นทางที่ขบวนแห่ผ่าน จะมีโรงทานตั้งอยู่เป็นระยะๆ มีน้ำดื่ม ขนมของว่างบริการแก่ผู้เข้าขบวนแห่หรือผู้ที่มาร่วมงานด้วย ประเพณีแห่น้ำหวานของชาวเกาะเกร็ด ซึ่งจะเป็นอีกประเพณีหนึ่งที่ปฏิบัติอยู่เพียงแห่งเดียวในประเทศไทยเช่นเดียวกับประเพณีแห่ข้าวแช่ (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอปากเกร็ด. 2544. : 21)

หลังจากสงกราน้ำพระแล้ว ชาวบ้านจะมีประเพณีแห่ทางหงส์ บางแห่งเรียกว่าประเพณีแห่ธงตะขาบ หรือเรียกรวมกันว่าแห่ทางหงส์ธงตะขาบ เป็นที่น่าสังเกตว่า วัดมอญส่วนใหญ่จะมีเสาหงส์อยู่หน้าวัด ทุกๆปีเมื่อถึงเทศกาลตรุษสงกรานต์ ชาวบ้านจะแห่หงส์ ซึ่งภาษามอญเรียกว่า เทียะ เวมเจียะนุ มาที่วัด และช่วยกันนำเอาธงขึ้นสู่ยอดเสาหงส์ เนื่องจากหงส์เป็นสัญลักษณ์ของชาวมอญ ซึ่งสืบเนื่องจากประวัติของชนชาติมอญที่กล่าวว่า พระพุทธองค์เมื่อตรัสรู้แล้วได้ 8 พรรษา ได้เสด็จไป ณ อ่าวมะตะมะ ได้ทอดพระเนตรเห็นหงส์ 2 ตัว เกาะอยู่บนเนินดินในอ่าวมะตะมะนั้น ทรงมีพุทธพยากรณ์ว่า ในกาลข้างหน้าบริเวณที่หงส์ยืนอยู่นั้นจะเป็นแผ่นดินใหญ่เป็นบ้านเมืองที่เจริญ พระพุทธศาสนาประดิษฐานมั่นคงในเมืองนั้นเมื่อกาลเวลาผ่านไป บริเวณที่พระพุทธองค์ทรงพยากรณ์นั้นเป็นเมืองที่คนมอญได้สร้างขึ้นและพุทธศาสนาได้เผยแผ่เข้ามาในราชอาณาจักรมอญ คนมอญจึงนำหงส์ตามพุทธพยากรณ์นั้นมาเป็นสัญลักษณ์ของแผ่นดินมอญ นครหลวงที่มอญได้สร้างขึ้นต่อมาได้ชื่อว่าหงสาวดี เพื่อเป็นสิริมงคลตามพุทธพยากรณ์นั้นด้วย (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอปากเกร็ด. 2544. : 19)

ประเพณีแห่ธงตะขาบ

ประเพณีสงกรานต์ตั้งสรงน้ำพระ

ประเพณีทำบุญวันออกพรรษา

ประเพณีการตัดบาตรทางน้ำ

ประเพณีตัดบาตรขนมจีนและ ตักบาตร
กล้วยไข่กระยาสารท

ภาพ 16 ประเพณีสงกรานต์ในเกาะเกร็ด
(ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 2545 : 10 - 11,
เอ็ด กริมย์. 2548 : 90-91)

ชาวบ้านจะช่วยกันทำธงตะขาบซึ่งทำด้วยผ้ามาตัดเย็บเป็นรูปขยาวประมาณ 2-3 วา ผูกปลายไม้ แห่ไปตามหมู่บ้านเพื่อเป็นสิริมงคล ความร่มเย็นเป็นสุขของบ้านเมืองและถวายเป็นพุทธบูชา ผู้มีศรัทธาส่วนมากจะตัดผมตนเองผูกปลายธงเพื่อเป็นพุทธบูชา เมื่อขบวนแห่ไปถึงวัดชาวบ้านจะมารวมกันทำการสักการะพระเจดีย์ที่สำคัญของวัดนั้น แล้วเชิญธงขึ้นสู่เสาหงส์ของวัด พระสงฆ์สวดชัยันโต เพื่อเป็นสิริมงคลแก่บ้านเมืองและชาวบ้านทั้งหลาย

ประเพณีแห่ทางหงส์นี้เดิมชาวมอญเกาะเกร็ดไม่เคยทำมาก่อน เพิ่งริเริ่มจัดในช่วงปีอะเมซิงไทยแลนด์ พ.ศ. 2541-2542 นี้เอง หลังจากวันสงกรานต์แล้ว พิธีการอาจะประมาณ 7 วัน ชาวมอญเกาะเกร็ดจะมีประเพณีทำบุญเนื่องในเทศกาลสงกรานต์อีกวันหนึ่ง คือ ประเพณีการทำบุญกลางบ้าน หรือ ป๊ะห้กาวยา อาได้ห้กวาน ในภาษามอญ (หวน พินรุพันธ์. 2543 : 52) พิธีนี้จะทำบริเวณกึ่งกลางของหมู่บ้านเพื่อให้เป็นสิริมงคล มีการเลี้ยงพระในตอนเช้า เมื่อถวายพระแล้วก็จะมีการเลี้ยงกันในหมู่บ้าน เมื่อทำบุญกลางบ้านแล้วจะมีการฉลองขึ้นศักราชใหม่ต่อเนื่องกันไปด้วยการจัดพิธีทำบุญตวงน้ำพระ ชาวบ้านจะทำพิธีตวงน้ำพระพุทธรูปและพระเจดีย์ที่สำคัญภายในวัด

เดิมชาวมอญเกาะเกร็ดจะมีการแห่ข้าวแช่กันในวันสงกรานต์ และหลังจากวันสงกรานต์เลยจนถึงวันอาทิตย์จึงจัดขบวนแห่ปลา แต่นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 ชาวมอญเกาะเกร็ดจะจัดประเพณีแห่ทางหงส์หรือแห่ธงตะขาบ ประเพณีแห่ข้าวแช่ ประเพณีแห่ปลา และประเพณีแห่น้ำหวานรวมไว้ในวันเดียวกัน ประมาณวันที่ 13-15 เมษายน เนื่องจากชาวมอญเกาะเกร็ดในปัจจุบันต้องออกไปทำงานนอกเกาะเกร็ดไม่มีเวลาว่างที่จะทำกิจกรรมของชุมชนมากนัก (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอปากเกร็ด. 2544 : 19)

2) ประเพณีค้ำดัน โปธิ์ ประเพณีค้ำดัน โปธิ์ของเกาะเกร็ด จะมีขึ้นในเดือนเมษายน แต่ที่เกาะเกร็ดจะแตกต่างจากชุมชนมอญแหล่งอื่นบ้างในรายละเอียดของกิจกรรมและช่วงเวลา แต่ก็มาจากคติความเชื่อและจุดมุ่งหมายเดียวกันกับประเพณีรดน้ำดัน โปธิ์ของชาวมอญย่านอื่นแต่เหตุที่ชาวเกาะเกร็ดไม่ปลุกดัน โปธิ์ตามประเพณีเพราะวัดทุกวัดในเกาะเกร็ดมีดัน โปธิ์ครบทุกวัดแล้ว บางวัดมีหลายดัน ไม่จำเป็นที่จะต้องปลุกขึ้นอีก จึงปรับเปลี่ยนพิธีมาเป็นค้ำดัน โปธิ์แทน (เอ็ด ภิรมย์. 2542 : 84)

3) ประเพณีเทศกาลเข้าพรรษา มีประเพณีตักบาตร ถวายเทียนฟุ่ม ถวายเครื่องไทยธรรม ผ้าอาบน้ำฝน อาหาร เครื่องดื่ม สิ่งของที่พระจำเป็นต้องใช้ระหว่างเข้าพรรษา นอกจากนี้ยังมีประเพณี “เจ้าภาพกัณฑ์เทศ” ทุกวันตลอดไตรมาสเข้าพรรษา (เอ็ด ภิรมย์. 2542 : 84) ซึ่งพิธีการหรือกิจกรรมของประเพณีนี้คือ ชาวบ้านผู้มีจิตศรัทธาแต่ละครอบครัว แต่ละบ้าน จะสลับกันวันพระละบ้าน เป็นเจ้าภาพกัณฑ์เทศ ที่มีเทศนาธรรมที่วัดทุกวันพระตลอดพรรษา โดยเจ้าภาพจะจัดเครื่อง

กัณฑ์เทศตามกำลังศักราชมาถวายพระถือกันว่าได้อานิสงส์ที่ได้เป็น “เจ้าภาพ” ส่งเสริมให้ญาติโยมผู้อื่นได้ฟังธรรมได้ช่วยเผยแพร่พระธรรม และเป็นการช่วยจรโลงพระศาสนาอย่างยิ่ง

4) ประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง ในเดือนกันยายน ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 เป็นวันตักบาตรน้ำผึ้ง จะมีการทำบุญตักบาตรถวายอาหารคาวหวานแก่พระภิกษุ สามเณร เช่นการทำบุญในวันพระตามปกติ ญาติ โยม อุบาสกอุบาสิกาจะจัดเตรียมกับข้าวใส่บาตร แต่มีสิ่งที่เพิ่มขึ้นเป็นพิเศษในวันนี้ก็คือน้ำผึ้งกับข้าวต้มลูกโยน โดยทางวัดจะนำบาตรหรือภาชนะมาตั้งเรียงไว้สำหรับใส่น้ำผึ้ง เมื่อประชาชนตักบาตรหรือถวายอาหารคาวหวานเสร็จ โดยการที่เอาน้ำผึ้งที่เตรียมมารินลงในบาตรหรือภาชนะที่จัดไว้เหมือนการตักข้าวใส่บาตรสำหรับชาวมอญเกาะเกร็ดจะตักบาตรน้ำผึ้งที่วัดมอญวัดใดวัดหนึ่ง เช่นวัดปรมย์ยิกาวาส การตักบาตรน้ำผึ้งของชาวมอญเกาะเกร็ดจะทำข้าวต้มลูกโยนถวายพระสงฆ์สำหรับจิ้มน้ำผึ้งสำหรับฉันเพลด้วย นอกจากนี้ชุมชนมอญบางชุมชนหญิงสาวจะนำผ้าเช็ดหน้าสำหรับถวายพระรองกันบาตร

5) ประเพณีการทำบุญออกพรรษา เทศกาลออกพรรษาในราวเดือน 11 หรือเดือน ตุลาคม เป็นช่วงเวลาที่สำคัญของชาวพุทธทั้งหลายทั้งชาวไทย และชาวมอญพร้อมใจกันบำเพ็ญกุศล เพื่อเป็นการน้อมรำลึกถึงองค์พระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า เมื่อครั้งเสด็จออกเทวโลก ประชาชนทั้งหลายต่างน้อมถวายสักการะแด่พระพุทธองค์ ชาวเกาะเกร็ดจะทำบุญออกพรรษากัน 3 วัน คือวันขึ้น 14 ค่ำ 15 ค่ำ และแรม 1 ค่ำ เดือน 11 ชาวบ้านจะเตรียมกวนกระยาสารท หมักแป้งเพื่อทำขนมจีน น้ำพริก น้ำยา แกงเผ็ดต่างๆตั้งแต่ก่อนวันออกพรรษา อีกทั้งมีการตกแต่งบ้านเรือน วิวาอาราม ให้สวยงาม ตามเจดีย์ที่สำคัญของวัดต่างๆ จะมีผ้าแดงห่มองค์เจดีย์อย่างสวยงาม

เช้ามืดของวันขึ้น 14 ค่ำ ชาวบ้านจะจัดสำหรับอาหารไปถวายพระที่วัดสำหรับใหญ่ มีขนมจีน น้ำยา น้ำพริก กัวยไข่ เป็นหลัก นอกจากนี้ยังมีอาหารอื่นๆ เช่น แกงเผ็ด ผลไม้ พร้อมดอกไม้ ธูปเทียน การทำบุญในวันขึ้น 14 ค่ำ 15 ค่ำ และแรม 1 ค่ำ คงมีการทำบุญตักบาตรในตอนเช้าและเพล ส่วนวันขึ้น 15 ค่ำนั้น จะมีการทำบุญใหญ่เป็นพิเศษ (ธรรมเนียมมอญจะทำบุญใหญ่ในวันขึ้น 15 ค่ำ แต่ธรรมเนียมไทยทำบุญพิเศษในวันแรม 1 ค่ำ มีตักบาตรเทโว) เมื่อทำบุญแล้วจากนั้นจะกลับบ้าน เพื่อให้ทานต่อ คือนำอาหารที่ทำไว้ไปแบ่งปันให้แก่เพื่อนบ้าน และผู้ที่เคารพนับถือ โดยเจตนาและผลของประเพณีนี้ก็คือ การแสดงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ มีสัมมาคารวะต่อผู้ใหญ่และแสดงความผูกพันเอื้อเฟื้อต่อผู้ร่วมสังคม

ในช่วงเวลาสามวันจะมีการตักบาตรทางน้ำ ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 จะมีเรือพระและชาวบ้านมาร่วมทำบุญมากกว่าวันอื่นๆ จากนั้นจะมีการทำบุญใหญ่พิเศษ เป็นวัดๆไปตามวัดที่สำคัญในท้องที่ ในวันนั้นจะมีการทำบุญปิดทองไหว้พระเวียนกันไปวัดละ 1 วัน บางแห่งมีการทำบุญเช่นนี้ถึง 10 วัน

ในช่วงออกพรรษาบริเวณแม่น้ำเจ้าพระยาจะมีน้ำไหลบ่าท่วมตลอดทั้งสองฝั่งน้ำ การทำบุญตักบาตรทางน้ำจึงเป็นกิจกรรมที่สัมพันธ์กับสภาพของชุมชนในช่วงเวลานั้น ประชาชนชาวไทยในเกาะเกร็ด และตำบลใกล้เคียงและชาวไทยเชื้อสายมอญที่เกาะเกร็ดจะมารวมกันตักบาตรเรืออยู่หน้าวัดปรมัยยิกาวาสตั้งแต่อย่างรุ่ง พระสงฆ์แต่ละวัดที่มาบิณฑบาตรที่วัดปรมัยยิกาวาสในวันนี้จะนั่งมาในเรือของแต่ละวัดที่ประดับตกแต่งอย่างสวยงามด้วยดอกไม้ใบไม้มีนานาชนิด เรือแต่ละลำจะทยอยมารับของที่ประชาชนนำมาใส่บาตรซึ่งมีทั้งประชาชนนำของไปใส่บาตรในเรือและใส่ในบาตรที่ถูกศิษย์นำขึ้นจากเรือมารับบนฝั่ง เมื่อลำใดรับของตักบาตรมาพอประมาณแล้ว จะถอยเรือออกไปให้เรือลำอื่นเข้ามารับบ้าง ในอดีตพระสงฆ์จากวัดต่างๆจะพายเรือมาเองแต่ปัจจุบันมักจะใช้เรือติดเครื่องยนต์ขนาดเล็กไปจนถึงขนาดลำกลาง บางลำมีบรรเลงดนตรีประกอบมาในเรือเป็นที่ครึกครื้นด้วย พระสงฆ์เพียงนั่งมาในเรือเท่านั้น

การทำบุญตักบาตรทางน้ำในตอนเช้า เวลาพลชาวบ้านจะจัดสำหรับอาหารบ้านละ 1 ชุด ไปถวายพระสงฆ์สำหรับฉันเพลที่ศาลาการเปรียญวัดปรมัยยิกาวาส (มีพระสงฆ์จากวัดต่างๆในท้องถิ่นไปร่วมฉันเพล) โดยแจ้งความจำนงกับเจ้าหน้าที่ของวัดว่าต้องการถวายอาหารสำหรับอาหารแก่พระสงฆ์องค์ใด คล้ายกับการทำบุญสลากภัตซึ่งจะมีการจับสลากเพื่อจัดว่าจะต้องนำไปถวายพระสงฆ์องค์ใด แต่สำหรับการทำบุญครั้งนี้ไม่ต้องจับสลากเพียงแต่แจ้งความจำนงไว้เท่านั้นว่าต้องการถวายพระสงฆ์องค์ใด สำหรับการจัดสำหรับอาหารเพื่อถวายพระสงฆ์ในวันนี้ ชาวบ้านจะจัดอาหารและจัดใส่ภาชนะใส่ถาดเป็นสำรับให้สวยงามเป็นพิเศษ เมื่อพระสงฆ์ฉันภัตตาหารเพลเสร็จแล้ว พระสงฆ์ทั้งหมดจะไปร่วมทำพิธีปวารณาออกพรรษาในพระอุโบสถ ซึ่งเป็นกิจเฉพาะสงฆ์ต่อไป โดยมีการอัญเชิญพระพุทธรูปตามด้วยหนังสือพระธรรมอันเก่าแก่ของวัดปรมัยยิกาวาส นำขบวนพระสงฆ์ลงจากศาลาการเปรียญเดินไปตามทางเดินที่ปูเสื่อหรือจัดเตรียมไว้อย่างดี ซึ่งมีประชาชนตำบลเกาะเกร็ดและบริเวณใกล้เคียงนั่งเรียงรายสองข้างทางจากศาลาการเปรียญ ถึงหน้าประตูพระอุโบสถ ทุกคนจะมีดอกไม้ ธูป เทียน ใส่ลงในย่ามของพระสงฆ์ เรียกว่า ประเพณีการตักบาตรดอกไม้ หรือชอนกาวในภาษามอญ และประเพณีชอนธูป โดยเจตนาของประเพณีชอนธูปก็เพื่อให้วัดมีธูปเทียนไว้บริการผู้มีจิตศรัทธาที่จะมาทำบุญใน “วันเพ็ญ” แรม 3 ค่ำ เดือน 11 ซึ่งเป็นวันปิดทองพระนอนประจำปี (เฉพาะวัดที่มีพระนอน) จากนั้นชาวบ้านจะมารวมกันที่หน้าพระอุโบสถพร้อมกับทำพิธีขอมาพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ (เอ็ด ภิรมย์. 2542 : 87)

6) ประเพณีลอยกระทง ประเพณีลอยกระทงของชาวเกาะเกร็ด กระทำตามคตินิยมเช่นเดียวกับชาวไทย ชาวรามัญทั่วไป แต่พิธีกรรมที่แตกต่างจากที่อื่น ก็คือ ในเวลาที่เที่ยงคืน (24.00 น.) ยามพระจันทร์ตรงศรีษะ ส่องสาดแสงสว่างกระจ่างฟ้า ช่วงเวลานั้นลำน้ำเจ้าพระยาล้น ไม่ขึ้นไม่ลง พระสงฆ์วัดต่างๆประโคมระฆังกังวาล ขณะเวลานี้ถือกันว่า น้ำในแม่น้ำคือ

“น้ำมนต์” เรียกสืบกันมาว่า “น้ำเพ็ญ” ผู้ใหญ่จะนำขันมาคักหยอดใส่โอง นำมารดศีรษะตนเองและลูกหลาน อธิษฐานจิต ไล่สิ่งไม่ดีออกไปตามน้ำที่พรูพรวดสู่พื้นและน้อมนำสิ่งดีงามมาสู่ชีวิตด้วยน้ำเพ็ญอันมงคลพิศุทธิ์ (เอ็ด ภิรมย์. 2542 : 87)

7) ประเพณีการจุดลูกหนู ลูกหนูเป็นดอกไม้เพลิงชนิดหนึ่ง ซึ่งชาวมอญใช้จุดศพปลงศพพระสงฆ์ การจุดลูกหนูในการปลงศพพระยังเป็นที่นิยมกันอยู่ในหมู่ชุมชนชาวมอญดั้งเดิม เนื่องจากชาวมอญเคารพนับถือพระภิกษุสงฆ์ ผู้ทรงศีลปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ การจัดพิธีอันเกี่ยวกับพระสงฆ์จะต้องกระทำด้วยความเคารพ มักไม่นิยมจุดดอกไม้จันทร์เผาศพพระภิกษุสงฆ์ด้วยมือตนเอง ซึ่งถือว่าเป็นการไม่สมควรจึงใช้ลูกหนูจุดศพ การใช้ลูกหนูจุดศพชาวมอญใช้เฉพาะการปลงศพพระเท่านั้น ไม่นิยมใช้จุดฆราวาส ปราสาทเผาศพพระ พระสงฆ์จะไม่เผาเมรุร่วมกับฆราวาส จะต้องทำเมรุสำหรับเผาเฉพาะ อาจจะเป็นปะรำ 4 เสา จนถึงปราสาท 1-9 ยอด และนิยมเผาไปกับศพ (หวน พันธุ์พันธ์. 2543 : 53 - 55)

2.7.14 ศิลปวัฒนธรรมของเกาะเกร็ด

1) เครื่องปั้นดินเผา เกาะเกร็ดได้ชื่อว่า เป็นชุมชนเครื่องปั้นดินเผาชั้นเลิศมาตั้งแต่อดีต เป็นที่รู้จักยกย่องทั่วไปว่างดงามเหมาะแก่ประโยชน์ใช้สอยที่มีความทนทาน มีความสมบูรณ์ด้วยคุณภาพ แต่เดิมเครื่องปั้นดินเผาเกาะเกร็ดมี 2 ประเภท อย่างแรกคือ เครื่องใช้ เช่น โองอ่าง ครก กระปุก อีกประเภทหนึ่ง คือ เครื่องปั้นดินเผาประเภทสวยงามที่เรียกว่า ลายวิจิตรที่เป็นทรงโองและหม้อน้ำซึ่งเน้นความงดงามของรูปทรงและการสลักลวดลาย เครื่องปั้นประเภทสวยงามหรือโองลายวิจิตรนี้ ส่วนใหญ่ช่างจะไม่ทำเพื่อขาย แต่ทำเพื่อ “ฝากฝีมือ” ให้นำไปถวายวัด หรือมอบไว้ให้แก่ลูกหลาน (เอ็ด ภิรมย์. 2542 : 46)

เกาะเกร็ดเคยเป็นแหล่งผลิตภาชนะที่ใช้ในชีวิตประจำวันป้อนให้แก่ผู้ใช้แพร่หลายไปทั่ว โดยเฉพาะวัดต่างๆ ในภาคกลาง (สมศรี ศิริขวัญชัย. 2541 : 95-97) ยุคก่อนที่สินค้าพลาสติกและสินค้าอุตสาหกรรมจะเฟื่องฟูนั้น ปัจจุบันนี้ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาหลายอย่างหลายชนิดเลิกผลิตกันไปแล้ว ด้วยไม่สามารถสู้กับสินค้าอุตสาหกรรมได้ ประกอบกับเมื่อ 50 ปี ที่ผ่านมาผู้ที่เป็นเจ้าของสวน ไร่ นา บนเกาะเกร็ดนั้น ไม่ยอมขายหรือให้ชาวมอญนำดินในที่ของตนไปใช้ทำเครื่องปั้นดินเผา ชาวมอญจึงต้องซื้อดินจากจังหวัดปทุมธานีมาใช้ทำเครื่องปั้นดินเผาแทนดินเหนียวเนื้อดีของเกาะเกร็ดทำให้ต้นทุนการผลิตมีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น (สมฤดี ลิ้มปรีชทวีชัย. 2544 : 96)

สินค้า OTOP กลุ่มเครื่องปั้นดินเผา หมู่ 1

การใช้เตาไฟฟ้าควบคุมอุณหภูมิการเผา

เตาเผาแบบเก่า

ผลงานของ ครอบครัวเครื่องปั้นดินเผาที่มีชื่อ หมู่ 1

ภาพ 17 กลุ่มผลิตเครื่องปั้นดินเผา

เตาเผาที่อนุรักษ์ไว้

เตาเผาสมัยใหม่

ภาพอีกมุมมองหนึ่งของเตาเผา

การเตรียมดิน

การขึ้นรูปชิ้นงาน

ชิ้นงานที่เตรียมนำไปเผา

ภาพ 18 การทำเครื่องปั้นดินเผาบนเกาะเกร็ด

ภาพ 19 ผลงานเครื่องปั้นดินเผาที่เสร็จแล้ว

2) คนตรีปีพาทย์มอญ เข้าสู่สยามเมื่อสมัยใดไม่ปรากฏหลักฐานชัดเจน แต่บรรพบุรุษชาวมอญที่อพยพหลบภัยสงครามเข้ามาอยู่อาศัยในเมืองไทยตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา หลายครั้งหลายครา และคงมีผู้ที่มีมือความรู้ด้านดนตรีเข้ามาด้วย วงปีพาทย์มอญได้สืบทอดจากบรรพบุรุษชนรุ่นหนึ่ง สูชนรุ่นหนึ่ง ทั้งที่เป็นลูกหลานโดยตรงหรือลูกศิษย์ที่ฝากตัวเข้าเรียนพบว่า นาฏศิลป์และดนตรีในเกาะเกร็ดเอง นั้นก็มีชื่อเสียงในเรื่องวงปีพาทย์ที่สามารถบรรเลงเพลงมอญได้เป็นอย่างดี และเป็นที่ยึดมั่นอย่างแพร่หลาย คือ วงปีพาทย์คุณอรัญ รมชว อดีตผู้ใหญ่บ้านหมู่ 7 ปีพาทย์มอญใช้บรรเลงได้ทุกวาระโอกาส ไม่ว่าจะเป็นงานมงคล หรืออวมงคล รวมทั้งในการบันเทิงเฉลิมฉลองต่างๆ ปีพาทย์มอญได้รับความนิยมมากในการบรรเลงในงานศพ สันนิษฐานว่าโดยการสืบทอดต่อมาจากการนำปีพาทย์มอญนั้นไปบรรเลงในงานศพที่เป็นงานหลวง ซึ่งครั้งแรกในงานศพสมเด็จพระบรมราชินี เนื่องจากทรงมีเชื้อสายมอญ และได้มีการบรรเลงในงานหลวงครั้งต่อมาในงานศพพระเจ้าลูกเธอในรัชกาลที่ 5 ทำให้ประชาชนยึดถือเป็นแบบอย่างว่าจะต้องใช้ปีพาทย์มอญบรรเลงในงานศพ แบบงานพระศพจึงจะถือว่ามิเกียรติซึ่งจะประกอบกับการรำมอญหรือมอญรำ อันเป็นนาฏศิลป์ที่มีมาแต่อดีต

3) รำมอญหรือมอญรำ เป็นนาฏศิลป์ที่ใช้ทั้งในงานมงคล งานสมโภชต่างๆ ตลอดจนงานศพโดยเฉพาะศพพระ ชาวบ้านจะนิยมรำถวายหน้าศพ ถือว่าได้บุญ คำว่า รำมอญ ที่เรียกกันในภาษาไทยนั้น ภาษามอญเรียกว่า “ปัวสะปิ่น” ซึ่งแปลตามศัพท์ หะปิ่น แปลว่า ตะโพน ปัวหะปิ่น แปลว่า มหรสพ หรือการแสดงที่ใช้ตะโพนเป็นหลัก เช่น เมื่อนักดนตรีลงจังหวะที่ตะโพนด้านใหญ่ ผู้รำจะทิ้งมือลงให้พอดีกับจังหวะตะโพนทำรำจะเป็นลักษณะของการรำชนชาติมอญโดยเฉพาะดั้งเดิมนั้นมีทำรำอยู่ 10 ท่า หรือ 10 เพลง แต่ปัจจุบันนี้ รำมอญบางแห่งมีการรำมากกว่า 10 ท่า โดยประติษฐ์ทำรำอื่นๆ เพิ่มเติมเข้าไปด้วยจนบางคนเรียกว่ารำ 12 ภาษา เพราะเข้าใจผิดว่าการรำมี 12 ท่า

รำมอญเดิมมีทำรำทั้งหมด 10 ท่ารำ มีเพลงประกอบการรำทุกท่า ดังนี้

ท่าที่ 1	มีเพลงประกอบชื่อเพลง “ปล๊ะหัดัว” หรือ “ยากจ้างหะปิ่น”
ท่าที่ 2	มีเพลงประกอบชื่อเพลง “กะบ๊ะซาน”
ท่าที่ 3	มีเพลงประกอบชื่อเพลง “คอมทอ”
ท่าที่ 4	มีเพลงประกอบชื่อเพลง “ชะว้าวตอห์”
ท่าที่ 5	มีเพลงประกอบชื่อเพลง “ชะว้าวชะนอม”
ท่าที่ 6	มีเพลงประกอบแต่สืบชื่อเพลงไม่ได้
ท่าที่ 7	มีเพลงประกอบชื่อเพลง “กะยาน” หรือ “ชาติยาด”
ท่าที่ 8	มีเพลงประกอบชื่อเพลง “หะว้าย”

ท่าที่ 9 มีเพลงประกอบชื่อเพลง “เมียงปล้ำยหะเลีย”

ท่าที่ 10 มีเพลงประกอบชื่อเพลง “ปากเมียงะ”

การรำมอญของตำบลเกาะเกร็ดในปัจจุบัน นิยมรำ 12 ท่า (เพลง) โดยการแทรกเพลงไทยเข้าไปด้วย 2 เพลง คือ เพลงที่ 8 กับเพลงสุดท้าย เพลงที่ 8 เป็นเพลงไทย สำเนียงมอญ ที่เรียกว่า เพลงมอญกระ (มอญคละ) ส่วนเพลงสุดท้ายเป็นเพลงนกขมิ้น และก่อนที่จะเริ่มต้นรำมอญวงปีพาทย์มอญจะบรรเลงโหมโรงที่มอญเรียกว่า “ซอป่าต” ก่อน (มนตรี หลังคงคา. 2527 : 94-96 อ้างใน เอ็ด ภิรมย์. 2542 : 87) ชาวมอญเกาะเกร็ด มีโอกาสรำถวายต่อผู้เคารพบูชา ในวาระสำคัญๆ หลายครั้งด้วยกัน เช่น ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2427 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้ทรงโปรดเกล้าฯ สถาปนาวัดปากอ่าวขึ้นเป็นพระอารามหลวง โดยพระราชทานนามวัดนี้ให้ชื่อว่า วัดปรมย์ยิกาวาส และในการเสด็จพระราชดำเนินมาฉลองพระอารามคราวนั้น ชาวมอญเกาะเกร็ด ได้มีโอกาสจัดรำมอญถวายหน้าพระที่นั่ง และรำถวายเป็นพุทธบูชาด้วยกันถึง 3 วัน การฉลองครั้งนี้ ได้มีคำจารึกบนเสาศิลาวิดปรมย์ยิกาวาสที่กล่าวถึงมหรสพ และรำมอญว่า

“มหรสพครบเครื่องฟ้อน	ประจํางาน
โขนหุ่นละครขาน	พาทย์ฆ้อง
มอญรำระบำการ	จำอวด เอิกเอย
ครื้นคึกกึกปี่ก้อง	จวบสิ้นการฉลอง”

(อารมณฺ์ ศรีตัญญู. ม.ป.ป. : 16)

ครั้งต่อมาในรัชสมัย พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 ในปี พ.ศ. 2474 พระองค์ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้พระราชทานสมณศักดิ์ของเจ้าอาวาสวัดปรมย์ยิกาวาสเป็นที่พระสุเมธาจารย์บริหารธรรมชั้นรํามัญสังฆนายก ในคราวฉลองสมณศักดิ์ครั้งนั้น ชาวมอญเกาะเกร็ดได้มีโอกาสแสดงมูทิตาจิต โดยจัดมอญรำถวายเป็นการบูชาด้วยและเมื่อ พ.ศ. 2489 เมื่อครั้งที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอนันตมหิดล รัชกาลที่ 8 พร้อมด้วยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน ได้เสด็จพระราชดำเนินมายังวัดปรมย์ยิกาวาส เพื่อสำราญพระราชอิริยาบถชาวมอญเกาะเกร็ด ก็ได้มีโอกาสรำถวาย เพื่อทรงทอดพระเนตรด้วย (หวน พันธุพันธ์. 2543 : 64)

มอญรำนับเป็นนาฏศิลป์ชั้นเลิศของมอญ และเป็นแม่บทในการรำของมอญด้วย มอญรำที่นับว่างดงามสมบูรณ์แบบทุกกระบวนท่ารำที่สุด ในประเทศไทยในขณะนี้ คือ มอญรำของชาวปากเกร็ด ได้ชื่อว่าเป็นแหล่งมอญรำที่งดงามถูกแบบแผนโบราณ และมีชื่อเสียงมากที่สุดแห่ง

หนึ่ง ปัจจุบันยังคงรักษาสืบทอดถึงลูกหลานได้เป็นอย่างดี โดยนิยมจัดให้มีมอญรำในงานศพชาว มอญ เพื่อเป็นเกียรติแก่ผู้ตาย และจัดแสดงรำมอญเพื่อเป็นเกียรติแก่แขกบ้านแขกเมืองและแขกผู้มา เยือนชุมชนมอญ

4) การรำเจ้า คนมอญได้ชื่อว่าเป็นผู้ที่มีความเคร่งครัดขี้ดมัน และมีความเลื่อมใส ในพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง แต่ในความเชื่อดั้งเดิมของการนับถือผีบรรพบุรุษกับผีอื่นๆที่มีฤทธิ์ รวมทั้งเทพยดาอารักษ์ต่างๆยังคงถือควบคู่กันไปกับการนับถือพุทธศาสนา ดังนั้นในเรื่องวัฒนธรรม ประเพณีเกี่ยวกับชีวิตของชาวมอญเห็นได้จากการแสดงความนับถือผีในลักษณะของการเคารพบูชา การละเว้นการกระทำต่างๆอันเป็นการไม่เคารพผีที่ตนนับถือ ซึ่งจะทำให้ผีไม่พอใจ

การรำเจ้าเป็นงานประจำปีที่หมู่บ้านมอญถือปฏิบัติตั้งแต่เมื่อครั้งอยู่เมืองมอญแต่ โบราณมาจนถึงปัจจุบัน และถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของงานสงกรานต์มอญด้วย กล่าวคือ ในการฉลอง เทศกาลสงกรานต์ จะมีกิจกรรมต่างๆ มากมาย และจบลงด้วยการทำบุญกลางบ้าน ในวันทำบุญ กลางบ้านนี้เอง จะมีพิธีรำเจ้าด้วย ซึ่งทุกหมู่บ้านจะมีศาลประจำหมู่บ้าน ซึ่งจะมีชื่อและอุทยานภาพ แตกต่างกันไป การรำเจ้าถือเป็นเครื่องมือที่ทำให้จิตใจของชาวบ้านกล้าแข็งที่จะใช้ชีวิตอย่างมีความสุข และเป็นเครื่องเตือนใจให้ชาวบ้านละทิ้งความชั่ว รับเอาแต่สิ่งที่ดีเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต

ชาวมอญเกาะเกร็ดมีคติความเชื่อในเรื่องผีบ้านเช่นกัน โดยทั่วไปนับถือผี บรรพบุรุษผีบ้านผีเรือนเป็นหลัก นอกจากนั้นชาวมอญเกาะเกร็ดในอดีตมีความเชื่อว่าผีสิงอยู่ใน ตุ๊กตาเด็กๆ ชาวมอญเกาะเกร็ดจะไม่ได้รับอนุญาตให้นำตุ๊กตาทุกชนิดเข้าบ้าน (ในสมัยโบราณห้าม เฉพาะตุ๊กตาดินเผา ต่อมาห้ามตุ๊กตาทุกชนิดไม่ว่าจะผลิตด้วยวัสดุใด) เพราะเชื่อว่าผีสิงอยู่ในตุ๊กตา ถ้านำเข้าบ้านจะทำให้ผีต่างๆในบ้านไม่พอใจ และทำให้เด็กมีอาการไม่สบายต่างๆ ข้อห้ามเรื่องการ เล่นตุ๊กตาและนำตุ๊กตาเข้าบ้านนี้เป็นความเชื่อสืบต่อมาจนแม้ปัจจุบันผู้สูงอายุชาวมอญก็ยังปฏิบัติอยู่ (อลิสรา รามโกมุท. 2542 : 55)

ชาวมอญเกาะเกร็ดนับถือผีบรรพบุรุษ ผีบ้านผีเรือนแต่ไม่มีประเพณีรำผี มีแต่ ประเพณีรำเจ้าพ่อ ซึ่งเป็นประเพณีรำถวายเจ้าพ่อเกษแก้วไชยฤทธิ์ ในวันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 6 ที่หน้า ศาลาเจ้าพ่อเขาดอก หรือศาลาเจ้าพ่อเกษแก้วไชยฤทธิ์ บริเวณหมู่ 1 ซึ่งเป็นหมู่บ้านใหญ่ของชาวมอญ

วันพิธีรำถวายเจ้าพ่อ ชาวบ้านจะจัดเตรียมสำหรับอาหารมาถวายพระสงฆ์ที่นิมนต์ มาที่หน้าศาลเจ้าพ่อเกษแก้วในเวลาเช้า เวลาบ่ายชาวบ้านตำบลเกาะเกร็ดจะทยอยมาร่วมพิธีและ ถวายเครื่องเช่นแก่เจ้าพ่อ ได้แก่ ขนมต้มขาว ขนมต้มแดง กล้วยน้ำว่านสุก ไข่ต้ม ถึงเวลาเย็นจึงเริ่มพิธี รำถวายเจ้าพ่อซึ่งมักจะเป็นผู้ที่ทำหน้าที่นี้เป็นประจำทุกปี เรียกว่า คนทรง เมื่อรำร่างทรงจะเริ่มสั่น เท็ม ซึ่งชาวมอญนั้นเชื่อว่าเจ้าพ่อได้เข้าร่างสิงคนทรงจะรำเช่นนี้ไปอีกสักพักใหญ่เมื่อการสั่นเท็ม ตลอดเวลาและหลังจากนั้นจะค่อยหายสั่นและกลับสู่อาการปกติ แสดงว่าเจ้าพ่อได้ออกจากร่างไป

แล้ว นอกจากจะเชิญวิญญาณเจ้าพ่อเกษแก้วแล้ว ยังมีการเชิญวิญญาณเจ้าพ่อจากที่อื่นมาร่วมพิธีด้วย เช่น เจ้าพ่อเขาคอก จากอำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี เป็นต้น

5) เพลงเจ้าขาว เพลงเจ้าขาว เป็นเพลงพื้นบ้านเก่าแก่ของเกาะเกร็ด คล้ายกับเพลงเรือของชาวไทยภาคกลาง การเล่นเพลงเจ้าขาว เป็นประเพณีอย่างหนึ่ง มีวัตถุประสงค์เพื่อบอกบุญชักชวนให้คนมาทำบุญทอดผ้าป่า ทอดกฐินร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเทศกาลทอดกฐิน นิยมทำกันหลังจากเทศกาลออกพรรษาผ่านพ้นไปแล้ว คือราวเดือน 12 เป็นต้นไป ซึ่งเป็นช่วงหน้าน้ำ (ไพโรจน์ บุญผูก. 2541 : 35) การบอกบุญทางเรือนี้ คนมอญที่มีภูมิลำเนาในท้องถิ่นอำเภอปากเกร็ดได้ปฏิบัติเป็นประเพณีมาช้านานแล้ว แต่จะมีกำเนิดมาตั้งแต่เมื่อใดยังหาหลักฐานไม่ได้ แต่อย่างไรก็ตามน่าจะมีอายุไม่น้อยกว่า 200 ปี คือ ตั้งแต่ประมาณต้นกรุงรัตนโกสินทร์เรื่อยมา ประเพณีนี้อาจเป็นประเพณีที่มีอยู่ก่อนในเมืองมอญ และคนมอญเหล่านั้นได้นำมาใช้ แม้เมื่อมาอยู่ในเมืองไทย ดังจะเห็นได้ว่าประเพณีนี้มีเฉพาะในหมู่ชาวไทยเชื้อสายมอญเท่านั้น ในหมู่คนไทยแม้อยู่ใกล้เคียงกันก็ไม่ปรากฏว่ามีประเพณีเช่นนี้

ชาวบ้านจะออกบอกบุญทางเรือด้วยการพายเรือไปตามคั้งน้ำต่างๆตั้งแต่หัวค่ำ โดยใช้ตะเกียงเจ้าพายุในการส่องสว่าง เมื่อจอดเทียบบ้านใดก็จะร้องเพลงบอกบุญแก่เจ้าของบ้านมาร่วมทำบุญด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นข้าวสารอาหารแห้ง เงินทองตามแต่ศรัทธาที่มอบให้ซึ่งชาวบ้านมักจะรู้จักกัน และออกมานั่งคอยตามหัวบันได หรือท่าหน้า ทำเช่นนี้ไปเรื่อยไปจนรุ่งสางจึงแยกย้ายกลับบ้านของตน และรวบรวมจุดปัจจัยที่ได้ถวายวัดในเวลาทีนัดหมายไว้ต่อไป (ไพโรจน์ บุญผูก. 2541 : 36)

บทเพลงเจ้าขาวเป็นเพลงที่ร้องต่อไปได้เรื่อยๆ โดยเปลี่ยนสร้อยท้ายชื่อดอกไม้ และลงท้ายให้คล้องจองกัน เช่น

“...เจ้าเอ๋ย เจ้าขาว ราวละลอก

หอม(แต่)ดอก ดอกเอ๋ย ดอกพลับพลึง

ทำบุญชะร่วมกัน ได้ขึ้นสวรรค์ชั้นดาวดึงส์”

ลูกรับก็จะร้อง เหน่ เฮ เอ๊ย ล้า... เจ้าเอ๋ย หรืออาจจะเป็นเพลงทำนองมอญคุณดาว เช่น

“พอมมาถึงเรือก็หยุด สองมือก็จุด นุดหัวบันได ลูกเอา

ส่วนบุญมาให้ แม่เจ้าประคุณลงมาทำบุญด้วยไว”

ลูกรับ รับด้วย “เอ๊ย โอละหน่าย โอละหน่าย หนอยเอ๊ย”

บางครั้งเจ้าบ้านจะไม่รับเอาสิ่งของมาทำบุญ คึงเวลาให้ยี้คยาไปสักหน่อย ด้วยอยากให้พ่อเพลงว่าเพลงให้ฟังต่อ พ่อเพลงก็จะว่าเจ้าขาว เปลี่ยน “ดอก” ไปเรื่อยๆ เช่น เริ่มจากดอกพลับพลึงก็เปลี่ยนเป็นดอกมะดัน

“...เจ้าเอ๋ย เจ้าขาว ราวละลอก
หอม(แต่)ดอก ดอกเอ๋ย ดอกมะดัน
แม่เจ้าประคุณ จงมาทำบุญร่วมกัน”

ถ้าออกทำนองมอญคูดาว จะมีเนื้อเพลงเช่น

“ทำบุญก็ได้บุญ คุชิต่วนบุญ จะเสียไปทางไหน
หวานข้าวลงไปในนา จะกลายเป็นหญ้าไปเสียเมื่อไร”
ลูกรับ รับด้วย
“เอ๋ย โอละหน้อย...”

เจ้าของบ้านจะนำเงิน และข้าวสาร ผลไม้ สิ่งของต่างๆ มาร่วมทำบุญ โดยตัดข้าวสารใส่ขัน มีเงินวางอยู่ข้างบน ส่วนของอื่นๆ เช่น ไข้เค็ม กล้วยไข่ กล้วยน้ำว่า มะพร้าว หมากพลู แล้วแต่บ้านไหนจะมีอะไรมาอบให้ พืชผลเหล่านี้ส่วนนำไปรวมที่วัด ไว้ใช้ทำอาหารเลี้ยงผู้คนในช่วงวันทำบุญทอดผ้าป่า บางอย่างถ้ามีมากเกินไปก็อาจจะนำไปจำหน่ายแก่ชาวบ้านเอาเงินมาถวายวัด เมื่อเรือเจ้าขาว ได้รับสิ่งของจากเจ้าบ้านแล้ว พ่อเพลงก็จะว่าเพลงอวยพร

“...เจ้าเอ๋ย เจ้าขาว ราวละลอก
หอม(แต่)ดอก ดอกเอ๋ย ดอกพลับพลึง
ทำบุญในวันนี้ ให้ถูกลอตเตอรี่ รางวัลที่หนึ่ง” (เอ็ด ภิรมย์. 2542 : 87)

ปัจจุบันประเพณีได้ขาดความนิยมไป เนื่องจากมีพวกจีปิ้นล่องเรือไปตามลำน้ำ ทำที่เป็นพวกเพลงเจ้าขาว บุกขึ้นปล้นบ้านที่อยู่ริมน้ำ แม้เรือเพลงเจ้าขาวเอง ก็ยังเคยถูกปล้น ทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจกัน หากจะมีร้องบ้างในปัจจุบันก็เป็นเพียงร้องให้ฟังเท่านั้น (เอ็ด ภิรมย์. 2542 : 87)

6) ทะแยมอญ มาจากภาษามอญ “เถะเย๊ะหม๋น” หมายถึงการร้องเพลงประกอบการรำ (เมืองโบราณ. 2527 : 63 อ้างใน อภา ศรีสงคราม. 2543 : 280) แต่คนไทยออกเสียงเป็น ทะแยมอญ ซึ่งออกเสียงได้ง่ายกว่า การเล่นทะแยมอญเป็นการเล่นของคนมอญมาแต่โบราณ

คล้ายกับการเล่นเพลงพวงมาลัย หรือลำตัดของไทย บทกลอนต่างๆที่ใช้ร้องทะเลยมอญนั้นจะไม่มีคำหยาบ ส่วนใหญ่จะกล่าวเป็นคติ ปรัชญา คำสอนทางพุทธศาสนา หรือเป็นบทเกี่ยวพาราสิ แหย่เข้ากันในรูปแบบกลอนที่สุภาพ

การเล่นทะเลยมอญที่เกาะเกร็ดมักเล่นในโอกาสเทศกาลต่างๆ เช่น เทศกาลหรืองานบุญต่างๆ เพลงทะเลยมอญจะร้องเป็นภาษาไทยผสมภาษามอญเนื้อเพลงจะเริ่มด้วยบทบรรยายภาษาไทยว่าอพยพมาจากกรุงหงสาวดีมาพึ่งพระบรมโพธิสมภารได้รับพระมหากรุณาธิคุณให้มาตั้งถิ่นฐานทำมาหากินที่ปากเกร็ด ชาวมอญจึงได้ตั้งรกรากอยู่ที่ปากเกร็ดและเกาะเกร็ดไม่ต้องย้ายที่อยู่อีกต่อไป เมื่อจบบทร้องนำที่เป็นภาษาไทยแล้ว ต่อไปจึงร้องเป็นภาษามอญ

ตัวอย่างเช่น - กาวเอ้ย กาวนะ บ้านเกาะเกร็ดเป็นชาวมอญ
อพยพกันมาตั้งแต่แดนไกล ถูกพวกพม่ามันไล่ตี (ซ้ำ)
- พี่เอ๋ย น้องเอ๋ย เป็นที่ทำกิน
ไม่ต้องย้ายถิ่นอีกต่อไป พระบรมโพธิสมภาร (ซ้ำ)
ทรงมอบถิ่นฐานเกาะเกร็ดไว้ให้ (รับ เอ่อ เอ็ง เอย)
- เต๊ะเอย เต๊ะนะ เพียบเกลึงแห่งหงสาวดี
กละ เต๋อกละบี มุ่งกว้านปักเกร็ดก็เค็งนนท์
เง๊ะกู้อู่เกาะไกลนฮาโตน โคนฮาโตน จาวกามันฮา
(รับ เอ่อ เอ็ง เอย)

7) อาหารเกาะเกร็ด ชาวบ้านเกาะเกร็ดได้นับการถ่ายทอดวิชาการทำอาหารหวานจากชาวจีนในครั้งรัชกาลที่ 5 โปรดให้ปฏิสังขรณ์วัดปรมัยยิกาวาส ระยะเวลาการก่อสร้างนานกว่า 10 ปี (อารมณ ศรีบุญชู. ม.ป.ป. : 3-10) พระองค์ได้เสด็จบำเพ็ญพระราชกุศลหลายครั้ง การจัดทำอาหารของชาวจีน ได้อาศัยชาวบ้านมาช่วย ต่อมาเกิดความชำนาญในการทำอาหารและได้ถ่ายทอดวิชาเหล่านี้มาจนถึงลูกหลานในปัจจุบัน ชาวบ้านดังกล่าวเป็นมอญแทบทั้งสิ้นคนมอญแต่เดิมที่มาอยู่ในประเทศไทยใหม่นั้นจะทำอาหารไทยย่อมเป็นไปไม่ได้ แต่เมื่อได้มาเป็นลูกมือชาวจีนดังกล่าวจึงกลายเป็นผู้มีฝีมือการทำอาหารไทยไปในที่สุด อาหารหวานที่มีชื่อ เช่น แกงมัสหมั่น แกงบวน หมี่กรอบ ยำใหญ่ หมูกระจกกับน้ำพริกเผา ฯลฯ ของหวานมี หันตรา ทองหยิบ ทองหยอด ฝอยทอง สังขยา ขนมผักกาด เป็นต้น

อาหารเกาะเกร็ด

ขนมหวานเกาะเกร็ด

แกงกล้วยดิบ

แกงเขียวหวานคอมะพร้าว

แกงลูกโยนผักบุ้งโอบมะขาม

ภาพ 20 อาหารเกาะเกร็ด

(ที่มา : - เอ็ด ภิรมย์. 2548 : 70 - 71)

ด้านอาหารมอญโบราณที่หารับประทานและหาคนทำได้ยากในท้องถิ่นอื่น แต่คนเกาะเกร็ดยังทำเป็นปกติกันอยู่ คือ คะนอมจิน แกงกล้วยดิบ แกงเขียวหวานคอมะพร้าว แกงลูกโยนผักบุ้งโอบมะขามอ่อน แกงส้มมะตาด พริกกะเกลือ ข้าวแช่ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีอาหารที่ใช้หน่อกะลา เป็นส่วนประกอบ เช่น แกงเลียงหน่อกะลา ก๋วยเตี๋ยวหน่อกะลา และทอดมันหน่อกะลา (เอ็ด ภิรมย์ 2548 : 71-73)

2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่อง ศึกษาปัจจัยทางสังคม ผลกระทบ และการมีส่วนร่วมของชุมชน ต่อการท่องเที่ยวงานวัฒนธรรม ชุมชนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูล แนวคิด และอื่นๆที่มีความคล้ายคลึงกันกับสถานการณ์สิ่งที่เกิดขึ้นโดยทั่วไปดังนี้

นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2538 อ้างถึงใน สุภวรรณ โปธินาค. 2545 : 28 - 29) ในบทความเรื่อง “อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกับผลกระทบทางวัฒนธรรม” ในผ้าขาวม้า ผ้าจีน กางเกงใน และอื่นๆ ได้แสดงความคิดเห็นว่าปัญหาด้านวัฒนธรรมที่มาจากการท่องเที่ยวขึ้น เกิดจากการลอกเลียนแบบอย่างทางวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวโดยคนท้องถิ่นมีการเสพอาหารในโรงแรมชั้นดี มีการพักผ่อนในคอฟฟี่ชอป เป็นการฟุ่มเฟือยเกินกว่าฐานะของคนในท้องถิ่น เกิดการลอกเลียนแบบทางวัฒนธรรม เป็นการพึ่งพาทางวัฒนธรรมทั้งที่วัฒนธรรมเหล่านี้ไม่มีสัมพันธ์กับคนในท้องถิ่น เช่น การรับวัฒนธรรมดนตรีของวัยรุ่น เกิดหญิงขายบริการ เป็นต้น

สุริย์ บุญญาอนุพงศ์ (2539 : 12) กล่าวว่า การลงทุนในธุรกิจการท่องเที่ยวมี 2 รูปแบบ คือ อย่างเป็นทางการ (Formal Sector) และไม่เป็นแบบแผน (Informal Sector) การลงทุนแบบเป็นแบบแผนจะเป็นการลงทุนขนาดใหญ่ ที่ต้องใช้เงินลงทุนเป็นจำนวนมากมีการนำเทคโนโลยีขั้นสูงและอุปกรณ์ชั้นนำจากต่างประเทศมาใช้ ทั้งในการบริหารยังต้องใช้ผู้มีความสามารถชำนาญสูงในการดำเนินงาน ซึ่งในบางท้องถิ่นไม่อาจใช้คนในท้องถิ่นนั้นได้จะต้องจ้างคนจากถิ่นอื่นหรือคนต่างชาติมาทำ แต่การลงทุนแบบไม่เป็นแบบแผนนั้น มักเกิดขึ้นเองเมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้าไปยังท้องถิ่นนั้นเป็นจำนวนมาก โดยคนในท้องถิ่นจะคัดแปลงหรือนำเอาความรู้ ความสามารถ ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ที่มีในท้องถิ่นประกอบขึ้นมาเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว โดยคนในท้องถิ่นนั้นเป็นเจ้าของผู้ลงทุนสามารถดำเนินงานด้วยตัวเอง ในกรณีของเมืองพัทยานั้น มีการลงทุนเป็นแบบแผนได้แก่ ธุรกิจโรงแรมหรือสถานที่ตากอากาศชั้น 1 ที่ได้มาตรฐานแบบตะวันตก ซึ่งมีความหรูหราและสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างครบถ้วน นอกจากนั้นยังมีธุรกิจต่อเนื่องอีกมากมาย ได้แก่ บาร์ ในดัลลัส ภัตตาคาร ร้านขายสินค้าที่ระลึกและของพื้นเมือง ฯลฯ ในขณะที่เดียวกันได้มีการลงทุนแบบไม่เป็นแบบแผนเกิดขึ้นด้วย ธุรกิจดังกล่าวที่พบเห็นมาก ได้แก่ ธุรกิจรถสองแถว ธุรกิจบริการให้เช่าเก้าอี้ นั่งชายหาด เช่าชุดว่ายน้ำ หรือชาวประมงได้คัดแปลงเรือประมงเดิมของตนให้เป็นเรือท่องเที่ยวจนกว่านักท่องเที่ยวชมทิวทัศน์ได้น้ำ โดยคนในท้องถิ่นเป็นเจ้าของและดำเนินการเอง ผลการศึกษายังพบอีกด้วยว่า การลงทุนทั้งสองแบบนี้มีการขัดผลประโยชน์กันเกิดขึ้น เนื่องจากต่างฝ่ายต่างแย่งลูกค้ากลุ่มเดียวกัน คือ นักท่องเที่ยว อย่างไรก็ตามเท่าที่ผ่านมา การลงทุนแบบมีแบบแผนมักได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐบาล ส่วนธุรกิจแบบไม่มีแบบแผนผู้ประกอบการที่เป็นคนใน

ท้องถิ่น จะพัฒนาแบบเป็นไปตามประสบการณ์ ดังนั้น โอกาสจะพัฒนามีน้อย เนื่องจากขาดการส่งเสริมจากหน่วยงานรัฐบาลทั้งยังมีข้อจำกัดด้านเงินทุน จึงทำให้คนในท้องถิ่นไม่มีโอกาสอย่างเต็มที่ในการรับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวการเพิ่มขึ้นของรายได้และประสบการณ์เป็นไปได้น้อยสถานภาพของคนในท้องถิ่นมักเป็นเพียงลูกจ้างในโรงแรมหรือสถานตากอากาศที่มีจำนวนน้อยเท่านั้นที่เป็นเจ้าของและดำเนินการด้วยตนเองได้ ดังนั้นผลประโยชน์ที่คนในท้องถิ่นได้รับจึงแตกต่างกันไป

สุริย์ บุญญาพงศ์ (2539 : 15-16) ได้ให้ข้อเสนอถึงผลกระทบด้านบวกและด้านลบของการท่องเที่ยว แต่ก็ได้พยายามเน้นให้มีความสนใจในผลกระทบด้านลบให้มากขึ้น โดยได้เสนอผลกระทบด้านลบในทางเศรษฐกิจที่เป็นการโต้แย้งคำกล่าวที่ว่า “การท่องเที่ยวช่วยทำให้เกิดรายได้และมีการกระจายรายได้ให้แก่คนในท้องถิ่น” ทั้งนี้โดยได้แสดงให้เห็นว่าสำหรับแหล่งท่องเที่ยวที่ผู้คนยังไม่ค่อยเจริญนั้นสิ่งเหล่านี้มิได้เกิดขึ้นเพราะการที่คนในท้องถิ่นขาดความรู้และประสบการณ์ในการดำเนินงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ทำให้มีความจำเป็นที่ต้องจ้างคนต่างถิ่นที่มีระดับการพัฒนาสูงกว่าและมีความชำนาญสูงกว่ามาดำเนินงานแทน คนในท้องถิ่นเองจึงทำได้เพียงงานเล็กๆ ที่มียกระดับความสามารถในการทำงานและสถานภาพของตนขึ้นมาได้เลย ทั้งการเปลี่ยนแปลงไปสู่อาชีพที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว ยังส่งผลต่อทัศนคติ พฤติกรรม และแบบแผนในการดำเนินชีวิตแบบดั้งเดิมซึ่งมักก่อให้เกิดปัญหาตามมา

ส่วนผลกระทบทางสังคมนั้น เขาชี้ให้เห็นว่าเมื่อมีการย้ายถิ่นเข้าไปมากขึ้น จะทำให้เกิดการแข่งขันทางอาชีพขึ้น มีความขัดแย้งด้านวัฒนธรรมระหว่างคนในท้องถิ่นกับคนต่างถิ่น เกิดความวุ่นวายไม่สงบสุข

ในส่วนของวัฒนธรรม การท่องเที่ยวได้มีบทบาทช่วยให้ศิลปกรรมและวัฒนธรรมท้องถิ่นไม่สูญไปตามยุคสมัย แต่ก็ทำให้ศิลปกรรมและวัฒนธรรมเหล่านี้เปลี่ยนไปสู่ “ศิลปะเพื่อการค้า” ทำให้เกิดการอนุรักษ์และพัฒนาศิลปวัฒนธรรมไว้เพื่อการท่องเที่ยว ซึ่งภายหลังก็มักประสบปัญหาการสูญเสียเอกลักษณ์และคุณค่าทางศิลปกรรม ทั้งนี้เนื่องจากบทบาทด้านการตลาดเพื่อการท่องเที่ยวได้เข้ามามีอิทธิพลมากเกินไป

วนิดา วิชัยประเสริฐกุล (2541:73-85) ได้ทำการศึกษาถึงผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีต่อสภาพแวดล้อมเมืองพัทยา โดยจำแนกออกเป็นผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ทางเศรษฐกิจ และทางสังคม ได้ผลการศึกษาดังนี้ ผลกระทบด้านบวกต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพลักษณะผลกระทบที่เกิดขึ้นได้แก่ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาที่ดินสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ ได้แก่ การสร้างงานสร้างอาชีพ และสภาพแวดล้อมทางสังคมได้แก่ การเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว ส่วนผลกระทบด้านลบต่อสภาพแวดล้อมทาง

กายภาพ ลักษณะผลกระทบที่เกิดขึ้น ได้แก่ การพังทลายของชายหาด น้ำเสีย ปัญหายุยะ การขาดแคลนน้ำประปา การจราจรคับคั่งและติดขัด การขยายตัวของสิ่งปลูกสร้างโดยขาดการควบคุม การขัดแย้งการใช้ประโยชน์ที่ดิน การถูกล้ำพื้นที่สาธารณะ สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ ได้แก่ การกว้านซื้อที่ดิน ค่าครองชีพสูงขึ้น และสภาพแวดล้อมทางสังคม ได้แก่ สถิติคดีอาญาสูงขึ้น

จามะรี เชียงทอง (2541 : 64-72) ได้ทำการวิจัยเรื่องการท่องเที่ยวและผลกระทบต่อคนเลี้ยงช้างในจังหวัดสุรินทร์ ในด้านผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ผลกระทบจากการท่องเที่ยวเมื่อเปรียบเทียบกับปัจจัยการผลักดันการเปลี่ยนแปลงจากแหล่งอื่น นับว่าน้อยมาก ในเชิงเศรษฐกิจ แม้รายได้ที่คนเลี้ยงช้างได้รับระหว่างงานช้างสุรินทร์จะไม่มากนัก แต่งานแสดงช้างทำให้ช้างสุรินทร์เป็นที่รู้จักทั่วไป ในเชิงสังคมและวัฒนธรรม สังคมช่วยเหลือกูด (คนเลี้ยงช้าง) มีแนวโน้ม “เปิด” มาตั้งแต่ก่อนท่องเที่ยว ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม เช่น ภาษาพูด (อีสาน/ไทยกลาง) บ้านเรือน การแต่งกาย อาหารการกิน และศาสนา (พุทธ) ซึ่งเข้ามาผสมผสานกับการนับถือผีแบบเดิม อย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวก็มีส่วนช่วยหรือฟื้นฟูให้คนช่วยเหลือกูด คิดค้นความเป็นอยู่ในอดีตของตนเพื่อสร้างความภาคภูมิใจในความเป็นคนชนชาติกูด (มากกว่าช่วยเหลือซึ่งเป็นคำเรียกจากคนนอก) จากผลการศึกษารูปได้ว่า งานแสดงช้างสุรินทร์นั้นได้กลายเป็น “ประเพณี” การปฏิบัติซึ่งถือเป็นหน้าเป็นตาของจังหวัด มีความคาดหวังว่างานช้างสุรินทร์ซึ่งมีการถ่ายทอดโทรทัศน์ไปทั่วประเทศจะเป็นเสมือนการโฆษณาประชาสัมพันธ์ให้คนรู้จัก และเดินทางมาเยี่ยมชม ซึ่งหากเป็นเช่นนั้นได้และรายได้จากนักท่องเที่ยวมีเพียงพอ ช้างก็ไม่จำเป็นต้องออกไปเดินทางเร่ร่อนอีกต่อไป

การท่องเที่ยวเป็นอีกหนึ่งในกระบวนการที่รัฐบาลไทยเลือกใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นในประเทศ เพราะการท่องเที่ยวทำให้เกิดรายได้สูงแก่ประเทศ แต่การนำการท่องเที่ยวมาใช้เป็นเครื่องมือแต่ขาดการแนะนำหรือแผนปฏิบัติการที่เป็นรูปธรรม ย่อมทำให้เกิดผลเสียมากกว่าผลดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างแนวความคิดใหม่ให้คนในท้องถิ่นหันมาพึ่งการท่องเที่ยวเป็นหลัก ถ้าไม่มีนักท่องเที่ยวแล้วผลที่เกิดขึ้นย่อมน่ากลัวและรุนแรงมากกว่าการที่คนในชุมชนยังชีพแบบเกษตรกรรมเพื่อเลี้ยงตนเอง ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจน เช่น ที่หมู่บ้านถวาย จังหวัดเชียงใหม่ อาศัยการแกะสลักไม้ขายให้แก่นักท่องเที่ยวอันเป็นสินค้าพื้นเมืองประเภทที่ระลึก แทบทุกครัวเรือนในชุมชนมีอาชีพแกะสลักไม้ หรือกรณีของชาวเขาที่หมู่บ้านแม่ว คอยปุย ซึ่งเดิมชาวเขาเหล่านี้มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ตามแนววัฒนธรรมเดิมของตนและมีอาชีพหลักทางการเกษตร การทอผ้า ขณะเดียวกันจะเลี้ยงดูลูกโดยการแบกสะพายไว้บนหลังติดตัวไปด้วย แต่ปัจจุบันการท่องเที่ยวทำให้ชาวเขาละทิ้งวัฒนธรรมเดิมของตนอย่างสิ้นเชิง โดยแปรสภาพการดำรงชีวิตจากการ

เกษตรกรรมมาเป็นการค้าขาย ฝากอนาคตไว้กับการท่องเที่ยว หากวันใดที่ป่าหมดและไม่มีนักท่องเที่ยว คนเหล่านี้จะมีชีวิตความเป็นอยู่อย่างไร (รติกา อังกูร. 2542 : 122)

ปรีดา เฉลิมเผ่า และ โสวัตริ ฒ ถกลาง(2540 : 35-48) ได้แปลและเรียบเรียงบทความของ ม.ร.ว.อภินันท์ รพีพัฒน์ คือ Tourism and Culture : Bang-Fai Festival in Esarn. 1992 ในชื่อเรื่อง การท่องเที่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณีบุญบั้งไฟในภาคอีสาน ได้ผลการศึกษาดังนี้ วัฒนธรรมมีการคลี่คลายเปลี่ยนแปลงไปอยู่เรื่อย ทรานส์ฟอร์มที่สังคมและความเชื่อของคนเกิดการเปลี่ยนแปลง การท่องเที่ยวไม่ได้ทำลายหรือส่งเสริมวัฒนธรรม แต่วิธีการที่เราจัดการกับการท่องเที่ยวต่างหากที่สำคัญ แต่การศึกษานี้ได้ชี้ให้เห็นว่าการท่องเที่ยวก็สามารถจะมีผลในทางที่ดี และมีส่วนช่วยรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่นได้เช่นกัน การที่ส่วนใดส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นเครื่องดึงดูดนักท่องเที่ยวในระดับชาติ มีผลให้ชาวบ้านในท้องถิ่นเกิดความรู้สึภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตน การท่องเที่ยวอาจสามารถกลายเป็นเครื่องมือที่ช่วยรักษาส่วนของวัฒนธรรมที่มีคุณค่าไว้ได้ แต่การที่จะกระทำเช่นนั้นได้ เราต้องไม่ไปเปลี่ยนวัฒนธรรมของเราเองเพื่อให้เข้ากับบริบทและความชอบของนักท่องเที่ยว สิ่งที่เราควรทำคือ ทำให้นักท่องเที่ยวรู้จักและเข้าใจวัฒนธรรมของเรา จนสามารถช่วยรักษาวัฒนธรรมของเราด้วย

ศุภวรรณ โพธิ์นาค (2545 : 4) พบว่าการท่องเที่ยวที่เป็นมาในอดีต และในรูปแบบที่เป็นอยู่ในปัจจุบันของเกาะล้าน ได้ก่อให้เกิดผลกระทบทั้งทางด้านบวก และทางด้านลบต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน ด้านบวกคือ การท่องเที่ยวทำให้มีความหลากหลายของทางเลือกในการประกอบอาชีพมากขึ้น และก่อให้เกิดรายได้แก่ครัวเรือน ชุมชน ซึ่งเป็นทางเลือกนอกเหนือจากการทำประมงรายย่อย ดังนั้นหากว่าชุมชนสามารถรักษาสภาพแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติได้แก่ หากทรายและแนวปะการังใต้น้ำ ให้รอดพ้นจากผลกระทบที่มาจากขยะและน้ำเสียจากชุมชน และรักษาบริการที่ดี ยังทำให้เป็นที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาท่องเที่ยวต่อไปได้ ก็จะทำให้การท่องเที่ยวมีความยั่งยืนอยู่ต่อไป ในส่วนด้านลบ คือจำนวนแรงงานต่างถิ่นที่เข้ามาในชุมชน อาจก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้ง การแก้ไขคือการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการสอดส่องดูแลพฤติกรรม และการสร้างจิตสำนึกการเป็นเจ้าของของชุมชน ส่วนปัญหาใหญ่อีกปัญหาหนึ่งคือ เรื่องขยะ และน้ำเสีย ที่มาจากนักท่องเที่ยวเนื่องจากยังไม่มีจัดการวางแผนจากทางภาครัฐ และภาคประชาชนกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย

มณฑล จันทร์แจ่มใส (2541 : 123) พบว่าทัศนคติของชุมชนท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเกาะมุก จังหวัดตรัง เกี่ยวกับเรื่องปัญหาอาคารและสิ่งปลูกสร้าง โดยเฉพาะในแหล่งท่องเที่ยวที่มีความนิยมสูงก่อให้เกิดการสร้างอาคาร โดยขาดการควบคุมด้านรูปแบบ ความสูงของ

อาคารก่อให้เกิดปัญหาด้านทัศนียภาพ นอกจากนี้ยังมีความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องบริเวณที่พักอาศัยของชุมชนและบริเวณชายหาดเห็นว่าไม่ควรมีความสูงเกิน 4 ชั้น

สุมาลี ภาวสุทธิไพสิฐ (2541 : 12) ได้วิจัยเรื่อง ระบบสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บริเวณอุทยานแห่งชาติ เขาชะเมา-เขาวง จังหวัดระยอง ได้กล่าวถึงผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม ก่อให้เกิดปัญหาด้านเพศพาณิชย์ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสังคมและวัฒนธรรม เช่น การแพร่เชื้อของโรคเอดส์ การล่อลวงผู้หญิงและเด็ก ยาเสพติด เป็นต้น

การร่วมมือกันจากหลายๆฝ่าย เพื่อจะได้มาซึ่งข้อมูล ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในพื้นที่นั้นๆ มีความสำคัญมาก ต่อการกำหนดแนวทางในด้านการพัฒนาอย่างบูรณาการ ในเรื่องปัญหาต่างๆ ผลกระทบ หรือความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับพื้นที่นั้นๆ ควรให้ความสำคัญกับข้อมูลของคนในพื้นที่มากที่สุด เพราะรับรู้สภาพปัญหาดี ที่สุดคือคนในพื้นที่นั่นเอง และในมุมมองในแง่ของผลกระทบที่เกิดขึ้น โดยรวม ก็คงหนีไม่พ้นทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งในแต่ละประเด็น นั้นก็สามารถที่จะแบ่งออกเป็น ผลกระทบทางด้านบวก และลบ ในการที่จะแก้ไขปัญหาก็เกิดขึ้นกับพื้นที่นั้นๆ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการสำรวจเก็บข้อมูลข้อเท็จจริงจากในพื้นที่ แล้วนำมาวิเคราะห์พิจารณา ในประเด็นในด้านต่างๆ ว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นทั้งทางบวก และลบนั้น ะไรมากกว่ากันอย่างไรมีเหตุผลโดยยึดหลักว่าผลที่ได้รับนั้นเป็นประโยชน์แก่ชุมชน

เครื่องมือที่สามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในประเทศอีกหนึ่งทางก็คือการท่องเที่ยว เพราะการท่องเที่ยวนั้นนำมาซึ่งรายได้ เม็ดเงินที่ไหลเข้าสู่ประเทศต่อปีนั้นเป็นจำนวนมากที่ส่งผลต่อเศรษฐกิจของประเทศ การวางแผนปฏิบัติ การส่งเสริมในเรื่องของการท่องเที่ยว อย่างเป็นรูปธรรม ย่อมเกิดผลดีมากกว่าผลเสีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากว่ามีการปลูกจิตสำนึกใหม่แก่คนในท้องถิ่น ในชุมชนนั้นๆรับรู้ถึงการที่มีแหล่งทรัพยากรที่มีค่าของตน ให้เกิดความภูมิใจ หวงแหน ในวัฒนธรรมวิถีชีวิตที่ดีของตนนั้น ปัญหาสังคมต่างๆก็จะลดน้อยลงไปด้วย

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยนี้มุ่งศึกษาเรื่องปัจจัยทางสังคม ผลกระทบ และ การมีส่วนร่วมของชุมชน ต่อ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี โดยมองถึงภาพรวม ของพื้นที่และชุมชนที่รวมตัวกันเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้ดีขึ้น และการศึกษาวิจัย ในครั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่ามีส่วนช่วยให้ทราบถึงความต้องการที่แท้จริงของชุมชน ในการตัดสินใจเลือก แนวทางเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนต่อไป โดยผู้วิจัยนั้นได้วางประเด็น ของการศึกษาในพื้นที่ทั้งหมดของเกาะเกร็ด ที่อยู่ในการดูแลและรับผิดชอบของหน่วยงานต่างๆ และประชาชนในพื้นที่ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยดังนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกที่จะทำการศึกษาพื้นที่ทั้งหมดของเกาะเกร็ด เนื่องจากผู้วิจัยมี ภูมิลำเนาอยู่ที่อำเภอปากเกร็ดซึ่งใกล้เคียงกับชุมชนเกาะเกร็ด และต้องการเห็นการพัฒนาการ ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรมของเกาะเกร็ดที่มีศักยภาพในการพัฒนามากขึ้นและยั่งยืน จึงเลือก พื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ทำการศึกษา

3.1.1 กลุ่มตัวอย่าง การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้หลักการ โดยใช้ค่าจากตารางสำเร็จรูปของยามานะ (Yamane, 1960 อ้างถึงใน สุวิมล ติรกานันท์, 2546 : 198 - 202) โดยประชากรที่ทำการวิจัยในครั้งนี้มีหน่วยเป็นครัวเรือนซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 1,190 ครัวเรือน จากการเทียบจากตารางจะอยู่ในช่วงของประชากรระหว่าง 1,000 ถึง 1,500 หน่วย ก็จะได้จำนวน ของกลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้เท่ากับ 316 ครัวเรือน ที่ระดับความเชื่อมั่นที่ 95 %

3.1.2 การสุ่มตัวอย่าง จากกลุ่มตัวอย่างที่ได้จำนวน 316 ครัวเรือน ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบ หลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) โดยคำนวณจากกลุ่มตัวอย่างของประชากรในชุมชนที่อาศัย อยู่บนเกาะเกร็ดนั้นได้มีการแบ่งออกเป็น 7 หมู่บ้าน ขั้นตอนการสุ่มตัวอย่างดังนี้

1) เมื่อได้ข้อมูลจำนวนประชากรทั้งหมดที่อาศัยอยู่บนเกาะเกร็ด ซึ่งในแต่ละ หมู่บ้านจะมีจำนวนครัวเรือนแตกต่างกันไป

2) นำมาจำแนกเป็นสัดส่วนจำนวนครัวเรือนของแต่ละหมู่บ้าน ขั้นตอนนี้จะทราบจำนวนของกลุ่มตัวอย่างว่าในแต่ละหมู่บ้านนั้นมีจำนวนเท่าไร เป็นการกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบโควตา (Quota Sampling)

3) ในแต่ละหมู่บ้านได้นำจำนวนครัวเรือนแต่ละหมู่บ้านมาทำการสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย (Simple Random Sampling) คือการจับฉลากตามเลขที่บ้านของหมู่บ้านนั้นๆ ขั้นตอนนี้จะได้เป้าหมายของกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยต้องการในการเก็บข้อมูล ในกรณีที่การจับฉลากตามเลขที่บ้านนั้น แล้วไม่มีเจ้าของบ้านอยู่ กล่าวคือครัวเรือนนั้นไม่สามารถที่จะให้ข้อมูลได้ ผู้วิจัยมีความจำเป็นต้องปรับแผนเพื่อให้สามารถที่จะได้ข้อมูลมา โดยการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) โดยเข้าไปเก็บข้อมูลจากบ้านเลขที่ ที่อยู่ในหมู่บ้านนั้น ซึ่งต้องไม่ซ้ำกับบ้านเลขที่จับฉลากอยู่

4) ผู้วิจัยสอบถามข้อมูลจากตัวแทนครัวเรือนครั้งละ 1 คน

3.1.3 การแบ่งขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จากจำนวนของประชากรทั้งหมดที่อาศัยอยู่บนเกาะเกร็ดมีจำนวนทั้งสิ้น 1,190 ครัวเรือน ผู้วิจัยได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในครั้งนี้จำนวน 316 ครัวเรือน ซึ่งได้แบ่งเป็น 7 หมู่บ้าน โดยการจำแนกเป็นอัตราส่วนของครัวเรือนที่พักอาศัยของประชากร ซึ่งมีรายละเอียดตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตาราง 7 แสดงจำนวนของกลุ่มตัวอย่างที่เก็บข้อมูลจำแนกตามหมู่บ้าน

หมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน	สัดส่วน (%)	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
1. บ้านลัดเกร็ด	223	18.7	59
2. บ้านศาลากุลนอก	240	20.1	64
3. บ้านศาลากุลใน	186	15.6	50
4. บ้านคลองสระน้ำอ้อย	103	8.6	27
5. บ้านท่าหน้า	213	17.8	57
6. บ้านเสาธงทอง	144	12.1	38
7. บ้านโอง่าง	81	6.8	21
รวม	1,190	100	316

3.1.4 คุณลักษณะของประชากร

- 1) ประชาชนที่อาศัยอยู่บนเกาะเกร็ดที่มีภูมิลำเนาตั้งอยู่บนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ซึ่งมีอายุระหว่าง 18 ปีขึ้นไป
- 2) ผู้นำชุมชนหรือเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการดูแลพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของตำบลเกาะเกร็ด

กำหนดให้จำนวนครัวเรือนเป็นตัวแทนประชากรตัวอย่าง คือจำนวนครัวเรือนในตำบลเกาะเกร็ด เท่ากับ 1,190 ครัวเรือน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษาถึงผลกระทบ ปัจจัยทางสังคม และการมีส่วนร่วมของประชาชน ต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนเกาะเกร็ด ตามแนวคิดของการพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกัน เพื่อเป็นประโยชน์ต่อชุมชนในอนาคต ดังนั้นในขั้นตอนของการวิจัย ผู้วิจัยมีความจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการศึกษาในเรื่องของความเป็นมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และการเปลี่ยนแปลงของชุมชนไปพร้อมๆกัน รวมถึงการศึกษาถึงผลกระทบของการพัฒนาต่อชุมชนด้วย

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล คือแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์

3.2.1 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยได้มีการสร้างเครื่องมือที่ใช้สำหรับการเก็บข้อมูล โดยมีการรวบรวมข้อมูลที่สำคัญต่อการนำมาสร้างเป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ดังนี้

- 1) ศึกษาจากเอกสาร ที่มีข้อมูลเป็นประโยชน์ต่อการนำมากำหนดเป็นหัวข้อของคำถามในแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์
- 2) สอบถามแนวคิดข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ ในประเด็นคำถามต่างๆที่สำคัญต่อการสร้างแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์
- 3) ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์
- 4) สอบถามปัญหาที่เกิดขึ้นจากคนในพื้นที่ทำการวิจัยเพื่อนำข้อมูลที่ได้ขึ้นมา กำหนดเป็นประเด็นคำถามในแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์
- 5) นำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมมาสร้างเป็นประเด็นคำถาม ซึ่งจะอยู่ในแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์
- 6) ทำการปรับแก้กับอาจารย์ที่ปรึกษาในเรื่องของการกำหนดประเด็นคำถามที่ถูกต้องมากที่สุด จากนั้นส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่านทำการตรวจสอบความ

สอดคล้อง ความตรงของเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้ส่งไป และรับ
กลับพร้อมข้อเสนอแนะที่ทางนักวิชาการหรือผู้ทรงคุณวุฒิให้กลับมาแก้ไข ซึ่งมีรายชื่อดังต่อไปนี้

(1) ดร.สายฝน เสกขุนทด อาจารย์ประจำคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านสถิติ

(2) อาจารย์วิชัย พงษ์โหมค อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านภาษา

(3) นางสมัย หนูเปีย ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 1 ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี เป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านเนื้อหา

7) การหาค่าความเชื่อถือ (Reliability) ของเครื่องมือดังนี้

(1) โดยวิธีการคำนวณหาค่าความสอดคล้องของคำถามและวัตถุประสงค์
(Item – Objective Congruence Index : IOC) ซึ่งได้เท่ากับ 0.97

(2) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับ ชุมชนตลาดศรีปากเกร็ดที่มี
ลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาจำนวน 20 คนแล้ว นำแบบสอบถามนั้นมาทำการทดสอบ
หาความเชื่อมั่นแบบสอบถามโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แอลฟาของครอนบาค
(Cronbach 's Coefficient Alpha) (สุวิมล ติรกันันท์. 2546 : 153) ได้เท่ากับ 0.732 จึงนำ
แบบสอบถาม ไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างได้

3.2.2 เครื่องมือเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม โดยแบ่งส่วนดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 คำถามที่เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปด้านตัวบุคคลที่อาศัยในชุมชนเกาะเกร็ด
ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่อาศัยอยู่บนเกาะเกร็ด

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนเกาะเกร็ด
แบ่งออกเป็น 4 ส่วนซึ่งแบ่งเป็นหัวข้อมีดังนี้คือ

(1) ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมทางศาสนา

(2) อาหารพื้นเมืองและเครื่องแต่งกาย

(3) ภาษา

(4) สิ่งของเครื่องใช้ที่ผลิตขึ้นในชุมชน

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงของการจัดให้เกาะเกร็ดเป็น
แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ด้านมีดังนี้คือ

(1) ผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ

(2) ผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงด้านสังคม

(3) ผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรม

(4) ผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อม

ส่วนที่ 4

(1) ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นบนเกาะเกร็ดในปัจจุบัน

3.2.3 แบบสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้เตรียมหัวข้อในการสัมภาษณ์ โดยแยกเป็นประเด็นดังนี้

- 1) ประวัติความเป็นมาของชุมชนเกาะเกร็ดจากอดีตถึงปัจจุบัน
- 2) ลักษณะเด่นทางด้านวัฒนธรรมของชุมชน
- 3) ปัจจัยทางสังคมที่มีส่วนช่วยในการรักษาวัฒนธรรมชุมชน
- 4) ผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นที่จัดให้เกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยว
- 5) ผลกระทบความเปลี่ยนแปลงด้านการพัฒนา
- 6) ทิศทางหรือแนวทางในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนเกาะเกร็ดในอนาคตควร

เป็นอย่างไร

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองส่วนหนึ่ง และอีกส่วนหนึ่งได้รับการช่วยเหลือจาก พันจ่าอากาศเอกสรรค์ ชื่นพันธ์ ผู้เป็นเจ้าของร้านทอดมันหน่อทะเลรสเค็ม ซึ่งเป็นคนในพื้นที่ของเกาะเกร็ด ในการที่จะช่วยแจกแบบสอบถาม ซึ่งเวลาของการเก็บข้อมูลนั้นผู้วิจัยได้ใช้เวลา 3 เดือน ตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม ถึง 1 ตุลาคม พ.ศ. 2548 โดยกลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 316 ครัวเรือน ซึ่งแบ่ง 7 หมู่เป็นอัตราส่วนตามรายหมู่บ้าน

ส่วนในเรื่องของการสัมภาษณ์นั้นผู้วิจัยได้มีการจัดทำเวทีชาวบ้าน เป็นการสัมภาษณ์ผู้ที่อาศัยอยู่บนเกาะเกร็ดได้แก่ชาวบ้าน ผู้ที่มีตำแหน่งทางสังคม ต่างๆ จำนวน 10 ท่าน เป็นการสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group) ในวันที่ 12 สิงหาคม พ.ศ. 2548 ที่ผ่านมา สถานที่บริเวณที่ทำการผู้ใหญ่บ้านหมู่ 1 ในประเด็นหัวข้อที่ได้จัดเตรียมไว้ในเครื่องมือแบบสัมภาษณ์

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปด้านตัวบุคคลที่อาศัยในชุมชนเกาะเกร็ด

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนเกาะเกร็ด

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงของการจัดให้เกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ส่วนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นบนเกาะเกร็ดในปัจจุบัน

3.4.1 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1) ค่าร้อยละ

2) การจัดลำดับข้อมูลจากมากไปหาน้อย 5 ลำดับ

โดยในส่วนที่ 1, 2, และ 3 โดยใช้ค่าความถี่ร้อยละในการวิเคราะห์ข้อมูล เฉพาะในส่วนที่ 4 เท่านั้นจะใช้ค่าความถี่ร้อยละ และการเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 5 ลำดับ

3.4.2 การวิเคราะห์ข้อมูล จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ปัจจัยทางสังคม ผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงต่อวัฒนธรรมของการจัดให้เกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยวขึ้น นำมาทำการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Research) ด้วยการนำเอาข้อมูลทุกส่วนที่ได้โดยวิธีการ จดบันทึก บันทึกเสียงขณะการสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group) และเอกสารข้อมูลต่างๆที่เกี่ยวข้อง นำมาร่วมกันวิเคราะห์ผล เพื่อตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเรื่อง ศึกษาปัจจัยทางสังคม ผลกระทบ และ การมีส่วนร่วมของชุมชน ต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยได้กำหนดหัวข้อการนำเสนอ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือจากเก็บข้อมูลจาก กลุ่มตัวอย่างจำนวน 316 คน ได้รับแบบสอบถามคืนจำนวน 316 ชุด คิดเป็น 100 เปอร์เซ็นต์ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอในรูปแบบของตารางประกอบคำบรรยายดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ที่ตอบแบบสอบถาม ใช้คำร้อยละในการวิเคราะห์ข้อมูล

ส่วนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชนเกาะเกร็ด ใช้คำร้อยละในการวิเคราะห์ข้อมูล

ส่วนที่ 3 ผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลง ของการจัดให้เกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยใช้คำร้อยละในการวิเคราะห์ข้อมูล

ส่วนที่ 4 สภาพของปัญหาที่เกิดขึ้นบนเกาะเกร็ดในปัจจุบัน โดยใช้คำร้อยละในการวิเคราะห์ข้อมูล จากนั้นนำมาทำการจัดลำดับจากมากที่สุด ไปหาน้อยที่สุด 5 ลำดับ

4.1 ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ที่ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 8 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ที่ตอบแบบสอบถาม

	จำนวน	ร้อยละ
ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ที่ตอบแบบสอบถาม	n = 316	
เพศ		
ชาย	195	61.7
หญิง	121	38.3

ตาราง 8 (ต่อ) ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ที่ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ที่ตอบแบบสอบถาม		จำนวน n = 316	ร้อยละ
อายุ			
	น้อยกว่า 21 ปี	16	5.1
	21 - 30 ปี	60	19.0
	31 - 40 ปี	109	34.5
	41 - 50 ปี	51	16.1
	50 ปีขึ้นไป	80	25.3
การศึกษา			
	ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	48	15.2
	มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า	64	20.3
	อนุปริญญา/ปวส.	126	39.8
	ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	48	15.2
	สูงกว่าปริญญาตรี	30	9.5
ศาสนา			
	พุทธ	259	82.0
	อิสลาม	34	10.8
	คริสต์	22	7.0
	อื่นๆ	1	0.3
อาชีพ			
	พนักงานบริษัทเอกชน	62	19.6
	รับราชการ/ รัฐวิสาหกิจ	62	19.6
	ค้าขาย หรือธุรกิจส่วนตัว	116	36.7
	เกษตรกร	54	17.1
	อื่นๆ	22	7.0

ตาราง 8 (ต่อ) ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ที่ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ที่ตอบแบบสอบถาม	จำนวน n = 316	ร้อยละ
ระยะเวลาที่อาศัยอยู่บนเกาะเกร็ด		
น้อยกว่า 2 ปี	3	0.9
2 - 5 ปี	5	1.6
6 - 10 ปี	87	27.5
มากกว่า 10 ปีขึ้นไป	221	69.9

จากตาราง 8 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ที่ตอบแบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 316 คน ครัวเรือน เมื่อนำผลการศึกษามาวิเคราะห์ พบว่า

กลุ่มตัวอย่างเป็นตัวแทนครัวเรือนที่อาศัยอยู่บนเกาะเกร็ดแบ่งเป็น เพศชายมีจำนวน 195 คน

คิดเป็นร้อยละ 61.7 และเพศหญิงมีจำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 38.3

อายุของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนครัวเรือนส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 31 - 40 ปี มีจำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 34.5 รองลงมาตามลำดับ คืออายุ 51 ปีขึ้นไป มีจำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 25.3 รองลงมาอายุ 21 -30 ปี มีจำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 19.0 รองลงมาอายุ 41-50 มีจำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 16.1 และน้อยกว่า 21 ปี มีจำนวน 16 คนคิดเป็นร้อยละ

วุฒิการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ผู้สำเร็จการศึกษาระดับอนุปริญญา/ปวส. มีจำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 39.8 รองลงมาตามลำดับคือ ผู้สำเร็จการศึกษามัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า มีจำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 20.3 ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า มีจำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 15.2 ประถมศึกษาหรือต่ำกว่ามีจำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 15.2 และการศึกษาในระดับสูงกว่าปริญญาตรี มีจำนวน 30 คิดเป็นร้อยละ 9.5

ศาสนาที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่นับถือคือ ศาสนาพุทธ มีจำนวน 259 คิดเป็นร้อยละ 82.0 รองลงมาตามลำดับคือ ศาสนาอิสลามมีจำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 10.8 ศาสนาคริสต์มีจำนวน 22.0 คน คิดเป็นร้อยละ 7.0 และผู้นับถือศาสนาอื่น ๆ นอกเหนือจากที่กล่าวมามีจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.3

อาชีพของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้แก่ ค้าขาย หรือธุรกิจส่วนตัวมีจำนวน 116 คน คิดเป็นร้อยละ 36.7 รองลงมาตามลำดับคือ รับราชการ/ รัฐวิสาหกิจมีจำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 19.6 พนักงานบริษัทเอกชนมีจำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 19.6 เกษตรกรมีจำนวน 54 คิดเป็นร้อยละ 17.1 และประกอบอาชีพอื่นๆนอกจากที่กล่าวมามีจำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 7.0

ระยะเวลาที่อาศัยอยู่บนเกาะเกร็ดกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ มากกว่า 10 ปีขึ้นไปมีจำนวน 221 คน คิดเป็นร้อยละ 29.9 รองลงมาตามลำดับคืออาศัยอยู่ระหว่าง 6 - 10 ปี มีจำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 27.5 อาศัยอยู่ระหว่าง 2 - 5 ปี มีจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.6 และ อาศัยอยู่ 1 ปีหรือน้อยกว่ามีจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 0.9 เป็นตัวอย่างในการศึกษาในครั้งนี้

4.2 ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชนเกาะเกร็ด

ตารางที่ 9 การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชนเกาะเกร็ด

ประเด็น	มากเป็นประจำ		ปานกลาง		น้อย/ไม่เกิดขึ้นเลย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ด้านขนบธรรมเนียมประเพณีทางศาสนา						
1. ร่วมกันทำบุญในเทศกาลวันสงกรานต์	96	30.4	183	57.9	37	11.7
2. เข้าร่วมพิธีตักบาตรเทโวและตักบาตรดอกไม้ในวันออกพรรษา	133	35.8	165	52.2	38	12.0
3. เข้าร่วมหล่อเทียนเข้าพรรษาและแห่เทียนเข้าพรรษาไปถวายตามวัดในชุมชนเกาะเกร็ด	79	25.0	196	62.0	41	13.0
4. ร่วมกันทำบุญในเทศกาลอื่นๆในรอบปี	102	32.3	168	53.2	46	14.5
5. เข้าร่วมพิธีต่างๆ เช่น งานบวช งานแต่งงาน งานศพ แบบชาวมอญ	93	29.5	202	63.9	21	6.6

ตารางที่ 9 (ต่อ) การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชนเกาะเกร็ด

ประเด็น	มากเป็นประจำ		ปานกลาง		น้อย/ไม่เกิดขึ้นเลย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ด้านอาหารพื้นเมือง และการแต่งกาย						
6. ทำอาหารต่างๆที่เป็นอาหารของ ชาวมอญ	50	15.8	201	63.6	65	20.6
7. รับประทานอาหารมอญ	59	18.7	206	65.2	51	16.1
8. ทำอาหารมอญเพื่อการขาย	62	19.6	133	42.1	121	38.3
9. แต่งกายชุดมอญเมื่อมีโอกา	80	25.3	152	48.1	84	26.6
10. ใช้เครื่องแต่งหน้าของชาว มอญ	69	21.9	141	44.6	106	33.5
11. พูดภาษามอญ	20	6.3	158	50.0	138	43.7
12. ไปมาหาสู่ พูดคุยกับเพื่อนบ้านที่ เป็นชาวมอญ	98	31.0	149	47.2	69	21.8
13. อ่านหนังสือหรือบทความที่เป็น ภาษามอญ	25	7.9	154	48.7	137	43.4
14. พูดภาษามอญกับคนในครอบครัว ของท่าน	20	6.3	155	49.1	141	44.6
15. แต่งวรรณกรรมมอญประเภทร้อย แก้วและร้อยกรอง	28	8.9	97	30.7	191	60.4
ด้านสิ่งของเครื่องใช้ที่ผลิตขึ้นใน ชุมชน						
16. ให้อะไรที่ระลึกแก่บุคคลสำคัญ ของท่าน โดยเป็นสิ่งของเครื่องใช้ที่ ผลิตขึ้นบนเกาะเกร็ด	99	31.3	178	56.4	39	12.3
17. ใช้เครื่องปั้นดินเผาที่ผลิตขึ้นบน เกาะเกร็ด	96	30.4	187	59.2	33	10.4

ตารางที่ 9 (ต่อ) การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชนเกาะเกร็ด

ประเด็น	มากเป็นประจำ		ปานกลาง		น้อย/ไม่เกิดขึ้นเลย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
18. สะสมเครื่องปั้นดินเผาที่ผลิตขึ้นบนเกาะเกร็ด	70	22.2	188	59.5	58	18.4
19. มีหน่วยงานของทางราชการมาให้ความรู้เกี่ยวกับการทเครื่องปั้นดินเผา	93	29.4	182	57.6	41	13.0
20. รับทราบว่ามีร้านค้าจากภายนอกมาตั้งซื้อ สั่งทำ เครื่องปั้นดินเผาจากชุมชนเกาะเกร็ด	99	31.3	188	59.5	29	9.2

จากตาราง 9 การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชนเกาะเกร็ดจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 316 ครั้วเรือน เมื่อนำผลการศึกษามาวิเคราะห์ พบว่า

ด้านขนบธรรมเนียมประเพณีทางศาสนา

1. ร่วมกันทำบุญในเทศกาลวันสงกรานต์ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 183 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 57.9 มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง รองลงมาจำนวน 96 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 30.4 มีส่วนร่วมในระดับมาก ทำเป็นประจำ และ จำนวน 37 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 11.7 มีส่วนร่วมในระดับน้อย/ไม่เกิดขึ้นเลย ตามลำดับ

2. เข้าร่วมพิธีตักบาตรเทโวและตักบาตรดอกไม้นในวันออกพรรษา กลุ่มตัวอย่างจำนวน 165 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 52.2 มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง รองลงมาจำนวน 113 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 35.8 มีส่วนร่วมในระดับมาก ทำเป็นประจำ และ จำนวน 38 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 12.0 มีส่วนร่วมในระดับน้อย/ไม่เกิดขึ้นเลย ตามลำดับ

3. เข้าร่วมหล่อเทียนเข้าพรรษาและแห่เทียนเข้าพรรษาไปถวายตามวัดในชุมชนเกาะเกร็ด กลุ่มตัวอย่างจำนวน 196 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 62.0 มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง รองลงมาจำนวน 79 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 25.0 มีส่วนร่วมในระดับมาก/ทำเป็นประจำ และ จำนวน 41 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 13.0 มีส่วนร่วมในระดับน้อย/ไม่เกิดขึ้นเลย ตามลำดับ

4. ร่วมกันทำบุญในเทศกาลอื่นๆในรอบปี กลุ่มตัวอย่างจำนวน 168 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 53.2 มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง รองลงมาจำนวน 102 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 32.3 มีส่วน

ร่วมในระดับมาก/ทำเป็นประจำ และ จำนวน 46 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 14.5 มีส่วนร่วมในระดับน้อย/ไม่เกิดขึ้นเลย ตามลำดับ

5. เข้าร่วมพิธีต่างๆ เช่น งานบวช งานแต่งงาน งานศพ แบบชาวมอญ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 202 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 63.9 มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง รองลงมาจำนวน 93 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 29.5 มีส่วนร่วมในระดับมาก/ทำเป็นประจำ และ จำนวน 21 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 6.6 มีส่วนร่วมในระดับน้อย/ไม่เกิดขึ้นเลย ตามลำดับ

ด้านอาหารพื้นเมือง และการแต่งกาย

6. ทำอาหารต่างๆที่เป็นอาหารของชาวมอญ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 201 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 63.6 มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง รองลงมาจำนวน 65 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 20.6 มีส่วนร่วมในระดับน้อย/ไม่เกิดขึ้นเลย และจำนวน 50 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 15.8 มีส่วนร่วมในระดับมาก/ทำเป็นประจำ ตามลำดับ

7. รับประทานอาหารมอญ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 206 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 65.2 มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง รองลงมาจำนวน 59 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 19.7 มีส่วนร่วมในระดับมาก/ทำเป็นประจำ และจำนวน 51 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 16.1 มีส่วนร่วมในระดับ น้อย/ไม่เกิดขึ้นเลย ตามลำดับ

8. ทำอาหารมอญเพื่อการขาย กลุ่มตัวอย่างจำนวน 133 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 42.1 มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง รองลงมาจำนวน 121 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 38.3 มีส่วนร่วมในระดับน้อย/ไม่เกิดขึ้นเลย และจำนวน 62 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 19.6 มีส่วนร่วมในระดับมาก/ทำเป็นประจำ ตามลำดับ

9. แต่งกายชุดมอญเมื่อมีโอกาศ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 152 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 48.1 มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง รองลงมาจำนวน 84 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 26.4 มีส่วนร่วมในระดับน้อย/ไม่เกิดขึ้นเลย และจำนวน 80 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 25.3 มีส่วนร่วมในระดับมาก/ทำเป็นประจำ ตามลำดับ

10 ใช้เครื่องแต่งหน้าของชาวมอญ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 141 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 44.6 มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง รองลงมาจำนวน 106 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 33.5 มีส่วนร่วมในระดับน้อย/ไม่เกิดขึ้นเลย และจำนวน 69 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 21.9 มีส่วนร่วมในระดับมาก/ทำเป็นประจำ ตามลำดับ

11. พูดภาษามอญ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 158 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 50.0 มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง รองลงมาจำนวน 138 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 43.7 มีส่วนร่วมในระดับน้อย/ไม่

เกิดขึ้นเลย และจำนวน 20 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 6.3 มีส่วนร่วมในระดับมาก/ทำเป็นประจำ ตามลำดับ

12. ไปมาหาสู่ พูดคุยกับเพื่อนบ้านที่เป็นชาวมอญ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 149 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 47.2 มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง รองลงมาจำนวน 98 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 31.0 มีส่วนร่วมในระดับมาก/ทำเป็นประจำ และจำนวน 69 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 21.8 มีส่วนร่วมในระดับน้อย/ไม่เกิดขึ้นเลย ตามลำดับ

13. อ่านหนังสือหรือบทความที่เป็นภาษามอญ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 154 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 48.7 มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง รองลงมาจำนวน 137 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 43.4 มีส่วนร่วมในระดับน้อย/ไม่เกิดขึ้นเลย และจำนวน 25 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 7.9 มีส่วนร่วมในระดับมาก/ทำเป็นประจำ ตามลำดับ

14. พูดภาษามอญกับคนในครอบครัวของท่าน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 49.1 มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง รองลงมาจำนวน 141 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 44.6 มีส่วนร่วมในระดับน้อย/ไม่เกิดขึ้นเลย และจำนวน 20 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 6.3 มีส่วนร่วมในระดับมาก/ทำเป็นประจำ ตามลำดับ

15. แต่งวรรณกรรมมอญประเภทร้อยแก้วและร้อยกรอง กลุ่มตัวอย่างจำนวน 191 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 60.4 มีส่วนร่วมในระดับน้อย/ไม่เกิดขึ้นเลย รองลงมาจำนวน 97 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 30.7 มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง และจำนวน 28 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 8.9 มีส่วนร่วมในระดับมาก/ทำเป็นประจำ ตามลำดับ

ด้านสิ่งของเครื่องใช้ที่ผลิตขึ้นในชุมชน

16. ให้ของที่ระลึกแก่บุคคลสำคัญของท่าน โดยเป็นสิ่งของเครื่องใช้ที่ผลิตขึ้นบนเกาะเกร็ด กลุ่มตัวอย่างจำนวน 178 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 56.4 มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง รองลงมาจำนวน 99 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 31.3 มีส่วนร่วมในระดับมาก/ทำเป็นประจำ และจำนวน 39 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 12.3 มีส่วนร่วมในระดับน้อย/ไม่เกิดขึ้นเลย ตามลำดับ

17. ใช้เครื่องปั้นดินเผาที่ผลิตขึ้นบนเกาะเกร็ด กลุ่มตัวอย่างจำนวน 187 ครั้วเรือนคิดเป็นร้อยละ 59.2 มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง รองลงมาจำนวน 96 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 30.4 มีส่วนร่วมในระดับมาก/ทำเป็นประจำ และจำนวน 33 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 10.4 มีส่วนร่วมในระดับน้อย/ไม่เกิดขึ้นเลยตามลำดับ

18. สะสมเครื่องปั้นดินเผาที่ผลิตขึ้นบนเกาะเกร็ด กลุ่มตัวอย่างจำนวน 188 ครั้วเรือนคิดเป็นร้อยละ 59.5 มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง รองลงมาจำนวน 70 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 22.1 มี

ส่วนร่วมในระดับมาก/ทำเป็นประจำ และจำนวน 58 ครั้วเรื้อน คิดเป็นร้อยละ 18.4 มีส่วนร่วมในระดับน้อย/ไม่เกิดขึ้นเลย ตามลำดับ

19. มีหน่วยงานของทางราชการมาให้ความรู้เกี่ยวกับการทำเครื่องปั้นดินเผา จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 182 ครั้วเรื้อน คิดเป็นร้อยละ 57.6 มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง รองลงมาจำนวน 93 ครั้วเรื้อน คิดเป็นร้อยละ 29.4 มีส่วนร่วมในระดับมาก/ทำเป็นประจำ และจำนวน 41 ครั้วเรื้อน คิดเป็นร้อยละ 13.0 มีส่วนร่วมในระดับน้อย/ไม่เกิดขึ้นเลย ตามลำดับ

20. รับทราบว่ามีการนำวัสดุจากภายนอกมาสังขี้ สังกะสี เครื่องปั้นดินเผาจากชุมชนเกาะเกร็ด กลุ่มตัวอย่างจำนวน 188 ครั้วเรื้อน คิดเป็นร้อยละ 59.5 มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง รองลงมาจำนวน 99 ครั้วเรื้อน คิดเป็นร้อยละ 31.3 มีส่วนร่วมในระดับมาก/ทำเป็นประจำ และจำนวน 29 ครั้วเรื้อน คิดเป็นร้อยละ 9.2 มีส่วนร่วมในระดับน้อย/ไม่เกิดขึ้นเลย ตามลำดับ

4.3 ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลง ของการจัดให้เกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ตารางที่ 10 ผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงของการจัดให้เกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ประเด็น	มากเป็นประจำ		ปานกลาง		น้อย/ไม่เกิดขึ้นเลย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลง ด้านเศรษฐกิจ						
1. เกิดการจ้างงานและอาชีพใหม่แก่ชุมชน	82	25.9	188	59.5	46	14.6
2. เกิดปัญหารายได้เป็นฤดูกาล	68	21.5	193	61.1	55	17.4
3. เกิดปัญหาค่าครองชีพและราคาสินค้าสูงขึ้น	98	31.0	179	56.6	39	12.4

ตารางที่ 10 (ต่อ) ผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงของการจัดให้เกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิง
วัฒนธรรม

ประเด็น	มากเป็นประจำ		ปานกลาง		น้อย/ไม่เกิดขึ้นเลย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
4. เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ของชุมชนจากการเกษตร มาเป็นการ ประกอบกิจการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว	87	27.5	186	58.9	43	13.6
5. เกิดการแก่งแย่ง/ขัดผลประโยชน์ ระหว่างประชาชนด้วยกันเองบนเกาะ เกร็ด	61	19.3	175	55.4	80	25.3
6. เกิดการกระตุ้นการผลิตของชุมชน	88	27.8	206	65.2	22	7.0
7. เกิดปัญหาการต้องการวัตถุดิบ และผลิตภัณฑ์จากภายนอกชุมชน เนื่องจากความไม่พอต่อความ ต้องการของนักท่องเที่ยว	61	19.3	238	75.3	17	5.4
8. เกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชนเกาะ เกร็ด	107	33.9	195	61.7	14	4.4
ผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลง ด้าน สังคม						
9. การเกิดปัญหาอาชญากรรม	15	4.7	144	45.6	157	49.7
10. เกิดปัญหาการเอาเปรียบ หลอกลวงนักท่องเที่ยว	38	12.0	179	56.6	99	31.4
11. เกิดการเสริมสร้างความปลอดภัย ในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน บนเกาะเกร็ด	93	29.5	202	63.9	21	6.6
12. ช่วยยกระดับมาตรฐานการครองชีพ คุณภาพชีวิตดีขึ้นบนเกาะเกร็ด	313	41.5	167	52.8	18	5.7

ตารางที่ 10 (ต่อ) ผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงของการจัดให้เกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิง
วัฒนธรรม

ประเด็น	มากเป็นประจำ		ปานกลาง		น้อย/ไม่เกิดขึ้นเลย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
13. เกิดการเปลี่ยนแปลงการประกอบอาชีพการเกษตรแต่เดิมมาเป็นอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยวมากขึ้น	69	21.8	221	69.9	26	8.3
14. วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของชุมชน มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม	71	22.5	104	64.5	41	13.0
15. เกิดภาพลักษณ์ที่ตีระหว่างนักท่องเที่ยวกับประชาชนในชุมชนเกาะเกร็ด	99	31.3	206	65.2	11	3.5
16. เกิดการสร้างสามัคคีกัน ในชุมชน	76	24.1	217	68.6	23	7.3
17. ค่านิยม/แฟชั่นสมัยใหม่ของวัยรุ่นเข้ามาสร้างปัญหาให้สังคม	47	14.8	221	69.8	48	15.4
18. เกิดความเจริญแก่ชุมชน มีสิ่งสาธารณูปโภค ที่ดียิ่งขึ้น	82	25.9	214	67.8	20	6.3
ผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลง ด้านวัฒนธรรม						
19. เกิดการร่วมมือร่วมใจกันกันอนุรักษ์โบราณสถานและวัฒนธรรมของชุมชน	84	26.5	210	66.5	22	7.0
20. เกิดความรักความหวงแหน และความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของคนในชุมชน	111	35.1	189	59.8	16	5.1
21. มีการช่วยกันสืบทอด ฟื้นฟูวัฒนธรรม	81	25.6	220	69.6	15	4.8

ตารางที่ 10 (ต่อ) ผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงของการจัดให้เกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิง
วัฒนธรรม

ประเด็น	มากเป็นประจำ		ปานกลาง		น้อย/ไม่เกิดขึ้นเลย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
22. มีการใช้วัฒนธรรมของชุมชน เกาะเกร็ดเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว	114	36.1	188	59.5	14	4.4
23. เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบ วัฒนธรรมชุมชนอย่างรวดเร็ว	60	19.0	213	67.4	43	13.6
24. เกิดความขัดแย้งทางวัฒนธรรม ระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชน	43	13.6	186	58.9	87	27.5
25. มีการให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับวัฒนธรรมของ ชุมชน	70	22.5	230	72.4	16	5.1
26. เกิดการลดคุณค่างาน ศิลปหัตถกรรมของชุมชนที่มีมาแต่ เดิม(มีการแก้ไขตัดแปลงให้ต่างไป จากเดิม)	69	21.8	220	69.7	27	8.5
27. เกิดการลดคุณค่าของประเพณี วัฒนธรรมชุมชนที่มีมาแต่เดิม (มีการแก้ไขตัดแปลงให้ต่างไปจาก เดิม)	36	11.4	242	76.6	38	12.0
ผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลง ด้าน สิ่งแวดล้อม						
28. เกิดปัญหามลภาวะทางเสียง	39	12.3	206	65.2	71	22.5
29. เกิดปัญหาขยะมูลฝอย	81	25.6	201	63.6	34	10.8
30. เกิดปัญหาคุณภาพน้ำเสียใน ชุมชน	35	11.1	215	68.0	66	20.9
31. เกิดการขาดแคลนทรัพยากรน้ำ	35	11.1	191	60.4	90	28.5

ตารางที่ 10 (ต่อ) ผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงของการจัดให้เกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ประเด็น	มากเป็นประจำ		ปานกลาง		น้อย/ไม่เกิดขึ้นเลย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
32. เกิดปัญหาการทำลายภูมิทัศน์ของชุมชนที่มีมาตั้งแต่อดีต	49	15.5	202	63.9	65	20.6
33. เกิดการค้นหาแนวทางในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชน	69	21.8	226	71.5	21	6.7
34. เกิดการช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชน	80	25.4	215	68.0	21	6.6
35. เกิดความตระหนักถึงคุณค่าสิ่งแวดล้อมในชุมชน	76	24.1	215	68.0	25	7.9
36. เกิดการร่วมมือจากทุกฝ่ายในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม	75	23.7	211	66.8	30	6.5

จากตาราง 10 ผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลง ของการจัดให้เกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 316 ครั้วเรือน เมื่อนำผลการศึกษามาวิเคราะห์ พบว่า

ผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลง ด้านเศรษฐกิจ

1. เกิดการจ้างงานและอาชีพใหม่แก่ชุมชน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 188 ครั้วเรือนคิดเป็นร้อยละ 59.5 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับปานกลาง รองลงมาจำนวน 82 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 25.9 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับมาก และจำนวน 46 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 14.6 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับน้อย ตามลำดับ

2. เกิดปัญหารายได้เป็นฤดูกาล กลุ่มตัวอย่างจำนวน 193 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 61.1 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับปานกลาง รองลงมาจำนวน 68 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 21.5 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับมาก และจำนวน 55 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 17.4 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับน้อย ตามลำดับ

3. เกิดปัญหาค่าครองชีพและราคาสินค้าสูงขึ้น กลุ่มตัวอย่างจำนวน 179 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 56.6 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับปานกลาง รองลงมาจำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 31.0 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับมาก และจำนวน 39 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 12.4 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับน้อย ตามลำดับ

4. เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของชุมชนจากการเกษตร มาเป็นการประกอบกิจการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว กลุ่มตัวอย่างจำนวน 186 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 58.9 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับปานกลาง รองลงมาจำนวน 87 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 27.5 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับมาก และจำนวน 43 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 13.6 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับน้อย ตามลำดับ

5. เกิดการแก่งแย่ง/ขัดผลประโยชน์ระหว่างประชาชนด้วยกันเองบนเกาะเกร็ด กลุ่มตัวอย่างจำนวน 175 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 55.4 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับปานกลาง รองลงมาจำนวน 80 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 25.3 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับน้อย และจำนวน 61 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 19.3 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับมาก ตามลำดับ

6. เกิดการกระตุ้นการผลิตของชุมชน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 206 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 65.2 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับปานกลาง รองลงมาจำนวน 88 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 27.8 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับมาก และจำนวน 22 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 7.0 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับน้อย ตามลำดับ

7. เกิดปัญหาการต้องการวัดตูดิบ และผลิตภัณฑ์จากภายนอกชุมชน เนื่องจากความไม่พอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว กลุ่มตัวอย่างจำนวน 238 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 75.3 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับปานกลาง รองลงมาจำนวน 61 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 19.3 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับมาก และจำนวน 17 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 5.4 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับน้อย ตามลำดับ

8. เกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชนเกาะเกร็ด กลุ่มตัวอย่างจำนวน 195 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 61.7 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับปานกลาง รองลงมาจำนวน 107 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 33.9 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับมาก และจำนวน 14 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 4.4 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับน้อย ตามลำดับ

ผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลง ด้านสังคม

9. การเกิดปัญหาอาชญากรรม กลุ่มตัวอย่างจำนวน 144 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 45.6 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับปานกลาง รองลงมาจำนวน 157 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 49.7 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับน้อย และจำนวน 15 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 4.7 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับมาก ตามลำดับ

10. เกิดปัญหาการเอาเปรียบหลอกลวงนักท่องเที่ยว กลุ่มตัวอย่างจำนวน 179 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 56.6 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับปานกลาง รองลงมาจำนวน 99 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 31.4 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับน้อย และจำนวน 38 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 12.0 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับมาก ตามลำดับ

11. เกิดการเสริมสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนบนเกาะเกร็ด กลุ่มตัวอย่างจำนวน 202 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 63.9 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับปานกลาง รองลงมาจำนวน 93 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 29.5 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับมาก และจำนวน 21 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 6.6 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับน้อย ตามลำดับ

12. ช่วยยกมาตรฐานการครองชีพ คุณภาพชีวิตดีขึ้นบนเกาะเกร็ด กลุ่มตัวอย่างจำนวน 167 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 52.8 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับปานกลาง รองลงมาจำนวน 131 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 41.5 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับมาก และจำนวน 18 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 5.7 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับน้อย ตามลำดับ

13. เกิดการเปลี่ยนแปลงการประกอบอาชีพการเกษตรแต่ดั้งเดิม มาเป็นอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยวมากขึ้น กลุ่มตัวอย่างจำนวน 221 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 69.9 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับปานกลาง รองลงมาจำนวน 69 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 21.8 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับมาก และจำนวน 26 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 8.2 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับน้อยตามลำดับ

14. วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของชุมชน มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม กลุ่มตัวอย่างจำนวน 204 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 64.5 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับปานกลาง รองลงมาจำนวน 71 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 22.5 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับมาก และจำนวน 41 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 13.0 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับน้อย ตามลำดับ

15. เกิดภาพลักษณ์ที่ดีระหว่างนักท่องเที่ยวกับประชาชนในชุมชนเกาะเกร็ด กลุ่มตัวอย่างจำนวน 206 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 65.2 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับปานกลาง

รองลงมาจำนวน 99 คร่าวเรือน คิดเป็นร้อยละ 31.3 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับมาก และจำนวน 11 คร่าวเรือน คิดเป็นร้อยละ 3.5 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับน้อย ตามลำดับ

16. เกิดการสร้างความสัมพันธ์กันในชุมชน เกร็ด กลุ่มตัวอย่างจำนวน 217 คร่าวเรือนคิดเป็นร้อยละ 68.6 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับปานกลาง รองลงมาจำนวน 76 คร่าวเรือน คิดเป็นร้อยละ 24.1 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับมาก และจำนวน 23 คร่าวเรือน คิดเป็นร้อยละ 7.3 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับน้อย ตามลำดับ

17. ค่านิยม/แฟชั่นสมัยใหม่ของวัยรุ่นเข้ามาสร้างปัญหาให้สังคม กลุ่มตัวอย่างจำนวน 221 คร่าวเรือน คิดเป็นร้อยละ 69.8 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับปานกลาง รองลงมาจำนวน 48 คร่าวเรือน คิดเป็นร้อยละ 15.4 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับน้อย และจำนวน 47 คร่าวเรือน คิดเป็นร้อยละ 14.8 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับมาก ตามลำดับ

18. เกิดความเจริญแก่ชุมชน มีสิ่งสาธารณูปโภค ที่ดียิ่งขึ้น กลุ่มตัวอย่างจำนวน 214 คร่าวเรือน คิดเป็นร้อยละ 67.7 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับปานกลาง รองลงมาจำนวน 82 คร่าวเรือน คิดเป็นร้อยละ 25.9 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับมาก และจำนวน 20 คร่าวเรือน คิดเป็นร้อยละ 6.3 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับน้อย ตามลำดับ

ผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลง ด้านวัฒนธรรม

19. การเกิดความร่วมมือร่วมใจกันกันอนุรักษ์โบราณสถาน และวัฒนธรรมของชุมชน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 210 คร่าวเรือน คิดเป็นร้อยละ 66.5 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับปานกลาง รองลงมาจำนวน 84 คร่าวเรือน คิดเป็นร้อยละ 26.5 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับมาก และจำนวน 22 คร่าวเรือน คิดเป็นร้อยละ 7.0 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับน้อย ตามลำดับ

20. เกิดความรักความหวงแหน และความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของคนในชุมชน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 189 คร่าวเรือน คิดเป็นร้อยละ 59.8 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับปานกลาง รองลงมาจำนวน 111 คร่าวเรือน คิดเป็นร้อยละ 35.1 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับมาก และจำนวน 16 คร่าวเรือน คิดเป็นร้อยละ 5.1 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับน้อย ตามลำดับ

21. มีการช่วยกันสืบทอด พิธีกรรม วัฒนธรรม กลุ่มตัวอย่างจำนวน 220 คร่าวเรือน คิดเป็นร้อยละ 69.6 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับปานกลาง รองลงมาจำนวน 81 คร่าวเรือน คิดเป็นร้อยละ 25.6 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับมาก และจำนวน 15 คร่าวเรือน คิดเป็นร้อยละ 4.8 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับน้อย ตามลำดับ

22. มีการใช้วัฒนธรรมของชุมชนเกาะเกร็ดเป็นลิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว กลุ่มตัวอย่างจำนวน 188 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 59.5 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับปานกลาง รองลงมาจำนวน 114 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 36.1 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับมาก และจำนวน 14 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 4.4 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับน้อย ตามลำดับ

23. เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบวัฒนธรรมชุมชนอย่างรวดเร็ว กลุ่มตัวอย่างจำนวน 213 ครั้วเรือนคิดเป็นร้อยละ 67.4 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับปานกลาง รองลงมาจำนวน 60 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 19.0 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับมาก และจำนวน 43 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 13.6 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับน้อย ตามลำดับ

24. เกิดความขัดแย้งทางวัฒนธรรมระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 186 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 58.9 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับปานกลาง รองลงมาจำนวน 87 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 27.5 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับน้อย และจำนวน 43 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 13.6 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับมาก ตามลำดับ

25. มีการให้ความรู้ ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับวัฒนธรรมของชุมชน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 230 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 72.4 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับปานกลาง รองลงมาจำนวน 70 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 22.5 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับมาก และจำนวน 16 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 5.1 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับน้อย ตามลำดับ

26. เกิดการลดคุณค่างานศิลปหัตถกรรมของชุมชนที่มีมาแต่เดิม(มีการแก้ไขดัดแปลงให้ต่างไปจากเดิม) กลุ่มตัวอย่างจำนวน 220 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 69.7 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับปานกลาง รองลงมาจำนวน 69 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 21.8 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับมาก และจำนวน 27 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 8.5 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับน้อย ตามลำดับ

27. เกิดการลดคุณค่าของประเพณี วัฒนธรรมชุมชนที่มีมาแต่เดิม (มีการแก้ไขดัดแปลงให้ต่างไปจากเดิม) กลุ่มตัวอย่างจำนวน 242 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 76.6 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับปานกลาง รองลงมาจำนวน 38 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 12.0 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับน้อย และจำนวน 36 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 11.4 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับมาก ตามลำดับ

ผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลง ด้านสิ่งแวดล้อม

28. เกิดปัญหาหมอกควันทางเสียง กลุ่มตัวอย่างจำนวน 206 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 65.2 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับปานกลาง รองลงมาจำนวน 71 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 22.5 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับน้อย และจำนวน 39 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 12.3 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับมาก ตามลำดับ

29. เกิดปัญหาขยะมูลฝอย กลุ่มตัวอย่างจำนวน 201 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 63.6 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับปานกลาง รองลงมาจำนวน 81 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 25.6 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับมาก และจำนวน 34 ครั้วเรือนคิดเป็นร้อยละ 10.8 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับน้อย ตามลำดับ

30. เกิดปัญหาคุณภาพน้ำเสียในชุมชน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 215 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 68.0 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับปานกลาง รองลงมาจำนวน 66 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 20.9 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับน้อย และจำนวน 35 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 11.1 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับมาก ตามลำดับ

31. เกิดการขาดแคลนทรัพยากรน้ำในชุมชน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 191 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 60.4 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับปานกลาง รองลงมาจำนวน 90 ครั้วเรือนคิดเป็นร้อยละ 28.5 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับน้อย และจำนวน 35 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 11.1 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับมาก ตามลำดับ

32. เกิดปัญหาการทำลายภูมิทัศน์ของชุมชนที่มีมาตั้งแต่อดีต กลุ่มตัวอย่างจำนวน 202 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 63.9 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับปานกลาง รองลงมาจำนวน 65 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 20.6 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับน้อย และจำนวน 49 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 15.5 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับมาก ตามลำดับ

33. เกิดการค้นหาแนวทางในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 226 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 71.5 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับปานกลาง รองลงมาจำนวน 69 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 21.8 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับมาก และจำนวน 21 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 6.7 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับน้อย ตามลำดับ

34. เกิดการช่วยกันรักษาสีสิ่งแวดล้อมในชุมชน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 215 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 68.0 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับปานกลาง รองลงมาจำนวน 80 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 25.4 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับมาก และจำนวน 21 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 6.6 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับน้อย ตามลำดับ

35. เกิดความตระหนักถึงคุณค่าสิ่งแวดล้อมในชุมชน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 215 ครั้วเรือน คิดเป็น ร้อยละ 68.0 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับปานกลาง รองลงมาจำนวน 76 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 24.1 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับมาก และจำนวน 25 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 7.9 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับน้อย ตามลำดับ

36. เกิดการร่วมมือจากทุกฝ่ายในที่จะการแก้ไขปัญหาสังแวดล้อม กลุ่มตัวอย่างจำนวน 211 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 66.8 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับปานกลาง รองลงมาจำนวน 75 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 23.7 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับมาก และจำนวน 30 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 9.5 มีผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงในระดับน้อย ตามลำดับ

4.4 ส่วนที่ 4 ผลการวิเคราะห์สภาพของปัญหาที่เกิดขึ้นบนเกาะเกร็ดในปัจจุบัน

ตารางที่ 11 สภาพของปัญหาที่เกิดขึ้นบนเกาะเกร็ดในปัจจุบัน

ประเด็น	มาก/เป็นประจำ		ปานกลาง		น้อย/ไม่เกิดขึ้นเลย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. ปัญหายาเสพติด	12	3.8	130	41.1	174	55.1
2. ปัญหาการเล่นการพนัน	70	22.2	156	28.5	90	49.3
3. ปัญหาอาชญากรรม	22	7.0	133	42.1	161	50.9
4. ปัญหาการเกิดอุทกภัยน้ำท่วม	48	15.2	196	62.0	72	22.8
5. ปัญหาพื้นที่อยู่อาศัยมีความแออัด	40	12.7	188	59.5	88	27.8
6. ปัญหาขยะมูลฝอย	53	16.8	216	68.4	47	14.8
7. ปัญหาการคมนาคมที่ไม่สะดวก การเดินทางข้ามฝาก	33	10.4	199	63.0	84	26.6
8. ปัญหาการมีถนนไม่เพียงพอต่อ ความต้องการ	21	6.6	197	62.4	98	31.0

ตารางที่ 11 (ต่อ) สภาพของปัญหาที่เกิดขึ้นบนเกาะเกร็ดในปัจจุบัน

ประเด็น	มากเป็นประจำ		ปานกลาง		น้อย/ไม่เกิดขึ้นเลย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
9. ปัญหาน้ำประปาที่ไม่สะอาด ไม่เพียงพอต่อความต้องการ	33	10.4	173	54.8	110	34.8
10. ปัญหาไฟฟ้าขัดข้องบ่อยครั้ง	57	18.0	185	58.5	74	23.5
11. ปัญหารายได้ไม่พอต่อการเลี้ยงชีพ	37	11.7	213	67.4	66	20.9
12. ปัญหาวัฒนธรรม ประเพณีที่มีการเปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน	31	9.8	210	66.5	75	23.7
13. ปัญหาการติดต่อสื่อสาร/การโทรศัพท์	19	6.0	185	58.5	112	35.5
14. ปัญหาล่าคลองสาธารณะไม่ได้รับบริการชุกตลอด มีความตื่นเงิน	33	10.4	212	67.1	71	22.5

จากตารางที่ 11 สภาพของปัญหาที่เกิดขึ้นบนเกาะเกร็ดในปัจจุบัน โดยจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 316 ครั้วเรือน เมื่อนำผลการศึกษามาวิเคราะห์ พบว่า

1. ปัญหาขาดแคลนน้ำดื่ม กลุ่มตัวอย่างจำนวน 174 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 55.1 เป็นปัญหาในระดับน้อย รองลงมาจำนวน 130 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 41.1 เป็นปัญหาในระดับปานกลาง และจำนวน 12 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 3.8 เป็นปัญหาในระดับมาก ตามลำดับ

2. ปัญหาการเล่นการพนัน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 156 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 28.5 เป็นปัญหาในระดับปานกลาง รองลงมาจำนวน 90 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 49.3 เป็นปัญหาในระดับน้อย และจำนวน 70 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 22.2 เป็นปัญหาในระดับมาก ตามลำดับ

3. ปัญหาอาชญากรรม กลุ่มตัวอย่างจำนวน 161 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 50.9 เป็นปัญหาในระดับน้อย รองลงมาจำนวน 133 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 42.1 เป็นปัญหาในระดับปานกลาง และจำนวน 22 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 7.0 เป็นปัญหาในระดับมาก ตามลำดับ

4. ปัญหาการเกิดอุทกภัยน้ำท่วม กลุ่มตัวอย่างจำนวน 196 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 62.0 เป็นปัญหาในระดับปานกลาง รองลงมาจำนวน 72 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 22.8 เป็นปัญหาในระดับน้อย และจำนวน 48 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 15.2 เป็นปัญหาในระดับมาก ตามลำดับ
5. ปัญหาพื้นที่อยู่อาศัยมีความแออัด กลุ่มตัวอย่างจำนวน 188 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 59.5 เป็นปัญหาในระดับปานกลาง รองลงมาจำนวน 88 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 27.8 เป็นปัญหาในระดับน้อย และจำนวน 40 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 12.7 เป็นปัญหาในระดับมาก ตามลำดับ
6. ปัญหาขยะมูลฝอย กลุ่มตัวอย่างจำนวน 216 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 68.4 เป็นปัญหาในระดับปานกลาง รองลงมาจำนวน 53 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 16.8 เป็นปัญหาในระดับมาก และจำนวน 47 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 14.8 เป็นปัญหาในระดับน้อย ตามลำดับ
7. ปัญหาการคมนาคมที่ไม่สะดวก การเดินทางข้ามฝาก กลุ่มตัวอย่างจำนวน 199 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 63.0 เป็นปัญหาในระดับปานกลาง รองลงมาจำนวน 84 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 26.6 เป็นปัญหาในระดับน้อย และจำนวน 33 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 10.4 เป็นปัญหาในระดับมาก ตามลำดับ
8. ปัญหาการมีถนนไม่เพียงพอต่อความต้องการ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 197 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 62.4 เป็นปัญหาในระดับปานกลาง รองลงมาจำนวน 98 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 31.0 เป็นปัญหาในระดับน้อย และจำนวน 21 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 6.6 เป็นปัญหาในระดับมาก ตามลำดับ
9. ปัญหาน้ำประปาที่ไม่สะอาดไม่เพียงพอต่อความต้องการ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 173 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 54.8 เป็นปัญหาในระดับปานกลาง รองลงมาจำนวน 110 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 34.8 เป็นปัญหาในระดับน้อย และจำนวน 33 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 10.4 เป็นปัญหาในระดับมาก ตามลำดับ
10. ปัญหาไฟฟ้าขัดข้องบ่อยครั้ง กลุ่มตัวอย่างจำนวน 185 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 58.5 เป็นปัญหาในระดับปานกลาง รองลงมาจำนวน 74 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 23.5 เป็นปัญหาในระดับน้อย และจำนวน 57 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 18.0 เป็นปัญหาในระดับมาก ตามลำดับ
11. ปัญหารายได้ไม่พอต่อการเลี้ยงชีพ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 213 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 67.4 เป็นปัญหาในระดับปานกลาง รองลงมาจำนวน 66 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 20.9 เป็นปัญหาในระดับน้อย และจำนวน 37 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 11.7 เป็นปัญหาในระดับมาก ตามลำดับ
12. ปัญหาวัฒนธรรม ประเพณีที่มีการเปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 210 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 66.5 เป็นปัญหาในระดับปานกลาง รองลงมาจำนวน 75 ครั้วเรือน คิด

เป็นร้อยละ 23.7 เป็นปัญหาในระดับน้อย และจำนวน 31 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 9.8 เป็นปัญหาในระดับมาก ตามลำดับ

13. ปัญหาการติดต่อสื่อสาร/การโทรศัพท์ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 185 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 58.5 เป็นปัญหาในระดับปานกลาง รองลงมาจำนวน 112 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 35.5 เป็นปัญหาในระดับน้อย และจำนวน 19 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 6.0 เป็นปัญหาในระดับมาก ตามลำดับ

14. ปัญหาค่าครองชีพไม่ได้รับการชดเชย มีความตื่นเงิน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 212 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 67.1 เป็นปัญหาในระดับปานกลาง รองลงมาจำนวน 71 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 22.5 เป็นปัญหาในระดับน้อย และจำนวน 33 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 10.4 เป็นปัญหาในระดับมาก ตามลำดับ

เมื่อทำการจัด 5 ลำดับในแบบสอบถามส่วนที่ 4 ความรุนแรงมากที่สุดของปัญหาที่เกิดขึ้นบนเกาะเกร็ดในปัจจุบันจากแบบสอบถามจำนวน 316 ครั้วเรือน จะได้ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาการเล่นการพนัน จำนวน 70 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 22.2
2. ปัญหาไฟฟ้าขัดข้องบ่อยครั้ง จำนวน 57 ครั้วเรือนคิดเป็นร้อยละ 18.0
3. ปัญหาขยะมูลฝอย จำนวน 53 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 16.8
4. ปัญหาการเกิดอุทกภัยน้ำท่วม จำนวน 48 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 15.2
5. ปัญหาพื้นที่อยู่อาศัยมีความแออัด จำนวน 40 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 12.7

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา ปัจจัยทางสังคม ผลกระทบ และการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี นั้นผู้วิจัยได้แบ่งการศึกษาในครั้งนี้ออกเป็น 2 ส่วน คือส่วนแรกเป็นการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ส่วนที่ 2 เป็นการใช้แบบสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ ประชาชน ผู้นำชุมชน เป็นต้น นั้นก็มีการกำหนดคำถาม ซึ่งผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิด้วยเช่นกัน เพื่อตอบวัตถุประสงค์ในแต่ละประเด็นดังนี้

5.1 วัตถุประสงค์ในการวิจัย

- 5.1.1 เพื่อศึกษาปัจจัยทางสังคมที่มีส่วนช่วยในการรักษาวัฒนธรรมของชุมชนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
- 5.1.2 เพื่อศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดจากการจัดให้ชุมชนเกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
- 5.1.3 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ การสืบทอดประเพณี วัฒนธรรม ของชาวชุมชนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

5.2 วิธีดำเนินการวิจัย

การเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองส่วนหนึ่ง และอีกส่วนหนึ่งได้รับการช่วยเหลือจาก พันจ่าอากาศเอกสรรค์ ชื่นพันธ์ ผู้เป็นเจ้าของร้านทอดมัน หน่อถั่วลารสเด็ด ซึ่งเป็นคนในพื้นที่ของเกาะเกร็ด ในการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม ซึ่งเวลาของการเก็บข้อมูลนั้นผู้วิจัยได้ใช้เวลาประมาณ 3 เดือน ตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม 2548 จนถึงวันที่ 1 ตุลาคม 2548 โดยกลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 316 ครัวเรือน ซึ่งแบ่ง 7 หมู่บ้านเป็นอัตราส่วนตามรายหมู่บ้าน โดยแบบสอบถามได้แบ่งเป็น 4 ส่วนดังนี้

5.2.1 การวิเคราะห์ข้อมูล

ส่วนที่ 1. ข้อมูลทั่วไปด้านตัวบุคคลที่อาศัยในชุมชนเกาะเกร็ด

ส่วนที่ 2 ข้อมูลที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนเกาะเกร็ด

ส่วนที่ 3. ข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงของการจัดให้เกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ส่วนที่ 4. ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันบนเกาะเกร็ด

5.2.2 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1) ค่าร้อยละ

2) การจัดลำดับข้อมูลจากมากไปหาน้อย 5 ลำดับ

การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติในส่วนที่ 1, 2, 3 โดยใช้ค่าความถี่ร้อยละ เฉพาะในส่วนที่ 4 เท่านั้นจะใช้ค่าความถี่ร้อยละ และการเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 5 ลำดับ

การเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ โดยจะเป็นการสัมภาษณ์ประชาชน ผู้มีตำแหน่งทางสังคม ที่พักอาศัยอยู่บนบนเกาะเกร็ดจำนวน 10 ท่าน แล้วนำข้อมูลที่ได้นั้นมาทำการวิเคราะห์เชิงบรรยาย โดยในการสัมภาษณ์นั้น มีประเด็นดังต่อไปนี้

1) ประวัติความเป็นมาของชุมชนเกาะเกร็ดจากอดีตถึงปัจจุบัน

2) ลักษณะเด่นของชุมชน

3) ปัจจัยทางสังคมที่มีส่วนช่วยในการรักษาวัฒนธรรมชุมชน

4) ผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลง ที่จัดให้เกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยว

5) ผลกระทบความเปลี่ยนแปลงด้านการพัฒนา

6) ทิศทางในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนของเกาะเกร็ดในอนาคตควรเป็นอย่างไร

การสรุปผลการวิจัยทั้งสองส่วนนี้ ได้แก่ส่วนที่เป็น แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ซึ่งในแต่ละประเด็นของหัวข้อใหญ่นั้นก็จะมีรายละเอียดข้อย่อยประกอบเข้าด้วยกัน ดังนั้นผู้วิจัยจะขอสรุปการบรรยายเป็นภาพรวมโดยยึดเอาประเด็นการสัมภาษณ์เป็นหลัก และนำเอาส่วนของข้อมูลที่เป็นแบบสอบถามมาเป็นตัวช่วยเสริมให้สมบูรณ์มากขึ้น ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

5.3 สรุปผลการวิจัย

5.3.1 จากผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนครัวเรือนที่ตอบแบบสอบถามเป็นเพศชายร้อยละ 61.7 เป็นเพศหญิงร้อยละ 38.3 มีอายุอยู่ในช่วงระหว่าง 31 - 40 ปี มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 34.5 รองลงมา คืออายุ 50 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 25.3 และน้อยที่สุด คืออายุน้อยกว่า 21 ปี คิดเป็นร้อยละ 5.1 ด้านวุฒิการศึกษา พบว่าส่วนใหญ่เป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับอนุปริญญา/ปวส. คิดเป็นร้อยละ 39.8 รองลงมาคือ ผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 20.3 และการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรีน้อยที่สุด คือร้อยละ 9.5 ในด้านการนับถือศาสนา พบว่าส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ 82.0 รองลงมาคือศาสนาอิสลาม คิดเป็นร้อยละ 10.8 และน้อยที่สุดคือ นับถือศาสนาอื่นนอกเหนือจากที่กล่าวมา คิดเป็นร้อยละ 0.3 ในด้านการประกอบอาชีพ พบว่า ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย หรือธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 36.7 รองลงมาคือ รับราชการ/ รัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 19.6 และน้อยที่สุดคือ ประกอบอาชีพอื่น ๆ นอกเหนือจากที่กล่าวมา คิดเป็นร้อยละ 7.0 และในด้านระยะเวลาที่อาศัยอยู่บนเกาะเกร็ด พบว่า ส่วนใหญ่ มากกว่า 10 ปีคิดเป็นร้อยละ 29.9 รองลงมาคือ อาศัยอยู่ระหว่าง 6 - 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 27.5 และน้อยที่สุดอาศัยอยู่ 1 ปีหรือน้อยกว่า คิดเป็นร้อยละ 0.9

5.3.2 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนเกาะเกร็ด

1) ด้านขนบธรรมเนียมประเพณีทางศาสนา พบว่า ส่วนใหญ่ร่วมกันทำบุญในวันเทศกาลวันสงกรานต์เป็นบางครั้งคิดเป็นร้อยละ 57.9 ส่วนใหญ่เข้าร่วมพิธีตักบาตรเทโวและตักบาตรดอกไม้ในวันออกพรรษาเป็นบางครั้ง คิดเป็นร้อยละ 52.2 ส่วนใหญ่เข้าร่วมหล่อเทียนเข้าพรรษา และแห่เทียนเข้าพรรษาไปถวายตามวัดในชุมชนเกาะเกร็ดเป็นบางครั้ง คิดเป็นร้อยละ 62.0 ส่วนใหญ่ร่วมกันทำบุญ ในเทศกาลอื่น ๆ ในรอบปีเป็นบางครั้ง คิดเป็นร้อยละ 53.2 ส่วนใหญ่เข้าร่วมพิธีต่างๆ เช่นงานบวช งานแต่งงาน งานศพ แบบชาวมอญเป็นบางครั้ง คิดเป็นร้อยละ 63.9

2) ด้านอาหารพื้นเมือง และการแต่งกาย พบว่า ส่วนใหญ่ทำอาหารต่างๆที่เป็นอาหารของชาวมอญเป็นเป็นบางครั้ง คิดเป็นร้อยละ 63.6 ส่วนใหญ่รับประทานอาหารมอญเป็นบางครั้ง คิดเป็นร้อยละ 65.2 ส่วนใหญ่ทำอาหารมอญเพื่อการขายเป็นบางครั้ง คิดเป็นร้อยละ 42.1 ส่วนใหญ่แต่งกายชุดมอญเมื่อมีโอกาสเป็นบางครั้ง คิดเป็นร้อยละ 48.1 ส่วนใหญ่ใช้เครื่องแต่งหน้าของชาวมอญเป็นบางครั้ง คิดเป็นร้อยละ 44.6 ส่วนมากพูดภาษามอญเป็นบางครั้ง คิดเป็นร้อยละ 50.0 ส่วนใหญ่ไปมาหาสู่ พูดคุยกับเพื่อนที่เป็นชาวมอญเป็นบางครั้ง คิดเป็นร้อยละ 47.2 ส่วนใหญ่ อ่านหนังสือหรือบทความที่เป็นภาษามอญเป็นบางครั้ง คิดเป็นร้อยละ 48.7 ส่วนใหญ่พูด

ภาษามอญกับคนในครอบครัวเป็นบางครั้ง คิดเป็นร้อยละ 49.1 ส่วนใหญ่ไม่เคยแต่งวรรณกรรม มอญประเภทร้อยแก้ว และร้อยกรอง คิดเป็นร้อยละ 60.4

3) ด้านสิ่งของเครื่องใช้ที่ผลิตขึ้นในชุมชน พบว่า ส่วนใหญ่ให้ของที่ระลึกแก่บุคคลสำคัญ โดยเป็นสิ่งของเครื่องใช้ที่ผลิตขึ้นบนเกาะเกร็ดเป็นบางครั้ง คิดเป็นร้อยละ 56.4 ส่วนใหญ่ใช้เครื่องปั้นดินเผาที่ผลิตขึ้นบนเกาะเกร็ดเป็นบางครั้ง คิดเป็นร้อยละ 59.2 ส่วนใหญ่สะสมเครื่องปั้นดินเผาที่ผลิตขึ้นบนเกาะเกร็ดเป็นบางครั้ง คิดเป็นร้อยละ 59.5 ส่วนใหญ่รู้ว่ามีหน่วยงานของทางราชการมาให้ความรู้เกี่ยวกับการทำเครื่องปั้นดินเผาเป็นบางครั้ง คิดเป็นร้อยละ 57.6 ส่วนใหญ่รับทราบว่ามีร้านค้าจากภายนอกมาสั่งซื้อ สั่งทำ เครื่องปั้นดินเผาจากชุมชนเกาะเกร็ดเป็นบางครั้ง คิดเป็นร้อยละ 59.5

5.3.3 ผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลง ของการจัดให้เกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

1) ผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลง ด้านเศรษฐกิจ พบว่า ส่วนใหญ่เห็นว่าเกิดการจ้างงาน และอาชีพใหม่แก่ชุมชน ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 59.5 ส่วนใหญ่เห็นว่าเกิดปัญหารายได้เป็นฤดูกาล ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 61.1 ส่วนใหญ่เห็นว่าเกิดปัญหาค่าครองชีพ และราคาสินค้าสูงขึ้น ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 56.6 ส่วนใหญ่เห็นว่าเกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของชุมชนจากการเกษตร มาเป็นการประกอบกิจการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 58.9 ส่วนใหญ่เห็นว่าเกิดการแก่งแย่ง/ขัดผลประโยชน์ระหว่างประชาชนด้วยกันเองบนเกาะเกร็ด ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 55.4 ส่วนใหญ่เห็นว่าเกิดการกระตุ้นการผลิตของชุมชน ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 65.2 ส่วนใหญ่เห็นว่าเกิดปัญหาการต้องการวัตถุดิบ และผลิตภัณฑ์จากภายนอกชุมชนเนื่องจากความไม่พอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 75.3 ส่วนใหญ่เห็นว่าเกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชนเกาะเกร็ด ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 61.7

2) ผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลง ด้านเศรษฐกิจ พบว่า ส่วนใหญ่เห็นว่าเกิดการเกิดปัญหาอาชญากรรมในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 49.7 ส่วนใหญ่เห็นว่าเกิดปัญหาการเอาเปรียบหลอกลวงนักท่องเที่ยว ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 56.6 ส่วนใหญ่เห็นว่าเกิดการเสริมสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนบนเกาะเกร็ด ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 63.9 ส่วนใหญ่เห็นว่าช่วยยกมาตรฐานการครองชีพ คุณภาพชีวิตดีขึ้นบนเกาะเกร็ด ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 52.8 ส่วนใหญ่เห็นว่าเกิดการเปลี่ยนแปลงการประกอบอาชีพการเกษตรแต่เดิมมาเป็นอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยวมากขึ้น ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 69.9 ส่วนใหญ่เห็นว่าวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของชุมชน มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 64.5

ส่วนใหญ่เห็นว่าเกิดภาพลักษณ์ที่ตีระหว่างนักท่องเที่ยวกับประชาชนในชุมชนเกาะเกร็ด ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 65.2 ส่วนใหญ่เห็นว่าเกิดการสร้างความสามัคคีกัน ในชุมชน ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 68.6 ส่วนใหญ่เห็นว่าค่านิยม/แฟชั่นสมัยใหม่ของวัยรุ่นเข้ามาสร้างปัญหาให้แก่สังคม ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 69.8 ส่วนใหญ่เห็นว่าเกิดความเจริญแก่ชุมชน มีสิ่งสาธารณูปโภคที่ดียิ่งขึ้น ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 67.8

3) ผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลง ด้านวัฒนธรรม พบว่า ส่วนใหญ่เห็นว่าเกิดการร่วมมือร่วมใจกันอนุรักษ์โบราณสถานและวัฒนธรรมของชุมชน ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 66.5 ส่วนใหญ่เห็นว่าเกิดความรักความหวงแหน และความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของคนในชุมชน ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 59.8 ส่วนใหญ่เห็นว่ามีการช่วยกันสืบทอด พิธีวัฒนธรรม ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 69.6 ส่วนใหญ่เห็นว่ามีการใช้วัฒนธรรมของชุมชนเกาะเกร็ดเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 59.5 ส่วนใหญ่เห็นว่าเกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบวัฒนธรรมชุมชนอย่างรวดเร็ว ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 67.4 ส่วนใหญ่เห็นว่าเกิดความขัดแย้งทางวัฒนธรรมระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชน ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 58.9 ส่วนใหญ่เห็นว่ามีการให้ความรู้ ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับวัฒนธรรมของชุมชน ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 72.4 ส่วนใหญ่เห็นว่าเกิดการลดคุณค่างานศิลปหัตถกรรมของชุมชนที่มีมาแต่เดิม(มีการแก้ไขดัดแปลงให้ต่างไปจากเดิม) ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 69.7 ส่วนใหญ่เห็นว่าเกิดการลดคุณค่าของประเพณี วัฒนธรรมชุมชนที่มีมาแต่เดิม(มีการแก้ไขดัดแปลงให้ต่างไปจากเดิม) ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 76.6

4) ผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลง ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ส่วนใหญ่เห็นว่าเกิดปัญหามลภาวะทางเสียง ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 65.2 ส่วนใหญ่เห็นว่าเกิดปัญหาขยะมูลฝอย ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 63.6 ส่วนใหญ่เห็นว่าเกิดปัญหาคุณภาพน้ำเสียในชุมชน ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 68.0 ส่วนใหญ่เห็นว่าเกิดการขาดแคลนทรัพยากรน้ำในชุมชน ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 60.4 ส่วนใหญ่เห็นว่าเกิดปัญหาการทำลายภูมิทัศน์ของชุมชนที่มีมาตั้งแต่อดีต ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 63.9 ส่วนใหญ่เห็นว่าเกิดการค้นหาแนวทางในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชน ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 71.5 ส่วนใหญ่เห็นว่าเกิดการช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชน ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 68.0 ส่วนใหญ่เห็นว่าเกิดความตระหนักถึงคุณค่าสิ่งแวดล้อมในชุมชน ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 68.0 ส่วนใหญ่เห็นว่าเกิดการร่วมมือจากทุกฝ่ายในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 66.8

5.3.4 สภาพของปัญหาที่เกิดขึ้นบนเกาะเกร็ดในปัจจุบัน พบว่า

ปัญหาสุขภาพจิต ร้อยละ 3.8 ปัญหาการเล่นการพนัน ร้อยละ 22.2 ปัญหาอาชญากรรม ร้อยละ 7.0 ปัญหาการเกิดอุทกภัยน้ำท่วม ร้อยละ 15.2 ปัญหาพื้นที่อยู่อาศัยที่ความแออัด ร้อยละ 12.7 ปัญหาขยะมูลฝอย ร้อยละ 16.8 ปัญหาการคมนาคมที่ไม่สะดวก การเดินทางข้ามฟาก ร้อยละ 10.4 ปัญหาการมีถนนไม่เพียงพอต่อความต้องการ ร้อยละ 6.6 ปัญหาน้ำประปาที่ไม่สะอาด ไม่เพียงพอต่อความต้องการ ร้อยละ 10.4 ปัญหาไฟฟ้าขัดข้องบ่อยครั้ง ร้อยละ 18.0 ปัญหารายได้ไม่พอต่อการเลี้ยงชีพ ร้อยละ 11.7 ปัญหาวัฒนธรรม ประเพณีที่มีการเปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน ร้อยละ 9.8 ปัญหาการติดต่อสื่อสาร/การโทรศัพท์ ร้อยละ 6.0 ปัญหาค่าครองชีพที่ไม่ได้รับการชดเชย มีความตึงเครียด ร้อยละ 10.4 เมื่อนำมาจัดลำดับความรุนแรงของปัญหาจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด 5 ลำดับ ได้แก่ 1) ปัญหาการเล่นการพนัน โดยส่วนใหญ่จะเป็นการพนันผลฟุตบอล การเล่นหวยบนดิน การซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาล เป็นต้น 2) ปัญหาไฟฟ้าขัดข้องบ่อยครั้งมักเกิดในช่วงฤดูฝน 3) ปัญหาขยะมูลฝอยมักเกิดจากความมั่งง่ายของนักท่องเที่ยวที่ทิ้งขยะไม่เป็นที่ 4) ปัญหาการเกิดอุทกภัยน้ำท่วมจะเกิดในช่วงที่ระดับน้ำหนุนสูงทุกปี และ 5) ปัญหาพื้นที่อยู่อาศัยมีความแออัดเกิดขึ้นในพื้นที่ที่มีร้านค้าขายของแก่นักท่องเที่ยวเช่นในหมู่ 7

5.4 อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาถึงประวัติความเป็นมาของเกาะเกร็ดในสมัยกรุงศรีอยุธยา มีการผสมผสานระหว่างชาวไทย และชาวมอญเกาะเกร็ด เดิมภารกิจสำคัญคือรับราชการทหาร และรักษาด่านสะกิดซึ่งบริเวณดังกล่าวคือบริเวณบ้านเกร็ดตระการ ปัจจุบันเป็นป้อมไม้ด่านขนอนของกรุงศรีอยุธยาแต่ก่อน เมื่อได้รับหน้าที่ดังกล่าว นายด่านเป็นมอญจึงต้องมีพนักงานล่ามมีหน้าที่แปลภาษาไทย- มอญปฏิบัติหน้าที่สื่อสารกับประชาชนที่ผ่านสัญจรไปมา จึงเกิดเป็นชุมชนไทยขึ้นบริเวณหมู่ 2 ของเกาะเกร็ดในปัจจุบัน เดิมทีชาวไทย และมอญอยู่อาศัยกันอย่างมิตรมาตลอด และร่วมรบด้วยกันในสงครามต่างๆ ได้มีการติดต่อสัมพันธ์กับทางราชสำนักตลอดเวลา ปากเกร็ด และเกาะเกร็ดจึงเจริญมาโดยลำดับ ประกอบกับการที่รัชสมัยเปลี่ยนกรุงจากกรุงธนบุรี มาเป็นกรุงรัตนโกสินทร์แล้วนั้นมอญที่เกาะเกร็ด และปากเกร็ดเดิมก็มีความสัมพันธ์ที่เป็นมิตรแน่นแฟ้นกับทางราชสำนักไทยตลอดมาเป็นที่ไว้วางพระราชหฤทัยด้วยดี และเมื่อคราวพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ติได้เมืองปัตตานีคือมาไว้ในราชอาณาจักร กรุงศรีอยุธยาได้เทครัวชาวปัตตานีมาไว้ที่ท่าอิฐ ฝั่งตรงข้ามกับปากเกร็ดเดิมให้อยู่ในสายตาของมอญเกาะเกร็ดต่างพระเนตรพระกรรณ ชุมชนท่าอิฐ ชุมชนเกาะ

เกร็ด ต่างวิวัฒนาการตามยุคตามสมัยเรื่อยมาด้วยสัมพันธภาพที่ดี เป็นมิตรไมตรี ถ้อยที่ถ้อยอาศัย อยู่ในสายตาของราชสำนักมีการเขียนเขียนเป็นครั้งคราวทุกรัฐกาล

ส่วนของชุมชนทำอิฐซึ่งต่างศาสนาจึงยังคงประพฤติปฏิบัติตามลัทธิมุสลิมเช่นเดิมที่มีมา ในส่วนของชุมชนมอญนั้นได้มีการผสมผสานปฏิรูปธรรมเนียมในส่วนที่เป็นพื้นฐานชีวิต เช่น การแต่งกาย อาหาร ภาษาพูด การศึกษา การรับราชการ วัฒนธรรม และค่านิยมต่างๆ ที่ทำให้มีความเจริญก้าวหน้าและยังคงไว้ในชีวิตปกติของชุมชน ในส่วนที่เป็นความเชื่อ ศาสนา ลัทธิธรรมเนียมมอญ ที่ทางราชสำนักไม่ห้ามนั้น ก็ยังคงประพฤติปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา จึงพบได้ว่ามอญที่เกาะเกร็ด และปากเกร็ดทั้งหมดมีรูปลักษณะต่างจากมอญถิ่นอื่นๆ ซึ่งมีได้ติดต่อกับทางราชสำนัก ความเจริญ ความคิด ความอ่าน การติดต่อคมนาคมจึงมีความคล้ายคลึงกับชาวบางกอก และทันสมัยทัดเทียมกันตลอดมาทุกยุคทุกสมัย วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมต่างๆ จึงมีทั้งความเป็นไทยและเป็นมอญปะปนคละเคล้ากันไป จึงไม่แปลกที่เห็นมอญเกาะเกร็ดมีวิถีชีวิตเหมือนคนไทยทั่วไปในเวลาปกติ และในเทศกาลงานประเพณีก็จะมีวิถีชีวิตแบบมอญ ซึ่งต่างไปจากวิถีชีวิตไทยๆทั่วไป

ปัจจัยทางสังคมที่มีส่วนช่วยในการรักษาวัฒนธรรมชุมชน ความสามัคคีกันในชุมชน การผสมผสานวิถีชีวิตของชาวมอญ และชาวไทยตั้งแต่สมัยอดีต สู่ปัจจุบัน มอญนั้นมียึดถือทางด้านจิตใจได้แก่ การนับถือทั้งผี และศาสนาพุทธ เข้าด้วยกันจะเห็นได้เช่น ศาลเจ้าพ่อต่างๆ ประจำหมู่บ้าน เป็นแหล่งยึดเหนี่ยว ยามฉุกเฉิน เป็นความเชื่อที่มีการปลุกฝังสืบทอดต่อกันมาตั้งแต่เกิดจนถึงตาย มาเป็นรุ่นๆ สืบทอดมาจนตลอดเป็นสิ่งที่ไม่ให้เกิดความแตกแยกในชุมชน การยอมรับฐานะอันตรงของตัวบุคคล ตามศักดิ์นา และสถานภาพทางสังคมมีส่วนให้เกิดการยอมรับกันทางสังคมดั้งเดิมที่สืบมาให้มีการเคารพนับถือ เชื้อฟังกู้อาวุโส ชาวมอญนั้นมีวัดเป็นศูนย์กลางทางด้านวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี ทุกคนยินยอมและพร้อมที่จะทำเพื่อสถาบันศาสนาตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ค่านิยมในการเคารพบรรพบุรุษ ผู้อาวุโส ทั้งที่มีชีวิตอยู่ และที่ไม่มีชีวิตอยู่ ความกตัญญูรู้คุณ ถูกหล่อหลอมสอนให้แก่ลูกหลานสืบมา การอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน เป็นหมู่บ้าน มีการพึ่งพากัน มีความเอื้อเฟื้อกัน เป็นส่วนใหญ่

ด้านเครือข่ายองค์กรทางสังคมก็มีการจัดตั้งขึ้นตามจารีตของกฎหมายไทยมีการตั้ง อบต. ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน จากการสัมภาษณ์ประชาชนในพื้นที่ มองว่าไม่ค่อยที่จะบทบาทสำคัญมากมายนัก เพราะประชาชนส่วนใหญ่ก็มีการรับรู้กระแสทางสังคม และมีศักยภาพที่ดีกว่ากลุ่มองค์กรของทางราชการบางกลุ่มด้วยซ้ำ แต่ก็จะเป็นการดีที่มีส่วนช่วยในการสนับสนุนในด้านต่างๆ ดังนั้นข้อมูลที่ได้ในส่วนนี้ส่วนใหญ่จะมองว่าชุมชนเกาะเกร็ดนั้นทุกวันนี้มีความเจริญมากขึ้นนั้นมิใช่เป็นเพราะมีหน่วยงานจากราชการเข้ามาทำให้เกิดขึ้นเพียงฝ่ายเดียว แต่ที่เป็นเช่นนี้ได้ก็เพราะการมีผู้นำชุมชนที่มีความเข้มแข็ง ชุมชนเกิดเข้มแข็งก่อนอยู่แล้ว นโยบายต่างๆที่ดีจึงจะได้รับการยอมรับ จาก

คนในชุมชน บุคลากรที่เข้ามาทำงานต้องมีความบริสุทธิ์ใจจึงจะเกิดความยอมรับนับถือจากคนในชุมชนเกาะเกร็ด นโยบายส่งเสริมจากภาครัฐ มีเข้ามาตลอดในการที่จะมีส่วนช่วยให้เกาะเกร็ดมีความเจริญมากขึ้นในขณะเดียวกันทางด้านของการอนุรักษ์วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมของชุมชนเกาะเกร็ดประชาชนบนเกาะเกร็ดเองก็จะเป็นตัวสำคัญที่จะรักษาวัฒนธรรมประเพณี ดั้งเดิมไว้ได้

ในประเด็นด้านผลกระทบ / ความเปลี่ยนแปลง ที่เกิดจากการจัดให้ชุมชนเกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจ ในหมู่ที่ 1 เกิดการเปลี่ยนแปลงน้อยมาก เนื่องจากชัยภูมิพื้นที่เป็นด้านที่นักท่องเที่ยวไม่นิยมเดินมาถึง อาจเป็นเพราะสภาพทางภูมิศาสตร์ และสภาพการจัดตั้งร้านค้ามีน้อยไม่สอดคล้องกับพื้นที่หมู่บ้านที่ยาวตลอดลำน้ำ มีร้านค้าไม่มาก นักท่องเที่ยวไม่นิยมเดินท่องเที่ยว ขณะเดียวกันส่วนพื้นที่หมู่ 7 นักท่องเที่ยวนิยมเดินท่องเที่ยวเพราะเป็นหมู่บ้านที่สั้น และมีร้านค้ามากมายต่อเนื่อง เมื่อเดินแล้วไม่รู้สึกว่าไกล อีกทั้งยังมีท่าเรือสำหรับท่องเที่ยวจอดรับนักท่องเที่ยวจากกลับได้อย่างสะดวก ดังนั้นจึงพอจะเห็นได้ว่าทางด้านเศรษฐกิจของชุมชนคิดว่าหมู่ 1 เพราะมีร้านค้าของทั้งของรับประทาน และของใช้สวยงามมากมายสำหรับให้นักท่องเที่ยวได้เลือกซื้อติดมือกัน จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แม่ค้าผู้ชายของ หลายท่าน มีทั้งพ่อค้าแม่ค้าที่เป็นคนในพื้นที่เอง และพ่อค้าแม่ค้าที่มาจากที่อื่นคือมาจากภายนอกเกาะเกร็ด และไม่ใช่คนในพื้นที่ด้วยเช่นกัน แต่จะมาขอเช่าพื้นที่หน้าบ้านเพื่อขายของ ส่วนหมู่ 6 มีสภาพคล้ายกับหมู่ 1 เพราะนักท่องเที่ยวคิดว่าเดินไกล

ด้านสังคมที่มีอาชีพเกษตรดั้งเดิม เช่น หมู่ 2 , 3 , 4 , 5 นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่ค่อยหนาแน่นอาจเป็นเพราะว่ามีระยะทางที่รู้สึกว่ไกล และมีสิ่งน่าสนใจน้อยกว่า ดังนั้นผู้ที่ต้องการค้าขายกับนักท่องเที่ยวต้องขนสินค้าเกษตร ใ้รถเข็นมาขายที่บริเวณหน้าวัดปรมย์ และวัดไผ่ล้อม จึงทำให้พื้นที่บริเวณดังกล่าวมีความคึกคักกว่าที่อื่นๆ จากการสัมภาษณ์เจ้าอาวาสวัดปรมย์ ถึงเรื่องของการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ ว่าเมื่อก่อนประมาณปี 2539 เกาะเกร็ดยุคฝ่วิกฤติเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวเริ่มต้นขึ้นเมื่อ นายอำเภอวัชรินทร์ โจนพานิช เข้ามารับตำแหน่งในปีนั้นได้มีการร่วมมือกันในเรื่องที่ว่าจะทำอย่างไรในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจตกต่ำ ผู้คนขาดรายได้ ว่างแรงงานมีการย้ายที่อยู่ออกไปทำงานข้างนอก ปล่อยให้พ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย ดูแลบ้านเรือนบนเกาะเพียงลำพังบางรายถึงกับต้องฝากบ้านให้ดูแลบ้านถึง 2 - 3 หลัง ก็ยังมี ข้าวยากหมากแพง มีอาชีพมากขึ้นทุกวัน จะทำอย่างไรจะช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ จึงก็ได้มีการจัดงาน "เปิดตลาดสัญจร" จากทางวัดปรมย์ฯ ขึ้น เพื่อขายสินค้าในราคาถูก โดยได้มีการใช้พื้นที่ภายในวัดปรมย์ฯ เปิดตลาดทุกวันเสาร์ อาทิตย์ ซึ่งผลปรากฏว่าผลออกมาได้เป็นอย่างดี ชาวบ้านมาจับจ่ายซื้อของกันอย่างคึกคัก ข้าวสารราคาถูกที่นำมาขายในนายขายหมดเป็นอันดับแรก และในปีนั้นก็ยังได้มีการส่งเสริมและกระตุ้นให้เกิดการ

พื้นฟูอาชีพเครื่องปั้นดินเผา และการพัฒนาการท่องเที่ยวขึ้นด้วย หลวงพ่อยังกล่าวอีกว่า "ปัจจุบันนี้ดีขึ้นมาก ก่อนนี้แทบจะเรียกได้ว่าเดินกลางวันอาจถูกผีหลอกได้" เพราะว่าคนน้อยจริงๆออกไปทำงานข้างนอกกันหมด แต่มาเดี๋ยวนี้กลับกลายเป็นคนในพื้นที่ ไม่ยอมขายที่ของตนเองบนเกาะเกร็ด และกลับมาอาศัยอยู่กันมากขึ้นด้วยซ้ำไป ปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติดมีน้อยมากแทบไม่เกิดขึ้นเลย ปัจจุบันชีวิตความเป็นอยู่ของคนบนเกาะเกร็ดดีขึ้น หลวงพ่อยังได้มีการประมาณรายได้จากนักท่องเที่ยวอย่างคร่าวๆ ให้ฟังอีกว่า นักท่องเที่ยวที่มาบนเกาะเกร็ด ปีหนึ่งประมาณ 100,000 คนซึ่งแต่ละคนนั้นจะจับจ่ายซื้อของคิดไม้คิดมือโดยเฉลี่ยคนละ 300 บาท ดังนั้น ก็จะประมาณ 30 ล้านบาท ต่อปี ที่จะมีเงินหมุนเวียนบนเกาะเกร็ด

ด้านวัฒนธรรม วิถีชีวิต โดยปกติจะแตกต่างกันในแต่ละวัน เช่นวันเสาร์ อาทิตย์ หรือวันหยุดประจำปีต่างๆ ชาวบ้านจะเปิดร้านค้าบริการนักท่องเที่ยว ส่วนในวันธรรมดาเงียบเหงากว่าวันเสาร์ อาทิตย์ เกิดอาชีพใหม่เมื่อ 4 - 5 ปี มานี้คือ รถจักรยานยนต์รับจ้าง เพื่อรับส่งทั้งคนในพื้นที่และนักท่องเที่ยว จากการสัมภาษณ์หลายท่านมีความเห็นตรงกันว่าทำให้ที่มีการท่องเที่ยวบนเกาะเกร็ดนั้น เป็นตัวทำให้เกิดการนำเอาวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตของคนเกาะเกร็ดมาเป็นจุดเด่นดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ในขณะที่เดียวกันก็จะเกิดความภูมิใจในวัฒนธรรมของคนในชุมชน ก็มีการร่วมมือร่วมใจกันอนุรักษ์รักษาโบราณสถานของชุมชน มีการรักษาดูแลความสะอาดในเขตพื้นที่ของตนเองให้ดูเรียบร้อยตลอดเวลา สิ่งสาธารณูปโภคต่างๆ มีพร้อม ทั้งไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ ถนนทางเดินตลอดจนการจัดเก็บขยะมูลฝอยต่างๆ จากการสัมภาษณ์ พลตรีชาติวัฒน์ งามนิยม ท่านให้มุมมองของการเปลี่ยนแปลงในสมัยนี้ว่า "แต่ก่อนวัฒนธรรมเทศกาล งานประเพณีต่างๆ ชาวบ้านที่อยู่อาศัยบนเกาะเกร็ดจะทำให้กับทางวัดซึ่งเป็นศูนย์กลางชุมชน ยกตัวอย่างการทำธงตะขาบในเทศกาลสงกรานต์ที่จะแห่ไปยังวัดเพื่อบูชาพระบรมสารีริกธาตุที่พระมหารามัญเจดีย์นั้นเป็นหน้าที่ของชาวบ้านแต่ละบ้านจะพร้อมใจกันทำธงกันขึ้น จนมาในปัจจุบันทุกวันนี้ทางวัดเองจะต้องเป็นฝ่ายที่จะต้องจัดทำขึ้น และให้ชาวบ้านไปช่วยกันแห่แทน" ซึ่งนี่ก็อย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงสภาพของวัฒนธรรมวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปตามสังคม แต่ก็ยังคงต้องมีการประเพณีปฏิบัติกันอยู่เพื่อคงไว้ซึ่งวัฒนธรรม ประเพณีดั้งเดิมที่มีมาแต่อดีต

ด้านสภาพแวดล้อม โดยทั่วไปเนื่องจากว่าเกาะเกร็ดนั้นมีสภาพเป็นน้ำล้อมรอบ จากการสัมภาษณ์ ว่าแต่ก่อนนั้นเกาะเกร็ดช่วงที่น้ำขึ้นสูง จะอยู่ในช่วงประมาณ 4 เดือน คือเดือน 10 จนถึงเดือนอ้าย ชาวเกาะเกร็ดนั้นต้องได้เดินลุยน้ำกัน บางบ้านก็ใช้เรือเป็นพาหนะในการเดินทางก็เป็นเรื่องปกติ จากการสำรวจโดยผู้วิจัยเมื่อวันที่ 14 - 18 พฤศจิกายน 2548 ซึ่งเป็นเทศกาลลอยกระทงที่ผ่านมานั้น น้ำในแม่น้ำก็ได้ขึ้นสูงเนื่องมาจากน้ำทะเลหนุน จึงทำให้ปริมาณน้ำในแม่น้ำขึ้นท่วมเกาะเกร็ดด้วยบางส่วน และจากการให้สัมภาษณ์หลวงพ่เจ้าอาวาสวัดปรมัยยิกาวาสนั้น กล่าวว่าภายใน

วัดเองนั้นได้มีการทำเขื่อนกั้นน้ำภายในบริเวณวัดน้ำจึงไม่สามารถเข้าถึงในวัด แต่ภายนอกวัดนั้นท่วมถึงระดับข้อเท้า ถึงครึ่งน่อง แล้วแต่บางพื้นที่ ดังนั้นสัปดาห้ดังกล่าวนี้นักท่องเที่ยวที่มาเยือนเกาะเกร็ดจึงมาได้ถึงภายในวัดเท่านั้นแล้วก็กลับ ซึ่งก็คงไม่ยากที่จะลุยน้ำเพื่อเดินท่องเที่ยว

จากการที่ทางราชการได้ประกาศผังเมืองให้เกาะเกร็ดเป็นพื้นที่สีเขียว อาจารย์เฉลิมศักดิ์ ปาลา ผู้ให้สัมภาษณ์ เห็นว่าสภาพของเกาะเกร็ดมีความเปลี่ยนแปลงน้อยมากโดยทั่วไป ยกเว้นในส่วนหมู่ 7 ซึ่งกลายเป็นตลาดการค้า ในส่วนอื่นๆ ยังคงมีสภาพคล้ายกับเมื่อประมาณ 10 หรือ 20 ปีที่แล้ว และจากการพูดคุยกับชาวบ้านในพื้นที่บางคนที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับทางสภาพแวดล้อมภายในเกาะเกร็ดนั้นถูกทำลายลงก็ด้วยจากความมั่งง่ายของนักท่องเที่ยวที่ทิ้งขยะไม่เลือกที่ ทางเกาะเกร็ดเองนั้นก็ได้มีการจัดเตรียมภาชนะใส่ขยะให้ ก็ไม่นำไปใส่ ซึ่งก็เป็นหน้าที่ของชาวบ้านที่หน้าบ้านใครเอง บ้านนั้นก็ควรดูแลรับผิดชอบทำความสะอาดกันเอง ด้านมลภาวะทางเสียงเช่นเสียงเครื่องยนต์จากเรือหางยาวรับส่งผู้โดยสาร มองว่าเป็นความเคยชินแต่ถ้าเลือกได้ก็อยากให้มีเสียงที่ดังน้อยลง

ผลกระทบ / ความเปลี่ยนแปลงด้านการพัฒนา บนเกาะเกร็ดในปัจจุบันนี้จะเห็นได้จากอาคารต่างๆที่เป็นของเอกชน และราชการนั้นมีการก่อสร้างขึ้น ประปราย แต่ก็มีความกลมกลืนกับสภาพเดิม บางส่วนยังคงสภาพสังคมากรเกษตร สิ่งสาธารณูปโภคพื้นฐาน เช่น ไฟฟ้า น้ำประปา และโทรศัพท์ มีครบ ป้ายบอกทางมีขึ้นตลอดเส้นทาง ป้ายบอกโบราณสถาน โบราณวัตถุต่างๆทั้งนี้เพื่อต้องการรองรับให้แก่นักท่องเที่ยว กระแสของการพัฒนาหมู่บ้านรองรับนักท่องเที่ยวที่มีทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศ ข้อมูลจากอาจารย์เฉลิมศักดิ์ผู้ให้สัมภาษณ์ว่ามีการศึกษา วิจัย ค้นคว้าและรายงาน อยู่ตลอดเกี่ยวกับประชาชนในพื้นที่ผู้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว นั้น เป็นส่วนน้อย ถ้าคิดเป็นร้อยละกับประชาชนส่วนใหญ่ผู้ที่มีผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว คือผู้ที่ประกอบธุรกิจ ได้แก่ พ่อค้า แม่ค้า คนขับเรือโดยสาร เรือเหมา ผู้ให้เช่าจักรยาน มอเตอร์ไซค์รับจ้าง วัดต่างๆมักได้รับการบริจาคจากการโฆษณาบ้าง จากผู้มีจิตศรัทธาบ้าง โดยกลุ่มเหล่านี้มักทำให้ชื่นชอบกับการที่มีนักท่องเที่ยวมาเยอะๆ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์บางส่วนมองว่าพวกพ่อค้า แม่ค้า เห็นแก่ตัวมองแต่ประโยชน์ส่วนตัวในการขายของหารายได้ มากกว่าที่จะทำประโยชน์ต่อส่วนรวมก็มี ในกลุ่มส่วนที่ไม่ได้มีผลประโยชน์ทางธุรกิจ หรือผลประโยชน์จากนักท่องเที่ยวก็จะเก็บตัวอยู่ในบ้าน เพราะเขาเหล่านั้นทำงานซึ่งมีที่ตั้งภายนอกเกาะเกร็ด วันหยุดจึงต้องการพักผ่อน บางคนก็ออกไปเที่ยวภายนอกเกาะ

ปัญหาส่วนใหญ่ที่มากับนักท่องเที่ยว เช่น การทิ้งขยะไม่ถูกที่ พวกมิชชันนารีที่แฝงตัวมากับนักท่องเที่ยว ในส่วนของการแต่งกาย ค่านิยมสมัยใหม่ในการแต่งตัวของวัยรุ่น คนบนเกาะเกร็ดนั้นยอมรับกับกระแสโลกสมัยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่พอถึงเทศกาลสำคัญๆต่างก็จะมี การนำเอาวัฒนธรรมดั้งเดิมที่มีมาออกมาให้เห็นกัน

การคมนาคม มีความสะดวกสบายเหมือนเดิมสำหรับคนในพื้นที่จากความเคยชิน ในเรื่องการข้ามเรือ แล้วต่อไปขึ้นรถเป็นเรื่องปกติ การสื่อสาร มีทั้งโทรศัพท์บ้าน โทรศัพท์สาธารณะ และโทรศัพท์มือถือ ตลอดจนเทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ มีใช้กันอย่างแพร่หลายเกือบทุกครัวเรือน การรับรู้กระแสสังคม เทคโนโลยีข่าวสารทันเหตุการณ์เหมือนทั่วไป

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ การสืบทอดประเพณี วัฒนธรรม ของชาวชุมชนเกาะเกร็ด ด้านขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม ของชาวชุมชนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี จากการสัมภาษณ์ พระครูวิมลธรรมาภรณ์ ตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดปรมัยยิกาวาส โดยส่วนใหญ่ชาวบ้านจะใช้วัดเป็นแหล่งศูนย์รวมของการประกอบพิธีต่างๆในเชิงวัฒนธรรม ประเพณีต่างๆ อยู่แล้วในเทศกาลต่างๆเช่น วันสงกรานต์ ชาวบ้านก็จะมีการทำข้าวแช่ กวนกาละแม ทำขนมจีน ซึ่งเป็นอาหารของมอญแต่โบราณ ไปถวายพระสงฆ์ที่วัดด้วย พูดได้ว่ามีรับประทานได้ทุกปี

ประเพณีเทศกาลเข้าพรรษา ก็จะมีการทำบุญตักบาตร ถวายเครื่องไทยธรรม ผ้าอาบน้ำฝน มีการหล่อเทียน และมีการแห่เทียนไปตามวัดต่างๆด้วยเป็นต้น และยังมีเทศกาลประเพณีกำดัน โปธิ์ ประเพณี "เจ้าภาพกัณฑ์เทศน์" ประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง ประเพณีทำบุญออกพรรษา ประเพณีตักบาตรขนมจีน ประเพณีตักบาตรทางน้ำ ประเพณีช้อนรูป ประเพณีเทศกาลลอยกระทง จะเห็นได้ว่าวัดกับคนเกาะเกร็ดนั้นมีความใกล้ชิดกัน "แล้วยังมีทำเรือที่หน้าวัดแล้วนี่ จะเป็นการทำให้คนเกาะเกร็ดนั้นจะต้องผ่านวัดกันทุกคน" หลวงพ่อกล่าวจากการให้สัมภาษณ์ คนที่มีเชื่อมอูบบางบ้านยังมีการนับถือผี นั้นหากว่ามีคนในบ้านเสียชีวิต จะไม่นำเอาโลงศพขึ้นบนบ้าน และหากว่าผู้ที่เสียชีวิตเป็นคนในครอบครัวนั้นเสียชีวิตนอกบ้าน ก็จะไม่นำศพเข้าบ้าน ทุกวันนี้ก็ยังคงมีอยู่

ด้านอาหารพื้นเมืองและการแต่งกาย ผู้วิจัยเห็นว่าประชาชนบนเกาะเกร็ดเองนั้นหลายบ้านได้มีการขายอาหารที่หารับประทานได้ยากในทุกวันนี้ยกตัวอย่างเช่น แกงบอน แกงกล้วยดิบ แกงเจียวหวานคอมะพร้าว แกงลูกโยนผักบุ้งโอบมะขามอ่อน ทอดมันหน่อกะลา ข้าวแช่ แกงมัสมั่น เป็นต้น ประชาชนบนเกาะเกร็ดนั้นจะมีการอนุรักษ์วัฒนธรรมอยู่แล้วเกี่ยวกับอาหารพื้นเมือง การแต่งกาย เป็นประจำ ในเทศกาลต่างๆทุกปี ซึ่งจะทำกันเองในแต่ละบ้านที่มีการแต่งชุดมอญการใช้เครื่องแต่งกายต่างๆที่เป็นของมอญ

ด้านภาษา "ภาษาที่ใช้กันบนเกาะเกร็ดโดยส่วนใหญ่แล้ว มีหลงเหลือให้เห็นจากการตั้งชื่อหมู่บ้านโดยมีที่มาแต่ดั้งเดิมเป็นภาษามอญ ยกตัวอย่างได้คือ กวานโม กวานฮาตาว กวานฮาม่าน

กวานโต้ และกวานอะลัด ซึ่งทั้ง 5 ชื่อที่กล่าวมานี้เป็นชื่อหมู่บ้านที่ติดมาจากเมืองมอญ" ซึ่งคนเกาะเกร็ดนี้ส่วนใหญ่บรรพบุรุษมีเชื้อสายมาจากคนมอญสืบทอดต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน จากการสัมภาษณ์พระครูวิมลธรรมาภรณ์เจ้าอาวาสวัดปรมัยยิกาวาส ต้องอ่านออกเขียนได้ และบทสวดมนต์ทุกวันนี่ก็ยังคงต้องเป็นภาษามอญ

สิ่งของเครื่องใช้ที่ผลิตขึ้นในชุมชนเกาะเกร็ดจากในอดีตที่มอญเข้ามาอยู่ซึ่งก่อนที่พื้นที่จะมีการขุดเส้นทางตัดผ่านแล้วความแรงจากกระแสน้ำทำให้เส้นทางมีขนาดใหญ่ขึ้นจนกลายเป็นเกาะนั้นชาวมอญดั้งเดิมก็ผลิตเครื่องปั้นดินเผาอยู่แล้วทั้งเพื่อใช้เอง และเพื่อการค้า โดยจุดเด่นที่ทำให้เครื่องปั้นดินเผาของเกาะเกร็ดมีชื่อเสียงแต่เดิมนั้นมีความทนทาน มีความสวยงามจากฝีมือช่างปั้นที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว และที่สำคัญเป็นดินที่หาได้จากบนเกาะเกร็ดซึ่งเมื่อเผาแล้วจะมีความแกร่งในตัวเอง แต่ในปัจจุบันนี้ จะนิยมทำเป็นของชำร่วย หรือเป็นของตกแต่งตั้งโชว์เสียมากกว่า เนื่องจากการมีวัสดุใหม่เข้ามาแทนที่ ซึ่งมีความทนทานตกไม่แตก น้ำหนักเบา เครื่องปั้นดินเผาของเกาะเกร็ดจึงนิยมใช้ลดลงในครัวเรือน อีกทั้งปัจจุบันยังต้องนำเอาวัสดุดิบ ซึ่งก็คือดินจากที่อื่นเข้ามาใช้ในการทำอีกด้วยเนื่องจากความต้องการของลูกค้า นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวเกาะเกร็ดมีความต้องการสินค้ามากขึ้น

การผลิตเครื่องปั้นดินเผาในอดีตนั้น จะมีการใช้วัสดุดิบก็คือดินที่หาได้แล้วทำการขึ้นรูปจากนั้นแล้วนำมาเผาโดยใช้เตาเผาที่ทำจากก้อนอิฐที่นำมาก่อให้เป็นเตา โดยการใช้ฟืนเป็นเชื้อเพลิง ซึ่งเครื่องปั้นดินเผาที่ได้แก่ โอ่ง อ่าง ครก กระปุก ในขนาดแตกต่างกัน แบ่งเป็นเครื่องใช้สอยในชีวิตประจำวัน และอีกแบบหนึ่งที่เรียกว่าเครื่องปั้นดินเผาลายวิจิตร ในปัจจุบันนี้ได้มีการนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยในการผลิต ผลที่ได้ก็คือสามารถที่จะควบคุมอุณหภูมิการเผาได้ จึงทำให้สามารถที่จะกำหนดสีของภาชนะที่ผ่านการเผาได้ว่าต้องการสีอย่างไร ใช้ระยะเวลาสำหรับการเผาน้อยลง ผลิตได้มากขึ้นในปัจจุบันนี้เตาเผาในแบบเดิมที่ใช้อิฐก่อทนไฟนั้น ทางเกาะเกร็ดได้มีการอนุรักษ์ไว้ให้เห็นกันอยู่ในหลายพื้นที่ในเกาะเกร็ด

5.5 ข้อเสนอแนะ

ทิศทางหรือแนวทางในการอนุรักษ์วัฒนธรรมเกาะเกร็ดในอนาคต ควรให้มีการส่งเสริมการอนุรักษ์ฟื้นฟู วัฒนธรรมของชุมชนโดยให้ชุมชนได้มีการทำกิจกรรมร่วมกัน ในด้านวัฒนธรรมขนบธรรมเนียม ประเพณี ของตนเอง โดยการช่วยเหลือด้านงบประมาณ มากกว่าวิธีการหรือรูปแบบที่จัดตั้งหรือคิดขึ้นใหม่ เพราะจะกลายเป็นการจัดตั้งวัฒนธรรมใหม่ลบล้างวัฒนธรรมดั้งเดิม ซึ่งจัดเป็นวิถีการใช้ชีวิตชาวบ้านมาแต่เดิม ซึ่งคนภายนอกมองไม่เห็นถึงแก่นแท้ที่แอบแฝงอยู่

ด้านเศรษฐกิจ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มคือ

- 1) กลุ่มที่มีผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวซึ่งเป็นคนในพื้นที่เกาะเกร็ด
- 2) กลุ่มบุคคลภายนอกที่มีผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว
- 3) กลุ่มบุคคลที่ไม่มีผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว

แนวทางด้านการส่งเสริมควรจะคำนึงถึงแต่ละกลุ่มในสัดส่วน และปริมาณที่ไม่ก้าวก่ายละเมิดสิทธิซึ่งกันและกัน สิทธิความเป็นส่วนบุคคลขณะนี้ดูเหมือนถูกละเลย มุ่งเปิดหมู่บ้านให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว และมีกระแสความคิดที่จะต้องการให้เปิดตลอดพื้นที่รอบเกาะ จากการศึกษาโดยผู้วิจัยเองนั้นเห็นว่าบางครั้งผู้ประกอบการธุรกิจค้าขายมุ่งเน้นแต่การจะค้าขายเพียงอย่างเดียว จนมองดูคล้ายกับจะกลายเป็นการเห็นแก่ตัว

ด้านส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ก็มองดูคล้ายเป็นรูปแบบของการจัดฉากละคร เพื่อแสดงให้นักท่องเที่ยวชม มิใช่วิถีชีวิตของตนเอง หรือจิตวิญญาณของชุมชนโดยแท้จริง โดยเริ่มมีให้เห็นในช่วงเทศกาลวันสำคัญ เช่น วันสงกรานต์ หรือเทศกาลต่างๆ มักมุ่งเพื่อการท่องเที่ยว ค้าขาย มากกว่าที่จะเป็นการแสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรม ประเพณี ที่ยึดถือในการใช้ชีวิตจริงของคนเกาะเกร็ดที่เป็นธรรมชาติสืบต่อกันมาซึ่งน้อยคนนักที่จะคิดถึง และคงยังไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน แต่มีแนวโน้มที่จะมองเห็นดังกล่าว อีกทั้งยังต้องมีการวางแผนในทิศทางที่ถูกต้องอย่างเหมาะสม และเร่งด่วน ก่อนที่จะสูญสลายกลายเป็น ที่จัดแสดงขนบธรรมเนียมประเพณีไทยไว้ต้อนรับนักท่องเที่ยวชม จากการส่งเสริมจาก ภาครัฐ หรือหน่วยงานราชการที่ไม่เข้าใจในด้านการวัฒนธรรมและจากชาวชุมชนเองที่หลงตามกระแส เห็นแก่ผลประโยชน์จากการค้าขายมีรายได้จากการท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว

5.6 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาถึงการทำให้ชุมชนเกาะเกร็ดได้รับประโยชน์อย่างแท้จริงจากการท่องเที่ยว
- 2) ควรศึกษาถึง แนวทางการวางแผนใช้พื้นที่บนเกาะเกร็ดอย่างเหมาะสม เพื่อรองรับปริมาณของประชากรในอนาคต
- 3) ควรมีการศึกษาเพื่อกำหนดมาตรการ หรือนโยบายต่างๆ ที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาเกาะเกร็ดอย่างถูกต้องเหมาะสม
- 4) ควรศึกษาถึงแนวทางการควบคุมการประกอบธุรกิจที่จะมีผลกระทบต่อวัฒนธรรม ประเพณีชุมชนเกาะเกร็ด

มหาวิทยาลัยราชภัฏราชบุรี

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2541). *โครงการศึกษาแนวทางการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และสภาตำบล (สต.)* กรุงเทพฯ : แพลนโมทีฟ
- _____. (2542). *การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ*. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : แพลนโมทีฟ
- _____. *กวางแผนโครงการ*. (2543). *คือถิ่นฐาน คือบ้านเรา* อบต. กับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ : แพลนโมทีฟ.
- _____. (2544). *แผนการท่องเที่ยว ปี 2545*. กองอนุรักษ์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรุงเทพฯ : แพลนโมทีฟ.
- _____. [ออนไลน์]. (2544). *รายงานฉบับย่อสำหรับผู้บริหาร โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแห่งชาติในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) แหล่งที่มา: <http://www.tat.or.th/masterplan/draft.html>* (25 พฤศจิกายน 2545)
- _____. (2545). *เข้าใจถิ่น เข้าใจเที่ยว เกาะเกร็ด*. กองอนุรักษ์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. กรุงเทพฯ : แพลนโมทีฟ.
- _____. [ออนไลน์]. (2545). *การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย/แผนงาน/โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งชาติในช่วง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) แหล่งที่มา: <http://www.tat.or.th>* (11 เมษายน 2545)
- กุลวิจิตร ภัทธานนท์. (2537). *ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มอาชีพ : ศึกษากรณีกลุ่มอาชีพจังหวัดสุรินทร์*. กองวิจัยและประเมินผลกรมพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ:กระทรวงมหาดไทย
- คณะกรรมการดำเนินงานและประสานงานวันอนุรักษ์มรดกไทย. (2541-2544). *แผนแม่บทวันอนุรักษ์มรดกไทย*. ม.ป.ท.
- คณะกรรมการประสานงานสาธารณสุขเขตเมืองปากเกร็ด. (2543). *เกาะเกร็ดเมืองน่าอยู่*. ม.ป.ท.
- ศศิญา พรเพชรสุข. (2544). *การวิเคราะห์เชิงนิเวศวิทยาวัฒนธรรมเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ : กรณีศึกษาชุมชนมอญเกาะเกร็ด จ. นนทบุรี*. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต (เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.

โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว.

[ออนไลน์]. (2542). แหล่งที่มา: <http://www.kanchanapisek.or.th/kp6/BOOK16/chater3/t16-3-11.htm#sect3> (20 ธันวาคม 2545.)

งามพิศ สัตย์สรวง. 2535. *การวิจัยทางมนุษยวิทยา*. กรุงเทพมหานคร: เจ้าพระยาการพิมพ์.

จามะรี เชียงทอง. 2541. *รายงานการวิจัย การท่องเที่ยวและผลกระทบต่อคนเลี้ยวช้างในจังหวัดสุรินทร์*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.

จำนง อดิวัฒน์สิทธิ์. (2540). *สังคมวิทยา*. พิมพ์ครั้งที่ 8 กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จิราภรณ์ ศรีจันทร์. (2541). *ความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวบนเกาะเกร็ด ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี*. (สิ่งแวดล้อม) กรุงเทพฯ: คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.

เฉลิมพร ชูศรี. (2543). *การมีส่วนร่วมของชาวประมงพื้นบ้านในการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งกรณีศึกษา : อ่าวปัตตานี จังหวัดปัตตานี*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. (เทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.

ชนิศา คุรุจิรานวัฒน์. (2546). *เจตคติของผู้ประกอบการด้านที่พักแบบสัมผัสวัฒนธรรมชนบทในเขตภาคกลางของประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. (วิทยาการจัดการอุตสาหกรรม). กรุงเทพฯ: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง. ถ่ายเอกสาร.

ญาณี จิตต์กุลสัมพันธ์. (2544). *ผลกระทบของธุรกิจการท่องเที่ยวต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม*. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตร์มหาบัณฑิต. (ไทยศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ถ่ายเอกสาร.

ณัฐพร แสงประดับ. 2527. *การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่เป็นผลมาจากการพัฒนาการท่องเที่ยว : หมู่บ้านบ่อสร้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมศาสตร์มหาบัณฑิต. (สิ่งแวดล้อม). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.

เดชา บุญคุ้ม. [ออนไลน์]. (2540). *การอนุรักษ์กับการพัฒนา*. แหล่งที่มา: <http://www.kmtl.ac.th/dotlineplane/1forum/restor.html> (20 ธันวาคม 2545)

ทำเรือวัดปรมย์ยิกาวาส. (ม.ป.ป.). *ลงเรือเที่ยวเกาะเกร็ด*. (แผ่นพับ). ม.ป.ท.

ทิววัฒน์ รัตนเกตุ. (2542). *การศึกษาศักยภาพของพื้นที่และความพร้อมของชุมชนในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ประเภทอ่างเก็บน้ำ กรณีศึกษา อ่างเก็บน้ำคลอง*

ระโอก จังหวัดระยอง. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (เทคโนโลยีการวางแผน
สิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาชนบท). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
ถ่ายเอกสาร.

นันทพล กาญจนวัฒน์.[ออนไลน์]. (2544). แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในกฎหมายสิ่งแวดล้อม
ระหว่างประเทศ : ศึกษากรณีตัวอย่าง อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ค.ศ.
1992 นนทบุรี : กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. [http://www.anamai.moph.go.th/
factsheet/academic/231/23105.html](http://www.anamai.moph.go.th/factsheet/academic/231/23105.html) (6 กรกฎาคม 2545.)

นิวัติ เรืองพาณิชย์.(2533). การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ: เฉลิมชาชาญการพิมพ์.
เนติ โชติช่วงนิธิ.(2542, 28 เมษายน) “กวางอาม่าน ชื่อบ้านนามนี้สำคัญไฉน.” สยามรัฐ 12 (136) :
5-6

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา.(2542, 13 มิถุนายน). “แบบจำลองความสัมพันธ์ระหว่างอุปสงค์และอุปทาน
ของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว.” จุลสารการท่องเที่ยว. 15 (220) : 33-36.

ผจงจิตต์ อธิคมนันท์. (2543). การเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร:
มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ผู้จัดการออนไลน์. [ออนไลน์]. (2548). *เที่ยวเกาะเกร็ด ชม ชิม ชอบ ของดีมรดกนนท์.*

<http://202.57.155.216/Travel/ViewNews.aspx?NewsID=9480000137446>. (22 ธันวาคม
2548)

พระครูวิมลธรรมภรณ์. เจ้าอาวาสวัดปรรมย์ยิกาวาส. นิวัฒน์ อมาตยกุล ผู้สัมภาษณ์,
วัดปรรมย์ยิกาวาส. 22 พฤศจิกายน 2548.

ไพโรจน์ บุญผูก. (2541). *เกาะเกร็ดกับงานบ้าน-งานบุญของชาวมัธยมเจ้าพระยา*. กรุงเทพฯ:
เมืองโบราณ.

มณฑล จันทร์แจ่มใส. (2541). *การศึกษาทัศนคติของชุมชนท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยว
กรณีศึกษา : เกาะมุก จังหวัดตรัง*. วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต
(การวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม) กรุงเทพฯ :สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง. ถ่ายเอกสาร.

มูทิตา ปิ่นสุนทร. (2542). *การวางแผนเส้นทางจักรยานที่เหมาะสมเพื่อการท่องเที่ยวในเขตกรุง
รัตนโกสินทร์*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (เทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อการ
พัฒนาทรัพยากร) กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.

รติกา อังกูร. (2542, 13 เมษายน). การท่องเที่ยว : อนุรักษ์หรือทำลายศิลปวัฒนธรรมไทย. *วารสาร
สุโขทัยธรรมมาธิราช*. 12 (3) :118-126

- อุโสภาพ. (นามแฝง)(2540 , มกราคม). “เที่ยวเกาะเกร็ด...เกาะใหญ่ใกล้กรุง.” อสท. 37(7) : 58-72
- วนิดา วิชัยประเสริฐกุล. 2541. ผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีต่อสิ่งแวดล้อมเมืองพัทยา.
วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต. (การวางแผนภาคและเมือง) กรุงเทพฯ :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- วรรณมา วงษ์วานิช. (2539). ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ : ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วินัย ภูมิพิทักษ์กุล. (2540). แนวทางการพัฒนาบริเวณเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์สังคม
ศาสตรมหาบัณฑิต. (การวางแผนภาคและเมือง). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
ถ่ายเอกสาร.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2543). กรุงเทพฯมาจากไหน. กรุงเทพฯ : เรือนแก้วการพิมพ์
- ศุภราภรณ์ ชรรษชาติ. (2541). การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นในการอนุรักษ์ทรัพยากร
ชายฝั่ง กรณีศึกษา อำเภอละงู จังหวัดสตูล. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต
(สิ่งแวดล้อม). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- ศุภวรรณ โพธิ์นาค. (2545). ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อวิถีชีวิตของชุมชนเกาะล้าน เมืองพัทยา
จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. (เทคโนโลยีการวางแผนสิ่งแวดล้อม
เพื่อพัฒนาชนบท). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดนนทบุรี. (2535). มอญเกาะเกร็ด. นนทบุรี :หน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
ศิลปกรรมท้องถิ่นจังหวัดนนทบุรี.
- _____. (2542). เกาะเกร็ด แหล่งศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อมที่ควรอนุรักษ์. นนทบุรี :หน่วยอนุรักษ์
สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมท้องถิ่นจังหวัดนนทบุรี.
- สถานีอนามัยเฉลิมพระเกียรติ. (2546). ข้อมูลประชากรเกาะเกร็ด. สถานีอนามัยตำบลเกาะเกร็ด. ม.
ป.ท..
- สถานีอนามัยตำบลเกาะเกร็ด. (2546). สรุปรปี 45 สถานีอนามัยตำบลเกาะเกร็ด. (11 พฤศจิกายน
2545).(แผ่นดิสเก็ตต์).
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2540). รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผน
แม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทย. ม.ป.ท.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. (2540). การดำเนินการเพื่อกำหนด
นโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. ม.ป.ท.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. (2540). ร่างนโยบายการท่องเที่ยวเชิง
นิเวศ. ม.ป.ท.

สภาร่างรัฐธรรมนูญ. (2540). *ประชาชนได้อะไรจาก(ร่าง)รัฐธรรมนูญใหม่*. ม.ป.ท.

สมฤดี ลิ้มปรีชตวิชัย. (2544). *บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อการพัฒนางานด้านการสาธารณสุขของชุมชน* : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาชนบท) กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.

สมศรี สิริขันธ์วิชัย. (2541). *การวิเคราะห์เชิงนิเวศวิทยาวัฒนธรรมเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ : กรณีศึกษาชุมชนมอญเกาะเกร็ด จ. นนทบุรี*. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต (เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม) กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.

สำนักงานเกษตรอำเภอปากเกร็ด. (2548). *รายงานแนวทางพัฒนาการเกษตรระดับตำบล*. ม.ป.ท.

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. [ออนไลน์]. (2545). *หลักการ เหตุผล ฐานระบบคิด วัฒนธรรม* <http://www.culture.go.th/thai/2544/04/culture01.htm>. (6 พฤษภาคม 2545)

สำนักงานจังหวัดนนทบุรี. (2544). *แผนพัฒนาจังหวัดนนทบุรี ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2540-2544)*. (ม.ป.ท.).

_____. *ฝ่ายข้อมูลและติดตามประเมินผล*. [ออนไลน์]. (2544). *ตราประจำจังหวัดนนทบุรี*.

แหล่งที่มา: <http://www.nonthaburi.go.th/> (22 พฤษภาคม 2545)

_____. *ฝ่ายนโยบายและแผน*. (2544). *วิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ แนวทางการพัฒนาจังหวัดตามแผนพัฒนาจังหวัดนนทบุรี ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2545-2549)*. ม.ป.ท.

สำนักงานทะเบียนราษฎร์อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. (2546). *ข้อมูลประชากร*. ม.ป.ท.

สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอปากเกร็ด. (2541). *ประวัติความเป็นมาเกาะเกร็ด*. รายงานการพัฒนาชุมชนเกาะเกร็ด. ม.ป.ท.

_____. (2544). *สิ่งสาธารณูปโภคบนเกาะเกร็ด*. รายงานการพัฒนาชุมชนเกาะเกร็ด. ม.ป.ท.

_____. (2544). *แบบสอบถามข้อมูลระดับพื้นฐาน ระดับหมู่บ้าน ตำบลเกาะเกร็ด (ข้อมูล กชช 2 ค)*. ม.ป.ท.

_____. (2544). *ข้อมูลการท่องเที่ยวตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี*. ม.ป.ท.

_____. (2545). *ข้อมูลทั่วไปและข้อมูลแหล่งน้ำตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี*. ม.ป.ท.

สุชาดา รัตนภูมิพงษ์. (2546). *วัฒนธรรมชุมชนในฐานะที่เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว: ศึกษากรณีแหล่งโบราณคดีบ้านปราสาท ตำบลธารปราสาท อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา*. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต. (สิ่งแวดล้อม) กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.

- สุนิสา โปธิ์เตี้ย. (2534). *การศึกษารูปแบบการพัฒนาการของชุมชนหัวหินอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว*. วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต. (การวางผังเมือง) กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- สุพัตรา วิชยประเสริฐกุล. (2545). *แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี*. วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต (การวางผังเมือง). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- สุพัตรา สุภาพ. (2536). *สังคมและวัฒนธรรมไทย ค่านิยม ครอบครัว ศาสนา ประเพณี*. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุมาลี ภาวสุทธิไพสิฐ. (2541). *ระบบสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บริเวณอุทยานแห่งชาติ เขาชะเมา-เขาวง*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- สุรัชย์ หวันแก้ว. (2540). *การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม*. สังคมและวัฒนธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 6 กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุริย์ บุญญาอนุวงศ์. (2539). *ผลกระทบจากการส่งเสริมการท่องเที่ยว ศึกษากรณีจังหวัดแม่ฮ่องสอน เชียงใหม่* : สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุวิมล ดิรกานันท์. (2546). *ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ : แนวทางสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสรี วังสีไพจิตร. (2533). *จุดหักเหของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวชวนให้เกิดขบวนการนิเวศวิทยาทางการเมือง*. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
- หน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมท้องถิ่น จังหวัดนนทบุรี ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดนนทบุรี โรงเรียนสตรีนนทบุรี. (2542). *เกาะเกร็ด แหล่งศิลปและสิ่งแวดล้อมที่ควรอนุรักษ์*. ม.ป.ท.
- หวน พิณรุฬห์. (2543). *ศิลปะโบราณคดีของเกาะเกร็ดและนนทบุรี*. กรุงเทพฯ : ประสานมิตร.
- อकिनร์พีพัฒน์, ม.ร.ว. (2540). *การท่องเที่ยวกับวัฒนธรรม* : ประเพณีบุญบั้งไฟในภาคอีสาน แปลจาก *Tourism and Culture : Bang-Fai Festival in Esarn, 1992* โดย ปรีดา เฉลิมเผ่า และโสวัตรี ณ ถลาง. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- อมรา พงศาพิชญ์. (2540). *การถ่ายทอดและการรับวัฒนธรรม*. สังคมวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ม.ป.ท.
- อลิสรา รามโกมุท. (2542). *เกาะเกร็ด วิถีชีวิตชุมชนมอญริมน้ำเจ้าพระยา*. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร.

อาชิป เหมือนสุดใจ. (2541). *การประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ในการวางแผนใช้ที่ดินเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเกาะช้างจังหวัดตราด*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต.

(เทคโนโลยีการจัดการสารสนเทศ). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.

อาภา ศรีสงคราม. (2543). *วัฒนธรรมพื้นบ้านเกาะเกร็ด*. กรุงเทพฯ : สถาบันราชภัฏจันทรเกษม.

อารมณ ศรีตัญญู, ผู้รวบรวม. (ม.ป.ป). *ประวัติวัดปรมัยยิกาวาส*. กรุงเทพฯ : เท็คโปรโมชัน แอนด์ แอดเวอร์ไทซิ่ง.

เอกชัย เครืออินตะ. (2540). *วัฒนธรรมชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยง*.

วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. (สิ่งแวดล้อมศึกษา) กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.

เอ็ด ภิรมย์. (2542). *เกาะเกร็ด*. กรุงเทพฯ : เอ็น.พี. สกรีนพริ้นติ้ง จำกัด

_____. (2548). *เกาะเกร็ดแหล่งวัฒนธรรมเก่าแก่ที่ยังมีชีวิตทรงคุณค่า หลากหลาย เรียบง่าย และงดงาม*. กรุงเทพฯ : เอ็น.พี. สกรีนพริ้นติ้ง จำกัด

Ferraro, Gary. (1998). *Cultural anthropology*. U.S.A. : Weds worth.

Harssel Jan, Van. (1994). *Tourism : An exploration. United States of America* : u.p.

Robertson, Roland. (1992). *Globalization. London* : SAGE Publication.

T.La Piere, Richard. (1965). *Social change. Japan* : Tosho printing.

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรราชนครินทร์

ภาคผนวก ก
หนังสือราชการ

ที่ ศธ ๐๕๔๘.๐๒/ ๑๔๑

มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์
อ.เมือง จ.ฉะเชิงเทรา ๒๔๐๐๐

๓๑ กรกฎาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขออนุญาตใช้สถานที่จัดเวทีชาวบ้าน

เรียน

ด้วยว่าที่ร้อยตรี นิวัฒน์ อมาตยกุล นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา ภาคพิเศษ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "ศึกษาปัจจัยทางสังคม ผลกระทบ และการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี" ซึ่งขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

สำนักงานประสานงานบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ จึงขออนุญาตใช้สถานที่จัดเวทีชาวบ้าน ในวันศุกร์ที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๘ เวลา ๑๐.๐๐ น. เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการทำวิทยานิพนธ์ และเก็บข้อมูลการวิจัยของนักศึกษาในครั้งนี้ด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

รัชชาติ รักษณานนท์ชัย

(ดร.รัชชาติ รักษณานนท์ชัย)

ประธานกรรมการประสานงานบัณฑิตศึกษา

สำนักงานประสานงานบัณฑิตศึกษา

โทร. ๐-๓๘๕๓-๕๕๓๐

โทรสาร ๐-๓๘๕๓-๕๕๓๐

ที่ ศธ ๐๕๔๘.๐๒/๑๔๐

มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์
อ.เมือง จ.ระยอง ๒๔๐๐๐

๓๑ กรกฎาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือเพื่อการวิจัย

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย เค้าโครงย่อวิทยานิพนธ์ และเครื่องมือเพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วยว่าที่ร้อยตรี นิวัฒน์ อมาตยกุล นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา ภาคพิเศษ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "ศึกษาปัจจัยทางสังคม ผลกระทบ และการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี" ซึ่งขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการสร้างเครื่องมือวิจัยเพื่อการวิจัย

สำนักงานประสานงานบัณฑิตศึกษา พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์เป็นอย่างดี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือเพื่อการวิจัยของนักศึกษาในครั้งนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา สำนักงานประสานงานบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

ชัชชาติ วัชรคานนท์ชัย

(ดร.ชัชชาติ วัชรคานนท์ชัย)

ประธานกรรมการประสานงานบัณฑิตศึกษา

สำนักงานประสานงานบัณฑิตศึกษา

โทร. ๐-๓๘๕๓-๕๕๓๐

โทรสาร ๐-๓๘๕๓-๕๕๓๐

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ภาคผนวก ข
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถาม

งานวิจัยเรื่อง

ศึกษาปัจจัยทางสังคม ผลกระทบ และการมีส่วนร่วมของชุมชน ต่อการท่องเที่ยว
เชิงวัฒนธรรม ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

วัตถุประสงค์ของแบบสอบถาม

คำถามในแบบสอบถามนี้ได้กำหนดขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ให้ผู้ตอบแบบสอบถามนั้นได้
แสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับปัญหาในเชิงลึก และข้อเท็จจริงที่ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน
ปัจจัยทางสังคมและ ผลกระทบต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี โดยได้กำหนดคำถามออกเป็นดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับของผู้ที่ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามวัดการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรม

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามวัดผลกระทบ /ความเปลี่ยนแปลงของการจัดให้เกาะเกร็ดเป็น
แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ส่วนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นบนเกาะเกร็ดในปัจจุบัน

ผลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามนี้ จะนำไปใช้เป็นแนวทางในการในการอนุรักษ์
วัฒนธรรมของชุมชนต่อไป

ผู้วิจัยขอความร่วมมือและขอขอบคุณท่านผู้ตอบแบบสอบถามไว้ ณ. ที่นี้ ในการให้ข้อมูล
อย่างถูกต้อง ตามความเป็นจริงและ ครบถ้วนมากที่สุด

ว่าที่ร้อยตรี นิวัฒน์ อมาตยกุล

ผู้วิจัย

แบบสอบถาม

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง ให้ทำเครื่องหมาย / ลงใน () หน้าข้อความที่ท่านต้องการ ที่คิดว่าตรงกับตัวท่านที่สุด

1. เพศ

- () 1. ชาย () 2. หญิง

2. อายุ

- () 1. น้อยกว่า 21 ปี () 4. 41 – 50 ปี
() 2. 21 – 30 ปี () 5. 51 ปีขึ้นไป
() 3. 31 – 40 ปี

3. การศึกษา

- () 1. ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า () 2. มัธยมศึกษา หรือเทียบเท่า
() 3. อนุปริญญา/ปวส. () 4. ปริญญาตรี หรือเทียบเท่า
() 5. สูงกว่าปริญญาตรี

4. ศาสนา

- () 1. พุทธ () 3. คริสต์
() 2. อิสลาม () 4. อื่นๆ โปรดระบุ.....

5. อาชีพ

- () 1. พนักงานบริษัทเอกชน
() 2. รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ
() 3. ค้าขายหรือธุรกิจส่วนตัว
() 4. เกษตรกร
() 5. อื่นๆ

6. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนเกาะเกร็ด

- () 1. น้อยกว่า 2 ปี () 2. 2-5 ปี () 3. 6 – 10 ปี () 4. มากกว่า 10 ปี ขึ้นไป

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชนเกาะเกร็ด
คำชี้แจง ให้ทำเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างที่คิดว่าตรงกับตัวท่านที่สุด โดยช่องว่างนั้นมีความหมาย
ดังต่อไปนี้

ระดับการมีส่วนร่วม

มาก	หมายถึง	เป็นประจำทุกครั้งที่
ปานกลาง	หมายถึง	เป็นบางครั้ง
น้อย	หมายถึง	นานๆครั้ง หรือไม่เกิดขึ้นเลย

ระดับผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลง

มาก	หมายถึง	เกิดขึ้นมากจนได้เห็นชัดเจน มีความรุนแรงมาก
ปานกลาง	หมายถึง	เกิดขึ้นบ้าง ค่อยเป็นค่อยไป อย่างปกติ
น้อย	หมายถึง	นานๆครั้ง หรือไม่เกิดขึ้นเลย

ระดับของความรุนแรง

มาก	หมายถึง	เดือดร้อนมากเป็นประจำ
ปานกลาง	หมายถึง	เป็นบางครั้ง อย่างปกติ
น้อย	หมายถึง	นานๆครั้ง หรือไม่เกิดขึ้นเลย

ประเด็นคำถาม	ระดับการมีส่วนร่วม		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมทางศาสนา 1. ท่านร่วมกันทำบุญในเทศกาลวันสงกรานต์			
2. ท่านเข้าร่วมพิธีตัดบตรเทโวและตัดบตรดอกไม้ในวันออกพรรษา			
3. ท่านเข้าร่วมหล่อเทียนเข้าพรรษาและแห่เทียนเข้าพรรษาไปถวายตามวัดในชุมชนเกาะเกร็ด			
4. ท่านร่วมกันทำบุญในเทศกาลอื่นๆอีกในรอบปี			
5. ท่านเข้าร่วมพิธีต่างๆเช่น งานบวช งานแต่งงาน งานศพ แบบชาวมอญ			
อาหารพื้นเมืองและการแต่งกาย 6. ท่านทำอาหารต่างๆที่เป็นอาหารของชาวมอญ			
7. ท่านรับประทานอาหารมอญ			
8. ท่านทำอาหารมอญเพื่อการขาย			
9. ท่านแต่งกายชุดมอญเมื่อมีโอกาส			
10. ท่านใช้เครื่องเป่าแต่งหน้าของชาวมอญ			

ประเด็นคำถาม	ระดับการมีส่วนร่วม		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
ภาษา			
11. ท่านพูดภาษามอญ			
12. ท่านไปมาหาสู่ พูดคุยกับเพื่อนบ้านที่เป็นชาวมอญ			
13. ท่านอ่านหนังสือหรือบทความที่เป็นภาษามอญ			
14. ท่านพูดภาษามอญกับคนในครอบครัวของท่าน			
15. ท่านแต่งวรรณกรรมมอญประเภทร้อยแก้วและร้อยกรอง			
สิ่งของเครื่องใช้ที่ผลิตขึ้นในชุมชน			
16. ท่านให้ของที่ระลึกแก่บุคคลสำคัญของท่าน โดยเป็นสิ่งของเครื่องใช้ที่ผลิตขึ้นบนเกาะเกร็ด			
17. ท่านใช้เครื่องปั้นดินเผาที่ผลิตขึ้นบนเกาะเกร็ด			
18. ท่านสะสมเครื่องปั้นดินเผาที่ทำขึ้นบนเกาะเกร็ด			
19. มีหน่วยงานของทางราชการมาให้ความรู้เกี่ยวกับการทำเครื่องปั้นดินเผา			
20. ท่านรับทราบว่ามีร้านค้าจากภายนอกมาสั่งซื้อ สั่งทำเครื่องปั้นดินเผาจากชุมชนเกาะเกร็ด			

ตอนที่ 3 ผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลง ของการจัดให้เกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยว

ประเด็นคำถาม	ระดับผลกระทบ/ ความเปลี่ยนแปลง		
	มาก	ปาน กลาง	น้อย
1. ผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลง ด้านเศรษฐกิจ			
1. เกิดการจ้างงานและอาชีพใหม่แก่ชุมชน			
2. เกิดปัญหารายได้เป็นฤดูกาล			
3. เกิดปัญหาค่าครองชีพและราคาสินค้าสูงขึ้น			
4. เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของชุมชนจากการทำการเกษตรมาเป็นการประกอบกิจการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว			
5. เกิดการแก่งแย่ง/ขัดผลประโยชน์ระหว่างประชาชนด้วยกันเองบนเกาะเกร็ด			
6. เกิดการกระตุ้นการผลิตของชุมชน			
7. เกิดปัญหาความต้องการวัตถุดิบและผลิตภัณฑ์จากภายนอกชุมชน เนื่องจากไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว			
8. เกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชนเกาะเกร็ด			

ประเด็นคำถาม	ระดับผลกระทบ/ ความเปลี่ยนแปลง		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
2. ผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลง ด้านสังคม			
9. การเกิดปัญหาอาชญากรรม			
10. เกิดปัญหาการเอาเปรียบ หลอกลวงนักท่องเที่ยว			
11. เกิดการเสริมสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนบนเกาะเกร็ด			
12. ช่วยยกระดับมาตรฐานการครองชีพ คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นบนเกาะเกร็ด			
13. เกิดการเปลี่ยนแปลงการประกอบอาชีพการเกษตรแต่เดิมมาเป็นอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยวมากขึ้น			
14. วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของชุมชน มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม			
15. เกิดภาพลักษณ์ที่ดีระหว่างนักท่องเที่ยวกับประชาชนในชุมชนเกาะเกร็ด			
16. เกิดการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน			
17. ค่านิยม/แฟชั่นสมัยใหม่ของวัยรุ่นเข้ามาสร้างปัญหาให้สังคม			
18. เกิดความเจริญแก่ชุมชน มีสิ่งสาธารณูปโภค สาธารณูปการที่ดียิ่งขึ้น			

ประเด็นคำถาม	ระดับผลกระทบ/ ความเปลี่ยนแปลง		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
3. ผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลง ด้านวัฒนธรรม			
19. เกิดการร่วมมือร่วมใจกันอนุรักษ์โบราณสถานและวัฒนธรรมของชุมชน			
20. เกิดความรัก ความหวงแหนและความภูมิใจของวัฒนธรรมของคนในชุมชน			
21. มีการช่วยกันสืบทอด พิธี วัฒนธรรม			
22. มีการใช้วัฒนธรรมของชุมชนบนเกาะเกร็ดเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว			
23. เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบวัฒนธรรมชุมชนอย่างรวดเร็ว			
24. เกิดความขัดแย้งทางวัฒนธรรมระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชน			
25. มีการให้ความรู้ ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับวัฒนธรรมของชุมชน			
26. เกิดการลดคุณค่างานศิลปหัตถกรรมของชุมชนที่มีมาแต่เดิม (มีการแก้ไขดัดแปลงให้ต่างไปจากเดิม)			
27. เกิดการลดคุณค่าของประเพณี วัฒนธรรมชุมชนที่มีมาแต่เดิม (มีการแก้ไขดัดแปลงให้ต่างไปจากเดิม)			

ประเด็นคำถาม	ระดับผลกระทบ/ ความเปลี่ยนแปลง		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
4. ผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลง ด้านสิ่งแวดล้อม			
28. เกิดปัญหามลภาวะทางเสียง			
29. เกิดปัญหาขยะมูลฝอย			
30. เกิดปัญหาคุณภาพน้ำเสียในชุมชน			
31. เกิดการขาดแคลนทรัพยากรน้ำในชุมชน			
32. เกิดปัญหาการทำลายภูมิทัศน์ของชุมชนที่มีมาตั้งแต่อดีต			
33. เกิดการค้นหาแนวทางในการรักษาสีงแวดล้อมในชุมชน			
34. เกิดการช่วยกันรักษาสีงแวดล้อมในชุมชน			
35. เกิดความตระหนักถึงคุณค่าสีงแวดล้อมในชุมชน			
36. เกิดการร่วมมือจากทุกฝ่ายในการแก้ไขปัญหาสีงแวดล้อม			

ส่วนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับสภาพของปัญหาที่เกิดขึ้นบนเกาะเกร็ดในปัจจุบัน

ประเด็นคำถาม	ระดับของความรุนแรง		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
1. ปัญหาเสาเสตติง			
2. ปัญหาการเล่นการพนัน			
3. ปัญหาอาชญากรรม			
4. ปัญหาการเกิดอุทกภัยน้ำท่วม			
5. ปัญหาพื้นที่อยู่อาศัยมีความแออัด			
6. ปัญหาขยะมูลฝอย			
7. ปัญหาการคมนาคมที่ไม่สะดวก การเดินทางข้ามฟาก			
8. ปัญหาการมีถนนที่ไม่เพียงพอกับความต้องการ			
9. ปัญหาน้ำประปาที่ไม่สะอาด ไม่เพียงพอกับความต้องการ			
10. ปัญหาไฟฟ้าขัดข้อง บ่อยครั้ง			
11. ปัญหารายได้ไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ			
12. ปัญหาวัฒนธรรม ประเพณีที่มีการเปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน			
13. ปัญหาการติดต่อสื่อสาร/การ โทรศัพท์			
14. ปัญหาจำลองสาธารณะไม่ได้รับการขุดลอก มีความตื้นเขิน			

ปัญหาอื่นๆ

.....

.....

.....

แบบสัมภาษณ์

งานวิจัยเรื่อง : ศึกษาปัจจัยทางสังคม ผลกระทบและ การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

วัตถุประสงค์ของแบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์นี้มีวัตถุประสงค์ให้ผู้ให้สัมภาษณ์ ซึ่งเลือกจากผู้นำชุมชนและ บุคคลที่มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับในชุมชนเกาะเกร็ด จำนวน 10 ท่าน ได้แสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับปัญหาและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน ปัจจัยทางสังคม และผลกระทบต่อการจัดให้ชุมชนเกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี โดยผลที่ได้จากการสัมภาษณ์นี้ จะนำมาวิเคราะห์ เพื่อเป็นแนวทางในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนต่อไป

แบบสัมภาษณ์นี้จะแบ่งออกเป็นคำถามให้แสดงความคิดเห็น 6 ข้อคือ

1. ประวัติความเป็นมาของชุมชนเกาะเกร็ดจากอดีตถึงปัจจุบัน
2. ลักษณะเด่นของชุมชน
3. ปัจจัยทางสังคมที่มีส่วนช่วยในการรักษาวัฒนธรรมชุมชน
4. ผลกระทบ/การเปลี่ยนแปลง ที่จัดให้เกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยว
5. ผลกระทบ/ความเปลี่ยนแปลงด้านการพัฒนา
6. ทิศทางในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนของเกาะเกร็ดในอนาคตควรเป็นอย่างไร

ว่าที่ร้อยตรี นิวัฒน์ อมาตยกุล

ผู้วิจัย

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์

1. อาจารย์เฉลิมศักดิ์ ปาลา	ข้าราชการครู โรงเรียนวัดบ่อ (นันทวิทยา)
2. คุณสุรัตน์ บัวหิรัญ	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล และ
เลขาธิการกลุ่มเครื่องปั้นดินเผาหมู่ที่ 1
3. พระครูวิมลธรรมาภรณ์	เจ้าอาวาสวัดปรมย์อิกาวาส
4. พลตรีชาติวัฒน์ งามนิยม	รับราชการ ตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักปลัด
กระทรวงกลาโหม
5. คุณวิเชียร มีขันทอง	ประธานบริษัทแอ็ดวานเซอร์เฟสเทคโนโลยีจำกัด
6. จำเอกบรรเทิง ชื่นพันธ์	เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ชุมชนเกาะเกร็ด ปัจจุบัน
เกษียณอายุราชการ
7. คุณสุชาติ ทับเกาะ	เจ้าของธุรกิจเครื่องปั้นดินเผาบนเกาะเกร็ด
8. พันจ่าอากาศเอกสรรค์ ชื่นพันธ์	เจ้าของร้านทอดมันหน่อกล้วยาสรรค์ (เซม)
9. คุณจักรกฤษณ์ จันทน์วัฒน์	นักวิชาการสาธารณสุข 4
10. คุณสัญญา บุญมาร์ตัน	เจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอปากเกร็ด

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – ชื่อสกุล	ว่าที่ร้อยตรีนิวัฒน์ อมาตยกุล
วัน เดือน ปีเกิด	8 กรกฎาคม พ.ศ. 2523
สถานที่เกิด	โรงพยาบาลหัวเฉียว
ที่อยู่	67/119 หมู่ที่ 5 ซอยขจรเนติยุทธ ถนนแจ้งวัฒนะ ตำบลปากเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
หมายเลขโทรศัพท์	02-960-8826, 02-963-5367
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	ธุรกิจส่วนตัว
สถานที่ทำงาน	67/119 หมู่ที่ 5 ซอยขจรเนติยุทธ ถนนแจ้งวัฒนะ ตำบลปากเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
ประวัติการศึกษา	ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) สาขาช่างเทคนิค โสยการผลิต สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ พ.ศ. 2543 ศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.) สาขาการจัดการทั่วไป สถาบันราชภัฏราชนครินทร์ พ.ศ. 2545